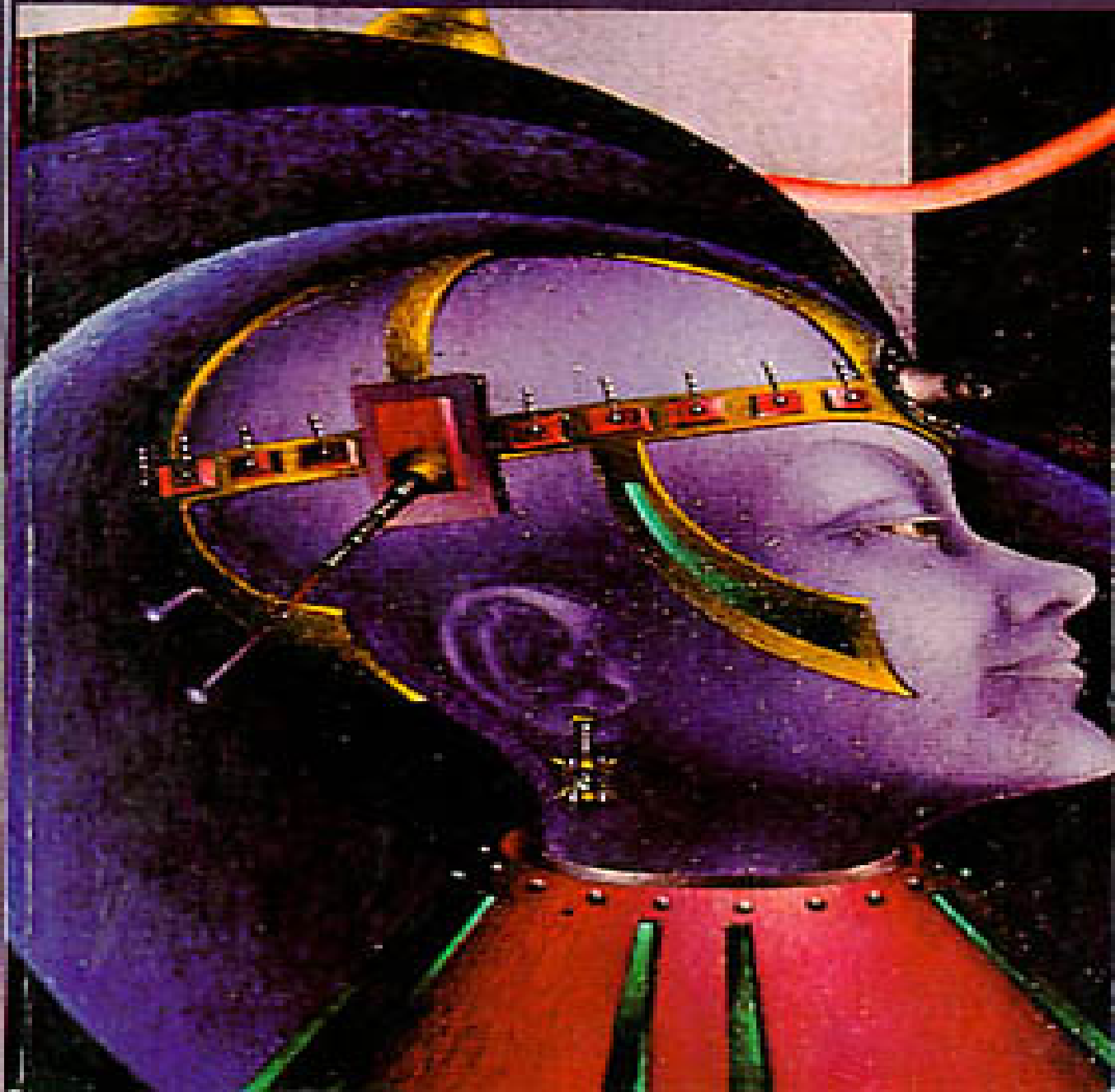

Teodor Sterdžen

VIŠE NEGO LJUDSKI

• Kentaur • Naučna fantastika

1. FENOMENALNI IDIOT

Idiot je živeo u svome crno-sivom svetu, prošaranom samo belom munjom gladi i plamičcima straha. Odeća mu je bila iznošena i sva u rupama. Kroz poderanu nogavicu virila mu je cevanica oštra kao dleto, a kroz rupe na kaputu videla su se rebra, kvrgava i isturena kao zglobovi stisnute pesnice. Bio je visok i mršav. Oči su mu bile mirne, a lice mrtvo.

Ljudi su se odvrćali od njega, žene su pred njim skretale pogled, deca su zastajala da ga posmatraju. To idiotu, reklo bi se, nije smetalo. On ni od koga nije ništa očekivao. Kad bi sevnula bela munja, on bi jeo. Hranio se kad je mogao, trpeo gladan kad je mogao. Kad ne bi mogao ni jedno ni drugo, nahranio bi ga prvi čovek koji bi ga pogledao u oči. Idiot uopšte nije znao zašto je to tako, a nije ga ni zanimalo. On nije prosio. Samo bi stao i čekao. Kad bi mu neko susreo pogled, u ruci bi mu se našao novčić, komad hleba, plod. Jeo bi, a njegov dobrotvor bi se žurno udaljio, uznemiren, zbunjen. Pokatkad bi mu se nervozno obraćali, ili bi među sobom razgovarali o njemu. Idiot je te zvuke čuo, ali mu ništa nisu značili. On je živeo negde unutar sebe, izdvojeno, a sićušna karika između reči i njihovog značenja bila je prekinuta. Imao je odlične oči i lako je razlikovao osmeh od ljutite grimase, ali ni jedno ni drugo nije moglo da utiče na biće kome je toliko nedostajalo osećanja i koje se samo nikada nije smejalom niti ljutilo, te nije ni moglo da shvati osećanja svoje vesele ili ljutite sredine.

Imao je u sebi tačno toliko straha koliko mu je trebalo da mu se kosti ne rastoče i da može pobeći. Bio je nesposoban da bilo šta predvidi. Nije shvatao značenje dignutog štapa ili bačenog kamena, ali je reagovao na njihov dodir. Pobegao bi. Počeo bi da beži posle prvog udarca i dalje bi pokušavao da pobegne sve dok udarci ne bi prestali. Tako je bežao od oluje, obrušavanja kamenja, ljudi, pasa, vozila i gladi. Bilo mu je svejedno gde živi. Slučajno je tamo gde je on živeo bilo više divljine nego naselja; pošto je živeo tamo gde bi se zatekao, najviše je živeo u šumi.

Četiri puta su ga zatvarali. To mu nijednom nije smetalo, niti ga je u bilo kom pogledu izmenilo. Jednom ga je gadno pretukao neki

zatvorenik, a jednom - i to još gore - jedan od zatvorskih čuvara. Druga dva puta bio je gladan.

Kad je bilo dovoljno hrane i kad je bio prepušten sam sebi, on je ostajao. Kad je bilo vreme da se beži, bežao je. Sredstva za bežanje nalazila su se u njegovoj spoljašnjoj ljušturi; ono što je ljuštura nosila u sebi ili je bilo ravnodušno ili nije moglo da komanduje. Međutim, kad bi došlo vreme, stražar ili ključar bi se našao licem u lice sa idiotom i njegovim očima, čije su zenice odavale utisak da će se svakog trenutka zavrteti u krug kao točkovi. Kapije bi se otvarale i idiot bi odlazio, i kao uvek, dobrotvor bi otrčao da uradi nešto drugo, bilo šta drugo, duboko uznemiren.

Bio je sušta životinja, stvor čije je samo postojanje unižavalo ljudski rod. Međutim, najčešće je bio životinja po strani od ljudi. Budući životinja u šumi, kretao se kao životinja, divno. Ubijao je kao što životinja ubija, bez mržnje i bez uživanja. Jeo je kao životinja, samo onoliko koliko mu je dovoljno, nikad preko toga. Spavao je kao životinja, dobro i lako i u snu je bio okrenut u suprotnom pravcu od pravca čoveka; jer čovek želi da pobegne u san, dok je životinja spremna da svakog trenutka pobegne iz njega. Posedovao je životinjsku zrelost u kojoj igra mačića i štenadi više nema funkciju. Živeo je bez šale i bez radosti. Njegov spektar je bio uzak - sadržao je samo strah i zadovoljstvo.

Imao je dvadeset pet godina.

Kao što breskva ima košticu, ili jaje žumance, tako je i on u sebi nosio još nešto. To je bilo nešto pasivno, prijemčivo, a istovremeno budno i živo. Ako je to 'nešto' u njemu u bilo kom pogledu i bilo povezano sa svojim životinjskim omotačem, ignorisalo je svaku vezu. Ono je iz idiota izvlačilo svoju suštinu, inače ga je bilo nesvesno. Često je bio gladan, ali je retko gladovao. Kad bi gladovao, to 'nešto' u njemu bi se možda malo zgrčilo, ali nije ni primećivalo svoje grčenje. Ono mora da umre kad umre idiot, ali nije imalo motivaciju da makar i za sekund odloži taj događaj.

Nije imalo nikakvu funkciju koja bi bila specifična za idiota. Jetra, bubreg, nadbubrežna žlezda - imaju određene funkcije i optimalni nivo tih funkcija. Ovo je, pak, bilo nešto što je samo primalo i registrovalo, bez reči, bez ikakvog sistema znakova, bez prevođenja, bez iskrivljavanja i bez izlaznih vodova podložnih kontroli. Uzimalo je

ono što je uzimalo, a ništa nije davalo.

Svuda oko te stvari, njena posebna čula su osećala žamor, odašiljanje. To 'nešto' se umakalo u taj žamor, upijalo ga takvog kakav jeste, celog. Možda je sravnjivalo i klasifikovalo, ili se samo hranilo, uzimajući ono što mu treba, a odbacujući ostalo na neki neopipljiv način. Idiot toga nije bio svestan. A 'nešto', unutra...

Bez reči: Toplo kad je vlažno, ali nedovoljno da bude dosta. (Tužno): Nikad više mrak. Osećanje zadovoljstva. Osećanje finog mrvljenja i Skloni ružičasto, rapavo. Čekaj; čekaj, možeš natrag, da, možeš natrag. Drugačije, ali skoro isto toliko dobro. (Sanjivost): Da, to je ono! To je - oh! (Uzbuna): Otišao si predaleko, vrati se, vrati se, vrati (Uvijanje, nagli prekid; jedan 'glas' manje.) ...Sve juri, brže, brže, nosi me. (Odgovor): Ne, ne, ništa ne juri. Ne kreće se; nešto te vuče dole ka njemu, to je sve. (Bes): Ne čuju nas, budale, budale ... Čuju ... Ne čuju, samo krici, samo šumovi.

I sve to bez reči. Impresija, depresija, dijalog. Zračenje straha, napregnuta polja svesti, nezadovoljstvo. Žamor, odašiljanje, govorenje, izdvajanje iz stotine, iz hiljade glasova. Ali nijedan za idiota. Ništa što se odnosilo na njega; ništa što bi mogao da upotrebi. On nije bio svestan tog svog unutrašnjeg uha, pošto mu je bilo beskorisno. Bio je jadan primerak čoveka, ali je ipak bio čovek; a ovo su bili glasovi dece, sasvim male dece koja još nisu naučila da prestanu da plaču kad ih roditelji čuju. Samo krici, samo šumovi.

Gospodin Kju je bio dobar otac, najbolji od svih očeva. On je to rekao svojoj kćeri Alisiji na njen devetnaesti rođendan. Mnogo je šta govorio Alisiji otkako je napunila četiri godine. Bilo joj je četiri godine kad se rodila mala Ivlin i kad im je majka umrla proklinjujući ga, jer se konačno njena odvratnost probudila i postala veća od njenog bola i straha.

Samo dobar otac, najfiniji od svih očeva, može da svojim rukama obavi porođaj svoga drugog deteta. Nijedan običan otac ne bi gajio i čuvao dvoje nejake dece tako dobro i sa toliko nežnosti. Nijedno dete nije bilo toliko zaštićeno od zla kao što je bila Alisija; a kad je ona ujedinila snage sa svojim ocem, ogromna građevina čistote stvorena je za Ivlin. "Triput prepečena čistota," rekao je gospodin Kju Alisiji na njen devetnaesti rođendan. "Ja sam upoznao dobro kroz to

što sam osetio zlo, a tebe sam naučio samo dobrom. To dobro učenje je postalo tvoj dobar život, a tvoj način života je Ivlina zvezda. Ja sam upoznao sva zla ovoga sveta, a ti poznaješ sva zla koja se moraju izbeći; Ivlin uopšte ne poznaje zlo."

U devetnaestoj godini Alisija je, naravno, bila dovoljno zrela da bi mogla da shvati ove pojmove, 'način života' i 'prepećanje' i 'dobro' i 'zlo'. Kad joj je bilo šesnaest godina, on joj je objasnio kako muškarac poludi ako je sam sa ženom, kako mu iz tela izbije otrovan znoj, kako bi je tim znojem okaljao te bi joj se koža ogubala. U svojim knjigama je imao slike takve kože. Kad joj je bilo trinaest godina, dobila je prvu menstruaciju i uplašeno ispričala ocu o tome. On joj je sa suzama u očima rekao da je to zato što je mislila o svome telu, kao što je u stvari i bilo. Ona je to priznala, i otac je toliko kaznio njeno telo da je zaželela da joj se to nikad ponovo ne desi. Trudila se i trudila da više ne misli tako, ali je mislila uprkos sebi; i redovno, sa žaljenjem, otac joj je pomagao u njenim naporima da disciplinuje svoje nepokorno telo. Kad joj je bilo osam godina, naučio ju je da se kupa u mraku, da bi sprečio da je oslepe bele oči čije je ogromne slike takođe imao. A kad joj je bilo šest godina, obesio je u njenoj sobi sliku žene koja se zvala Anđeo i sliku muškarca koji se zvao Đavo. Žena je bila naslikana sa dlanovima nagore i osmehom na usnama, a muškarac je pružao ruke ka njoj. Šake su mu ličile na kuke, a iz grudne kosti mu je vrhom upolje virila oštica krivog noža sa koje se cedila krv.

Živeli su sami u sumornoj kući na vrhu šumovitog brežuljka. Do kuće nije vodio prilazni put, nego staza koja je stalno krivudala, tako da se sa prozora nije uopšte videlo kuda je vodila: Vodila je do zida, a u zidu je bila gvozdена kapija koja se osamnaest godina nije otvarala, i do kapije čelična ploča. Jednom dnevno Alisijin otac je silazio stazom do kapije i sa dva ključa otključavao dve brave na ploči. Podizao je ploču i ispod nje je uzimao hranu i pisma, ili je unutra stavljao novac i poštu, i opet je zaključavao.

Postojao je napolju i uzani putić koji Alisija i Ivlin nisu nikada videle. Šuma je skrivala zid, a zid je skrivao od pogleda put. Zid je išao uporedo sa putem dvesta jardi na istok i zapad; zatim se peo uz brdo sve dok se ne bi savio oko kuće. Tu se spajao sa ogradom od gvozdenih šipki visokih petnaest stopa i tako gustih da se kroz njih

jedva mogla proturiti pesnica. Šiljci šipaka bili su povijeni upolje i nadole; između njih je bio cement, a u cementu komadi stakla. Ograda je išla na istok i zapad i spajala kuću sa zidom; na mestu gde su se spajali, ograda je savijala nazad prema šumi. Zid i kuća su činili pravougaonik, koji je bio zabranjena teritorija. A iza kuće su bile dve kvadratne milje ograđene šume, koja je pripadala Ivlini, pod uslovom da je Alisija tu da pazi na nju. Kroz šumu je proticao potočić; bilo je divljeg cveća, i jedan mali vir i prijateljski hrastovi, i mali skriveni proplanci. Nebo se činilo sveže i blizu, a ograda se nije videla od guste mase zelenike koja je rasla svuda uz nju, zatvarajući vidik i zadržavajući povetarac. Ovaj zatvoreni krug je bio ceo svet za Ivlin, sav svet koji je ona upoznala i sve što je volela ležalo je u tom krugu.

Na Alisijin devetnaesti rođendan Ivlin je bila sama kod svog vira. Nije mogla da vidi kuću, nije mogla da vidi živicu od zelenike niti ogradu, ali je tu bilo nebo iznad nje i voda pored nje. Alisija je bila u biblioteci sa ocem; za rođendan je on uvek planirao za Alisiju nešto posebno u biblioteci. Ivlin nikada nije bila u biblioteci. Biblioteka je bilo mesto gde je njen otac živeo i kuda je Alisija odlazila u posebnim prilikama. Ivlin nije uopšte ni pomišljala da ode tamo, kao što nije pomišljala da udiše vodu kao pegava pastrmka. Nju nisu naučili da čita, nego samo da sluša i da se pokorava. Nije nikada naučila da traži, nego samo da prihvata. Znanje joj je pružano onda kad joj ga je trebalo pružiti, i samo su njen otac i sestra znali kad je pravo vreme za to.

Sela je na obalu i ispravila svoju dugu suknju. Videla je svoj članak, trgla se i pokrila ga skutom, kao što bi Alisija uradila da je tu. Naslonila se na stablo vrbe i posmatrala vodu.

Bilo je proleće, ono doba proleća kad sve pupi, kad se pune sokovima usahle žile i prskaju smolasti pupoljci i kad celi svet hita da bude što lepši. Vazduh je bio težak i sladak, ležao je na usnama sve dok se ne bi razdvojile, pritiskao ih je sve dok se ne bi osmehnule, uletao je u grlo i tamo kucao kao drugo srce. To je bio vazduh pun zagonetke, jer je bio miran i pun boja snova, sasvim nepokretan, a ipak je u sebi nosio neku žurbu. Mir i užurbanost su bili živi i isprepletani, a kako je to moglo biti? To je bila zagonetka.

Kroz zelenilo se probi talas ptičjeg cvrkuta. Ivlin zapekoše oči, od čega joj se zamagli šuma. Nešto joj se zateže u krilu. Pogleda

nadole, na vreme da vidi kako joj ruke napadaju jedna drugu i kako joj skidaju duge rukavice. Gole ruke joj poleteše uz vrat, ne da bi nešto sakrile, već da bi razgrnule. Povi glavu i pusti ruke da se smeju jedna drugoj ispod besprekorno očešljane kose. One nađoše četiri kopče i sjuriše se niz njih. Njen visoki okovratnik se olabavi i začarani vazduh ulete sa bezglasnim uzvikom: Ivlín se zadiha kao da je trčala. Neodlučno, nevešto ispurži ruku i pogladi travu kraj sebe, kao da bi se time nekako oslobodila neizrecive zbrke ushićenja u sebi. U tom nije uspela, te zagnjuri lice u nežne stabljike nane i zaplaka se, jer je proleće bilo i suviše lepo da bi se moglo podneti.

Bio je u šumi, i obamrlo je štrpkao koru sa jednog sasušenog hrasta, kad se to desilo. Ruke mu se umiriše, a glava se podiže; osluškiavao je, kao zver u lovu. Bio je svestan strujanja proleća kao što ga je životinja svesna, čak malo više od životinje. Ali je odjednom proleće postalo više no teško, vazduh je bio pun nade, a iz zemlje je nezadrživo navirao život. Ni čvrsta ruka na njegovom ramenu ne bi bila opipljivija od ovoga zova prirode.

Pažljivo je ustao, kao da bi se nešto oko njega slomilo ako bi bio nespretno. Njegove čudne oči su sijale. Pošao je - on koji nikada nije zvao niti je bio zvan, niti se odazivao. Kretao se prema onome što je osetio, i to je bila stvar volje, ne spoljašnje prinude. Bez analiziranja je bio svestan da u njemu prska neka učajna potreba. Ona je celog njegovog života bila deo njega, ali u njemu nije postojala nada da će uspeli da je izrazi. Iščaurivši se, ta potreba je bacila tananu nit preko njegovog unutrašnjeg zaliva, povezujući njegovu živu i samosvojnu srž sa polumrtvom životinjom oko nje. To je bilo odašiljanje pravo ka ljudskom u njemu, primljeno od instrumenta koji je do tada hvatao samo nerazumljiva zračenja novorođenčadi, te je zato bio ignorisan. Ali sada, instrument je govorio svojim jezikom.

Bio je pažljiv i brz, pažljiv i nečujan. Okretao je postrance svoja široka ramena dok je klizio između jova, prolazeći tik uz borove, kao da je privezan za pravu liniju između sebe i svoga zova. Sunce je bilo visoko; svuda unaokolo - napred, levo, desno - bila je šuma; on je ipak sledio svoj pravac, ne skrećući, ne zbog znanja, niti po ikakvom kompasu; gonio ga je potpuno svesni odziv.

Stigao je iznenada, jer je čistina usred šume nešto što se iznenada

pojavljuje. Na pedeset stopa od gusto poređanih šipki zemlja je duž ograde bila ogoljena i sve drveće posečeno pre mnogo godina, kako niko ne bi mogao da se prebaci preko ograde. Idiot se išunja iz šume i poče da kaska preko golog tla prema njoj. Ispruži ruke dok je trčao, gurnu šake među šipke i kad mu se izgadale koščate podlaktice zaglaviše među njih, noge produžiše da se kreću, kao da mu je ta unutrašnja potreba dala moć da prođe kroz ogradu i neprobojnu zeleniku iza nje.

Polako je shvatio da prepreka neće popustiti. Kao da su to prvo razumele njegove noge, pa se zaustaviše, a zatim i ruke, koje se izvukoše iz ograde. Ali njegove oči se nisu predavale. Sa njegovog mrtvog lica bludile su kroz gvožđe, kroz zeleniku, spremne da prsnu odgovorom. Usta mu se otvoriše i ispustiše grleni glas. Nikada ranije nije pokušao da govori, te ni sada nije mogao govoriti; ovaj nagoveštaj glasa bio je sam sebi cilj, a ne sredstvo, kao kad od krešenda muzike navru suze.

On pođe postrance duž ograde, nemoćan da se odupre zovu.

Kiša je padala ceo dan i celu noć i sutradan do podne, a kada je sunce izgrejalo, opet je počelo da kiši, ovoga puta je iz teških dragulja prosutih po bogatom mladom zelenilu prosto sipalo nagore. Neki dragulji su se skupili, drugi su pali na zemlju, a zemlja koja je govorila glasom mekoće, listovi koji su govorili glasom svog finog tkiva i cvetovi koji su šaputali svojom bojom bili su zahvalni.

Ivlin je sedela skupljena u stolici kraj prozora, sa laktovima na ispustu i obrazima zagnjurenim u šake, čiji joj je pritisak olakšavao da se smeši. Tiho je pevala. Pesa je čudno zvučala, jer ona nije znala da peva: nije umela da čita i nikad nije čula da postoji muzika. Ali su zato postojale ptice, vetar je u predvečerja svirao kao ogromni fagot; čuo se zov i gukanje malih stvorova iz njene šume i iz daljine, iz šume koja nije bila njena. Njeno pevanje sastojalo se iz svega toga, bilo je puno čudnih i lakih preliva koje je proizvodio instrument potpuno nezavisan od dijatonske skale, instrument sa slobodnom muzičkom frazom.

Ali nikad ne dodirujem radost
Ne smem dodirnuti radost
Lepoto, o lepoto dodirnuća

Razastru se kao list, ništa između mene i neba sem svetlosti
Kiša me dodiruje
Vetar me dodiruje
Lišće, drugo lišće, stalno me dodiruje...

Ceo jedan dug trenutak stvarala je muziku bez reči, čutala je, pevala bez glasa i posmatrala kako kišne kapi promiču kroz blistavo podne. Grubo, "Šta to radiš?"

Ivlin se prenu i okrete. Iza nje je stajala Alisija, čudno zategnutog lica. "Šta to radiš?" ponovi ona.

Ivlin napravi neodređen pokret prema prozoru i pokuša da progovori. "Dakle?"

Ivlin ponovo napravi isti pokret. "Tamo", reče. "Ja... ja..." Skliznu iz stolice i ustade. Stajala je što je uspravnije mogla. Lice joj je bilo zažareno.

"Zakopčaj okovratnik", reče Alisija. "Šta je s tobom, Ivlin? Reci mi!"

"Pokušavam", reče Ivlin, tiho i žustro. Ona zakopča okovratnik, a zatim spusti ruke na struk i pritisnu ga svom snagom. Alisija joj priđe i odgurnu joj ruke. "Nemoj to da radiš. Šta si to... radila? Jesi li govorila?"

"Da, govorila sam. Ali ne sa tobom. Ne sa ocem."

"Pa ovde nema nikoga drugog."

"Ima", reče Ivlin. Dah joj odjednom zastade i ona brzo izgovori:

"Dodirni me, Alisija."

"Da te dodirnem?"

"Jeste, do... dodirni me. Samo..." ona ispurži ruke. Alisija ustuknu.

"Znaš da se ne sme", reče ona, onoliko blago koliko joj je zaprepašćenje dozvoljavalo. "Šta je s tobom, Ivlin? Nije ti dobro?"

"Da", reče Ivlin. "Ne. Ne znam." Okrete se prema prozoru. "Ne pada kiša. Ovde je mračno. A toliko ima sunca, toliko - želim da se sunce izlije na mene, da se cela okupam u toplom suncu."

"Gluposti. Onda bi ti kupatilo bilo puno svetlosti. O kupanju se ne sme govoriti, draga."

Ivlin podiže jastučić sa stolice, obgrli ga i svom snagom steže sebi na grudi.

"Ivlin! Prestani!"

Ivlin se okrete i pogleda sestru njoj potpuno nepoznatim pogledom.

Usta joj se zgrčiše. Čvrsto sklopi oči i kad ih je opet otvorila, iz njih potekoše suze. "Hoću", uzviknu, "hoću!"

"Ivlin!" prošaputa Alisija i razrogačenih očiju pođe natraške prema vratima. "Moraću da kažem ocu."

Ivlin klimnu glavom i još jače steže jastučić.

Kad je došao do potoka, idiot čučnu pored njega i zablenu se. Jedan list zaigra na talasićima, zastade i pokloni se, a zatim prođe kroz ogradu i nestade u niskom otvoru u zelenici kroz koju je potok žuborio.

On nikada ranije nije mislio deduktivno i možda njegov napor da pođe za listom nije bio prouzrokovan mišljenjem. Ipak pokuša da ga sledi i naiđe na šipke čvrsto usađene u dno potoka, koje je na ovom mestu bilo ozidano cementom. Šipke su češljale vodu od jedne do druge obale; ništa veće od grančice ili lista nije moglo da prođe kroz njih. Valjao se po vodi, pribijao se uz gvožđe, udarao po cementiranom dnu. Gutao je vodu, gušio se i dalje pokušavao, slepo, uporno. Potom stavi obe ruke na jednu od šipki i protrese je. Šipka mu oguli dlan. Pokuša da drugom, pa sa još jednom, sve dok iznenada jedna šipka ne zazveča o donju poprečnu spojnicu.

Rezultat je bio drugačiji od rezultata pređašnjih pokušaja. Verovatno nije shvatio da je ova razlika značila da je šipka zarđala i da je slabija od drugih; ovo mu je samo ulilo nadu, jer je bilo drugačije.

Sede na dno potoka, u vodi do pazuha, i odupre se nogama s obe strane šipke koja je zazvečala. Ponovo stavi ruke na nju, duboko udahnu i svom snagom povuče. U vodi se pojavi crvena mrlja i izgubi se nizvodno. On se nasloni napred, a zatim nazad, uz snažan trzaj. Zarđali podvodni deo šipke se odlomi. Ovo ga baci unatrag, tako da udari glavom o ivicu cementiranog kanala. Za trenutak je omlitavio i voda ga je otkotrljala do ograde. Udahnu i naguta se vode, bolno se zakašlja i podiže glavu. Kad se potpuno povрати od ošamućenosti, poče da traži pod vodom. Nađe otvor, visok jednu stopu, ali širok samo oko sedam inča. Gurnu u njega ruku sve do ramena, tako da mu glava utonu. Zatim ponovo sede i gurnu nogu u otvor.

Ponovo je postao nejasno svestan neumitne činjenice da samo volja nije dovoljna, da samo pritisak na prepreku neće učiniti da ona popusti. Pomerio se do sledeće šipke i pokušao da je slomi kao što

je slomio prvu, ali se šipka nije ni pokrenula. Nije se pokrenula ni šipka na drugoj strani otvora.

Na kraju se umirio. Beznadežno je pogledao nagore, ka petnaest stopa visokom vrhu ograde i njenim gusto načičkanim povijenim očnjacima i gladnim redovima slomljenog stakla. Nešto ga je žuljalo; on se prenu, opipa oko sebe i nađe jedanaest inča dug komad gvožđa koji je bio odlomio. Sedeo je sa tim komadom šipke u ruci i glupo buljio u ogradu.

Dodirni me, dodirni me. To je bilo nešto nabreklo od emocija; to je bila glad, zahtev, poplava slasti i potrebe. Zov nije prestajao, ali je ovo bilo nešto drugačije. Kao da je zov bio nosilac, a ovo signal koji je iznenada utisnut u njega.

Kad se ovo desilo, ona nit što je premošćavala zaliv u njemu zadrhtala je i nabrekla i počela da provodi. Čestice i plamičci unutrašnje snage zastružaju kroz nit, napuniše se svesnošću i informacijom i potekoše natrag. Čudne oči se zaustaviše na komadu gvožđa, ruke ga okretoše. Dotle nekorišćeni um zabole ga kad proradi i po prvi put se uhvati ukoštac sa problemom.

Sede u vodu, tik uz ogradu, i komadom gvožđa stade da struže po šipkama.

Poče kiša. Padala je ceo dan i celu noć i sutradan do podne.

"Tu je bila", reče Alisija zarumenjena lica. Gospodin Kju je hodao u krug po sobi, a duboko usađene oči su mu svetlele. Provlačio je četvorostruku kandžiju kroz prste. Alisija dodade, prisativši se: "I, htela je da je dodirnem. Tražila je da je dodirnem."

"Biće ona dodirnuti", reče otac. "Zlo, zlo", mrmljao je. "Zlo se ne može izbaciti", ponavljao je. "Mislio sam da može, mislio sam da može. Ti si zla, Alisija, kao što znaš, zato što te je dodirnula žena, jer te je godinama doticala. Ali ne i Ivlin... to je u krvi, zato joj moram pustiti krv. Šta misliš, gde je ona?"

"Možda je napolju... biće da je kod vira. Ona voli taj vir. Idem s tobom."

On pogleda u njeno zažareno lice i sjajne oči. "Ovo je moj posao. Ostani ovde!"

"Molim te..."

On zamahnu teškom drškom kandžije. "Zar i ti, Alisija?" Ona se

upola okrete od njega i ugrize se za usnu od ogromnog uzbuđenja. "Posle", zarezha on i istrča.

Alisija je za trenutak stajala i drhtala, a onda se baci ka prozoru. Videla je oca kako se žurno udaljuje. Usne joj se bolno izviše i ispustiše čudan neartikulisani zvuk, nalik na blejanje.

Kad je Ivlin stigla do vira, bila je sva zadihana. Nešto - neki nevidljiv dim, neka čarolija - ležalo je nad vodom. Ona to upi u sebe i odjednom je prože osećanje blizine. Nije znala da li je to što je u blizini stvar ili događaj, ali je bilo blizu, i ona ga je pozdravljala. Nozdrve joj se raširiše i zadrhtaše. Dotrča do obale i pruži ruku da dodirne vodu.

Uzvodno od nje voda se uzburka; on izroni ispod zelenike i dobatrga se do obale; ležao je tu, pogleda uprta u nju. Bio je širok i pljosnat, sav izgребan. Koža na njegovim otečenim rukama bila je smežurana od vode; bio je mršav i iznuren. Dronjci koji su visili sa njega nisu ga uopšte pokrivali.

Ivlin se opčinjeno naže prema njemu i iz nje poteče zov - poplava zova, usamljenosti, iščekivanja i gladi, zadovoljstva i dopadanja. Osećala je veliku zadivljenost, ali nikakav potres ili iznenađenje. Oni su danima bili svesni jedno drugog, a sada su se njihove neme radijacije podudarile, pomešale i ispreplele. Nečujno su živeli jedno u drugom, a onda se ona saže i vrhovima prstiju dotače njegovo lice i gustu kosu.

On silno zadrhta i iskoči iz plićaka. Ivlin se spusti kraj njega. Sedeli su jedno uz drugo i ona ga najzad pogleda u oči. Činilo se kao da se te oči nadimaju i ispunjavaju vazduh; ona se zaplaka od radosti i utonu u njih, zaželevši da tu živi, da umre tu, da bude deo tih očiju.

Ona nikada nije razgovarala sa muškarcem, a on nikada ni sa kim nije razgovarao. Nije znala za poljubac, a poljupci koje je on možda video nisu mu ništa značili. Ali su oni imali nešto bolje. Ostali su pripijeni jedno uz drugo, ona je držala jednu ruku na njegovom golom ramenu i između njih pokuljaše struje koje su dolazile iz najvećih dubina njihovih bića. Nisu čuli očeve odlučne korake, ni njegovo dahtanje, niti njegov besni urlik. Nisu bili svesni ničeg sem jedno drugog, sve do trenutka kad ih on zaskoči i ščepa Ivlin, podiže je visoko i baci iza sebe. Nije se osvrnuo da vidi gde i kako je pala na zemlju. Stajao je nad idiotom, pobledelih usana, iskolačenih očiju.

Usne mu se razdojiše i on opet ispusti grozni urlik. A zatim podiže kandžiju.

Idiot je bio do te mere zanet da nije ni osetio prvi i drugi udarac, mada krv poče da lipti iz rana koje kandžija otvori na njegovom smočenom, izgrebanom i izubijanom telu. Ležao je i tupo buljio u praznu tačku u kojoj su bile Ivlinine oči i nije se ni pomerio.

Krajevi kandžije zazviždaše, pucnuše i još jednom mu zariše u leđa svoje opletene krajeve, od čega se povrati njegov stari refleks. Pokuša da se odgurne unatrag i da sklizne u vodu. Čovek ispusti bič i obema rukama zgrabi idiota za koščati ručni zglob. On je bukvalno potrčao desetak koraka uz obalu, vukući za sobom idiotovo dugo telo. On ga ritnu u glavu, pa potrča da uzme kandžiju. Kad se vrati sa kandžijom u ruci, idiot je bio uspeo da se odupre na laktove. On ga ponovo udari nogom i prevrnu na leđa. Zatim mu stade nogom na rame i pritisnu ga na tle, pa poče da ga šiba po golom trbuhu.

Iza njega se začu satanski vrisak i učini mu se kao da ga je napao bik sa tigrovim kandžama. Strovali se na zemlju, izvi se i ugleda nad sobom izbezumljeno lice svoje mlađe kćeri. Bila je progrizla usnu, iz koje je lila krv. Zari mu nokte u lice; jedan prst joj skliznu u njegovo levo oko. On vrisnu od užasnog bola, pridiže se, u agoniji zari prste u čipke na njenom grlu i dvaput je udari drškom kandžije.

Cvileći i ječeći, on se ponovo okrete ka idiotu. Ali sada se nagon za bežanjem probudio i izbrisao sve drugo. A možda se još nešto prekinulo u trenutku kad je drška kandžije onesvestila devojčicu. U svakom slučaju, nije preostajalo ništa drugo. Idiotovo dugo telo se naglo previ, on odskoči uvis, dočeka se na sve četiri i istoga trenutka ponovo skoči. Kandžija ga stiže u letu; njegovo telo se savi oko nje i za trenutak joj uhvati krake između vitih rebara i kuka. Drška iskliznu iz čovekove ruke. Ovaj urliknu i zagnjuri za idiotom, koji se baci u korenje zelenike. Čovekovo lice zape među lišće; on potonu i onda se opet baci napred kroz vodu. Jednom rukom dohvati golo stopalo, koje ga lupi po uvetu kad ga je povukao sebi. A zatim čovek udari glavom o gvozdenu ogradu.

Idiot je već bio izronio s druge strane ograde. Ležao je do pola u vodi i iznemoglo se trzao naprežući se da svoje slomljeno telo podigne na noge. Osvrnu se prema ogradi i vide čoveka kako u besu trese šiše, još uvek na shvatajući.

Idiot je bauljao prema obali, a krv iz rana bojila je u crveno potok u kome je stajao njegov progonitelj. U njemu se polako izgubi refleks bekstva. Nastupi period praznine, a zatim ga obuze neko čudno osećanje. To osećanje je bilo isto tako novo i isto toliko jako kao što je bio zov koji ga je doveo ovamo, ali dok je strah bio nešto zamagljeno, ljigavo i istovremeno zaslepljujuće, ovo je bilo nešto oštro, tvrdo i usmereno.

Olabavi ruke koje su stiskale otrovnu žućkastozelenu travuljinu što je rasla uz potok. Pusti da ga voda donese natrag do rešetki, iza kojih je ludi otac poskakivao i besno vrištao. Primače svoje mrtvo lice do same ograde i raširi oči. Vrisak se ugasi.

Ovo je bilo prvi put da je svesno, namerno upotrebio svoje oči za nešto drugo sem za koru hleba.

Kad čoveka nestade, on se izvuče iz potoka i posrćući pođe prema šumi.

Kad Alisija vide da se otac vraća, stavi brid od šake u usta i zagriže sve dok joj se zubi ne sastaviše. Ne zbog njegove smočene i pokidane odeće, niti zbog iskopanog oka. Bilo je to nešto drugo, nešto što - "Oče!"

Nije joj odgovorio, već je i dalje koračao prema njoj. Ona se u poslednjem trenutku izmače u stranu da ne bi bila pregažena kao stabljika žita. Otac ukočeno prođe pored nje i uđe u biblioteku, ostavljajući otvorena vrata za sobom. "Oče!"

Nije bilo odgovora. Ona otrča do biblioteke. Otac je stajao na drugom kraju sobe, kraj ormana koje nikada nije videla otvorene. Sada je jedan od njih bio otvoren. On iz njega izvadi revolver sa dugom cevi i kutiju sa municijom, otvori je i prosu metke na sto. Zatim mehaničkim pokretima poče da puni revolver.

Alisija mu pritrča. "Šta se desilo? Šta se to desilo? Ti si povređen, da ti pomognem, šta si..."

Njegovo zdravo oko bilo je ukočeno i staklasto. Disao je polako, vrlo duboko, uvlačio je vazduh suviše dugo, zadržavao ga suviše dugo i sa zviždukom ga izdisao. Ubaci doboš u ležište, otkoči revolver, pogleda je i podiže oružje.

Nikada više nije zaboravila taj pogled. Tada i kasnije desile su se strašne stvari, no vreme im je ublažilo oštricu i izbrisalo pojedinosti.

Ali ovaj pogled je zauvek ostao sa njom.

On se upilji u nju svojim zdravim okom, uhvati je njime i zadrža je; uvijala se kao insekt proboden čiodom. Sa užasavajućom izvesnošću je znala da je otac uopšte nije video, nego je gledao u neki svoj nedokučivi užas. Još uvek gledajući kroz nju, on stavi cev pištolja sebi u usta i pritisnu obarač.

Pucanj nije bio mnogo jak. Kosa na temenu mu polete uvis. Oko je još uvek buljilo u nju, još uvek ju je probadalo. Ona vrisnu. Bio je isto toliko nedostupan mrtav kao što je bio i pre jednog minuta. On se naže napred, kao da joj pokazuje ogromnu rupu na svom temenu. Ono što ju je držalo prekide se i ona potrča.

Prošla su puna dva sata pre nego što je našla Ivlin. Jedan sat je bio jednostavno izgubljen; sastojao se od mraka i bola. Drugi sat je bio previše tih i prošao joj je u besciljnom lutanju oko kuće. Lutajući tako, mrmrljala je kroz jecaje koji su je gušili: "Šta?" mrmrljala je, "šta kažeš?" pokušavajući da razume i bezbroj puta pitajući ćutljivu kuću. Našla je Ivlin kraj vira kako leži na leđima, široko otvorenih očiju. Na slepoočnici je imala tri prsta široku rupu.

"Nemoj", tiho reče Ivlin kad je Alisija pokušala da joj podigne glavu. Alisija joj nežno spusti glavu na zemlju, kleče pored nje i stisnu je za ruke. "Ivlin, šta se desilo?"

"Udario me otac", mirno reče Ivlin. "Sad ću da zaspim." Alisija zajeca.

Ivlin reče: "Kako se kaže kad ti je neko... potreban... kad želiš da te dodirne i... kad su dvoje kao jedno i ništa drugo ne postoji?"

Alisija, koja je čitala knjige, razmisli. "Ljubav", reče ona na kraju. Zatim dodade, "To je ludilo. Ljubav je loša."

Ivlinino mirno lice obli neka mudrost. "Nije loša", reče ona. "Meni se desila."

"Moraš da se vratiš u kuću."

"Spavaću ovde", reče Ivlin. Podiže oči ka sestri i nasmeši se. "Smem li... Alisija?"

"Smeš."

"Neću se nikada probuditi", reče ona sa istom ćudnom mudrošću.

"Htela sam nešto, a sad ne mogu. Hoćeš li to da uradiš mesto mene?"

"Hoću", prošaputa Alisija.

"Umesto mene", insistirala je Ivlin. "Nećeš smeti."

"Hoću."

"Kad ogreje sunce", reče Ivlin, "okupaj se u njemu. Čekaj, ima još nešto." Ona zatvori oči. Na čelu joj se pojavi borica i brzo iščeze. "Budi na suncu. Kreći se, trči. Trči i... skači, visoko. Pokreni vetar svojim trčanjem. Ja sam to tako mnogo želela. Dosad nisam znala da baš to želim, a sada... oh, Alisija!"

"Šta je, šta je"

"Tu je, pored mene, zar ne vidiš? Ljubav, oblivena sunčevim sjajem!" Tople pametne oči bile su raširene i gledale u nebo na kome se hvatao sumrak. Alisija pogleda nagore, ali ne vide ništa. Kad je ponovo spustila pogled, znala je da ni Ivlin ništa ne vidi. Ne više.

Iz daljine, iz šume iza ograde, čuo se plač. Alisija je nepomično stajala i slušala taj plač. Naposletku ispruži ruku i zaklopi Ivlinine oči, ustade i pođe ka kući, dok ju je plač neprekidno pratio, sve dok nije stigla do vratiju. Toga trenutka joj se učini da joj se taj čudni plač uvukao u samo srce.

Kada je čula topot kopita iz dvorišta, Prodovica progundā nešto sebi u bradu i proviri između šarenih kuhinjskih zavesa. Bleda mesečina osvetljavala je dvorište, u koje je upravo ulazio njen muž, terajući konja upregnutog u kola za prevoz kamena. U sebi je mrmljala kako će izgrditi tu matoru drtinu što se dugo muva po šumi, a ovamo se ručak ohladio.

Ipak ga nije izgrdila. Jedan pogled na njegovo široko lice bio je dovoljan da joj splasne ljutnja. "Šta se desilo, Prod?" upita ona uplašeno.

"Daj mi jedno ćebe."

"Pobogu, čoveče"

"Požuri. Našao sam u šumi nekakvog čoveka. Ko da su ga mečke žvakale. Sav je izubijan i pocepan."

Prodovica dotrča sa ćeбетom, on joj ga istrže i iziđe. Začas je bio natrag sa čovekom na rukama. "Metni ga ovamo", reče Prodovica, otvarajući vrata od Džekove sobe. Kad Prod oklevajući zastade, dok mu je dugo mlitavo telo visilo niz ruke, ona reče: "Hajde, hajde, ne sekiraj se za posteljину. Opraće se."

"Donesi neku krpu i vruće vode", progundā Prod. Ona iziđe, a Prod

pažljivo podiže cebe. "Auh, bogamu!"

On je zaustavi na vratima. "Ovaj neće da ostane živ. Možda je bolje da ga ne mučimo time", reče, pokazavši prstom na vrelu vodu koja se pušila u lavoru.

"Moramo bar da probamo." Ona uđe, zastade pored nepomičnog tela na krevetu, preblede i zatvori oči.

"Matora", zausti Prod.

"Ćuti", odgovori mu ona tiho, pa priđe krevetu i poče da briše krv sa polumrtvog tela.

Čovek je preživeo noć. Preživeo je još nedelju dana i tek tada su Prodovi počeli da se nadaju da će ostati živ. Ležao je nepomično u sobi koju su zvali Džekova soba, ne primećujući ništa, nesvestan bilo čega sem možda mraka i svetlosti koja je dolazila kroz prozor. Buljio bi kroz prozor; možda je video, možda je gledao, a možda nije. Kroz prozor nije imalo mnogo šta da se vidi. Planina u daljini, nekoliko jutara Prodove zemlje, a ponekad sam Prod kako drlja spečenu oranicu slomljenom drljačom, povremeno se saginjući da iščupa korov. Njegovo unutrašnje biće bilo je sasušeno i zanemelo od tuge. Njegovo spoljašnje biće se činilo stegnuto i isto tako nedostupno. Kad bi mu Prodovica donela jelo - jaja, kuvano mleko, domaću šunku i pogaču - on bi jeo samo ako bi ga terala da uzme, a ignorisao i nju i jelo kad ga ne bi nudila.

Uveče bi Prod pitao: "Je li progovorio nešto?" a njegova žena bi samo zavrtela glavom. Posle deset dana njemu pade na pamet jedna pomisao i tek posle dve nedelje on se usudi da je kaže ženi.

"Je li, matora, da ovaj nije malčice udaren?"

Ona se naljuti. "Kako to, udaren?"

Prod se kucnu prstom u slepoočnicu. "Pa, udaren. Onako, pretpostavimo, slabouman. Možda ne govori zato što ne ume."

"Ne", reče ona, pa podiže pogled i vide pitanje na Prodovom licu. Zatim nastavi: "Jesi li mu video oči? Taj nije idiot."

On je bio primetio oči. Uznemiravale su ga; to je bilo sve što je mogao da kaže o njima. "Voleo bih da progovori!" Ona pomače debelu kafenu šolju. "Znaš za Grejs."

"Je l' to beše ona tvoja rođaka što su joj postradala deca?"

"Jeste. E pa, posle požara Grejs je tačno ovako izgledala. Nije ni mrdala po ceo dan. Kad joj nešto pričaš, kao da ne čuje. Pokažeš joj

nešto, kao da si pokazao slepcu. Morali su da je umivaju i da je hrane kašikom."

"Pa, možda je i to", složi se on. "Ovaj prikan mora da je natrapao na nešto mnogo strašno... A ta Grejs, je li ozdravila?"

"Pa, ovaj, nije se baš sasvim povratila", odgovori Prodovica. "Ali je prežalila. Reklo bi se da život ponekad dodija, pa čoveku često dođe da pobegne od njega da se malo odmori."

Nedelje su prolazile, pokidano tkivo je zarastalo, a široko pljosnato telo je upijalo snagu kao što kaktus upija vlagu. Nikada u svome životu nije imao odmora i hrane i...

Često je sedela kraj njega i govorila mu. Pevala mu je i pesme - 'Tiho teci, Afton vodo' i 'Kuća u planini'.

Bila je to sitna spečena ženica bezbojne kose i izbledelih očiju; izgledala je izgledno kao što je on nekad bio. Pričala je njegovom nepokretnom licu sve o svojoj porodici na Istoku, o drugom razredu i o tome kako je Prod došao u gazdinom fordu 'Model T' *Jeftino vozilo, prvi serijski automobil na svetu; prim. prev.* da joj se udvara, a nije još ni znao da ga vozi. Ispričala mu je sve sitnice koje za nju neće nikada utonuti u prošlost; o haljini koju je nosila za prvu pričest, kako je izgledala mašnica na njoj, gde su bili umeci, druge boje, kako je jednom Grejsin muž došao kući trešten pijan sa skroz pocepanim prazničnim pantalonama i sa prasetom pod pazuhom, koje je toliko skičalo da bi se od toga i mrtvac probudio. Čitala mu je iz molitvenika i pričala mu biblijske priče. Ispričala mu je sve što joj je palo na pamet, osim o Džeku.

On se nije ni smešio, niti je odgovarao; jedina razlika koja se na njemu mogla primetiti bila je to što nije skidao oči sa nje dok je bila u sobi, a kad bi izišla, satima bi strpljivo piljio u vrata. Ona nije mogla znati u čemu je suština te razlike, ali rane na njegovom mršavom telu nisu bile jedino što se polako popunjavalo.

Dođe najzad i taj dan. Dok su Prodovi sedeli za ručkom, na vratima Džekove sobe začu se neko čagrljanje. Prod se zgleda sa ženom, pa ustade i otvori vrata.

"Stani malo, ne možeš takav da izideš. Matora, ubaci mu moje stare pantalone."

Bio je slab i nesiguran na nogama, ali je mogao da stoji. Pomogoše mu da dođe do stola, gde se sruči u stolicu, zamućena i glupa

pogleda, ne primećujući hranu sve dok mu Prodivica ne podnese pod nos punu kašiku. On tada uze kašiku u svoju široku ruku, strpa je u usta i preko nje pogleda u Prodivicu. Ona ga potapša po ramenu i reče mu da joj je milo što se tako divno služi kašikom.

"Dobro, matora, nećeš valjda da postupaš sa njim kao da ima dve godine", reče Prod. Možda zbog očiju, odjednom se ponovo oseti uznemiren.

Ona mu u znak opomene pritisnu šaku; shvatio je i zato prestade da govori o tome. Ali kasnije, uveče, kad je pomislio da je već zaspala, ona iznenada reče: "Moram da postupam sa njim kao da ima dve godine, Prode. Možda čak i manje."

"Otkud to?"

"Sa Grejs je bilo isto", reče ona. "Doduše, ne baš toliko loše. Ponašala se kao šestogodišnja devojčica. Lutke. Kada jednom prilikom nije dobila pitu od jabuka, oči je isplakala. Činilo se kao da ponovo odrasta. Naravno, brže, ali kao da je još jedanput prolazila istim putem."

"Misliš da će i on tako?"

"Pa zar se ne bi reklo da je kao dvogodišnje dete?"

"To je prvi dvogodišnjak od šest stopa koga sam u životu video."

Ona frknu, napola se pretvarajući da je ljuta. "Odgajaćemo ga kao da je dete."

On je neko vreme ćutao, a onda upita. "Kako ćemo ga zvati?"

"Nikako, Džek", izlete joj pre nego što je uspela da se zaustavi.

On potvrdno zagunđa, jer nije znao šta da kaže. Prodivica reče: "Biće i za to prilike. On sigurno ima ime. Ne bi bilo dobro da mu nadenemo još jedno. Samo ti čekaj, setiće se on već."

On je dugo razmišljao o tome, a onda reče: "Matora, daj bože da smo pravilno uradili." Ali ona je već bila zaspala.

Čuda se događaju.

Prodovi su ih smatrali postignućima, uspesima, ali su to bila čuda. Jednom je Prod izvlačio iz ambara debelu gredu, kad se na njenom drugom kraju nađoše dve snažne ruke. Drugi put je Prodivica zatekla svoga šticećenika kako u ruci drži klupko prede i gleda ga samo zato što je crveno. Jedanput je kod pumpe našao punu kofu vode i uneo je u kuću.

Međutim, dugo je potrajalo dok nije naučio da sam pumpa vodu. Godinu dana pošto ga je Prod doneo, Prodovica mu je ispekla kolač i impulsivno stavila u njega četiri svećice. Ozarena lica, Prodovi su ga posmatrali kako opčarano gleda u plamičke. On zadrža svoje tvrde oči na njoj, a onda na Produ.

"Hajde, sinko, pogasi ih."

Možda je shvatio šta treba da uradi. Možda je to bio rezultat topline kojom je ovo dvoje zračilo, dobrote prema njemu, topline brige o njemu. On se prignu i dunu. Oni se uglas nasmejaše, ustadoše i priđoše mu. Prod ga pljesnu po ramenu, a Prodovica ga poljubi u obraz. Nešto se u njemu zgrči. Oči mu se iskrenuše tako da su se za trenutak videle samo beonjače. Zamrznuto breme tuge koja ga je pritiskala sroza se i preplavi ga. Ovo nije bio onaj zov, onaj kontakt, ona razmena koju je osetio sa Ivlin. Čak nije ni ličilo na ono, sem možda u stepenu. Ali pošto je sada mogao da oseća do tog stepena, postao je svestan svoga gubitka, pa uradi ono isto što je uradio kad je prvi put izgubio. Zaplaka se.

Bio je to onaj isti kreštavi izmučeni plač koji je godinu dana ranije u mračnoj šumi doveo Proda do njega. Soba je bila premalena za taj glas. Prodovica nikada dotad nije čula da je glasa pustio. Prod jeste, one prve noći. Teško bi bilo reći da li je strašnije slušati takav zvuk ili ga ponovo čuti. Prodovica mu obgrli glavu i poče da mu tepa. Prod se uzvrpolji, ispruži ruku, predomisli se, i najzad poče beskorisno da ponavlja: "De, de... Dobro, de."

Plač je sam od sebe stao. Šmrkćući, on pogleda u jedno pa u drugo. Na licu je imao nešto novo, kao da je nestala bronzana maska preko koje mu je bila zategnuta koža na licu. "Izvini", reče Prod. "Reklo bi se da smo nešto pogrešili."

"Nismo pogrešili", reče njegova žena. "Videćeš."

Dobio je ime.

One noći kad je zaplakao, svesno je spoznao da ako želi, može da apsorbuje poruku, značenje, od ljudi oko sebe. To se i ranije dešavalo, ali se dešavalo kao što ga vetar zahvati, refleksno kao kijanje ili drhtavica. Počeo je da zadržava i obrće ovu sposobnost, kao što je jednom držao i obrtao u ruci klupko prede. Zvuci koji se nazivaju govor još uvek su mu malo značili, ali je počeo da oseća

razliku između govora upućenog njemu i reči koje se na njega nisu odnosile. U stvari, nije ni naučio da čuje govor; umesto toga, direktno je primao pojmove. Pojmovi su sami po sebi bezlični, te za to nije ni čudo što mu je trebalo mnogo vremena da nauči da pojmovima daje oblik govora.

Jednoga dana Prod ga iznenada upita; "Kako ti je ime?" Bili su punili valov vodom iz cisterne i voda koja je tekla obasjana suncem bila je duboko privukla idiota. Potpuno apsorbovan, on se trže na ovo pitanje. Podiže glavu i pogled mu se ukrsti sa Prodovim. Ime. Nešto u njemu poče da zrači bleskom zahteva i vrati mu se noseći nešto što se moglo nazvati definicijom. Ona je, doduše, došla kao čisti pojam. "Ime" je ono što jesam i što sam učinio i bio i naučio.

Sve je bilo tu, čekajući na taj simbol, na ime. Sve lutanje, glad, gubitak, ono strašnije od gubitka, vratiše mu se. Oseti nejasan nagoveštaj da čak i ovde, sa Prodovima, nije nešto, nego surogat nečega.

Sam samcit.

On pokuša da to kaže. Uze direktno od Proda pojam i njegov verbalni signal i kako treba da zvuči. Međutim, razumevanje i izražavanje bilo je jedino, a fizički čin izgovaranja bio je opet nešto sasvim drugo. Kao da mu je jezik bio od đona, a grlo mu je bilo kao zarđala pištaljka. Usne mu se izviše. On promuca, "Sa... sam..."

"Kako, kako, sinko?"

Sam samcit. On je ovo odašiljao čisto i jasno, potpuno, ali samo kao misao, i istog trenutka je osetio da ovako odaslana misao nema nikakvog efekta na Proda, koliko god se seljak trudio da primi ono što je on pokušavao da prenese. "Sam-sam... samc...", produha on. "Sam?" reče Prod.

Videlo se da je Produ ovaj slog nešto značio, nešto što je ličilo na signal koji je on davao, mada u daleko manjoj meri.

Ali će poslužiti.

On pokuša da ponovi isti zvuk, ali mu se nenaviknuti jezik ukruti. Sav se ubalavi i pljuvačka mu poteče iz uglova usana. Odasla očajnički poziv za pomoć, za neki drugi način da se izrazi; nađe ga, upotrebi ga. Klimnu glavom. "Sam", ponovi Prod.

On opet klimnu glavom; ovo je bila njegova prva reč i prvi razgovor - još jedno čudo.

Trebalo mu je pet godina da nauči da govori i za svih tih pet godina više je voleo da ne mora govoriti. Nikad nije naučio da čita. Jednostavno, nije bio opremljen za to.

Postojala su dvojica dečaka za koje je miris dezinfekcionih sredstava značio miris mržnje.

Za Džeri Tompsona je to takođe značilo i miris gladi i usamljenosti. Sva hrana je bila njime začinjena, sav san je bio prožet dezinfekcijom, glađu, hladnoćom, strahom... svim komponentama mržnje. Mržnja je bila jedina toplina na svetu, jedina izvesnost. Čovek se drži izvesnosti, osobito kad ima sama jednu; najosobitije kad mu je šest godina. A u šestoj godini Džeri je uveliko bio čovek - u najmanju ruku, uvažavao je kao odrastao čovek ono sivo zadovoljstvo koje dolazi jedino sa odsutnošću bola; posedovao je nesalomljivu strpljivost koju imaju samo ljudi koji su nešto naumili, a moraju da izgledaju slomljeni dok ne dođe trenutak njihove odluke. Neshvatljivo je kako se put sećanja jednog šestogodišnjaka proteže unatrag za isti onoliki deo života za koji se proteže i sećanje bilo koga drugog i kako je isto toliko puno pojedinosti i sukoba. Džeri je imao dovoljno nevolja, dovoljno gubitaka, dovoljno bolesti da od njega postane čovek. Kad je imao šest godina, izgledao je kao čovek; tada je počeo da prihvata, da bude poslušan i da čeka. Njegovo sitno, izabrano lice ličilo je na svako drugo lice, a glas mu više nije protestovao. Živeo je tako dve godine, sve do dana svoje odluke.

Potom je pobeo iz državnog sirotišta, da bi živeo sam, da bi dobio boju slivnika i smeća kako ga niko ne bi uzeo sebi; da bi ubio kad je pritešnjen; da bi mrzeo.

Za Hipa nije postojala glad, ni hladnoća, niti starmalost. Ipak, postojao je miris mržnje. On se širio iz njegovog oca, lekara, iz veštih i nemilosrdnih ruku, iz sumorne odeće. Čak se i Hipovo sećanje na glas doktora Berouza izjednačavalo sa sećanjem na hlor i karbol.

Mali Hip Berouz je bio bistro i lepo dete za koga svet nije hteo da bude pravi, tvrdi put od dezinfikovanih pločica. Sve je za njega bilo lako, sem kontrole njegove radoznalosti - a 'sve' je podrazumevalo i hladne injekcije ispravnosti koje mu je davao njegov otac lekar, koji

je bio uspeo čovek, moralan čovek, čovek koji je postigao vrhunac sigurnosti i ispravnosti.

Hip se digao kroz detinjstvo kao raketa, izglačan, brz, upaljen. Njegova obdarenost donela mu je sve što mlad čovek može zaželeći, a njegovo vaspitanje mu je stalno ponavljalo da je neka vrsta lopova, da nema pravo na ono što nije zaradio; jer takva je bila filozofija njegovog oca lekara, koji je sve morao da stekne teškim radom. Zato su Hipu njegovi talenti doneli prijatelje i počasti, a prijateljstva i počasti doneli su mu nespokojstvo i bolesnu poniznost koje je bio potpuno nesvestan.

Imao je osam godina kad je napravio prvi kristalni detektor, za koji je čak namotao kaleme. Obesio ga je o opruge s donje strane kreveta, tako da ga niko nije mogao videti sem ako ne bi podigao ceo krevet, i sakrio je slušalicu u dušek kako bi noću mogao da ga sluša. Njegov otac lekar, otkrio je radio i zabranio mu da otada takne čak i komad žice. Bilo mu je devet godina kad je njegov otac lekar otkrio njegovo skrovište knjiga i časopisa o radiju i elektronici i nagomilao ih sve ispred kamina pa ga onda naterao da ih sam spali, jednu po jednu; cele noći su gorele. Imao je dvanaest godina kad je dobio stipendiju naučnoistraživačkog instituta za svoj tajno konstruisani bescevni osciloskop; njegov otac lekar izdiktirao mu je pismo kojim je odbio da primi stipendiju. Bio je sjajan petnaestogodišnjak kad su ga izbacili iz srednje medicinske škole zato što je šale radi ispremeštao kontakte na liftovima za nastavnike i dodao nekoliko novih prekidača kola, pa je svaki dodir dugmeta izazivao neprijatan doživljaj. Kad mu je bilo šesnaest godina, imao je sreće da ga otac razbaštini; otada je sam zarađivao za život u jednoj istraživačkoj laboratoriji i pohađao tehničku školu.

Bio je krupan i vedar i veoma popularan. Bilo mu je potrebno da bude veoma popularan, pa je i to, kao i sve ostale svoje potrebe, sa lakoćom postigao. Svirao je na klaviru sa iznenađujućom delikatnošću i igrao je brz i prefinjen šah. Naučio je da vešto i ne suviše često izgubi na šahu i u tenisu i samo jednom u iscrpljujućoj igri 'prvi u razredu, prvi u školi'. Uvek je imao vremena - vremena da sluša one koji su cenili njegovu pažnju, vremena da preformuliše visokoučenosti za one kojima su u originalu bile suviše teške. Čak je imao vremena za školu rezervnih oficira; tako je i dobio čin.

Zaključio je da se ratno vazduhoplovstvo prilično razlikuje od bilo koje škole u koju je išao i trebalo mu je izvesno vreme da nauči da se pukovnik ne može smekšati poniznošću ili pridobiti duhovitim doskočicama kao dekan. Trebalo mu je još više vremena da shvati da u vojsci većina, a ne manjina, smatra fizičko savršenstvo, briljantnu rečitost i lakoću izvršavanja zadataka pre manom nego preimućtvom. Bio je usamljen više nego što je želeo i izbegavali su ga više nego što je mogao podneti.

Tek na protivavionskom poligonu našao je odgovor, san, katastrofu...

Alisija Kju je stajala u najdubljoj senci na ivici livade. "Oče, oče, oprosti mi!" vikala je. Skljokala se na travu, slepa od bola i straha, potresena, rastrzana konfliktima.

"Oprosti mi", šaptala je strasno. "Oprosti mi."

Mislila je, Satano, zašto nećeš da umreš? Pre pet godina si se ubio, ubio si mi sestru, a ja još uvek molim da mi oprostiš. Sadisto, pokvarenjaku, ubico, satano... muškarče, prljavi, otrovni muškarče!

Daleko sam otišla, mislila je, nikuda uopšte nisam otišla. Kako sam samo bežala od Džekobsa, ljubaznog advokata Džekobsa, kad je došao da mi pomogne oko leševa; o, kako sam trčala da ne bi ostala sama sa njim, da on ne bi poludeo i ogubao me. A kad je doveo svoju ženu, kako sam i od nje bežala, misleći da su žene zle i da me ne smeju dodirnuti. Namučili su se sa mnom, stvarno su se namučili; trebalo mi je toliko mnogo vremena da shvatim da sam ja luda a ne oni... posle dugo vremena uvidela sam kako je dobra i strpljiva sa mnom bila majka Džekobs; koliko mnogo je morala da se trudi sa mnom, za mene. "Ali, dete moje, već pedeset godina niko ne nosi takvu odeću!" A u taksiju, kad sam bez prestanka vrištala, zbog ljudi, užurbanosti, tela, toliko mnogo tela koja su se dodirivala i bila tako bolno vidljiva; tela na ulicama, stepeništima, velike slike tela u časopisima, muškarci koji drže u naručju bestidno neuplašene žene nasmejana lika... Doktor Rotštajn, koji je objašnjavao i objašnjavao, pa onda opet objašnjavao iz početka; ne postoji otrovni znoj, moraju da postoje muškarci i žene, inače ne bi uopšte bilo ljudi... Morala sam da naučim ovo, Oče, dragi satanski Oče, zbog tebe; zbog tebe nikada nisam videla automobil, ni dojk, ni novine, ni voz, ni higijensku salvetu, ni poljubac, ni restoran, ni lift, ni kupaći kostim, ni

dlake na - o, oprosti mi, Oče.

Ja se ne bojim biča, bojim se ruku i očiju, hvala ti, Oče. Jednoga dana, jednoga dana, videćeš Oče, živeću okružena ljudima, voziću se njihovim vozovima i voziću auto; otići ću među hiljade ljudi na plaži pored mora što se bez zidova prostire daleko, daleko, hodaću između njih sa komadićima platna na sebi, pa neka mi vide pupak, upoznaću muškarca belih zubiju, Oče, i snažnih oblih mišica, Oče, i onda ću, oh, šta će biti sa mnom, u šta sam se to pretvorila, Oče, oprosti mi.

Živim u kući koju nikada nisi video, u kući čiji prozori gledaju na drum, niz koji šapuću sjajna otmjena kola, a deca se igraju iza živice. Živica nije zid i ima tri ulaza, dva za kola i jedan za pešake, koji su svakome otvoreni. Gledam kroz zavese kad god mi se prohte, i vidim nepoznate ljude. Kupatilo se nikako ne može zamračiti, a u njemu ima jedno ogledalo moje visine; jednoga dana, Oče; skinuću peškir sa njega.

Ali sve će to doći kasnije, hodanje među nepoznatim ljudima, dodirivanje bez straha. Sada moram da živim sama i da razmišljam; moram mnogo da čitam o svetu i ljudima, da, i o ludacima kao što si ti, Oče, i o tome šta je to što ih tako užasno izopačuje; doktor Rotštajn tvrdi da ti nisi bio jedini, da si ti u stvari bio tako izuzetan samo zato što si bio bogat.

Ivlin.

Ivlin nikada nije saznala da joj je otac bio lud. Ivlin nikada nije videla sliku zatrovanog tela. Ja sam živela u svetu koji se razlikovao od ovoga ovde, ali je njen svet bio isto toliko različit, svet koji smo Otac i ja stvorili za nju, da joj sačuvamo čistotu...

Pitam se, pitam se samo, odakle ti ta pristojnost da prospeš svoj pogani mozak...

Slika mrtvog oca odjednom je čudno smiri. Ustade i osvrnu se ka šumi; pažljivo pogleda po livadi, ispitujući svaku senku i svako drvo. "Dobro, Ivlin, hoću, hoću..."

Duboko udahnu i zadrža vazduh. Onda tako čvrsto zaklopi oči da joj se u njihovom mraku pojaviše crvene mrlje. Ruke joj hitro preleteše preko dugmadi na haljini. Haljina spade sa nje. Jednim pokretom smače donje rublje i čarape. Vazduh zatreperi; njegov dodir sa Alisijinim telom bio je neopisiv; učinilo joj se da je produvao kroz nju.

Kroči na sunce i dok su joj suze straha navirale kroz stisnute kapke, zaigra gola, za Ivlin, stalno moleći svoga mrtvog Oca za oprostaj.

Kada je imala četiri godine, Dženi je gađala poručnika pritiskačem za hartiju zbog neraščlanjenog, ali preciznog osećanja da on nema šta da traži u kući dok joj je otac u inostranstvu. Poručniku je naprsla lobanja i, kao što je često kod kontuzija, ostao je zauvek nesposoban da se seti činjenice da je Dženi stajala deset stopa daleko od pritiskača kad ga je bacila. Dženina majka je zbog ovoga ubila boga u njoj, što je bila epizoda koju je Dženi prihvatila sa svojom uobičajenom pribranošću. Međutim, dodala ju je sličnim situacijama koje su dokazivale da moć bez kontrole ima svojih nedostataka.

"Koža mi se ježi od nje", rekla je kasnije njena majka svome drugom poručniku. "Ne mogu da je podnesem. Je l' misliš da sa mnom nešto nije u redu pošto ovako govorim?"

"Ne, ne mislim", odgovori drugi poručnik, koji je u stvari upravo tako mislio. Zato ga ona pozva u posetu sutradan popodne, sasvim sigurna da će razumeti kad jednom bude video dete.

On ju je video i razumeo je. Nije razumeo dete, jer ga niko nije razumeo; razumeo je osećanje njene majke. Dženi je stajala pravo kao sveća, zabačenih ramena i dignute glave, raskoračena kao da ima čizme na nogama, mašući lutkom koju je držala za nogu kao da je oficirska palica. Dete je odavalo utisak pravilnosti, što je bilo nenormalno kod dece. Bila je malo manja od prosečne visine. Imala je oštre crte lica, uske oči i guste obrve. Proporcije njenoga tela nisu sasvim odgovarale proporcijama većine dece od četiri godine, koja mogu da se sagnu napred i da čelom dotaknu pod. Dženin trup je bio previše kratak, ili su joj možda noge bile preduge za tako nešto. Govorila je sa divnom jasnoćom i poražavajućim nedostatkom takta. Kad je drugi poručnik nespretno čučnuo i rekao, "O, zdravo, Dženi. Hoćeš da budemo prijatelji?" ona odgovori: "Neću. Smrdiš kao major Grenfel." Major Grenfel je bio poslednji prethodnik povređenog poručnika.

"Dženi!" viknu njena majka, ali prekasno. Zatim malo tiše reče: "Savršeno dobro znaš da je major bio ovde samo na koktelu." Dženi ovo prihvati bez komentara, što ostavi neprijatan jaz u dijalogu. Drugi

poručnik je, reklo bi se, hitro shvatio da je glupo da čuči na parketu, pa se tako naglo uspravi da prevrtnu stočić za kafu. Dženi se svirepo nasmeši, posmatrajući njegove skerletno crvene uši dok je skupljao komadiće sa poda. Otišao je i više se nikad nije vratio.

Ni sa brojevima Dženina majka nije bila mnogo sigurna. Uprkos najstrožijem naređenju, Dženi je jedne večeri naišla usred četvrte ture 'džipsona' i stajala u dnu dnevne sobe sevajući po zarumenelim licima svojim uvredljivo treznim sivozelenim očima. Punački muškarac žute kose, koji je baš držao ruku na vratu njene majke, podiže čašu i prodera se: "Ti si Vimina ćerkica!"

Sve glave se odjednom okretoše kao baterija servoprekidača, isključivši buku; u toj tišinu Dženi reče: "Ti si onaj sa..."

"Dženi!" viknu njena majka. Neko se nasmeja.

Dženi sačeka da se smeh utiša. "...velikom, debelom..." izgovarala je lagano.

Čovek skide ruku sa Viminog vrata. Neko iz glasa viknu: "Velikom debelom šta, Dženi?"

Hladno, sračunato, Dženi reče: "...mesarskom radnjom."

Vima iskezi zube. "Hajde brzo natrag u svoju sobu, draga. Ja ću odmah doći da te ututkam." Neko pogleda pravo u plavog čoveka i nasmeja se. Neko reče šapatom koji odjeknu: "Prava praznična krmenadla." Debeljko tako grčevito stisnu usta da mu je donja usna ličila na crveni džem od jagoda koji curi iz zgnječenog sendviča.

Dženi mirno pođe ka vratima i stade čim je izišla iz vidnog polja svoje majke. Jedan bleđi mladić sa sjajnim crnim očima naglo se naže napred. Dženin pogled se sukobi sa njegovim. Mladiću prelete preko lica izraz krajnje zbunjenosti. Ruka mu nesigurno pođe napred i nagore i zaustavi se na njegovom čelu. Zatim skliznu i pokri crne oči.

Dženi reče, dovoljno glasno da bi je on čuo: "To nemoj nikada više da uradiš." Zatim izađe iz sobe.

"Vima", promuklo reče mladić, "to dete je telepata."

"Gluposti", odsutno reče Vima, zaokupljena debeljkovim napućenim usnama. "Svaki dan joj redovno dajem vitamine."

Mladić pokuša da se digne, gledajući za detetom, ali se ponovo skljojka. "Bože", reče on, i poče da premišlja.

Kad joj je bilo pet godina, Dženi je počela da se igra sa drugim

devojkicama. Međutim, one dugo nisu bile svesne toga. Bile su tek prohodale, imale su oko dve i po godine i izgledale su kao bliznakinje. Razgovarale su, ako se to može nazvati razgovorom, tankim piskavim tonovima, dok su se tumbale po betonskom dvorištu kao da je plast sena. Dženi se iz početka presamićivala preko ispusta na svome prozoru, četiri i po sprata iznad njih, i zamišljeno terala pljuvačku između jezika i prednjeg nepca sve dok ne bi nakupila zadovoljavajuće punjenje. Onda bi izvila vrat i naduvenih obraza opalila po njima. Bliznakinje su ignorisale ovo bombardovanje kad bi pljuvačka samo pogodila beton, ali su zato veoma zadovoljavajuće vriskale i cvilele kad bi ih pogodila. Ne bi uopšte ni pogledale nagore, nego bi bezglavo jurile po dvorištu i cvilele.

Zatim je došla još jedna igra. Jednog toplog dana bliznakinje su se za tren oka izmigoljile iz svojih 'špilhozni'. U jednom trenutku bile su mirne kao jagnjad, a idućeg trenutka bi jedna ili druga bile petnaest stopa daleko od gomilice odeće. Cičale bi i koprcale se i hitro se opet uvlačile u odeću, bacajući preplašene poglede prema vratima suterena. Dženi je otkrila da sa malo koncentracije može da pomeri 'špilhozne' - to jest, kad su bile prazne. Marljivo je vežbala, ležeći preko simsa, sa grudima i bradom na jastučetu, očiju izbečenih od napora. Iz početka su odelca samo ležala u mestu i blago se zalepršala, kao da je preko njih prešao mali vrtlog prašine. Ali je ubrzo uspela da 'špilhozne' klize po betonu kao male pljosnate krabe. Bilo je divno posmatrati kretanje ovih dveju devojčica kad bi se ovo desilo, a njihova cika je bila pravo zadovoljstvo. Postale su malo opreznije sa skidanjem 'špilhozni', pa je Dženi ponekad morala da leži u zasedi punih četrdeset minuta pre nego što bi joj se ukazala prilika. A ponekad, čak i u takvim slučajevima, ona bi još malo pričekala i bliznakinje, jedna odevena a druga gola, kružile su oko 'špilhozni', prikradajući im se kao što se mačići prikradaju bubi. Onda bi napala, one prazne 'špilhozne' bi poletele, bliznakinje bi podskočile; ponekad bi ih odmah uhvatile, a ponekad bi morale da ih ganjaju po dvorištu sve dok im se majušna pluća ne zahukću kao lokomotiva.

Dženi je saznala za razlog njihove zaokupljenosti vratima od suterena kad je jednog popodneva ovladala veštinom da odigne

'špilhozne' umesto da ih samo tera po dvorištu. Čekala je da se bliznakinje uljuljkaju u bezbrižnost i izvuku se iz odeće, udaljavajući se i približavajući ponovo, kao da je izazivaju. Ona je još uvek čekala, sve dok oba para 'špilhozni' nisu ležala zajedno u ružičasto-beljoj gomilici. Tada je napala. 'Špilhozne' su se odigle od zemlje, poletele pravo uvis i dolepršale do simsa prozora na prvom spratu. Kako je dvorište bilo nešto ispod nivoa ulice, ležale su šest stopa visoko i potpuno van dohvata. Tu ih je ostavila.

Jedna od bliznakinja potrča prema centru dvorišta i poče da skače gore-dole, uzbuđena; istežući se i izvijajući se da vidi 'špilhozne'. Druga otrča do zgrade ispod prozora na prvom spratu i ispruži ručice uvis koliko je mogla, udarajući po ciglama punih dvadeset osam inča ispod svoga cilja. Onda pritrčaše jedna drugoj i zabrinuto zacvrkutaše. Malo kasnije ponovo pokušaše da dohvate odelca, ali bez uspeha. Sve češće su bacale prestrašene poglede prema vratima od suterena, sve manje je bilo zadovoljstva, sve više straha. Najzad se šćućuriše što su dalje mogle od vrata, obgrliše se i obamrlo se zablenuše. Polako se utišaše; od brbljanja predoše na cvrkutanje i na gukanje, dok se na kraju sasvim ne umiriše; sada su bile samo dva sićušna grumička straha.

Činilo se kao da su protekli sati - nedelje - očaravajućeg očekivanja pre nego što je Dženi čula tup udarac i videla da se vrata otvaraju. Izide kućepazitelj, po običaju malo naćefleisan. Mogla je da vidi crvene podočnjake ispod njegovih upalih očiju sa žutim beonjačama. "Boni!" razdra se on, "Bini! Gde ste?" Istetura se u dvorište i začkilji unaokolo. "Izlazite napolje! Kosu ću vam počupati! Gde vam je odelo?" Sunu rukom nadole i dograbi ih; držao je njihove majušne bicepse svojim ručerdama. Držao ih je malo odignute od zemlje, tako da je svaka od njih jedva dodirivala beton po jednim palcem od noge, dok su im sićušni laktovi štrčali prema nebu. On se okrete jednom, dvaput, tražeći, dok najzad ne spazi 'špilhozne' na simsu. "Kako ste to uradile?" upita ih. "Hoćete da bacite svoja skupa odela? E, isprašiću vas ja za ovo."

Kleče na jedno koleno i prebaci dva sitna telašca preko drugog. Verovatno je umeo da udara tako da je proizvodio više buke nego bola, ali kako god da je to radio, zvuk je bio impresivan. Dženi se zakikota.

Kućepazitelj podeli po osam jednakih pljuski svakoj od bliznakinja i postavi ih opet na noge. One su ćutke stajale jedna uz drugu, pritiskajući rukama stražnjice i posmatrajući ga kako odlazi do simsa i skida sa njega 'špilhozne'. On ih baci pred bliznakinje i zapreti im desnim kažiprstom. "Ako vas još jedanput uhvatim da to radite, zvaću gosn Miliona konduktera da vam procvikuje uši. Jeste ćule?" urliknu on. One se skupiše jedna uz drugu, izbećenih oćiju. On se otetura prema vratima i zalupi ih za sobom.

Bliznakinje se polako obukoše. Zatim se vratiše u senku pored zida i ćučnuše jedna uz drugu, oslonjene lećima na njega. Šaptale su meću sobom. Toga dana za Dženi više nije bilo zabave.

Preko puta kuće u kojoj je Dženi stanovala bio je park. U njemu su bili bina za orkestar, jedan potok, olinjali paun ograđen žicom i mali gustiš patuljastih grastova. U gustišu je bio jedan skriven proplanćić za koji su znali samo Dženi i hiljade drugih ljudi koji su obićavali da ga noću u parovima koriste. Pošto Dženi nikada nije bila tamo noću, osećala se njegovim pronalazaćem i vlasnikom.

Otprilike ćetiri dana posle one epizode sa pljuskama, ona se seti proplanka. Bliznakinje su joj bile dosadile; više nisu radile ništa zanimljivo. Njena majka je otišla nekuda na rućak, pošto ju je zaključala u sobi. (Jedan od njenih obožavalaca ju je jednom pitao kad je zaključala Dženi: "A šta ćeš s detetom? Šta ako izbije požar, na primer?"

"Kamo sreće!" odgovorila mu je Vima.)

Vrata njene sobe bila su spolja zamandaljena rezom. Ona priće vratima i pogleda u odgovarajuće mesto sa unutrašnje strane. Zaću se kako se reza podiže i opet pada. Ona otvori vrata i poće niz hodnik do liftova. Kad lift stiže, ona uće i pritisnu dugmad za treći, drugi i prvi sprat. Lift se spuštao po jedan sprat, zaustavljao se, otvarao vrata, zatvarao vrata... zabavljalo ju je, pošto je izgledalo tako glupo. U prizemlju, ona pritisnu svu dugmad i šmugnu napolje. Glupi lift poće nagore. Dženi se sažaljivo nasmeja i iziće iz zgrade.

Pažljivo preće ulicu, gledajući levo i desno. Međutim, kad je došla do proplanka, manje je lićila na damu. Pope se na donje grane hrasta i preko mnogostrukih raćvi preće na granu koju je znala, a koja se nadosila nad skriveno utoćište. Ućinilo joj se da se nešto kreće u žbunu, ali nije bila sigurna. Višeći sa grane, ona poće da se rukama

prebacuje ka njenom kraju, sve dok se grana ne savi nadole, zatim sačeka da se grana umiri, i onda pusti ruke.

Obično je pad bio svega osam inča. Ovoga puta...

U trenutku kad su njeni prsti pustili granu, nešto joj uhvati noge i naglo ih trže unazad. Ona tresnu na zemlju, pravo na stomak. Ruke joj se nađoše negde na struku; silina udarca ih okrenu unutra i Dženi sama sebi zabi pesnice u stomak. Neizdržljivo dugo je bila ništa drugo do zamršeni čvor bola. Borila se vrlo dugo, dok najzad uz oštar bol ne udahnu. Vazduh joj je izlazio kroz nozdrve, ali nije mogla jače da udahne. Ponovo je morala da se dugo bori; grčevito je udisala i šumno izdisala, sve dok bol ne poče da je napušta.

Uspe da se pridigne na lakat. Ispljuva prašinu i blato. Sa mukom otvori oči taman toliko da vidi kako nekoliko inča od nje čuči jedna od bliznakinja. "Ho-ho", reče bliznakinja, zgrabi je za ručne zglobove i iz sve snage povuče. Ona opet pade na lice. Refleksno prikupi kolena. Dobi bolan udarac po stražnjici. Pogleda preko ramena dok se bacala u stranu i vide drugu bliznakinju kako u ručicama drži dugu od bureta. "Hi-hi", reče bliznakinja.

Dženi uradi ono što je učinila bledom crnookom mladiću na koktel partiji. "Ip", reče bliznakinja i iščeze, vrcnuvši kao koštica trešnje kad se stisne između prstiju. Duga od bureta pade na tle. Dženi je podiže, zamahnu i sruči je na glavu bliznakinje koja ju je bila povukla za ruke. Ali duga prođe kroz prazno i udari o zemlju; bliznakinje nestade.

Dženi jeknu i polako ustade. Bila je sama u senovitom skrovištu. Poče da se osvrće unaokolo. Ništa. Nigde nikoga. Nešto joj šljapnu o teme. Ona hitro prinese ruku glavi. Mokro. Podiže glavu, kad i druga bliznakinja pljunu. Pogodi je u čelo. "Ho-ho", reče jedna. "Hi-hi", reče druga.

Dženina gornja usna se povuče i ona pokaza zube, isto kao što je i njena majka radila. Još uvek je držala dugu u ruci. Zavitla je iz sve snage uvis. Jedna bliznakinja čak i ne pokuša da se pokrene. Druga nestade.

"Ho-ho." Sad je bila na drugoj grani. Obe su se široko cerile.

Ona im dobaci takvu strelu mržnje kakvu dotada nije mogla ni da zamisli.

"Uuup", reče jedna. "liip", reče druga. Zatim obe nestadoše.

Stežući zube; ona poskoči uvis, dohvati se grane i uspuza na drvo.

"Ho-ho."

Ovo se čulo iz daljine. Ona pogleda nagore, unaokolo, pozadi i nadole; nešto je natera da pogleda preko ulice. Bliznakinje su čučale na vrh dvorišnog zida, poput dveju figurica. Mahnuše joj, a zatim ih nestade.

Dženi je dugo sedela na drvetu i buljila u zid. Onda skliznu do račve u kojoj je mogla da se leđima osloni na stablo i da opkorači granu. Otkopča džep i izvadi maramicu. Dobro je oliza da je nakvasi i poče da briše prljavštinu sa lica, lakim mačjim pokretima.

One imaju samo tri godine, reče za sebe. Od početka su znale ko im pomera špilhozne.

Ona zadivljeno, naglas reče: "Ho-ho..." Više nije osećala ljutnju. Pre četiri dana bliznakinje nisu mogle da dohvate ni sims šest stopa visoko. Čak nisu mogle ni da pobegnu od batina. A vidi sad.

Ona siđe sa drveta i pažljivo pređe ulicu. Kad je došla u predvorje, podiže se na prste i pritisnu sjajno mesingano dugme iznad koga je pisalo KUĆEPAZITELJ.

"Ko je zvonio? Ko je zvonio?" Njegov glas ispuni ceo svet.

Ona stade ispred njega i napući usne kao što je radila njena majka kad je želela da joj glas zvuči pevušavo, kao ponekad preko telefona. "Gospodine Videkoum, moja mama kaže da mogu da se igram sa vašim devojčicama."

"Je l' kaže? Ma nemoj!" Kućepazitelj skide svoj okrugli šešir, otrese ga o dlan i ponovo ga stavi na glavu. "Ovaj, to je baš fino... devojčice", dodade on strogo, "je li ti majka kod kuće?"

"O, jeste", reče Dženi, zračeci iskrenošću.

"Pričekaj ovde", reče on i odgega se niz stepenice od podruma.

Ovoga puta je morala da čeka više od deset minuta. Kad se vratio sa bliznakinjama, činilo se kao da mu je ponestalo daha. Bliznakinje su izgledale veoma svečano.

"Samo nemoj da im dozvoliš nikakav nestašluk. I gledaj da ne skidaju odeću. Mrze odelo više no majmun iz prašume. 'Ajd sad, drž'te se za ruke, deco, i pazite da se ne puštate dok ne stignete tamo."

Bliznakinje joj se oprezno približiše. Ona ih uze za ruke. Gledale su je u lice. Ona pođe prema liftovima, a one za njom. Kućepazitelj je

blistao od zadovoljstva.

Toga popodneva uobličio se ceo Dženin život. Ovo je bilo vreme pripadanja, istog mišljenja, natčulnog deljenja. Dženi je imala rečnik koji je za njene godine bio nešto jedinstveno, a ipak bi retko kad izustila reč. Bliznakinje još nisu znale da govore. Njihov privatni rečnik cijuka i pisaka pripadao je jednoj drugoj vrsti opštenja. Dženi je osetila njegov znak, njegov dodir, iznenadno otvaranje, rastuću navalu. Njena majka ju je mrzela i bojala je se; otac joj je bio nešto daleko i ljuto, čovek koji je uvek ili bio van kuće ili je vikao na majku ili je bio mračno zatvoren u sebe. Njoj su naređivali, nikad nisu razgovarali sa njom.

Ali ovde je postojalo opštenje, detaljno, tačno, zapanjujuće, bez ijednog zvuka sem smeha. Čutale bi; onda bi sve tri odjednom čučnule i preturale po Dženinim divnim knjigama; onda bi odjednom njihovo interesovanje privukle lutke. Dženi im je pokazala kako uzima bombone iz kutije u drugoj sobi a da u nju uopšte ne ulazi i kako može da baci jastuk do same tavanice a da ga i ne dodirne. Njima se to dopadalo, mada su ih kutija sa bojama i štafelaj više impresionirale.

Ovo je bilo nešto zajedničko, povezano, besmrtno; sve im je bilo novo i neponovljivo.

Popodne je proletelo, glatko, tiho i divno kao galeb i isto tako brzo. Kad su se ulazna vrata sa treskom otvorila i Vimin glas odjeknu u hodniku, bliznakinje su još uvek bile tu.

"U redu, u redu, onda uđi bar na čašicu, nećeš valjda cele noći da stojiš tu." Ona smače šešir i kosa joj se prosu po licu. Čovek je grubo zgrabi, priteže je i ujede za usnu. Ona jauknu. "Ti si lud, ti ljudi nevaljalko." Onda ih vide, kako sve tri vire. "Gospode bože", reče ona, "pa ona je napunila stan crncima."

"One sad idu kući", odlučno reče Dženi. "Odmah ću ih odvesti."

"Sreće mi, Pite", reče ona čoveku, "bogami, ovo je stvarno prvi put da se ovako nešto desi. Moraš mi verovati, Pite. Mora da sad misliš da je ovde uvek ovako, ne smem ni da pomislim na to kako ti se sve ovo čini. Vodi ih u božju mater!" vrisnu ona na Dženi. "Časna reč, Pite, kunem ti se bogom, nikad dosad..."

Dženi ode niz hodnik do liftova. Pogleda u Boni i Bini. Oči su im bile

iskolačene. Dženina usta su bila potpuno suva i bilo joj je toliko neprijatno da su joj se noge ukočile. Ona stavi bliznakinje u lift i pritisnu najdonje dugme. Nije im rekla zbogom.

Polako se vratila do stana, ušla i zatvorila vrata. Njena majka ustade sa krila onoga čoveka i zatetura se preko sobe. Oči su joj bile usjaktile, a brada vlažna. Ona ispruži kandže - ne ruku, ne pesnicu, nego crvene, šiljate kandže.

U Dženi se dogodi nešto kao škrgutanje zubima, ali duboko u njoj. Ona se uopšte ne zaustavi. Zabaci ruke na leđa i podiže bradu tako da je mogla da uhvati pogled svoje majke.

Vimin glas se prekide, ugasi se. Ona se nadnese nad petogodišnju devojčicu, ispruženih i raširenih kandži koje su je nadvisivale i uvijale se nad njom kao talas sa krvavom krestom koji će svakog trenutka da je prekrije.

Dženi prođe pored majke, ode u svoju sobu i tiho zatvori vrata.

Vimine ruke se trgoše nazad, na veoma čudan način, kao da moraju da slede isti pravac kojim su se ispružile unapred. Ruke joj oživeše, povrati joj se poljuljana ravnoteža i konačno joj se vrati glas. Iza nje se čulo kako zubi onog čoveka cvokoću i zveckaju o čašu.

Vima se okrete i pređe preko sobe do njega, pomažući se nameštajem kao nizom štapova i štaka. "Gospode", mrmrljala je, "koža mi se naježila..."

On reče: "Kod tebe se svašta dešava."

Dženi je ležala u krevetu kruto, ravno i smireno kao okrugla čačkalica. Ništa nije ulazilo, ništa nije moglo izaći; negde je našla ovu površinu kojom je sve bilo pokriveno, te se ništa nije moglo desiti.

Ali, ako se išta desi, naiđe šapat, slomićeš se.

Ali ako se ne slomim, ništa se neće desiti, odgovori ona.

Ali ako se išta...

Mrak pade i pocrne i crni sati protekoše.

Vrata se sa treskom otvoriše i svetlost joj zaseni oči.

"Otišao je i, lutko moja, sad ćeš videti svoga boga. Izlazi ovamo!"

Vimin penjoar ošinu po do vratku dok se okretala i izlazila iz sobe.

Dženi zbaci pokrivač i spusti noge na pod. Iako joj nije bilo sasvim jasno zašto to čini, ona počne da se oblači. Obuče štofanu haljinicu i

cipele sa dve kopče i pletene gaćice i kombinezon sa čipkanim zečićima. Zečići su bili izvezeni i na čarapama i na džemperu, a dugmad su imitirala paperjaste zečje repiće.

Vima je bila na kauču, neprekidno lupajući pesnicom: "Upropastila si mi pro...", reče ona i otpi iz čaše sa četvrtastim stalkom, "...slavu, pa treba i da znaš šta proslavljam. Ti to ne znaš, ali ja sam imala veliki problem i nisam znala šta da radim, a sada je sve prošlo, gotovo. I sad ću sve da ti kažem, gospođice sa velikim ušima. Alapačo. Bistrice. Jer tvoj otac, ja sam u svako doba mogla da iziđem na kraj s njim, ali šta sam mogla da uradim sa tvojim razjapljenim ustima što danonoćno pričaju? To je bio taj moj problem, šta bih radila kad se on vrati a ti počneš da blebećeš. E pa, sad je sve uređeno, on se neće vratiti, Švabe su mi to sredile." Ona mahnu žutim listom hartije. "Bistre devojčice znaju da je ovo telegram, a u telegramu piše, evo ovde, Sa žaljenjem Vas obaveštavamo da je Vaš muž... Otac ti je poginuo, zbog toga oni sa žaljenjem obaveštavaju, i odsada će ovako biti između tebe i mene. Radiću sve ono što mi se prohte, i nemoj da trpaš nos u to. Je l' ti jasno?"

Ona se okrete da dobije odgovor, ali odgovora ne beše. Dženi je bila otišla.

Pre nego što je uopšte počela da traži, Vima je znala da je beskorisno, ali je nešto natera da otrči do ormana u hodniku i da pogleda na gornju policu. Tamo su bili samo ukrasi za božićnu jelku, koje niko nije takao već tri godine.

Stajala je nasred dnevne sobe, ne znajući kuda da pođe. Ona prošapta: "Dženi?"

Stavi ruke na obraze i skloni kosu sa lica. Onda poče da se besciljno okreće u krug i upita se "Šta mi je?"

Prod je imao običaj da kaže: "Ovako ti je sa farmom: kad je pijaca dobra, eto para, a kad je loša, eto hrane." U stvari, ovaj princip je u njegovom slučaju slabo funkcionisao, jer je vrlo malo ugovarao sa tržištem. Trebalo je dugo vući robu u grad, a šta ako ispadne zubac sa grabulja? "Još uvek ima dosta zubaca da se može raditi." A ako ispadnu dva, osam, dvanaest? Onda prođeš još jednom. "Ovuda nikada neće proći put. Nikada ovo neće biti veliko mesto." Čak ih je i rat mimoišao, Proda zbog godina, a Sama - pa, šerif je jednom

svratio i pogledao maloumnika koji je radio kod Proda, i jedan pogled mu je bio dovoljan.

Kad je Prod bio mlad, farma je imala kućicu, a kad se oženio, dogradili su uz nju - malo, ne mnogo, samo jednu sobu. Da je soba ikada bila upotrebljena, ne bi bilo dovoljno zemlje. Sam je, naravno, spavao u toj sobi, ali to nije bilo sasvim isto. Soba nije bila za to sagrađena.

Sam je osjetio promenu pre svih, čak i pre Prodovice. Bila je to razlika u prirodi jednog od njenih ćutanja. To je bilo ćutanje kao kad si ponosan na neku dragocenost, i Sam je osjetio kako se ono menja kao što se može promeniti ponos čoveka koji se od dragog kamena koji čuva okrene prema zelenom izdanku koji čuva. On nije ništa ni rekao ni zaključio; jednostavno je znao.

Nastavio je svoj rad kao i dotad. Dobro je radio; Prod je govorio da je, neka misli ko šta hoće, taj momak bio farmer pre nego što mu se dogodila nesreća. To je rekao ne znajući da je njegov način obrađivanja zemlje bio isto toliko dostupan Samu kao voda sa njegove pumpe. To se odnosilo i na sve drugo što je Sam želeo da uzme.

Zato je Sam već znao šta Prod želi da mu kaže kad je ovaj sišao do južne livade, gde je Sam neumorno radio kao da je srastao sa svojom siktavom kosom. On za trenutak svojim uznemirujućim očima uhvati Prodov pogled i vide da će mu naneti mnogo bola ako mu to kaže.

Razumeti za njega više nije bilo problema, ali su mu bile problem finese u izražavanju. On prestade da kosi, ode do ivice šume i spusti kosu tako da se vrhom zabola u jedan truo panj. To mu je dalo vremena da presliša jezik, koji je i posle osam godina provedenih ovde još uvek bio debeo i krut.

Prod ga je polako sledio. I on se preslišavao. Odjednom, Sam nađe ono što je tražio. "Razmišljao sam", reče on.

Prod je čekao, bilo mu je drago što čeka. Sam reče: "Trebalo da idem." To nije bilo baš ono. "Da krenem", reče, posmatrajući. Ovo je bilo bolje.

"O, Same, a zašto?"

Sam ga pogleda. Zato što želiš da odem.

"Zar ti se ovde ne sviđa?" reče Prod, uopšte ne želeći da to kaže.

"Naravno." On iz Prodovog uma uhvati - Da li zna? a njegov um odgovori - Naravno da znam! Ali Prod to nije mogao čuti. Sam polako reče: "Vreme je da krenem."

"Ovaj..." Prod udari nogom jedan kamen. Osvrnu se i pogleda prema kući; to ga okrenu od Sama i olakša mu da kaže. "Kad smo došli ovde sagradili smo Džekovu, tvoju sobu, onu u kojoj ti spavaš. Zovemo je Džekova soba. Je l' znaš zašto, je l' znaš ko je Džek?"

Da, mislio je Sam, ali ne reče ništa.

"Pošto si... pošto ionako želiš da odeš, tebi će biti svejedno. Džek je naš sin." On skrši ruke. "Možda je smešno. Džek je bio momčić u koga smo bili toliko sigurni da smo izgradili sobu od novca za seme. Džek, on..."

On pogleda prema kući, prema ispupčenju koje je činilo dograđeno krilo, pa onda unaokolo po ivici šume nazubljenoj kamenjem. "...on se nije rodio", završi on.

"A", reče Sam. To je bio naučio od Proda. Bilo je korisno.

"Ali sad je na putu", užurba Prod. Lice mu je bilo ozareno. "Mi smo malo stari za tako nešto, ali ima i starijih tata, a i starijih majki." Ponovo pogleda prema kući i ambaru. "U neku ruku je i pametno, znaš, Same. Daklem, da se rodio kad smo planirali, farma bi bila premalena kad on dovoljno poraste da je obrađuje zajedno sa mnom, a ja ne bih imao gde da odem. Ali sada, je li, kad on poraste, nas prirodno neće više biti, i on će sebi da uzme lepu ženicu i da počne isto kao i mi. Daklem, vidiš, ipak je u neku ruku pametno?" Činilo se kao da moli. Sam ne pokuša da ovo razume.

"Same, slušaj me, neću da pomisliš da te teramo."

"Rekao sam da idem." On potraži i nađe dopunu. "Pre nego što si mi rekao." To je bilo sasvim ispravno, mislio je.

"Slušaj, moram nešto da ti kažem", reče Prod. "Čuo sam priče o ljudima koji žele decu a ne mogu da ih imaju, pa onda dignu ruke i uzmu tuđe dete. A ponekad, kad ima deteta u kući, kod njih se nešto desi pa dobiju svoje dete na kraju krajeva."

"A", reče Sam.

"Daklem, hoću da kažem, primili smo tebe, je l' da, i eto vidiš."

Sam nije znao šta kaže. "A" mu se činilo pogrešno.

"Mi smo ti mnogo zahvalni, hteo sam da kažem, zato nemoj da pomisliš da te teramo."

"Već sam rekao."

"Dobro onda." Prod se nasmeši. Lice mu je bilo sve u boricama, uglavnom zato što se smešio.

"Dobro", reče Sam. "Ono za Džeka." Odsečno klimnu glavom. "Dobro." Podiže kosu. Kad je stigao do svoga prozora, pogleda za Prodom. Hoda sporije nego obično, pomisli.

Samova sledeća svesna misao bila je - e pa, svršeno je.

Šta je svršeno? pitao se.

On pogleda oko sebe. "Košenje", reče. Tek onda je shvatio da je kosio više od tri sata otkako je razgovarao sa Prodom, a činilo mu se da je to neko drugi uradio. On sam je na neki način bio - otišao.

Rasejano izvadi brus i poče da oštri kosu. Kad ga je kretao lagano, šištao je kao kad ključa lonac, a kad bi njime brže prelazio preko oštrice kose, cijukao je kao ranjena rovčica.

Gde je to ranije upoznao ovo osećanje da vreme prolazi iza njegovih leđa, kao sada?

Polako je povlači brus. Kuvanje i toplota i rad. Rođen danski kolači. Čist krevet. Osećaj... 'Pripadnost' nije bila reč koju je posedovao, ali to mu je bila misao.

Ne, u ovim uspomenuama nije postojalo izbrisano vreme. On poče da brže pokreće kamen. Samrtni krici u šumi. Usamljeni lovac i njegov usamljeni plen. Sokovi se suše, medved spava, ptice lete na jug, sve zajedno, ne zato što pripadaju jednoj istoj stvari, nego zato što su sve one usamljene stvari koje povređuje ista stvar.

Tako je vreme prolazilo, a da on toga nije bio svestan. Skoro uvek, pre nego što je ovde došao. Tako je ranije živeo.

Zašto onda da mu se to sada vrati?

On prelete pogledom farmu, kao što je Prod radio, upijajući u sebe kuću i njenu nesimetričnu izbočinu, i zemlju, i šumu što je držala farmu kao vodu u lavoru. Kad sam bio sam, mislio je, vreme me je tako mimoilazilo. Vreme i sada tako prolazi, znači mora da sam ponovo sam.

Tog trenutka je spoznao da je sve vreme bio sam. Prodovica ga nije odgajila, ne njega. Sve vreme je odgajala svoga Džeka.

Jednom je u šumi, u vodi i ropcu, bio deo nečega, nečega što je otrgnuto od njega u mokrini i bolu. I ako je za ovih osam godina

mislio da je našao nešto drugo čemu pripada, onda je osam godina grešio.

Ljutnja mu je bila strana; pre toga ju je samo jednom osetio. Ali je sada nadošla, talas ljutnje od koga je nabrekao i koji ga je ostavio slabim kad se povukao. A njen predmet je bio on sam. Jer, zar nije znao? Zar nije sebi uzeo ime, znajući da je ime kristalizacija svega što je ikada bio i učinio? Sve što je ikada bio i učinio bilo je sam. Zašto je morao da navodi sebe da se oseća drugačije?

Pogrešno. Pogrešno kao veverica sa perjem, ili kao vuk sa drvenim zubima; ne nepravda, ne nepoštenje - samo pogrešan sklop koji, pod nebom, ne može postojati... shvatanje da takvi kao on mogu ičemu pripadati.

Jesi li čuo, sinko? Jesi li čuo, čoveče?

Jesi li čuo, Same?

On otkide tri duge sveže stabljike pirevine i uplete ih. Obrnu kosu i zabode držalje duboko u meku zemlju da bi stajala uspravno. Priveza upletenu travu za ručku i gurnu brus u omču. Zatim ode u šumu.

Bilo je veoma kasno čak i za noćnike iz šumarka. Bilo je hladno u skrovitom podnožju patuljastog hrasta i mračno kao u srčanim komorama mrtvaca.

Sedela je na golj zemlji. Postepeno je klizila nadole, te joj se štofana suknja povukla nagore. Noge su joj bile ledene, osobito kad bi ih dodirnuo noćni vetar. Ali ona nije povlačila suknju nadole, jer nije bilo važno. Ruka joj je počivala na jednom od paperjastih dugmadi od džempera zato što ga je pre dva sata opipavala i pitala se kako li to izgleda kad si zec. Sada joj je bilo svejedno da li je dugme od zečjeg repa i gde joj je ruka.

Sedeći tu, naučila je sve što je mogla. Naučila je da ako držiš oči otvorene sve dok ti ne dođe da trepneš, pa onda ne trepneš, one počnu da te bole. A ako ih još duže držiš otvorene, počinju sve gore i gore da te bole. A ako ih i posle toga držiš otvorene, onda najednom prestanu da te bole.

Bilo je suviše mračno da bi znala da li i posle toga može da vidi.

Isto tako je naučila da ako dovoljno dugo sediš potpuno nepomično, počne da te boli, pa onda prestane. Ali onda ne smeš da se

pokreneš, ni malkice, jer ako se pokreneš, boleće te strašno mnogo. Kad se čigra vrti, ona stoji uspravno i šeta se. Kad malo uspori, onda stoji u jednom mestu i klati se. Kad mnogo uspori, onda se tetura kao major Grenfel posle koktel partije. A onda se skoro sasvim zaustavi, pa legne i udara i poskakuje. Posle toga više neće da se pokrene.

Dok je provodila srećne dane sa bliznakinjama i ona se tako vrtela. Kad se majka vratila kući, čigra se više nije šetala, stajala je u mestu i klatila se. Kad ju je majka naterala da iziđe iz kreveta, ona se klatila i zanosila. Kad se sakrila ovde, njega čigra je udarala i poskakivala. A sad to više nije radila, niti je mogla da se pokrene.

Htela je da vidi koliko dugo može da zadrži dah. Nije prvo duboko udisala i punila pluća, nego je samo disala sporije i sporije i propuštala udahni, pa onda još sporije, i propuštala izdahni. Došla je dotle da su pauze bile duže od udisaja ili izdisaja.

Vetar joj pokrete suknju. Sve što je mogla da oseti bio je pokret, pa i on je bio veoma udaljen, kao da je između njega i nje bio tanak jastuk.

Njena čigra, izgubljena zamaha, poče da kruži rubom na podu, sve sporije i sporije i najzad stade

...i poče da se valja u suprotnom pravcu, ali ne mnogo daleko, ne brzo i stade

pa onda pođe malo unazad, bilo je suviše mračno da bi se išta kotrljalo, a i da se kotrljalo, ne bi se ni videlo, ne bi se ni čulo, toliko je bilo mračno.

Svejedno, ona se zakotrlja. Prevrte se na stomak, pa na leđa, bol joj stisnu nozdrve i ispuni želudac kao da se prepila soda-vode. Jeknu od bola i udahnu, i kad udahnu seti se ko je. Nehotice se ponovo prevrte, i neke životinjice joj pretrčaše preko lica. Ona ih iznemoglo odgurnu. Odjednom zaključa da joj se to ne pričinjava; životinjice su stvarno bile tu. Šaputale su i gugutale. Ona pokuša da sedne, a životinjice pritrčaše iza nje i pomogoše joj. Ona obesi glavu i oseti svoj topli dah na grudima. Jedna od životinjica je pomilova po obrazu i ona podiže ruku i uhvati je.

"Ho-ho", reče životinjica.

S druge strane, nešto mekano i maleno i snažno uvijalo se i

umiljavalo uz nju. Ona ga oseti, glatko i živo. Ono reče "Hi-hi."
Ona jednom rukom obgrli Boni, a drugom Bini i zaplaka se.

Sam se vratio da pozajmi sekiru. Golim rukama se ne može mnogo uraditi.

Kad je izbio iz šume, video je da se farma izmenila. Činilo mu se da je ranije svaki dan na njoj bio siv, dok ju je sada obasjavalo sunce. Sve boje su bile neizmerno jarkije: mirisi ambara, mirisi rastinja, miris dima iz štednjaka bili su jasniji i čistiji. Žito je đikalo ka nebu takvom snagom da se činilo kao da će se iščupati iz korena.

Prodov stari kamion groktao je i strugao negde niz padinu. Idući ivicom šume, Sam se spuštao nizbrdo sve dok nije vide kamion. Stajao je na izugarenoj njivi koju je Prod izgleda želeo da preore. Za kamion je bio prikačen plug kome je Prod bio poskidao sve raonike sem jednoga. Zadnji desni točak se vrteo skoro sasvim slobodno. Prod je drškom od pijuka nabijao kamenje ispod točka. Kad vide Sama, on baci pijuk i potrča mu u susret, ozarena lica. Uhvati ga za mišice i poče da mu čita lice kao stranicu knjige, polagano, red po red, mičući usnama. "Čoveče, mislio sam da nikad više neću da te vidim otkako si onako otišao."

"Treba ti pomoć", reče Sam, misleći na kamion.

Prod ga pogrešno shvati. "Zamisli, molim te", reče on srećno. "Vratio si se da vidiš da li možeš da mi pomogneš. O, guram ja dobro i sam, Same, veruj mi. Ne kažem da ti nisam zahvalan, ali ovih dana mi se baš prohtelo. Hoću da radim."

Sam ode do kamiona i podiže sa zemlje dršku od pijuka. Zatim dobro nabij kamenje ispod točka. "Vozi", reče. "Čekaj samo dok te Matora vidi", reče Prod. "Kao nekad." On uđe u kabinu i upali motor. Sam podmetnu krsta pod zadnju ivicu šasije, čvrsto se uhvati rukama, i čim Prod ubaci u brzinu, on podiže. Karoserija se odiže koliko god su dozvoljavale zadnje opruge i još više od toga. On se odbi unatrag. Točak zahvati, kamion poskoči uvis i napred do čvrstog tla.

Prod siđe iz kabine i vrati se da pogleda rupu. Bio je to nesavladljiv i besmislen čin čoveka koji sakuplja razbijeni porculan i prislanja ivice krhotina jednu uz drugu. "Ranije sam govorio da bih se kladio da si nekad bio farmer", nasmeja se on. "Ali sada znam. Bio si hidraulična

dizalica."

Sam se ne nasmeši. On se nikad nije smešio. Prod ode do pluga i Sam mu pomože da ga ponovo prikači za kamion.

"Crkao mi konj", objasni Prod. "Dobro ide s kamionom, ali ponekad poželim da mi se ne dešavaju ovakve stvari. Pola vremena mi propadne u iskopavanju kamiona. Nabavio bih ja drugog konja, ali znaš kako je - ništa dok ne dode Džek. Možda misliš da mi smeta što sam izgubio konja." On pogleda ka kući i nasmeši se. "Ništa mi sada ne smeta. Jesi li doručkovao?"

"Da."

"E pa, hajde onda da još malo pojedesh. Znaš kakva je Matora. Ne bi nam obojici oprostila ako te ne nahrani."

Vratiše se kući, a kad ga Matora vide, ona ga čvrsto zagri. Nešto neugodno se pokrete u Samu. Njemu je trebala sekira. Mislio je da nemapotrebe za sve ove druge stvari. "Sedi ovde, sad ću ti doneti doručak."

"Šta sam ti rekao", reče Prod, merkajući je sa osmehom. Sam ju je takođe posmatrao. Bila je otežala i srećna kao mače u ambaru. "Šta sad radiš, Same?"

Sam ga pogleda u oči da nađe neki odgovor. "Radim", reče. Krenu rukom neodređeno. "Tamo gore."

"U šumi?"

"Da."

"A šta radiš?" Sam ne odgovori, te ga Prod zapita, "Imaš zaposlenje? Ne? Šta onda radiš - loviš?"

"Lovim", reče Sam, znajući da će ovo biti dovoljno. Jeo je. Sa mesta na kome je sedeo videla se Džekova soba. Krevet je bio iznesen. Sad je u sobi bio novi krevet, jedva nešto duži od njegove ruke, presvučen bledoplavim platnom i mrežicom na kojoj je bilo našiveno mnoštvo tufnica.

Kad je završio, svi su sedeli za stolom, i neko vreme niko nije govorio. Sam pogleda Proda u oči i nađe Dobar je to dečko ali ne valja da je blizu i da ti dolazi u posetu. Nije mogao da razume sliku posete, nejasnu i srećnu maglinu zvukova razgovora i smeha. On ovo prepozna kao jedan od mnogih svojih nedostataka kojih je bio svestan - nedostataka, a ne nedovoljnosti; stvari koje ne ume da radi niti će ikad moći da radi. Zato samo potraži od Proda sekiru i izađe.

"Da nije možda ljut na nas?" upita Prodivica, usplahireno gledajući za Samom.

"On?" reče Prod. "Ne bi se taj vratio ovamo da je ljut. Sve do danas sam se i ja bojao da se nije možda naljutio." On pođe ka vratima. "I da nisi podizala ništa teško, jesi li čula?"

Dženi je čitala što je moga sporije i pažljivije. Nije morala da čita glasno, nego samo pažljivo, da bi je bliznakinje razumele. Bila je došla do onog dela knjige u kome žena vezuje čoveka za stub, pa onda pušta drugog čoveka, 'mog suparnika, njenog nasmejanog ljubavnika' iz ormara u kome je bio sakriven i daje mu bič. Na tome mestu Dženi podiže pogled i vide Boni i Bini u hladnom kaminu kako se pretvaraju da love miša sakrivenog u pepelu. "Pa vi uopšte ne slušate", reče ona.

Daj onu sa slikama, dođe nemušta poruka.

"Već sam se umorila od te knjige", reče Dženi nezadovoljno, ali ipak zaklopi Veneru u krznu od Fon Zaher-Mazoha i ostavi je na sto.

"U ovoj ovde bar ima neke radnje", požali se ona, uputivši se prema policama. Pronađe željenu knjigu između knjiga Brz sam na pištolju i Ilustrovani Ivan Bloh i dovuče je natrag do naslonjača. Bini je stajala prekoputa nje; gde god da je bila, bila je svesna svega što se događa. Ako ništa drugo, onda joj se bar ova knjiga više dopadala no što se dopadala Boni.

Dženi nasumice otvori knjigu. Bliznakinje se nagnuše napred, zaustavljena daha, iskolačenih očiju.

Čitaj.

"U redu, u redu", reče Dženi. "D34556. Zakopčavanje na leđima. Duplo cigovano. Dužina 90 inča. Kukuruz, burgundac, smaragdno zelena, bela. \$ 24.68. D34557. Folklorni stil. Stjuart ili argil štof, vidi ilustr. \$ 4.92 par. D34..."

I opet im je bilo lepo.

Bilo im je lepo još otkako su došle ovde, i mnogo pre toga. Bile su naučile da otraga otvore krilo od prikolice, da nepomično leže ispod sena, pa da Dženi poskida štipaljke sa žica za veš, pa da bliznakinje uđu negde, recimo u radnju usred noći, otključaju iznutra vrata kad bi bila zaključana bravom koju Dženi ne može da pokrene kao što je mogla da pokrene rezu ili klip na vratima. Međutim, najbolje što su

naučile bilo je da bliznakinje privlače pažnju ako neko pojuri Dženi. Sa sigurnošću su zaključile da je nemoguće uhvatiti Dženi ako pri tom dve devojčice gađaju progonitelja kamenjem sa drugog sprata i iznenada mu se upletu u noge, ili ga zajašu s leđa i piške mu u okovratnik, dok bi Dženi bežala. Ho-ho.

A ova kuća je bila najsrećnije mesto na svetu. Bila je miljama udaljena od svega i svačega i niko nije u nju dolazio. Bila je to velika kuća na brdu, u šumi koja je bila toliko gusta da se jedva primećivala kuća u njoj. Bila je opasana visokim zidom prema drumu i visokom ogradom prema šumi, a pored kuće je proticao potok. Boni je naišla na ogradu jednog dana kad su se umorile i zaspale kraj drumu. Bila se probudila i pošla sama u istraživanje i naišla na ogradu, pa išla niz nju sve dok nije videla kuću. Mnogo su se namučile da pronađu kakav ulaz za Dženi, sve dok Bini nije upala u potok tamo gde je tekao ispod ograde i izišla na drugoj strani.

U najvećoj sobi bilo je tušta i tma knjiga, a i isto tako i mnogo starih hartija u koje su se uvijale kad je bilo hladno. U hladnim i mračim sobama u podrumu našle su šest sanduka konzerviranog povrća i nekoliko boca vina, koje su kasnije porazbijale svuda po podrumu, jer - iako je vino imalo loš ukus, ipak je divno mirisalo. Iza kuće je bio vir u kome se moglo plivati, i bio je zanimljiviji od kupatila, koja su sva bila bez prozora. Bilo je mesta za igranje žmurke koliko ti drago. Čak su našle i jednu sobicu sa lancima u zidovima i sa rešetkama na prozorima.

Sekirom je išlo mnogo brže.

Nikad ne bi našao to mesto da se nije povredio. Godinama je lunjao po šumama, često slepo i bezglavo, i nikad nije upao u takvu zamku. U jednom trenutku je zakoračio preko jednog kamena, a u sledećem trenutku je već bio dvadeset stopa duboko u jami zagušenoj kupinjacima. Udario se u oko, a lakat leve ruke ga je nepodnošljivo boleo.

Kad se nekako izvukao iz jame, počeo je da je razgleda. Možda je to nekada bila jaruga na padini, sa donjom stranom tankom i erozivnom. Međutim, nje je bilo nestalo, i sve što je ostalo bilo je rupa na padini brda, iznutra gusto obrasla, a sa strane i spreda zaklonjena još gušćim rastinjem. Kamen preko koga je bio

prekoračio izdizao se iz površine i nadnosio nad jamom.

Nekada Samu nije bilo nimalo važno da li se nalazi blizu ljudi ili ne. Sada je samo želeo da bude ono što je znao da jeste - sam. Međutim, osam godina provedenih na farmi promenile su njegov način života. Trebalo mu je sklonište. I što je više gledao u ovo skrovito mesto, sa kamenom koji se nadvišavao nad jamu kao tavanica i sa dva zemljana krila koja su je zatvarala sa strane, sve mu je više ličilo na sklonište.

Iz početka je sve radio primitivno. Očistio je dovoljno rastinja da ima mesta da se udobno opruži na zemlji i iščupao nekoliko žbunova da ga kupinove grane ne bi šibale kad ulazi ili izlazi. A onda je pala kiša, pa je morao da napravi jarak iznutra kako bi voda oticala iz jame.

Ali, vremenom ga je sklonište sve više zaokupljalo. Iščupao je još žbunja i utabao zemlju tako da je dobio ravan pod. Sa zadnjeg zida uklonio je sve kamenje koje je mogao povaditi, i otkrio je da je tako dobio police i niše za ono nešto stvari koje bi hteo da tu ostavi. Počeo je da krade po farmama u podnožju planine, samo noću, uzimao je samo po malo sa jednog mesta, i nikad se nije vraćao na isto mesto sem ako ne mora. Nabavio je šargarepe i krompira, nekoliko kočića i nešto žice, jedan slomljeni čekić i jedan tučani lonac. Jednom je našao komad slanine koji je bio ispao iz kamiona. Odneo ga je u sklonište i kad se jednom vratio video je da ga je naćeo ris. To ga je navelo da napravi zidove, i zato se i vratio po sekiru.

Obarao je drveće, najveće koje je mogao da vuće pošto ga je okresao, i izvlaćio stabla na padinu. Zakopao je prva tri stabla tako da su oivičila pod, a ostala je stavio sa strane, uza stenu. Našao je crvenu glinu koja se pomešana sa mahovinom pretvarala u malter kroz koji ni jedna životinjica nije mogla da prođe i koji voda ne može da spere. Završio je zidove i vrata. Nije se brinuo zbog prozora, samo je između tri zidna stabla na obe strane ostavio po jedan jard bez maltera i zašiljio nekoliko dugih oblica da ih uglavi kad želi da zatisne otvore.

Njegovo prvo ognjište je bilo u indijanskom stilu, blizu centra skloništa, a iznad njega je u krovu bila rupa umesto odžaka. Visoko gore, uglavljene u pukotine stena, visile su kuke za vešanje mesa iznad dima, ako ikada bude imao sreće da nešto ulovi.

Bio je napolju i tražio kamenje za ognjište kad se nešto nevidljivo obesilo o njega. On se trže kao opečen, nemoćno se približio leđima o drvo, unezvereno gledajući oko sebe kao jelen kad ga sateraju u ugao.

Bilo je prošlo mnogo vremena otkako je bio svestan svoje unutrašnje osetljivosti prema, po njegovom, beskorisnom komuniciranju dece. Bio je počeo da je gubi; počinjao je da bude neosetljiv kada je počeo da stiče moć govora.

Ali, neko ga je pozvao na takav način - neko ko je "odašiljao" kao dete, ali nije bio dete. I mada je ono što je sada osećao bilo veoma slabo u suštini je bilo nepodnošljivo slično. Bilo je slatko i čežljivo, da; ali je to isto tako bila restimulacija fijuka kandžije i straha od pljuska udaraca i nepristojnih povika, i od najvećeg gubitka koji je ikada upoznao.

Ništa se nije videlo. On polako pođe od drveta prema kamenoj ploči koju je bio nespretno čupao iz zemlje. Oko pola sata je tvrdoglavo radio, nastojeći da ignoriše zov. Ali nije uspeo.

Podigao se, potresen, i počeo da hoda prema zovu u svetu koji se pretvorio u san. Što je više hodao, zov je postajao sve neodoljiviji i sve dublja je bila njegova začaranost. Hodao je oko jedan sat, ne zaobilazeći na svom putu nijednu prepreku, ako je bilo moguće proći kroz nju ili preko nje, i kada je stigao na ogoleli proplanak, ličio je na mesečara. Ako bi dozvolio sebi makar malo više svesti, ukresao bi takav pakleni konflikt da ne bi mogao da produži. Slepom se spotičući, natrapao je pravo na zarđalu ogradu koja ga svirepo udari po povređenom oku. On grčevito steže šipke sve dok mu se ne povratilo vid, osvrte se unaokolo da vidi gde je, i počeo da drhti.

Naišao mu je trenutak jasne, svesne odluke: otići sa ovog strašnog mesta i nikad se ne vratiti. Ali, još dok je osećao ovaj dodir razuma, čuo je potok i već se okretao prema njemu.

Na mestu gde je potok proticao ispod ograde on se spusti u vodu i zagazi do šipki. Da, otvor je još uvek bio tu. On proviri kroz ogradu, ali je zelenika bila mnogo gušća nego pre. Ništa se nije čulo - ušima. Ali zov...

Kao i zov koji je ranije čuo, i ovaj je bio glad, samoća, očekivanje. Razlikovao se po onome što je želeo. Bez reči je govorio da je malo uplašen, opterećen i uznemren teretom. U stvari, govorio je ko će se

sada o meni brinuti?

Možda mu je hladna voda pomogla. Samov um odjednom postade veoma bistar. On duboko udahnu i zaroni. Čim je izišao na drugu stranu, zaustavi se i podiže glavu. Pažljivo je osluškovao, a zatim leže na trbuh tako da mu se samo nozdrve virile iz vode. Sa izvanrednom pažnjom je centimetar po centimetar puzio na laktovima, sve dok nije proturio glavu u svod od zelenike tako da je mogao da vidi.

Na obali je video devojčicu obučenu u pocepanu štofanu haljinicu. Bilo joj je oko šest godina. Njeno oštro isklesano nimalo detinje lice bilo je opušteno i zabrinuto. A ako je mislio da je njegova opreznost urodila plodom, mnogo se varao. Gledala je pravo u njega.

"Boni!" pozva ona oštrim glasom.

Ništa se ne dogodi.

On se ne pomače. Devojčica ga je i dalje gledala, ali se i dalje činila zabrinuta. On shvati dve stvari: da je ova njena zabrinutost bila suštinski deo zova i da ga je, mada je bila na oprezu, smatrala nedovoljno važnim da joj skrene misli.

Po prvi put u životu on oseti oštru i začinjenu mešavinu ljutnje i zabavnosti. Ovome usledi veliki talas olakšanja, skoro kao olakšanje kad spustiš teret od četrdeset funti posle četrdeset godina. On nije znao... on nije znao koliki je njegov teret!

Nestade restimulacije. Odoše u prošlost bič i grdnje, čarobnost i gubitak - još uvek u sećanju, ali u pozadini gde im je bilo mesto, sa nervima prekinutim tako da nikada više ne dopru do njegove sadašnjice. Zov nije bio vihor krvi i emocije, nego besciljno zapevanje izgladnelog derišta.

On zaroni i odbi se unatrag do ispod ograde kao veliki izduženi rak. Zatim izbi iz potoka, okrete leđa zovu i vrati se svome poslu.

Kad se vratio u sklonište pušeći se od znoja, sa kamenom pločom od osamnaest inča na jednom ramenu, bio je dovoljno umoran da bi zaboravio na uobičajenu opreznost. On se probi kroz čestar do proplančića pred svojim vratima i ukoči se.

Pred vratima je čučalo malo nago dete od oko četiri godine.

Ona pogleda nagore ka njemu i njene oči - celo njeno tamno lice - kao da zatreptaše. "Hi-hi!" reče ona srećno. On zbacila kamen sa ramena i naže se nad nju tako da ju je zaklonio svojom senkom,

visok do neba i pun gromovitih pretnji.

Nije se činila nimalo uplašena. Okrenu oči od njega i poče da gricka šargarepu, obrćući je ručicama kao veverica. Uglom oka on vide kako se nešto gore pokrete. Iz otvora za provetravanje u zidu izlazila je još jedna šargarepa. Ona pade na zemlju, a za njom još jedna.

"Ho-ho." On spusti pogled, i sada su bile dve devojčice. Jedina prednost koju je Sam pod ovim okolnostima imao bila je veoma vredna: nije osećao nikakav impuls da razmišlja da li je lud ili nije, i da sa sobom počne zbunjujuću debatu o ovom pitanju. On se saže i zgrabi jedno od dece. Ali kada se ispravio, deteta više nije bilo.

Drugo je još bilo tu. Ono se očaravajuće osmehnu i zagriže novu šargarepu.

Sam reče, "Šta to radite?" Glas mu je bio rezak i raštimovan, kao glas gluvonemog. To poplaši dete. Ono prestade da jede i pogleda ga otvorenih ustiju. Usta su bila puna komadića šargarepe i davala joj izgled furunčeta sa otvorenim vratima.

On kleče. Stalno ga je gledala u oči, a njegove oči su jednom naredile jednom čoveku da se ubije i mnogo puta povredile nagone onih koji nisu hteli da ga nahrane. Bio je pažljiv, a da nije znao zašto. U njemu nije bilo ljutnje ni straha; samo je hteo da devojčica ostane gde je.

Kad je završio, on poseže za njom. Ona glasno izdahnu vazduh, dunuvši mu u oči i nozdrve vlažne komadiće šargarepe i iščeze.

Sama ispuni zaprepašćenje - stvar sama po sebi čudna, jer njega je retko kad išta zanimalo do te mere da bi bio zaprepašćen. Još čudnije, ovo je bilo zaprepašćenje pomešano sa poštovanjem.

On se diže i osloni leđima o drveni zid, pa ih potraži pogledom. Devojčice su stajale jedna uz drugu držeći se za ruke, gledale u njega, začuđenih malih drvenih lica, čekajući da vide šta će da uradi. Jednom je, pre mnogo godina, trčao za jelenom da ga uhvati. Jednom je pružio ruku da dohvati pticu koja je sedela uvrh krošnje. Jednom je zaronio za pastrmkom.

Jednom.

Sad jednostavno nije bio stvoren da juri za nečim ako je empirički znao da ga ne može uhvatiti. On se saže i podiže svoju ploču, pruži ruku i skide rezu koja je zatvarala vrata i uđe postrance u kuću.

Položi ploču pored ognjišta i navuče žar preko jednog dela. Zatim

nabaca još drva i nekoliko puta dunu u vatru da je raspali, postavi verige i okači o njih tučani lonac. Sve to vreme dve siluete sa belim očima ocrtavale su se u vratima i posmatrale ga. On ih je ignorisao.

Na visokoj kuki iznad ognjišta visio je odrani zec. On ga skide, iščereči, prelomi mu kičmu i baci sve zajedno u lonac. Iz jedne niše uze malo krompira i nekoliko zrna kamene soli. Baci so u lonac, a zatim i krompire, pošto ih je isekao na dvoje na oštrici sekire. Zatim pruži ruku za šargarepama. Neko mu je dirao šargarepu.

On se okrete i namršteno pogleda ka vratima. Dve glave se sakriše iza njih. Spolja se začu tihi sopran njihovog kikotanja.

Sam ostavi lonac da ključa oko jedan sat, dok je brusio sekiru i svezivao brezovu metlu kao što je radila Prodovica. I polako, inč po inč, njegovi posetioци se uvukoše u sobu. Oči su im bile uprte u lonac koji je ključao.

Radio je ne gledajući ih. Kad bi im prišao bliže, one bi izmicale, a kad bi se odmakao, one bi ponovo ulazile svaki put po koji inč više. Ubrzo njihova uzmicanja postadoše kraća a njihova napredovanja duža, sve dok najzad Sam ne ugrabi priliku da zalupi vrata.

U iznenadnom mraku, ključanje lonca i tiho šištanje plamenih jezika postadoše veoma glasni. Drugog zvuka nije bilo. Sam se nasloni leđima na vrata i čvrsto stište oči da bi ih brže navikao na mrak. Kad ih je otvorio, odsjaj plamena bio mu je sasvim dovoljan da vidi sve u sobi.

Devojčica više nije bilo.

Zamandali vrata i polako pretraži sobu. Ništa.

Pažljivo odškrinu vrata, a zatim ih širom otvori. Devojčica nije bilo ni napolju.

Sleže ramenima i požele da ima više šargarepe. Potom skide lonac i stavi ga u stranu da se ohladi kako bi mogao da jede, pa sede i nastavi da brusi sekiru.

Najzad je jeo. Bio je taman počeo da oblizuje prste kao da su poslastica, kad ga oštro kucanje na vratima natera da poskoči kao munjom ošinut, toliko je bilo krajnje neočekivano.

U vratima je stajala devojčica u štofanoj haljini. Kosa joj je bila začešljana, lice umiveno. Izvanredno elegantno nosila je nekakav predmet koji je ličio na žensku tašnu, ali se već na drugi pogled videlo da je to u stvari tabakera od tikovine, sa komadom kanapa za

pakovanje pričvršenim za nju ekserima od četiri inča. "Dobro večer", reče ona kratko. "Prolazila sam ovuda, pa pomislih da bih mogla da navratim do Vas. Znači, kod kuće ste?"

Ovo blebetanje odrpane male veštice koja je imala običaj da na ovakav način prosi hleb bio je za Sama potpuno nerazumljivo. On nastavi da liže prste, ali ju je držao na oku. Iza devojčice iznenada proviriše glave njegovih dvaju prethodnih posetilaca.

Prvo nozdrve devojčice, a zatim njene oči, nađoše lonac sa jelom. Pogled joj se udvarao loncu, čeznuo. Ona iznenada zevnu. "Oprostite", reče čedno. Zatim otvori tabakeru, izvuče otuda nešto belo i brzo ga presavi, ali ipak ne dovoljno brzo da sakrije da to nije maramica nego velka muška čarapa, i potapka njome usne.

Sam ustade, uze komad drveta, pažljivo ga stavi u vatru i ponovo sede. Devojčica načini još jedan korak. Druge dve se ušunjaše unutra i ostadoše po jedna sa obe strane vrata, nalik na vojnike-igračke. Lica su im bila mali čvorovi zebnje. Ovog puta su bile obučene. Jedna je nosila duge ženske pletene gaće kakve se nisu mogle videti još od vremena kočija i drvenih plugova. Dosezale su joj do pazuha, a držala su ih dva komada istog čupavog kanapa za pakovanje, provučenog kroz rupe probušene u struku, tako da je zamenjivao naramenice. Druga je nosila teški pamučni kombinezon ili bar gornju trećinu kombinezona. Padao joj je do članaka, gde se završavao zaprljanim resama poderane i neporubljene tkanine.

Sa stavom prave dame koja prelazi preko salona prema bombonama, bela devojčica priđe loncu, kratko se osmehnu Samu, pogleda ga ispod spuštenih kapaka i zavuče palac i kažiprst u lonac, promrmljavši: "Dozvoljavate?"

Sam ispruži jednu od svojih dugih nogu i privuče lonac ka sebi, zgrabi ga u ruke i premesti tako da je sedeo između nje i lonca, a zatim je ledeno pogleda.

"Ti se stvarno jedno bedno škrto đubre", reče devojčica.

Ovo je takođe potpuno promašilo Sama. Pre nego što je naučio da razume šta mu ljudi govore, ovakve primedbe mu nisu ništa značile. Posle toga nije bio više izložen takvim rečima. On je zato belo pogleda i još više privuče lonac uza se.

Dete stiže oči i pocrvene. Najednom briznu u plač. "Molim Vas", govorila je. "Gladna sam. Gladne smo. Pojele smo sve konzerve,

nema više ni jedne." Glas je izdade, ali je i dalje mogla da šapuće. "Molim vas", šaputala je, "molim Vas."

Sam ju je posmatrao kamenim pogledom. Ona konačno plašljivo koraknu ka njemu. On podiže lonac, stavi ga u krilo i čvrsto obgrli.

Ona reče: "Uostalom, kog će mi davola tvog smrdljivi..." ali je glas opet izdade. Okrete se i ode do vrata. Druge dve devojčice su je posmatrale. Gledale su je sa nemim razočaranjem; njihova lica su optuživala belu devojčicu daleko više no što su optuživala njega. Ona je imala status nabavljača, a izneverila ih je, i one su bile nemilosrdne u izražavanju svoga razočaranja.

Sedeo je sa toplim loncem u krilu i gledao u gust mrak kroz otvorena vrata. Nepozvana, pojavi mu se pred očima slika Prodovice i tanjira pečene šunke sa narandžastim sjajem savršenih jaja oko nje, kako kaže: "A sad lepo sedi ovde i doručuj." Iz njegovog pleksus solarisa diže se emocija koju nije bio opremljen da definiše i zgrabi ga za grlo.

On frknu, zahvati iz lonca polutku krompira i otvori usta da je proguta. Ali ruka mu je nija davala. On polagano saže glavu i pogleda u krompir kao da ne prepoznaje njega ni njegovu funkciju.

Ponovo frknu, baci krompir natrag u lonac, spusti lonac na zemlju i skoči na noge. Raširi ruke i osloni se njima na dovratak, pa zavitla svoj ravni reski glas u noć: "Čekaj!"

Kukuruz je trebalo još odavno obrati. Većina stabljika je još uvek stajala, ali ih je bilo požutelih i slomljenih, a mravi ratnici su ih istraživali i žurno trčkarali oko njih. Malo dalje, na ugarenoj njivi, ležao je napušten i zaglibljen kamion, sa priključenom sejalicom iz koje se prosula ozima pšenica. Iz dimnjaka nije izlazio dim, a vrata od ambara, naherena i delujući perverzno usred ove bede, prazno su aplaudirala na vetru. Sam priđe kući i pope se na trem. Prod je sedeo na pragu. Oči mu nisu bile sklopljene, ali su bile više zatvorene no otvorene.

"Zdravo", reče Sam.

Prod se pokrenu, pogleda u Sama, a u očima mu se nije videlo da ga je prepoznao. Onda obori pogled, ispravi se, napravi neodređen pokret rukom prema svojim grudima, nađe naramenicu, povuče je unapred i odape je tako da je pljesnula. Licem mu prođe uznemiren

izraz. Ponovo pogleda u Sama, koji je mogao da oseti kako se seljaku vraća svest o sebi kao kad se kafa upija u kocku šećera.

"O, Same, sinko!" reče Prod. Reči su bile stare i poznate, ali se ton iza njih ponašao kao njegova stara slomljena grabulja. Ustade, sav ozaren, priđe Samu i podiže pesnicu da ga po običaju udari u mišicu, ali bi se reklo da zaboravi šta je hteo. Pesnica se za trenutak zadrža u vazduhu, a onda pade.

"Kukuruz je za branje", reče Sam.

"Da, znam", pola reče, a pola uzdahnu Prod. "Obraću ga. Mogu ja to, ne brini. Ovako ili onako, uvek ga oberem pre prvog mraza. Nijednom nisam propustio da pomuzem kravu", dodade on sa ponosom mučenika.

Sam pogleda kroz staklena vrata i prvi put vide u kuhinji zapečene tanjire i muve zunzare. "Došlo je dete", reče on prisativši se.

"Aha, fini dečkić, baš kao što smo..." Opet se činilo kao da je zaboravio. Reči su mu se usporavale i visile kao što mu je visila i ruka. "Matora!" kriknu on iznenada, "spremi nešto da ovaj naš momak pregrize!" Onda se zbunjeno okrete Samu. "Ona je eno tamo", reče, pokazavši prstom. "Ako jako viknem, čuće me. Možda." Sam pogleda tamo kuda mu je Prod pokazao, ali nije ništa video. Uhvati Prodov pogled i ispita ga za tren oka. Divlje se trže zbog same prirode onoga što je tamo bilo pre nego što se dovoljno i primakao da bi ga identifikovao. Hitro se okrete u stranu. "Doneo sam ti sekiru."

"Nije trebalo. Mogao si da je zadržiš."

"Imam svoju. Onaj kukuruz treba da se unese?"

Prod je zamagljena pogleda buljio u njivicu sa kukuruzom. "Nikad nisam propustio mužu", reče on.

Sam ga ostavi i ode u ambar po čaklju za kukuruz. Našao je jednu. Isto tako, video je da je krava crkla. On ode na njivicu i dade se u posao. Malo potom, vide Proda na drugom kraju njivice kako i on radi, zapinjući iz sve snage.

Podne je bilo već davno prošlo kad Prod zamače u kuću, baš kad je skoro sav kukuruz bio posečen. Dvadeset minuta kasnije, on se pojavi na vratima sa bokalom i tanjirom punim sendviča. Hleb je bio bajat i suv, a sendviči su bili napravljeni od konzervirane govedine, iz - sećao se Sam Prodovičine praktično netaknute police sa

namirnicama za 'crne dane'. Bokal je bio pun tople limunade i crknutih muva. Sam nije postavljao pitanja. Čučnuše na ivicu valova za konje i počеше da jedu.

Kasnije, Sam ode do ugarene njive i iskopa kamion. Prod pođe za njim na vreme da ga odveze. Ostatak dana bio je posvećen sejanju - Sam je punio sejalicu i četiri puta pomagao da se kamion iščupa iz rupa koje su točkovi stalno iskopavali. Kad su ovo završili, Sam pozva Proda u ambar, gde vezaše crknutoj kravi konopac oko vrata i odvukoše je do ivice šume, dokle god je kamion mogao da priđe. Kad su konačno oterali kamion u ambar, Prod reče: "Baš mi fali taj konj."

"Rekao si da ti uopšte ne fali", netaktično se seti Sam.

"Stvarno?" Prod se nasmeši, setivši se. "Jes', ništa mi nije falilo, zbog, znaš već." Još uvek se osmehujući, on se okrete Samu i reče: "Hajdemo u kuću." Celim putem do kuće se osmehivao.

Prodoše kroz kuhinju. Bila je još gora nego kad se gleda spolja, a i sat je bio stao. Osmehujući se, Prod otvori vrata Džekove sobe. I dalje se smešeći, reče: "Pogledaj, sinko. Hajde, uđi, pogledaj."

Sam uđe i pogleda u kolevku. Mrežica je bila pocepana a plavo platno je bilo vlažno i smrdljivo. Bebine oči su bile kao ekseri sa tapaciranog nameštaja, a koža joj je imala boju slačice. Kratka plavo-crna griva pokrivala joj je lobanju. Bučno je disala.

Samov izraz lica se ne promeni. On se okrete u stranu i zastade u kuhinji, posmatrajući jednu od zavesa, onu što je ležala na podu.

Smešeći se, Prod iziđe iz Džekove sobe i zatvori vrata. "Znaš, ovo nije Džek, sva sreća", smešio se on. "Matora je, znaš, otišla da traži Džeka, čini mi se, da; biće da je tako. Ne može nju da usreći ništa manje od Džeka; i sam znaš kako je." On se dvaput osmehnu. "Ono tamo unutra, to doktor zove mongoloid. Kaže da ga pustimo da živi; veli, porašće možda do visine trogodišnjeg deteta i ostaće tako trideset godina. A ako ga, veli, odvedemo u neki veliki grad kod specijaliste, možda će porasti kao desetogodišnjak." smešio se sve vreme dok je govorio. "Uostalom, doktor je tako kazao. Neću ga valjda sad zakopati u zemlju? Matora je bila zadovoljna, znaš već koliko je volela cveće i ostalo."

Previše reči, od kojih su se neke teško razabirale kroz širok, stisnut osmeh. Sam usmeri oči na Proda.

Tačno je ustanovio šta je Prod želeo - stvari koje ni sam Prod nije znao. On ih posvršava.

Kad je završio, on i Prod počistiše kuhinju, pa uzeše klevku i spališe je zajedno sa pažljivo sašivenim pelenama od starih čaršava nagomilanim u ormanu za rublje i sa novim emajliranim laborom, celuloidnom zvečkom i plavim filcanim cipelama sa belim tufnama u providnoj kutiji od celofana.

Prod mu veselo mahnu sa kapije. "Čekaj samo dok se Matora vrati, toliko će te nakljukati pogačom da ima da pukneš."

"Popravi ta vrata od ambara", zaškripa Sam. "Vratiću se." On se odgega niz polje sa svojim teretom i ode u šumu.

Mlitavo se borio sa mislima koje se nisu mogle pretvoriti u slike ili reči. O toj deci i o Prodovima. Prodovi su bili jedna stvar, a kad su ga prihvatili, postali su nešto drugo; on je to sada znao. A onda, kad je bio sam, bio je je jedna stvar, ali kad je uzeo tu decu, postao je nešto drugo. On danas nije imao nikakvog posla kod Prodovih. Ali sada, onakav kakav je bio, morao je da to učini. I opet će se vratiti.

Sam. Sam, usamljeni Sam. Sad je Prod bio sam i Dženi je bila sama, i bliznakinje; jeste da su imali jedno drugo, ali su bili kao jedna rascepljena ličnost koja je bila sama. Sam on, Sam, bio je i dalje sam, bez obzira na to što su deca bila sa njim.

Možda Prod i njegova žena nisu bili sami. On to nije mogao da zna. Ali nigde u svetu nije bilo ničega kao što je Sam, sem unutra u njemu samom. Ceo svet je odbacio Sama, jeste li čuli? Čak su ga i Prodovi odbacili, kad je došlo vreme za to. Dženi je bila odbačena, a takođe i bliznakinje, kako je Dženi kazala.

Na neki čudan način je dobro da znaš da si sam, mislio je Sam.

Sunce je već bilo prošaralo noć kad se vratio kući. On otvori kolenom vrata i uđe. Dženi je na starom porculanskom tanjiru pljuvačkom i blatom pravila slike. Bliznakinje su po običaju sedele u jednoj od niša u zidu i šaputale jedna drugoj.

Dženi skoči na noge. "Šta je to? Šta si to doneo?"

Sam ga pažljivo spusti na pod. Pojaviše se i bliznakinje.

"Pa to je beba", reče Dženi. Ona pogleda u Sama. "Je li to beba?"

Sam klimnu glavom. Dženi još jednom pogleda. "Najgadnija koju sam u životu videla."

Sam reče : "Nije važno. Daj mu nešto da jede."

"Šta?"

"Ne znam", reče Sam. "I ti si skoro još beba. Trebalo bi da znaš."

"A odakle ti?"

"Sa one farme dole."

"Ti si kidnaper", reče Dženi: "Je l' znaš?"

"Šta je to kidnaper?"

"Čovek koji krade decu, eto šta je. Čim se sazna, doći će policajci i ubiće te iz pištolja i staviće te na električnu stolicu."

"Pa", reče Sam sa olakšanjem, "neće niko saznati. Samo jedan zna, a ja sam sredio da zaboravi. To je otac. Majka je mrtva, ali on ni to ne zna. Misli da se vratila na Istok. Hoće da je čeka. Hajde, nahrani to dete."

On skide kaput. Deca su mnogo ložila, bilo je vruće unutra. Beba je ležala mirno, sa svojim tupim dugmetastim očima širom otvorenim, dišući i suviše bučno. Dženi je stajala pokraj vatre, zamišljeno zureći u lonac. Konačno, ona zahvati kutlačom iz lonca i nasu čorbe u jednu konzervu. "Mleko", reče dok je radila. "Moraš što pre da počneš da kradeš mleko za njega, Same. Deca, ona piju više mleka nego mačke."

"Dobro", reče Sam.

Bliznakinje su posmatrale, ukočenih lica, kako Dženi izliva čorbu na bebina nezainteresovana usta.

"Ipak pomalo i proguta", reče Dženi optimistički.

Bez humora, već samo na osnovu onoga što je video, Sam reče: "Možda kroz uši."

Dženi poteže bebu za košulju i napola je uspravi. Ovo je više išlo u prilog vratu nego ušima, ali je još uvek bilo pitanje da li šta ulazi i u usta.

"O, možda i mogu!" iznenada reče Dženi, kao da odgovara na komentar. Bliznakinje se zakikotaše i poskočiše gore-dole. Dženi odmače konzervu nekoliko inča od bebinog lica i začkilji. Beba odmah poče da se guši i izbljuva nešto što je neosporno bila čorba.

"Još nije dobro, ali ću uspeti", reče Dženi. Provela je pola sata pokušavajući da nahrani bebu. Najzad, beba zaspala.

Jednog popodneva Sam je prvo jedno vreme posmatrao, a onda gurnu Dženi nožnim palcem. "Šta se tamo dešava?" Ona pogleda.

"On razgovara sa njima."

Sam se zamisli. "Nekad sam i ja to mogao. Da čujem bebe."

"Boni kaže da to sve bebe mogu, a i ti si bio beba, je l' da? Ja sam zaboravila, ako sam uopšte i mogla", dodade ona. "Sem bliznakinja." "Hoću da kažem", reče sa naporom Sam, "kad sam porastao mogao sam da čujem bebe."

"Onda mora da si bio idiot", sa sigurnošću reče Dženi. "Idioti ne mogu da razumeju ljude, ali razumeju bebe. Gospodin Videkoum, to je čovek kod koga su bliznakinje živele, on je jednom imao devojkicu koja je bila idiot, Boni mi je rekla."

"Reklo bi se da je beba neka vrsta idiota", reče Sam.

"Da, Bini kaže da je on malo čudan. Kao da je računski mašina."

"Šta je to računski mašina?"

Dženi počne da karikira savršeno strpljenje koje je afektirao njen vaspitač u zabavištu. "To je jedna stvar na kojoj pritiskaš dugmad, a ona ti daje tačne odgovore."

Sam zavrte glavom.

Dženi počne da razrađuje: "dakle, ako imaš tri centa i četiri centa i pet centi i sedam centi i osam centi - koliko je to sve zajedno?"

Sam bespomoćno sleže ramenima.

"Dakle, ako imaš računski mašinu, onda pritisneš dugme na kome piše dva i dugme za tri i po jedno dugme za sve druge cente, pa onda povučeš ručicu i mašina ti kaže koliko ukupno imaš. I nikad ne greši."

Sam to polako prežvaka i konačno klimnu glavom. Onda mahnu rukom prema narandžastoj gajbici koja je sada bila bebina kolevka.

"On nema dugmad da pritisneš."

"To je bila samo govorna figura", sa visine reče Dženi. "Vidiš, ti nešto kažeš bebi, pa joj onda kažeš nešto drugo. Ona će ta dva nešto da sabere i kazaće ti koliko to iznosi, isto kao što računski mašina radi sa jednim i dva i..."

"Dobro, ali koje nešto?"

"Bilo šta."

Ona ga osmotri. "Ti si malkice blesav, znaš Same. Svaku sitnicu moram da ti ponavljam po četiri puta. Pazi ovamo, ako hoćeš da nešto znaš, ti kaži meni, a ja ću kazati bebi, ona će naći odgovor i kazati bliznakinjama, a one će meni, a ja ću opet tebi. Dakle, šta

hoćeš da znaš?"

Sam je zurio u vatru. "Ne znam ništa što hoću da znam."

"E, pa ti zaista smišljaš mnogo glupih pitanja."

Sam je sedeo i razmišljao, bez uvrede. Dženi se zabavi oko kraste na svome kolenu, blago je čapkajući noktima boje i oblika zagrada.

"Recimo da imam kamion," reče Sam posle pola sata, "koji se stalno zaglibljuje po njivi, zemlja je mnogo meka. Recimo da hoću da napravim da se više ne zaglibljuje. Može li beba da mi to kaže?"

"Može sve, rekla sam ti", oštro odgovori Dženi. Ona se okrete i pogleda u bebu. Ova je ležala kao i uvek, tupo zablenuća uvis. U jednom momentu ona pogleda u bliznakinje.

"Ne zna šta je kamion. Ako hoćeš bilo šta da ga pitaš, moraš da mu objasniš sve delove da bi mogao da ih sastavi."

"Znaš ti šta je kamion", reče Sam, "i meka zemlja i šta znači zaglibiti se. Ti mu kaži."

"Dobro, ja ću", odgovori Dženi.

Ona se ponovo dade u posao, odašiljući bebi, primajući od bliznakinja. Zatim se nasmeja. "Kaže nemojte voziti po njivi pa se neće zaglibiti. Mogao si to i sam da zaključiš, tupavko jedan."

Sam reče: "Ali ako mora da se vozi po njivi, šta onda?"

"Je l' ti hoćeš od mene da mu cele noći postavljam glupa pitanja?"

"Dobro, znači da ne može da odgovori."

"E, da znaš da može!" Izazvana, Dženi se sa voljom vrati zadatku. Sledeći odgovor je bio. "Stavi velike široke točkove."

"A ako nema para, ni vremena, niti alata za to?"

Ovoga puta odgovor je bio: "Napravi da bude težak tamo gde je zemlja tvrda i lak tamo gde je meka."

Dženi samo što nije otpočela štrajk kad je Sam zatražio od nje da pita kako se ovo može postići i dostigla je vrhunac nestrpljenja kad je Sam odbacio predlog da se tovari kamen na kamion kad se vozi po tvrdom i da se istovaruje kad se vozi po mekom. Žalila se da je ovo ne samo glupo nego da beba spaja svaku novu činjenicu sa svim ostalim činjenicama koje su joj date pre toga i da daje ispravne, ali netražene odgovore na situacione zbirove - guma plus težina plus su, pa plus ptičja gnezda, i bebe plus blato plus prečnik točkova plus slama. Sam se uporno držao svog osnovnog pitanja i konačno su stigli u ćorsokak kad su zaključili da takav način postoji, ali da se ne

može izraziti drugačije sem činjenicama kojima ni Sam ni Dženi nisu rasplagali. Dženi je rekla da joj se čini da su u pitanju radio-cevi, i samo sa tim podatkom Sam je naredne noći provalio u radio-servis i ukrao čitav naramak literature. Tvrđoglavo i nezadržljivo je navaljivao, sve dok na kraju Dženi nije odustala od svoje opozicije jer nije imala energije za to i za istraživanje u isto vreme. Danima je gledala tekstove o osnovima elektriciteta i radio-aparata, što njoj nije ništa značilo, ali što je beba očigledno mogla da apsorbuje brže no što je ona preslikavala očima.

Konačno se došlo do specifikacija: nešto što je Sam mogao da sam napravi, što se sastojalo samo od poluge koja se gurne da kamion oteža ili se pritisne da olakša, kao i od podjednako jednostavnog dodatka radi povećanja snage prednjih točkova - što je, prema bebi, bilo sine qua non.

U polu-pećini, polu-kolibi, dok se vatra dimila u sredini sobe, a meso se polako obrtalo u struji dima, uz pomoć dvoje mutave dece, mongoloidne bebe i deteta oštra jezika koje ga je činilo se preziralo, ali ga nikad nije izneverilo, Sam je načinio spravu. Napravo ju je ne zato što je bio osobito zainteresovan za samu tu stvar, niti zato što je želeo da shvati principe njenog rada (koji su bili i uvek će biti iznad njegovih spoznajnih mogućnosti), već samo zato što je jedan starac koji ga je naučio nečem što nije umeo da imenuje bio lud od žalosti, a morao je da radi, a nije imao novaca da kupi konja.

Skoro cele noći je hodao noseći spravu i instalirao ju je u izmaglici ranih jutarnjih časova. Pojam 'prijatno iznenađenje' bio je Samo i suviše tuđ, ali se ovo svodilo na isto. On je hteo da sprava bude spremna za rad toga dana, a da se ne gubi vreme time što bi starac počeo da skakuće unaokolo i postavlja pitanja na koja on ne ume da odgovori.

Kamion je stajao zaglibljen u njivi. Sam skide spravu sa ramena i počeo da je pričvršćuje prema tačnim uputstvima, koja je izvukao od bebe. Nije trebalo mnogo posla. Tanka žica omotana dvaput oko kućišta kvačila vodila je do klamfi na prednjim oprugama, tako da su četkice dodirivale unutrašnje strane prednjih točkova; to je bio pogon na prednje točkove. Zatim kutijica sa četiri srebrnasta kabla; kutija je bila prikačena na osovinu volana, odakle je svaki kabl vodio do

jednog ugla šasije.

On uđe u kamion i povuče ručicu ka sebi. Šasija zaškripa i Samu se učini kao da se kamion podigao na prste. On gurnu ručicu napred. Kamion prednjim osovinom i kućištem diferencijala leže na tvrdo tle uz takav potres da Samu polete glava napred. On sa divljenjem pogleda na kutijicu i njenu polugu, a zatim vrati polugu u neutralan položaj. Onda razgleda ostale komande, one koje su već bile na kamionu: pedale i dugmad i ručice i prekidače. Uzdahnu.

Zažele da ima dovoljno pameti da može voziti kamion. Siđe iz kamiona i pope se uz brdo do kuće da probudi Proda. Proda nije bilo. Kuhinjska vrata su bila otvorena i škripala su na vetru, staklo je bilo ispalo i ležalo na pragu. Pod lavaboom su ose gradile saće. Osećao se smrad prljavih podnih dasaka, buđi i ustajalog znoja. Inače je bilo prilično uredno, otprilike isto onako kako je ostalo kad su Prod i on počistili kad je poslednji put bio ovde. Jedina nova stvar pored osinjeg saća bio je list hartije zakucan ekserima u zid na sva četiri ugla. Bio je sav ispisan. Sam ga skide sa zida što je mogao pažljivije, ispravi ga na kuhinjskom stolu i dvaput ga prevrte u ruci. Zatim ga presavi i stavi u džep. Još jednom uzdahnu.

Zažele da ima dovoljno razuma da može čitati.

Otišao je iz kuće ne osvrćući se. Više se nikad nije vratio. Kamion je ostao na suncu, polako truleći, polako gubeći svoju ionako malu otpornost na rđu, polako se raspadajući oko sjajnih, jakih, čudnih, srebrnih kablova. Sprava je imala neiscrpan pogon kroz lagano ispuštanje atomske energije i bila je praktično rešenje leta bez krila, jednostavan ključ za novu eru u transportu, u rukovanju materijalom i u međuplanetarnim letovima. Napravljena rukom idiota, idiotski upregnuta da zameni bangavog konja, glupo ostavljena, tupo zaboravljena... prvi na svetu antigravitacioni generator.

Idiot! Dragi same ja ću da pribijem ovo na zid pa da ga vidiš ja idem odavde neznam zašto sam ostao ovoliko dugo. Matora se vratila a Vamsport u Pensilvaniju a ima odavno da je otišla pami dosadilo Čekanje. A hteo sam da prodam kamion da imam neku paricu usput alise ovaj put gadno zaglavio nemogu daga izvučem dograda da ga prodam. Daklem idem svejedno i nekako ću dase dokoturam važno je da znam da je matora tamo. Nemoj da brineš za farmu ionako mi

je Dosadila. I uzmi šta god hoćeš akoti nešto Treba. Tisi dobar momak bio simi dobar prijatelj epa uzdravlje dok se opet ne vidimo akose ne vidimo bog te Blagoslovio tvoj stari prijatelj E. Prod.

Sam je naterao Dženi da mu četiri puta pročita pismo u toku tri nedelje i svako čitanje kao da je dodavalo po jedan novi element penušavom vrenju u njemu. Većim delom se ovo dešavalo u tišini; za jedan deo je tražio pomoć.

Bio je verovao da je Prod njegov jedini kontakt sa svim onim što je bilo van njega samoga, a da su deca bila samo sustanari na ovoj gomili zgure na ivici čovečanstva. Gubitak Proda - a znao je sa neoborivom izvesnošću da više nikada neće videti starca - bio je gubitak samoga života.

U najmanju ruku, bio je to gubitak svega svesnog, usmerenog, predusretljivog; svega iznad onoga što radi povrće što se tiče života. "Pitaj Bebu šta je to prijatelj."

"Kaže da je to neko ko produžava da te voli bez obzira na to da li mu se dopadaš ili ne."

Ali, opet, Prod i njegova žena su ga izbacili kad je počeo da im smeta, posle svih onih godina, a to je značilo da su bili spremni da ga izbace prve godine i druge i pete - sve vreme, bilo kad. Ne možeš reći da si deo ičega, ikoga ko se oseća slobodnim da ti tako nešto učini. Ali prijatelji... možda im se ne dopada samo za jedno kratko vreme, možda su ga voleli sve vreme dok je bio s njima.

"Pitaj Bebu da li stvarno možeš da budeš deo onoga koga voliš."

"Ona kaže samo ako voliš sebe."

Njegov cilj, njegova krajnja tačka, godinama je bila ona stvar koja mu se desila na obali vira. Morao je to da razume. Ako bi to mogao da razume, bio je siguran da bi sve razumeo. Jer za trenutak je postojao onaj drugi, i on sam, a strujanje između njih bez straža ili zastora ili barijera - bez jezika preko koga se sapliće, bez pojmova koji se pogrešno shvataju, bez ičega sem stapanja.

Šta je on tad bio? Kako je ono rekla Dženi?

Idiot, rekla je, jeste odrasla osoba koja može da čuje samo nemušti govor dece. Onda - šta je bilo ono biće sa kojim se stopio onog strašnog dana?

"Pitaj Bebu šta je odrastao čovek koji može da govori kao deca."

"Kaže, čedan."

On je bio idiot koji je mogao da čuje bezglasen žagor. Ona je bila čedna jer je mogla da ga izgovori kao odrasli.

"Pitaj Bebu šta se desi ako su idiot i čedan blizu jedno drugome."

"Kaže ako se samo dodirnu, čedan više neće biti čedan, a idiot više neće biti idiot."

Razmišljao je. Čednost je najlepša stvar na svetu. I odmah se upita - A šta je to tako lepo u čednosti? I odgovor, ovoga puta isto tako brz kao i Bebin: Lepo je čekanje.

Čekanje da prestane čednost. I idiot je takođe čekao da prestane njegov idiotizam, ali je bio ružan dok je čekao. Dakle, i jedno i drugo se završava u sastanku, u zamenu za stapanje.

Sam je odjednom postao duboko zadovoljan. Jer je zaključio da je nešto stvorio, umesto da uništi nešto... i kad ga je izgubio, bol zbog gubitka je bio opravdan. Kad je izgubio Prodove, bol nije vredeo ništa.

Šta ja to radim? Šta ja to radim? - divlje je razmišljao. Stalno pokušavam da otkrijem šta sam i čemu pripadam... Da li je to još jedan vid bivanja odbačenim, nakaznim, drugačijim?

"Pitaj Bebu kakvi ljudi stalno pokušavaju da otkriju šta su i čemu pripadaju."

"Kaže, svakakvi."

"Kakav sam onda ja?" prošaputa Sam. Čitav minut kasnije on se razdra: "Kakav!?"

"Čuti, čekaj malo. Nema načina da to izrazi... ovaj... Evo. Kaže da je on mozak razmišljač, a ja sam telo, a bliznakinje su ruke i noge, a ti si glava. Kaže da 'ja' znači svi mi."

"Ja pripadam. Ja pripadam. Ja sam deo tebe, deo tebe i deo tebe."

"Glava, glupane."

Sam je mislio da će mu srce prepući. Pogledao ih je sve redom: ruke se savijaju i dohvataju, telo, elektronski računar bez mozga ali zato nepogrešiv, i - glava da svim tim upravlja.

"Porašćemo, Bebo. Tek smo se rodili!"

"Kaže, nikako. Kaže, ne sa takvom glavom. Mi možemo praktično sve da učinimo, ali najverovatnije nećemo. Kaže da jesmo nešto, ali da je to nešto idiot."

I tako je Sam spoznao sebe; i kao i šaćica ljudi koji su to učinili pre njega, našao je, na ovom vrhuncu, krševito podnožje planine.

2. BEBA IMA TRI GODINE

Konačno sam otišao kod tog Šterna. Uopšte nije bio star. Pogledao me je preko svog pisaćeg stola. Samo je jedanom preletao pogledom po meni i uzeo olovku. "Sedni tamo, sinko."

Stajao sam sve dok ponovo nije podigao pogled. A onda rekoh: "Je li, ako ovde uđe patuljak, šta mu kažeš - sedni tamo, malecki?"

On ponovo spusti olovku i ustade. Nasmehi se. Osmeh mu je bio isto tako brz i oštar kao i njegove oči. "Pogrešio sam", reče on, "ali otkud znam da ne voliš da te zovu sinko?"

To je već bilo bolje, ali sam još uvek bio ljut. "Ja imam petnaest godina i ne moram ništa da volim. Nemoj ti meni da soliš pamet."

On se opet osmehnu i reče: "U redu", i ja onda sedoh.

"Kako se zoveš?"

"Džerard."

"Ime ili prezime?"

"Oboje", rekoh.

"Je li to tačno?"

Odgovorih: "Nije. I nemoj da me pitaš gde stanujem."

On spusti olovku. "Ovako nećemo daleko stići."

"To zavisi od tebe. Što se sekira? Što sam neprijateljski nastrojen? Dabome da jesam. Ima još puno stvari koje kod mene ne valjaju, zato sam i došao ovamo. Hoćeš li dozvoliti da te to spreči?"

"Pa, ne, ali..."

"Šta te onda još muči? Kako da naplatiš?" Izvadih novčanicu od hiljadu dolara i položih je na sto. "Ovo ti je da mi ne ispisuješ račune. Ti vodi računa o plaćanju. Kaži mi kad se ovo potroši, pa ću ti dati još. Dakle, vidiš da ti ne treba moja adresa. Čekaj," rekoh mu kad je posegao za novcem. "Ostavi. Hoću prvo da budem siguran da ćemo se složiti."

On prekrsti ruke. "Ja ne poslujem na ovakav način, sinko... ovaj, Džerarde."

"Džeri", rekoh mu. "Poslovaćeš, kad sam ja u pitanju."

"Ti stvarno komplikuješ stvari. Odakle ti hiljadu dolara?"

"Dobio sam na konkursu. Dvadeset pet reči, možda i manje, o tome kako je pravo uživanje prati fino rublje deterdžentom Sadso." Nagoh

se ka njemu "Ovog puta je istina."

"U redu", reče on.

Mislio sam da zna, ali on nije ništa više rekao. Samo je čekao da počnem.

"Pre nego što počnemo - ako počnemo", rekoš, "moram nešto da znam. Ono što ti kažem - što iziđe dok radiš sa mnom - ostaje među nama, kao kod popa ili advokata?"

"Apsolutno", reče on.

"Bilo šta da kažem?"

"Bilo šta da kažeš."

Posmatrao sam ga dok mi je odgovarao. Verovao sam mu. "Uzmi pare", rekoš mu. "Primljen si"

On to ne učini. "Kao što si maločas primetio, to zavisi od mene", reče. "Ovakve stvari se ne kupuju kao čokolada. Moramo da saradujemo. Ako bilo ko od nas dvojice ne saraduje, propala stvar. Ne možeš tek tako da uđeš kod prvog psihoterapeuta koga si izvadio iz telefonskog imenika i da tražiš što god ti padne na pamet samo zato što možeš da platiš."

Ja umorno rekoš: "Nisam te izvadio iz telefonskog imenika i nije tačno da nagađam da mi možeš pomoći. Morao sam da pročešljam desetak psihijataru pre nego što sam se odlučio za tebe."

"Hvala", reče on, i učini mi se da će mi se nasmejati, što nikad ne volim. "Kažeš, pročešljao? Kako to?"

"Ono što čuješ, ono što pročitaš. Razumeš? Neću da ti kažem, dakle možeš to da zapišeš uz moju adresu."

On me je dugo posmatrao. Ovo je bilo prvi put da upotrebi oči za išta drugo sem za trenutni pogled. Zatim podiže novčanicu.

"Šta treba prvo da radim?" upitah ga.

"Kako to misliš?"

"Kako ćemo početi?"

"Počeli smo kad si ušao ovde."

Ovaj put sam se ja morao nasmejati. "U redu, prešao si me. Ja sam imao samo 'otvor'. Nisam znao dokle ćeš da teraš, tako da nisam mogao da stignem pre tebe."

"Veoma zanimljivo", reče Štern. "Da li ti obično sve unapred proračunaš?"

"Uvek."

"Koliko često si u pravu?"

"Svaki put. Izuzev... ali ne moram da ti pričam ni o kakvim izuzecima."

On se ovaj put baš isceri. "Vidim. Jedan od mojih pacijenata mi je pričao."

"Jedan od tvojih bivših pacijenata. Tvoji pacijenti ne pričaju."

"Ja od njih i tražim da ne pričaju. A to važi i za tebe. Šta si to čuo?"

"Da po onome što ljudi kažu ili učine ti znaš šta će da kažu ili da učine i da ih ponekad pustiš da to učine, a ponekad im ne daš. Kako si to naučio?"

On je jedan trenutak razmišljao. "Reklo bi se da imam urođenu sposobnost da zapažam pojedinosti, a sem toga napravio sam dovoljno grešaka sa dovoljno ljudi, sve dok nisam naučio da više na pravim previše grešaka. Kako si ti naučio da ih praviš?"

Ja rekoh: "Odgovori mi na to pitanje pa više neću morati da dolazim ovde."

"Zaista ne znaš?"

"Želeo bih da znam. Slušaj, ovo nas neće nikuda odvesti."

On sleže ramenima. "Zavisi od toga kuda želiš da stigneš." Zaćuta i još jednom me odmeri. "U koju grubu definiciju psihijatrije trenutno veruješ?"

"Ne shvatam te."

Štern izvuče fioku od stola i izvadi počađalu lulu. Omirisa je. Okretao ju je u ruci dok me je posmatrao. "Psihijatrija napada glavicu luka u ličnosti, skida sloj po sloj, sve dok ne stigne do maloga češnja neokaljanog egoa. Ili: psihijatrija buši kao bunar za naftu, nadole i u stranu i opet nadole, kroz mulj i kamen, sve dok ne naiđe na izvor. Ili: psihijatrija zgrabi šaku seksualnih motivacija i baci ih na rulet tvoga života, tako da odskakuju gore-dole po epizodama. Još?"

Morao sam da se nasmejem. "Ova poslednja je bila dosta dobra."

"Ta poslednja je bila prilično loša. Sve su one loše. Sve one pokušavaju da uproste nešto što je po samoj svojoj prirodi veoma kompleksno. Jedina grubo definicija koju ćeš dobiti od mene jeste ovo: niko osim tebe samoga ne zna šta ti je; niko sem tebe samog ne može da ti nađe lek, niko osim tebe samog ne može da identifikuje taj lek; a kad ga nađeš, niko osim tebe ne može ništa tu da učini."

"A zašto si onda ti ovde?"

"Da slušam."

"Ja ne moram nikome da plaćam debele dnevnicе samo zato da sluša."

"Ispravno. Ali ti si ubeđen da ja slušam selektivno."

"Jesam li siguran?" Razmislih o tome. "Reklo bi se da jesam. Ili možda ne slušaš selektivno?"

"Ne, ali ti to nikad nećeš poverovati."

Ja se nasmejah. On me upita zašto se smejem. Rekoh mu: "Ne zoveš me sinko."

"Ne." On lagano zavrte glavom. Dok je to radio, posmatrao me je tako da su mu oči klizile u dupljama dok je kretao glavom. "Šta si to hteo da saznaš o sebi, a bojiš se da bih mogao nekom da ispričam?"

"Hoću da saznam zašto sam ubio", smesta mu odgovorih.

To ga nimalo ne zbuni. "Legni tamo."

Ja ustadoh. "Na onaj kauč?"

On klimnu glavom.

Dok sam se samosvesno protezao, rekoh: "Osećam se kao na karikaturi."

"Kakva karikatura?"

"Karikatura sa ljudima građenim kao grozd", rekoh gledajući u tavanicu. Bila je bledosiva.

"A šta piše ispod karikature?"

" 'Imam pun kofer takvih'"

"Vrlo dobro", tiho reče on. Pažljivo ga pogledah. Znao sam da je to tip koji se duboko smeje kad se uopšte na smeje.

On reče: "Jednoga dana ću to da iskoristim u knjizi o istorijama slučajeva. Ali neću uneti tvoj slučaj u nju. Šta te je navelo da to ubaciš?" Ne dobivši odgovor, on ustade i premesti se na stolicu iza mene, tako da ga nisam video. "Možeš da prestaneš da ispituješ, sinko. Dovoljno sam star za ono što tebi treba."

Ja toliko stegoh vilice da me zaboše kutnjaci. Zatim se opustih. Potpuno se opustih. Bilo je divno. "U redu", rekoh, "izvini." On ništa ne reče, ali sam imao osećaj da se smeje. Samo ne meni. "Koliko ti je godina?" iznenadi me njegovo pitanje.

"Ovaj - petnaest."

"Ovaj - petnaest", ponovi on. "Šta znači to 'ovaj'?"

"Ništa. Imam petnaest godina."

"Kad sam te pitao koliko ti je godina, oklevao si zato što ti je nadošao neki drugi broj. Ti si ga odbacio i zamenio sa 'petnaest'."

"E baš da nisam! Imam petnaest godina!"

"Nisam rekao da nemaš." Glas mu je bio strpljiv. "Dakle, koji je to drugi broj bio?"

Ja ponovo pobesneh. "Nije bilo nikakvog drugog broja! Zašto si zapeo da mi otvoriš utrobu i da tamo svašta sadiš pa da napraviš da znači ono što se tebi čini da treba da znači?"

On je ćutao.

"Imam petnaest godina", rekoh prkosno, a zatim: "Ne volim da imam samo petnaest. Ti to znaš. Ne pokušavam da insistiram na tome da imam petnaest godina."

On je čekao, i dalje ništa ne govoreći. Osetih se poražen. "Bio je broj osam."

"Znači, imaš osam godina. A kako se zoveš?"

"Džeri." Podigoh se na lakat i iskretah vrat da bih mogao da ga vidim. Bio je rasklopio lulu i posmatrao je stonu lampu kroz kamiš.

"Džeri, bez 'ovaj!'"

"Dobro", blago reče on, što me natera da se osetim glupavo.

Ja se ponovo zavalih i zatvorih oči. Osam, mislio sam. Osam.

"Ovde je hladno", požalih se.

Osam. Osam leta. Leta, pseta, dleta, šteta. Baš je šteta što preko leta pseta jedu dleta. Ovo mi se nije dopalo, pa otvorih oči. Tavanica je još uvek bila siva. To je bilo dobro. Štern je bio negde iza mene sa svojom lulom, i on je bio dobar. Duboko udahnuh dva, tri puta, a zatim zatvorih oči. Osam. Osam leta star. Osam, ko sam. Leta, šteta. Star, gadna stvar. Do đavola! Uvijao sam se i migoljio na kauču, mučeći se da oteram hladnoću. Baš je šteta što preko leta...

Othuknuh i uzeh sva leta i sve rime i sve ono što su značile, pa sve zacrnih. Ali nije htelo da ostane crno. Morao sam da nešto uradim, zato napravih ogromnu svetleću osmicu i obesih je da visi. Ali se ona položi postrance i poče da svetluca. Podsećala je na one filmske scene kroz dogled. Znao sam da ću morati da pogledam kroz osmicu, hteo-ne hteo.

Naglo prestadoh da se borim i dozvolih da osmica pođe ka meni. Dogled se primicao sve bliže i bliže, dok konačno ne videh sebe.

Osam. Osmo leto, pseto. Smrznut kao pseto. Pseto u jarku. Jark je bio pored železničke pruge. Prošlogodišnji korov je grebao kao slama. Zemlja je bila crvena i kad nije bila klizavo, lepljivo blato, bila je smrznuta i tvrda kao kamen. I sada je bila tako tvrda, prekrivena injem, hladna kao zimska svetla na brdu. Noću su svetla bila topla, i bilo ih je u svim kućama. Danju je sunce bilo u nekoj tuđoj kući, jer ga za mene nije bilo.

Umirao sam u tom jarku. Sinoć je to bilo dobro mesto za spavanje, a jutros je dobro mesto za umiranje. Svejedno. Osam godina, otužan ukus užegle svinjske masti i mokrog hleba sa nečijeg smetlišta, uzbuđljivost užasavanja kad čuješ korake dok kradeš jutanu vreću.

A ja sam čuo korake.

Ležao sam na boku, skvrčen. Odmah sam se bacio na trbuh, jer te ponekad ritnu u stomak. Pokrio sam glavu rukama i čekao.

Posle nekog vremena iskosa sam pogledao nagore, i dalje se ne mičući. Kraj mene je stajala velika cipela. U cipeli je bio članak, a pored nje još jedna cipela. Ležao sam i čekao da me ritne. Nije me bilo strah, ali je bila živa šteta. Svih ovih meseci sam bio slobodan, i nikad me nisu stigli, nikad mi se nisu ni primakli, a sada ovo da se desi. Bila je to živa šteta i ja se zaplakah.

Cipela me poduhvati ispod pazuha, ali me ne ritnu. Prevrnu me. Bio sam se toliko ukočio od mraza da se prevrnuh kao daska. Samo sam držao ruke preko lica i glave i ležao stisnutih očiju. Iz nekog razloga prestadoh da plačem. Reklo bi se da ljudi plaču samo kad postoji mogućnost da im neko pomogne.

Pošto se ništa ne desi, ja otvorih oči i razmakoh malo ruke da bih mogao da vidim. Nada mnom je stajao čovek čitavu milju visok. Nosio je izbleđeli radnički kombinezon i staru Ajzenhauer-vindjaku sa velikim mrljama od znoja pod pazuhom. Lice mu je bilo maljav, kao u onih kojima ne može da izraste prava brada, ali se ipak ne briju.

On reče; "Diži se."

Pogledah u njegovu cipelu; nije se spremao da me ritne. Ja se pridigoh i skoro da sam opet pao, ali mi on podmetnu svoju veliku šaku pod leđa i zadrža me. Ležao sam tako na njegovoj ruci koji trenutak, jer sam morao, a onda se digoh na jedno koleno.

"Hajde", reče on. "Idemo."

Zaklinjem se da su mi kosti zaškripale, ali sam ipak učinio što sam naumio. Dok sam ustajao, podigao sam jedan veliki belutak i zamahnuo njime. Morao sam da pogledam u kamen da li ga stvarno držim, toliko su mi prsti bili odrveneli od mraza. Rekoh mu: "Beži od mene ili ću te drmnuti ovim kamenom posred zuba."

Njegova ruka poseže ka mojoj takvom brzinom da nisam ni video kako mi je zavukao prst između dlana i kamena i izbacio mi ga iz ruke. Počeh da ga psujem, ali on samo okrete leđa i pope se uz nasip prema pruzi. Okrenu glavu tako da mu je brada došla na rame i reče: "Hajde, kad ti kažem."

Nije me jurio, pa zato nisam ni bežao. Nije mi ništa govorio, pa se nisam prepirao. Nije me udario, zato se nisam naljutio. Pođoh za njim. Čekao me je. Kad mi je pružio ruku, ja pljunuh u nju. On onda produži uz nasip sve do šina i zamače mi sa vidika. Ja počeh da se pužem uz nasip. Krv mi zastruja u nogama i rukama; osećao sam ih kao da su četiri ježa. Kad sam se popeo na vrh nasipa, čovek je stajao i čekao me.

Na ovom mestu je pruga bila ravna, ali kad okretoh glavu da pogledam niz šine, učini mi se da nije ravna, nego da postaje sve strmija i strmija, dok se odjednom ne prevali preko mene. U idućem trenutku sam ležao na leđima i gledao u hladno nebo.

Čovek mi priđe i sede na šinu pored mene. Nije ni pokušavao da me dotakne. Ja nekoliko puta grčevito udahnuh da povratim dah i odjednom mi se učini da bih se mnogo bolje osećao ako bih samo malo odspavao - samo koji minut. Zatvorih oči. Čovek mi zabode prst u rebra, snažno. Zabole me.

"Nemoj zaspati", reče.

Pogledah ga.

On reče: "Promrzao si i izgladneo. Hoću da te vodim kući da te ugrejem i nahranim, ali ima dosta da se pešači, a ti ne možeš. Ako te ponesem, da li bi to bilo isto kao i kad bi sam hodao?"

"A šta ćeš da uradiš kad me odneseš kući?"

"Rekao sam ti."

"Važi", rekoh ja.

On me podiže i ponese niz prugu. Da je bilo šta drugo rekao, ja bih ostao da ležim na onim šinama sve dok ne umrem od hladnoće. U svakom slučaju, šta je on mogao da traži od mene? Nisam mogao

da se oduprem.

Prestadoh da mislim i zadremah.

Probudio sam se jedanput, kad je skrenuo udesno i zamakao u šumu. Staze nije bilo, ali on kao da je tačno poznavao put. Sledeći put me je probudilo nekakvo krckanje. Nosio me je preko jedne zamrznute bare i led mu je pucao pod nogama. Nije se žurio. Pogledao sam nadole i video kako se bele pukotine zrakasto šire pod njegovim nogama, ali mi je bilo svejedno. Ponovo sam zadremao.

Najzad me je spustio. Bili smo tamo. 'Tamo' je značilo u sobi. Bilo je veoma toplo. On me postavi na noge, i ja istog trenutka poletih ka vratima. Naslonih se leđima na zid odmah do vrata, kako bih mogao da pobegnem ako ustreba. A onda pogledah oko sebe.

Soba je bila velika. Jedan zid je bio od stene, a ostali su bili napravljeni od stabala i gline nabacane između njih. U kamenom zidu je gorela velika vatra, ne u kaminu, nego u nekoj vrsti ognjišta. Na polici preko puta ognjišta stajao je stari akumulator od automobila, sa dve požutele sijalice koje su visile na žicama. Bio je tu i jedan sto, nekoliko kutija i par tronožaca. Vazduh je bio pun dima i takvog divnog, slatkog mirisa hrane da mi voda pojuri na usta.

Čovek reče: "Šta je ovaj, Bebo?"

Soba je bila puna dece. U stvari, bilo ih je troje, ali se činilo kao da ih ima više. Bila je tu jedna devojčica otprilike mojih godina - hoću reći, osam - obraza umazanih plavom bojom. Imala je štafelaj i paletu sa mnogo boja i pregršt četkica, ali nije slikala četkicama. Razmazivala je boje rukama. Pored nje je bila mala crnkinja od oko pet godina i blenula u mene svojim ogromnim očima. A u drvenoj gajbici postavljenoj na nogare tako da je ličila na kolevku, bila je beba. Rekao bih da je imala oko tri ili četiri meseca. Radila je ono što sve bebe rade, gukala, pravila mehuriće, besciljno mahala rukama i bacakala se nožicama.

Kad je čovek progovorio, devojčica za štafelajem pogleda u mene, pa u bebu. Beba se samo meškolljila i gukala.

Devojčica reče: "Zove se Džeri. Besan je."

"Na šta je besan?" upita čovek. Posmatrao je bebu.

"Na sve", reče devojčica. "Na sve i svakoga."

"Odakle je?"

Ja reko: "Ej, šta je ovo?" ali niko se i ne osvrnu. Čovek nastavi da postavlja bebi pitanja, a devojčica nastavi da daje odgovore. Najluđa stvar koju sam ikada video.

"Pobegao je iz državne škole", reče devojčica. "Dobro su ga hranili, ali se niko nije sa njim drešao."

Baš to je rekla - drešao.

Ja otvorih vrata i leden vazduh jurnu unutra. "Vaško jedna", reko čoveku, "ti si iz škole."

"Dženi, zatvori vrata," reče čovek. Devojčica za štafelajem se ne pomače, ali se vrata zalupiše iza mene. Probah da otvorim, ali se ona i ne pomeriše. Ja ispustih besan urlik i ponovo kidisah na vrata.

"Mislim da treba da stojiš u uglu", reče čovek. "Postavi ga u ugao, Dženi."

Dženi me pogleda. Jedan od tronožaca zaplovi kroz vazduh prema meni. Malo je visio u vazduhu, a zatim se okrete na stranu i gurnu me svojim pljosnatim sedištem. Ja odskočih unatrag, a tronožac me opet stiže. Vrdnuh u stranu i nađoh se u uglu. Tronožac je opet bio preda mnom. Pokušah da ga oborim, ali me ruka zabole od udarca. Onda se sagoh, ali i tronožac se spusti bliže podu. Postavih jednu ruku na njega i probah da se prebacim preko njega, ali on pade na zemlju, te zato i ja padoh. Ustadoh i stadoh u ugao, drhteći. Tronožac se okrete sedištem nadole i leže na zemlju ispred mene.

Čovek reče: "Hvala, Dženi." Okrete se meni. "Ti da stojiš tu i da čutiš. Pozabaviću se tobom kasnije. Nije trebalo da dižeš toliko prašinu." A zatim se obrati bebi: "Je l' on nešto što nama treba?"

I opet devojčica odgovori. Ona reče: "Sigurno. To je taj."

"Vidi, vidi!" reče čovek. Priđe mi. "Džeri, možeš da ostaneš sa nama. Nisam ja ni iz kakve škole. Neću te nikome izdati."

"Je l'?"

"On te mrzi", reče Dženi.

"A šta treba da uradim?" hteo je da zna.

Dženi okrete glavu da pogleda u kolenku. "Nahrani ga."

Čovek klimnu glavom i poče da petlja oko vatre. U međuvremenu, mala crnkinja je nepomično stajala i posmatrala me ogromnim očima koje kao da su joj stajale na jagodicama. Dženi se vrati slikanju, a beba je samo ležala u kolenki kao i uvek, zato se ja izbuljih u crnkinju. Odapeh: "Kog đavola bleneš u mene?"

Ona mi se naceri. "Džeri, ho-ho", reče, i iščeze. Hoću da kažem, istinski iščeze, ugasi se kao sijalica, ostavivši odeću tamo gde je stajala. Njena haljinica se sroza niz vazduh i napravi gomilicu tamo gde je ona stajala, i gotovo. Više je nije bilo.

"Džeri, hi-hi", začuh. Pogledah uvis i videh je golu-golcatu, kako čuči na izbočini u steni pod samom tavanicom. Istog trenutka kad sam je video, ona opet iščeze.

"Džeri, ho-ho", reče. Sada je bila na vrhu poslaganih kutija koje su koristili kao police, na potpuno drugoj strani sobe.

"Džeri, hi-hi!" Ovaj put je bila ispod stola. "Džeri, ho ho!" Sada je bila u samom uglu, pored mene, tiskajući se uza me.

Jauknuh i pokušah da se sklonim i udarih se o tronožac. Ovo me uplaši, pa se opet nabih u ugao, a devojčice ne stade.

Čovek baci pogled preko ramena. "Dosta, klinci", reče on.

Nastade tišina, a zatim devojčica polako iziđe iz donjeg reda polica. Pređe do svoje odeće i obuče se.

"Kako si to uradila?" Hteo sam da znam.

"Ho-ho", reče ona.

Dženi reče: "Lako. Ona, to su u stvari bliznakinje."

"Ah", rekoh ja. Zatim odnekuda iz senke izađe još jedna devojčica potpuno ista i stade pored prve. Bile su jednake. Stajale su jedna uz drugu i blenule u mene. Ovaj put sam ih pustio da blenu.

"To su Boni i Bini", reče slikarka. "Ovo je Beba, a ovo", pokaza ona prstom na čoveka, "to je Sam. A ja sam Dženi."

Nisam znao šta da kažem, zato rekoh, "Aha."

Sam reče: "Vode, Dženi." Podiže lonac. Ja začuh kako voda klokoće, ali nisam ništa video. "Dosta", reče on i obesi lonac na verige. Potom podiže naprsli porculanski tanjir i prenese ga do mene. Bio je pun čorbe sa ogromnim komadima mesa i sa gustim sosom i sa knedlama i šargarepom. "Drži, Džeri. Sedi."

Ja pogledah tronožac. "Na ovo?"

"Dabome."

"Ne ja", rekoh. Uzeh tanjir i čučnuh uza zid. "Hej", reče on malo kasnije. "Polako. Mi smo svi jeli. Niko neće da ti otme. Lakše malo!"

Jeo sam još brže nego ranije. Bio sam skoro pojeo kada sam morao sve da povratim. Zbog nečeg mi glava udari o ivicu tronošca. Ispustih tanjir i srozah se. Bilo mi je mnogo.

Sam mi priđe i pogleda me. "Izvini, klinac", reče. "Dženi očisti."
Pred mojim očima, povraćena hrana nestade sa poda. Toga trenutka me bilo baš briga i za to i za sve ostalo. Osetih čovekovu ruku na svome vratu. Zatim me prošašolji po kosi.

"Bini, daj mu cebe. Svi na spavanje. On treba da se malo odmori."
Osetio sam kako me cebe obmotava, i čini mi se da sam zaspao pre nego što me je spustio.

Ne znam koliko sam spavao. Kada sam se probudio, nisam znao gde sam, i to me uplaši. Podigoh glavu i videh mutni odsjaj žara u ognjištu. Sam je bio ispružen pored njega, potpuno obučen. Dženin štafelaj je stajao u crvenkastom mraku kao neki velik, grabljiv insekt. Video sam kako se bebina glava pojavljuje iz kolevke, ali nisam znao da li gleda pravo u mene ili u nešto drugo. Dženi je ležala na podu blizu vrata, a bliznakinje na starom stolu. Ništa se nije micalo, sem bebine glave, koja se pomalo podizala.

Ustadoh i pogledah po sobi. Samo soba i jedna vrata. Ja na prstima pođoh ka njima. Kada sam prolazio pored Dženi, ona otvori oči.

"Šta je?" prošaputa.

"Šta te se tiče", rekoh joj. Produžio sam ka vratima kao da me baš briga, ali sam je ispod oka gledao. Ona ništa ne uradi. Vrata su bila isto tako dobro zatvorena kao i kad sam ranije probao da ih otvorim. Vratih se do Dženi. Ona me samo pogleda. Nije se bojala. Rekoh joj: "Moram u nužnik."

"O", reče ona, "pa što ne kažeš?"

Ja iznenada jeknuh i uhvatih se za stomak. Ne mogu da objasnim osećaj koji sam tada imao. Ponašao sam se kao da je bol, ali nije bio bol. Bilo je to nešto što mi se nikad ranije nije desilo. Napolju, na snegu, začu se jedno bloć.

"U redu", reče Dženi. "Hajde sad nazad na spavanje."

"Ali, moram..."

"Moraš šta?"

"Ništa." Bilo je tačno. Nisam morao da idem u nužnik.

"Idući put mi samo kaži. I nemoj da se ustručavaš."

Nisam ništa odgovorio. Vratio sam se cebetu.

"Je li to sve?" reče Štern. Ležao sam na kauču i gledao u sivu tavanicu. On me upita: "Koliko ti je godina?"

"Petnaest", rekoš pospano. On sačekava dok se osim sive tavanice preda mnogom ne pojaviše zidovi, tepih i lampe, i sto, i stolice i na njoj Štern. Zamračivao se oko lule i posmatrao me. "Šta si mi uradio."

"Rekao sam ti. Ovde ništa ja ne radim. Ti radiš."

"Hipnotisao si me."

"Nisam." Glas mu je bio tih, ali me nije lagao.

"Šta je onda bilo sve to? Bilo je... bilo je kao se sve stvarno događa još jedan put."

"Osećaš li išta?"

"Sve." Stresao sam se. "Sve od reda. Šta je to bilo?"

"Svako ko to učini kasnije se bolje oseća. Sada ćeš moći da ponovo prođeš kroz sve to kad god ti padne napamet, i svaki put kad to učiniš bol će biti manji. Videćeš."

Prvi put u životu bio sam zapanjen. Malo proživakah, a onda zapitah.

"Ako sam to sam uradio, otkuda se onda nikada ranije nije desilo?"

"Potrebno je da neko sluša."

"Da sluša? Zar sam govorio?"

"Mleo si kao vodenica."

"Sve što se desilo?"

"Otkud znam. Ja nisam bio tamo, nego ti."

"Ne veruješ da se to desilo, je l' da? Oni klinci što iščezavaju, pa tronožac, i sve ostalo?"

On sleže ramenima. "Moj posao nije da verujem ili da ne verujem. Da li ti se to stvarno desilo?"

"Jeste, do đavola!"

"Dakle, to je najvažnije u ovom slučaju. Da li si i sada tamo, sa tim ljudima?"

Ja odgrizoh slomljeni nokat koji mi je smetao. "Ne više, otišao sam kad je Beba imala tri godine." Pogledah ga. "Podsećaš me na Sama!"

"Zašto?"

"Ne znam. Ne, ne podsećaš me," naglo dodadoh. "Ne znam šta mi bi da to kažem." Bacih se na kauč. Tavanica je bila siva, a lampe su bile mutne. Čuo sam kako kamiš od lule kucka o Šternove zube. Dugo sam ležao. "Ništa se ne dešava", rekoš mu.

"A šta si očekivao da se desi?"

"Kao pre."

"Ima tu nešto što hoće da izađe. Pusti ga."

U glavi mi je bilo kao da se obrće rulet, a na njemu su bila fotografisana mesta i stvari i ljudi koje sam tražio. I činilo mi se da se rulet vrlo brzo vrti, tako brzo da nisam mogao da razlikujem jednu sliku od druge. Ja ga zaustavih, i on stade na praznom polju. Ja ga opet zavrteh, pa zaustavih.

"Ništa se ne dešava", reko.

"Beba ima tri godine", ponovi on.

"A", reko. "To." Zatvorih oči.

To bi moglo da bude. Bude ljude, blude. Možda vidim lude ljude kako se bude i blude. Možda beba. Možda vidim bebu kako se budi i bludi dok zora rudi...

Mnoge noći sam preležao na tom ćebet, a mnoge nisam. U Samovoj kući se uvek nešto događalo. Ponekad sam spavao danju. Reklo bi se da je jedino vreme kad su svi istovremeno spavali bilo kad se neko razboli, kao ja kad sam stigao ovamo. U sobi je uvek bilo pomalo mračno, isto i danju i noću, vatra je gorela, a dve žute sijalice su visile na žicama akumulatora. Kad bi počele da žmirkaju, Dženi bi popravila akumulator, i one bi ponovo zasvetlele.

Dženi je radila sve što je trebalo, a što niko drugi nije hteo da radi. Doduše, i svi drugi su ponešto radili. Sam je mnogo bivao napolju. Ponekad bi mu bliznakije pomagale, ali nikad nismo ostajali bez njih, jer bi bile tu, pa bi otišle, pa bi se vratile, i sve to dok trepneš. A Beba, ona je samo ležala u kolevcu.

I ja sam radio. Sekao sam drva za vatru, napravio još polica, a ponekad bih išao na plivanje sa Dženi i bliznakinjama. A i razgovarao sam sa Samom. Nisam uradio ništa što ostali nisu mogli, ali su svi oni radili ono što ja ne mogu. Bio sam besan, sve vreme sam bio besan zbog toga. Ali, ne bih znao šta da radim sa sobom ako sve vreme ne bih bio besan, na bilo šta. To nas nije sprečilo da se drešamo: Drešanje, tako je Dženi rekla. Kaže da joj je tako Beba kazala. Kaže da to znači kad su svi zajedno nešto, čak i ako svako od njih radi različite stvari. Dve ruke, dve noge, jedno telo, jedna glava, svi rade zajedno, iako glava ne može da hoda, a ruke ne umeju da misle. Sam kaže da je možda ta reč mešavina od 'druženje' i 'mešanje', ali mislim da ni on sam to nije verovao. Bilo je

to nešto mnogo više.

Beba je sve vreme govorila. Bila je kao radio-stanica koja emituje dvadeset četiti časa dnevno, i možeš da uhvatiš emisiju čim je uključiš, ali emituje i kad je isključena. Kad kažem da je govorila, ne mislim baš tako. Većinom je signalizirala kao semafor. Reklo bi se da su oni neodređeni pokreti njenih ruku i nogu i glave bili besmisleni, ali nisu. Bio je to semafor, samo što su umesto da znače simbol za glas, ili tako što, pokreti označavali čitave misli.

Hoću da kažem, kad raširi levu šaku, a desnu podigne i zatrese, a levom petom udari o kolevku, to znači 'Ko god da misli da je čvorak štetočina, nema dve predstave o tome kako čvorak misli' ili nešto slično. Dženi kaže da je ona naučila Bebu da se koristi semaforskim znacima. Kaže da je mogla da čuje kako bliznakinje misle - baš tako je rekla; da ih čuje kako misle - a one su mogle da čuju Bebu. Pitala bi bliznakinje sve što je htela da sazna, a one bi pitale Bebu, a zatim bi joj rekle šta Beba kaže. Ali kako su rasle, počele su da gube sposobnost. Gube je sva deca. Zato je Beba naučila da razume kad neko govori i da odgovara svojim semaforskim radotama.

Sam to nije umeo da čita, a nisam ni ja. Bliznakinje je bilo baš briga. Dženi ju je sve vreme posmatrala. Beba je uvek znala šta hoćeš još pre nego što je pitaš, pa bi rekla Dženi, a ova bi rekla šta Beba kaže. Naravno, samo jedan deo. Niko ne bi mogao da sve shvati, čak ni Dženi.

Sve što znam jeste da je Dženi sedela i slikala i posmatrala Bebu, i ponekad bi prsnula u smeh.

Beba uopšte nije rasla. Dženi je rasla, a i bliznakinje, i ja, ali ne Beba. Samo je ležala. Dženi joj je punila stomak i čistila je svaka dva-tri dana. Nije plakala niti pravila bilo kakvu gužvu. Niko joj nije ni prilazio.

Dženi je svaku sliku pokazivala Bebi pre nego što očisti daske i počne da slika novu. Morala je da ih čisti jer je imala samo tri daske. To je u stvari bilo dobro, jer me strah i da pomislim na šta bi ona soba ličila da je sačuvala sve slike; svaki dan je pravila četiri ili pet. Sam i klinici su stalno morali da trčkaraju da joj nabavljaju terpentini. Mogla je da vrati boje u čančice bez po muke - samo bi pogledala u jednu boju na slici i ona bi se našla u čančiću, ali terpentini je već bio nešto drugo. Rekla mi je da Beba pamti sve njene slike i da zato ne

mora da ih čuva. Sve su to bile slike mašina i zupčanika i mehaničkih spojeva i nečega što je ličilo na kolo struje i takvih stvari. Smatrao sam ih bezvrednim.

Jednom sam izišao sa Samom da nabavimo terpentina i dve šunke. Išli smo kroz šumu do železničke pruge, pa onda nekoliko milja niz prugu, sve dok nismo videli svetlost grada. Potom opet kroz šumu; pa kroz drvorede, pa u jednu zabačenu ulicu.

Sam je bio isti kao i uvek. Samo je hodao, mislio, mislio.

Naišli smo na jednu gvoždarsku radnju i Sam pride da pogleda u katanac i onda se vrati tamo gde sam ga čekao, vrteći glavom. Zatim smo našli jednu robnu kuću. Sam zagunđa, i onda uđosmo i stadosmo u senku u vratima. Ja provirih unutra.

Odjednom se kraj nas stvori Bini, gola kao i uvek kad je ovako dolazila. Ona otvori vrata iznutra. Uđosmo, i Sam ih zatvori i zaključa. "Hajde kući, Bini", reče on, "dok nisi nastradala."

Ona mi se nasmeja i reče: "Ho-ho", i iščeze.

Našli smo dve fine šunke i kantu sa dva galona terpentina. Ja uzeh jednu svetložutu hemijsku olovku, ali me Sam izgrdi i natera da je vratim na mesto. "Uzimamo samo ono što nam treba", reče mi on. Kad smo izišli, Bini se vrati da zaključa vrata, pa potom opet ode kući. Samo sam nekoliko puta išao sa Samom, kad je trebalo da uzme više no što je mogao sam da ponese

Bio sam tamo oko tri godine. To je sve čega se sećam. Sam je bio tamo ili napolju, i jedva da se i primećivala razlika. Bliznakinje su skoro sve vreme bile jedna uz drugu. Dženi mi se mnogo dopala, ali nikad nismo mnogo razgovarali. Beba je sve vreme pričala, ali ne znam o čemu.

Svi smo bili u poslu i svi smo se drešili.

Naglo se uspravih i sedoh na kauč.

Štern reče: "Šta je bilo?"

"Ništa. Ovo me nikuda ne vodi."

"To si rekao i na početku. Da li misliš da si otad išta postigao?"

"Ovaj, da, ali..."

"Kako onda možeš da budeš siguran da si ovaj put u pravu?"

Ja ne odgovorih, a on me upita: "Zar ti se nije svideo ovaj poslednji deo?"

Ja ljutito rekoh. "Nije se meni svidelo ili ne svidelo. To nije ništa

značilo. To je bilo samo... samo pričanje."

"U čemu je onda razlika između ove poslednje seanse i onoga što se pre desilo?"

"Ogromna razlika. Prvi put sam sve osećao. Kao da mi se stvarno dešavalo. Ali ovaj put - ništa."

"Šta misliš, zašto je tako?"

"Ne znam. Ti meni reci."

"Pretpostavljam", reče on zamišljeno, "da tu ima neka epizoda koja ti je toliko neprijatna da se ne usuđuješ da je oživiš?"

"Neprijatna? Zar smrzavanje do kostiju nije neprijatno?"

"Postoje razne vrste neprijatnosti. Ponekad te baš ono što tražiš - ono što će odneti tvoju nevolju - toliko revoltira da nećeš ni da mu priđeš. Ili pokušavaš da ga sakriješ. Čekaj iznenada reče on, "možda su 'revolt' i 'neprijatnost' neprecizne reči. Možda je to nešto što ti je u stvari prijatno. Jedino nećeš da ga isteraš na čistinu."

"Ja hoću da ga isteram na čistinu."

Čekao je kao da ima da raščisti nešto u glavi, a zatim reče: "Ima nešto u toj frazi 'Beba ima tri godine' što te baca natrag. Šta je to?"

"Ubij me ako znam." Ko je to rekao?

"Ne znam... ovaj..."

On se osmehnu. "Ovaj?"

Ja mu uzvratih osmeh. "Ja sam rekao."

"Dobro. Kad?"

Ja prestadoh da se smešim. On se naže unapred, a zatim ustade.

"Šta je bilo?" upitah.

On reče: "Nisam verovao da neko može biti toliko lud." Ja ne reko ništa. On pređe do stola. "Ne želiš više da nastaviš, je li tako?"

"Jeste."

"Recimo da ti ja kažem da hoćeš da prekineš zato što si došao do same ivice onoga što hoćeš da pronađeš?"

"Pa što mi onda ne kažeš ti, pa da onda vidiš šta ću da uradim?"

On samo zavrte glavom. "Ništa ja tebi neću kazivati. Haj de, idi, kad baš hoćeš. Vratću ti kusur."

"Koliko ljudi se povuče kad su već stigli do samog odgovora?"

"Podosta."

"E, pa ja neću." Ponovo legoh.

Nije se nasmejao i nije rekao "Bravo", i nije uopšte komentarisao.

Samo podiže telefonsku slušalicu i reče "Otkazite sve za danas", i vrati se do stolice iza kauča.

Unutra je bilo tiho. Soba je bila izolovana i zvuci nisu prodirali u nju.

Ja rekoh: "Šta misliš, zašto mi je Sam dozvolio da toliko dugo budem kod njega kad nisam umeo da radim stvari koje su ostali klinici umeli?"

"Možda si umeo."

"A, ne", izjavih sa sigurnošću. "Probao sam. Bio sam snažan za klinca mojih godina i umeo sam da ćutim, ali osim te dve stvari nisam se ni u čemu razlikovao od bilo kojeg drugog klinca. Mislim da se ni sada ne razlikujem, sem one razlike koju je stvorio život sa Samom i njegovim društvom."

"Ima li to neke veze sa onim 'Beba ima tri godine'?"

Ja pogledah u sivu tavanicu. "Beba ima tri godine. Beba ima tri godine. Popeo sam se do velike kuće sa krivudavim prilazom koji je vijugao ispod nečega što je ličilo na nastrešnicu. Beba ima tri godine. Beba..."

"Koliko ti je godina?"

"Trideset tri", rekoh ja, i istog trenutka skočih sa kauča kao da je usijan i zaletih se ka vratima.

Štern me dogradi. "Nemoj biti glup. Hoćeš da izdangubim celo popodne?"

"Šta me se to tiče? Plaćam ti da dangubiš."

"U redu, kako hoćeš."

Ja se vratih. "Ne sviđa mi se ništa od svega ovoga", rekoh.

"Dobro. Znači postaje vruće."

"Zašto sam rekao, 'trideset tri'? Ja nemam trideset tri godine. Imam petnest. I još nešto..."

"Da?"

"Pa, to, sa onim 'Beba ima tri godine.' To ja kažem, tačno je. Ali kad razmislim - to nije moj glas."

"Kao i što trideset tri nisu tvoje godine?"

"Aha", prošaputah.

"Džeri", reče on toplim glasom, "nemaš čega da se bojiš."

Shvatih da sam i suviše teško disao. Pribrah se malo. Rekoh: "Ne volim da govorim tuđim glasom."

"Slušaj", reče mi on. "Posao psihoterapeuta nije ono što većina ljudi

misli da jeste. Kad ja uđem zajedno sa tobom u svet tvoga uma - ili kad ti sam uđeš, ako ćemo tako - ono na šta naiđemo ne razlikuje se mnogo od takozvanog stvarnog sveta. Na prvi pogled tako izgleda, jer pacijent istupa sa svakojakim fantazijama i iracionalnostima i mučnim iskustvima. Ali, svi mi živimo u jednom takvom svetu. Kad je jedan klasik skovao izreku, 'istina je čudnija od mašte', mislio je upravo na to.

Kud god pođemo, što god učinimo, okruženi smo simbolima, stvarima koje su nam toliko poznate da ih uopšte ne gledamo, ili ih ne vidimo kad ih gledamo. Kad bi ikada neko bio u stanju da ti tačno referiše šta smo videli i o čemu smo mislili dok smo napravili desetak koraka niz ulicu, ti bi dobio najiskrivljeniju, najmaglovitiju, najdelimičniju sliku koja se može zamisliti. A niko nikada ne obraća pažnju na ono što je oko njega, sve dok ne dođe na ovakvo mesto. Nije važno što on gleda u prošle događaje; ono što je važno jeste da on vidi jasnije no što je ikada ranije mogao da vidi samo zato što ovoga puta čini napor ka tome.

A sada - što se tiče ovoga, 'trideset tri'. Mislim da nema gadnijeg potresa za čoveka nego da uvidi da ima nečije tuđe uspomene. Ego je i suviše važno da bi ga tek tako ispustio da klizne u stranu. Ali shvati ovo: sve tvoje misli su šifrovane, a ti imaš ključ od samo deset posto od svih njih. Onda naletiš na deo šifre koji ti je odvratan. Zar ne vidiš da je jedini način na koji ćeš pronaći ključ da prestaneš da izbegavaš taj deo?"

"Hoćeš da kažeš da sam počeo da se sećem nečijim... nečijim tuđim umom?"

"Tako ti se činilo neko vreme, što nešto znači. Hajde da pokušamo da nađemo u čemu je stvar."

"Važi." Bilo mi je muka. Osećao sam se umoran. I odjednom shvatih da je osećanje mučnine i umora bio jedan način pokušavanja da se iziđe.

"Beba ima tri godine", reče on.

Beba ima tri... Mi, tri, trideset tri, mi, mene, njega, nju, Kju, nju.

"Kju!" razdrah se.

Štern ne reče ništa. "Slušaj, ne znam zašto, ali mi se čini da znam kako da dođem do svega toga, a ovo nije pravi način. Da probam nešto drugo?"

"Ti si doktor", reče on.

Morao sam da se nasmejem. Zatim zatvorih oči.

Tamo, kroz ivice živice, livade i njivice, prozori su stremili u nebo. Travnjaci su bili zeleni, čisti i umiveni, a svi cvetovi su izgledali kao da se boje da dozvole laticama da se slome i budu neuredne.

Hodao sam puteljkom u cipelama. Morao sam da nosim cipele i noge mi nisu mogle da dišu. Nisam hteo da idem u tu kuću, ali sam morao.

Popeo sam se stepenicama između velikih belih stubova i pogledao u vrata. Zaželeo sam da mogu da vidim kroz njih, ali su bila i suviše bela i debela. Nad njima je bio prozor u obliku lepeze, doduše previsoko, i po jedan prozor sa svake strane vrata, ali su svi bili zastakljeni obojenim staklom. Ja udarih šakom o vrata i ostavih prljavštinu na njima. Ništa se ne dogodi, zato opet udarih. Vrata se otvoriše i u njima se pojavi mršava crnkinja. "Šta hoćeš?"

Rekoh da moram da razgovaram sa gospođicom Kju.

"E pa, gospodica Kju ne prima takve kao što si ti", reče ona. Govorila je i suviše glasno. "Lice ti je prljavo."

To me razbesne. Ionako sam bio ljut što sam morao da dođem ovde i što sam morao da se movam po okolini blizu ljudi, i to usred dana. Rekoh: "Moje lice nema veza sa tim. Gde je gospođica Kju? Hajde, nađi mi je."

Ona se zagrcnu. "Kako smeš da tako govoriš sa mnom!?"

Ja rekoh: "Nisam ja hteo da govorim sa tobom ni tako ni ovako. Pusti me da uđem." Poželeh da je Dženi tu. Ona bi je lako pomakla. Ali, ovo sam morao sam da sredim. Samo, nisam bio dovoljno brz. Zalupila je vrata pre nego što sam stigao da je bar opsujem.

Zato počeh da ritam u vrata. Za ovo su cipele velika stvar. Malo posle, ona ih tako naglo otvori da zamalo ne tresnuh na stražnjicu. Ovoga puta je imala metlu. Vrisnu na mene: "Gubi se odavde, đubre jedno, ili ću sad da zovem policiju!" Gurnu me i ja padoh.

Podigoh se i sunuh ka njoj. Ona ustuknu i opali me metlom dok sam prolazio kraj nje, ali sam svejedno već bio unutra. Žena je vrištala i jurila za mnom. Ja joj oteih metlu, a zatim neko reče: "Mirijam!" glasom odrasle guske. Ja se sledih, a ženu uhvati histerija. "Oh, gospođice Alisija, pazite se! Sve će nas pobiti. Zovite policiju. Zovite..."

"Mirijam!" zatrubi glas i Mirijam učuta.

Na vrhu stepeništa stajala je žena sa licem kao suva šljiva, obučena u haljinu od čipaka. Činila se mnogo starija nego što jeste, možda zato što su joj usne bile stisnute. Imala je otprilike trideset tri godine - trideset tri. Imala je zle oči i mali nos.

Upitah je; "Jesi li ti gospođica Kju?"

"Jesam. Šta znači ova invazija?"

"Moram da razgovaram s tobom, gospođice Kju!"

"Ne kaže se 'moram'. Ispravi se i govori glasno."

Služavka reče: "Pozvaću policiju."

Gospođica Kju se okrete ka njoj. "Ima vremena za to, Mirijam. Dakle, ti mali prljavko, šta hoćeš!"

"Moram da govorim s tobom nasamo", rekoh joj.

"Nemojte mu to dozvoliti, gospođice Alisija", zavapi služavka.

"Ćuti, Mirijam. Mali, rekla sam ti da ne govoriš 'moram'. Možeš da kažeš sve što imaš pred Mirijam."

"Đavola mogu." One obe zinuše. Ja rekoh: "Sam mi je rekao da ti kažem nasamo."

"Dosta, Mirijam! Mladiću, ili ćeš se pristojno..." Zatim joj se oči odjednom izbečiše. "Šta kažeš, ko..."

"Sam mi je rekao."

"Sam." Stajala je na stepenicama i posmatrala svoje ruke. A onda reče: "Mirijam, nećeš mi biti potrebna." I reklo bi se da to nije više ona ista žena, tako je to rekla. Služavka otvori usta, ali gospođica Kju ispruži prst koji je mirno mogao da ima nišan na vrhu. Služavka zbrisa.

"Hej", rekoh ja, "zaboravila si metlu." Baš sam hteo da joj je dobacim, ali me gospođica Kju dohvati i uze mi je iz ruke. "Ovuda", reče ona.

Ušao sam pred njom u sobi koja je bila veća nego naša bara za plivanje. Sva je bila pretrpana knjigama i stolovima presvučenim kožom, sa zlatnim cvetovima nacrtanim u uglovima.

Ona mi pokaza jednu stolicu. "Sedi ovde. Ne, čekaj malo."

Ona ode do kamina i iz jedne kutije izvadi novinu, donese je do mene, razvi i postavi na sedište stolice. "Sad sedi." Sedoh na novinu, a ona privuče drugu stolicu, ali ne stavi hartiju na nju. "Šta je? Gde je Sam?"

"Umro je", reko.

Ona duboko udahnu vazduh i poblede. Zurila je u mene sve dok joj oči ne zasuziše. "Je l' ti muka?" upitah je. "Slobodno povraćaj. Biće ti lakše."

"Mrtav? Sam je mrtav?"

"Jeste. Prošle nedelje je bila provala oblaka i kad je naredne noći izišao po oluji, prošao je ispod jednog starog hrasta što ga je bila podlokala bujica. Drvo je palo na njega."

"Palo na njega," prošaputa ona. "Oh, ne... to nije istina."

"Jeste, istina je. Jutros smo ga zatrpali. Nismo mogli više da ga čuvamo onakvoga. Bio je već počeo da smr..."

"Dosta!" Ona prekri lice rukama.

"Šta ti je?"

"Biće mi dobro za trenutak", progovori ona tihim glasom. Ode do kamina i stade tamo, leđima okrenuta meni. Ja skidoh jednu cipelu dok sam čekao da se vrati. Ali umesto toga ona progovori ne okrećući se. "Jesi li ti Samov mali?"

"Aha. On mi je rekao da dođem kod tebe."

"Aha, drago moje dete!" Priča mi, i za trenutak sam mislio da hoće da me uzme na ruke, ili tako nešto, ali se ona naglo zaustavi i malo nabrčka nos. "Ka-kako se zoveš?"

"Džeri", odgovorih.

"Pa, Džeri, da li bi voleo da živiš sa mnom u ovoj lepoj velikoj kući i da - da imaš čista odela - i sve što hoćeš?"

"Pa, u tome i jeste cela stvar. Sam mi je rekao da dođem kod tebe. Kaže da ti imaš toliko love da ne znaš šta ćeš sa njom, a kaže isto i da mu duguješ neku uslugu."

"Uslugu?" Reklo bi se da joj se to nije dopalo. "Pa", pokušah da joj kažem, "rekao mi je da je jednom učinio nešto za tebe i da si ti rekla da ćeš mu kad-tad uzvratiti. Eto, to"

"A šta ti je rekao o toj usluzi?" Glas joj je opet postao rapav.

"Ništa, do đavola."

"Molim te, nemoj da upotrebljavaš tu reč", izusti ona sklopljenih očiju. Zatim ih otvori i klimnu glavom. "Obećala sam i učiniću. Odsada možeš da živiš ovde. Ako - ako želiš."

"Nema veze da li ja želim ili ne. Sam mi je naredio da živim ovde."

"Ovde ćeš biti srećan", reče ona. Onda me odmeri od glave do pete.

"Ja ću se za to postarati."

"Važi. Je l' da idem da dovedem ostale klince?"

"Ostale klince - decu?"

"Aha. Ovo ne važi samo za mene. Za sve nas - celo društvo."

Ona se zavali u stolicu, izvadi nekakvu glupu malu maramicu i obrisala usne, posmatrajući me sve vreme. "Ispričaj mi o tim - toj ostaloj deci."

"Pa, ima Dženi, ona ima jedanaest godina kao i ja. Pa onda Bini i Boni, koje imaju po osam godina, one su bliznakinje, i Beba. Beba ima tri godine."

Vrištao sam. Štern za tren oka kleče kraj kauča i pritisnu mi svoje dlanove uz obraze da mi smiri glavu; mlatarao sam njome levo-desno.

"Fino, sinko", reče. "Znači, našao si. Nisi saznao šta je to, ali si našao gde je."

Ja promuklo rekoh: "Imaš vode?"

On mi nasu vode iz termosasa. Toliko je bila hladna da me preseče. Ležao sam na leđima i odmarao se, kao da sam se ispeo na vrh broda. Rekoh: "Ovako nešto ne mogu da izdržim još jedanput."

"Hoćeš da prekinemo za danas?"

"A ti?"

"Ja ću izdržati dokle ti hoćeš."

Razmisli o tome. "Hteo bih da nastavim, ali ne bih želeo da lutam. Bar ne odmah."

"Ako hoćeš da čuješ još jednu nepreciznu analogiju", reče Štern, "psihijatrija je kao automobilska karta. Uvek ima mnogo različitih načina da se stigne na određeno mesto."

"Ja ću da idem naokolo, dužim putem", rekoh mu. "Autoputem sa osam kolovoza. Neću onim puteljkom preko brda. Ne hvata mi kuplung. Gde da skrenem?"

On se zakikota. Dopade mi se taj zvuk. "Odmah tu iza onog pošljunčanog prilaza."

"Bio sam tamo. Ima jedan most što ga je odnela voda."

"Ti si već jednom prošao ceo ovaj put", reče mi on.

"Počni od druge strane mosta."

"Nisam na to mislio. Mislio sam da moram ponovo celim putem, inč po inč."

"Možda nećeš morati, možda ćeš morati, ali će ti biti lako da pređeš most kad si prešao sve drugo. Možda na mostu nema ništa vredno, a možda i ima, ali ne možeš da mu priđeš sve dok ne potražiš na svim drugim mestima."

"Hajdemo." Nekako sam bio stvarno željan da počnem.

"Je l' mogu nešto da predložim?"

"Da."

"Samo pričaj", reče on. "Nemoj se mnogo upuštati u ono što kažeš. Onaj prvi deo, kad si imao osam godina - stvarno si ga proživeo. Onaj drugi, sve ono o klincima, samo si pričao o njemu. Onda ona poseta kad si imao jedanaest godina, nju si osetio. Sada samo nastavi da pričaš."

"Važi."

On pričekao, a zatim tiho reče: "U biblioteci. Rekao si joj za ostale klince."

Ispričao sam joj... a onda je ona rekla i nešto se desilo, i ja sam vrisnuo. Ona me je utešila, ja sam je opsovao.

Ali sada ne mislim o tome. Sada idemo dalje.

U biblioteci. Koža, sto, i da li mogu da uradim sa gospođicom Kju ono što je Sam rekao.

Ono što je Sem rekao bilo je: "Ima jedna žena koja živi na vrh brda u oblasti Hajts, zove se Kju. Ona mora da se brine o vama. Moraš da je nateráš da se brine o vama. Radite sve što vam kaže, ali ostanite zajedno. Ne daj da se iko od vas odvoji od drugih, jesi l' čuo? Osim toga, zadovoljavajte gospođicu Kju i ona će vas učiniti zadovoljnim. Hajde, idi uradi što sam ti rekao." Tako mi je Sam rekao. Između svake reči bila je veza kao čelični kabl, i cela ta stvar se činila nesalomljiva. Bar se meni činila nesalomljiva.

Gospođica Kju reče: "Gde su ti sestre i Beba?"

"Dovešću ih."

"Je li to blizu?"

"Dovoljno blizu." Ona ništa ne reče na to, zato ustadoh. "Brzo ću se vratiti."

"Čekaj", reče ona. "Ja - u stvari, nisam imala vremena da razmislim. Hoću reći - moram da se pripremim, znaš."

Ja rekoh: "Nema ti šta da hoćeš reći, i spremna si. Zdravo."

Na izlazu je čuh kako govori, sve glasnije i glasnije kako sam se udaljavao: "Mladiću, ako ćeš živeti u ovoj kući, da naučiš da budeš mnogo vaspitaniji..." i još mnogo sličnih stvari.

Ja joj doviknuh: "Dobro, dobro", i izađoh.

Sunce je bilo toplo, a nebo je bilo dobro, i ubrzo sam stigao do Samove kuće. Vatra je bila ugašena, a Beba je smrdela. Dženi je bila preturila svoj štafelaj i sada je sedela na podu kraj vrata sa glavom među rukama. Boni i Bini su bile zagrljene na tronošcu, stisnute jedna uz drugu kao da im je hladno iako nije bilo hladno.

Ja udarih Dženi po ruci da je prenem. Ona diže glavu. Imala je sive oči - ili su bile više zelenkaste - ali su se sada činile vrlo čudne, kao voda u čaši na čijem je dnu ostalo malo mleka. Ja rekoh: "Šta vam je?"

"Kome to?" htela je da zna. "Svima vama", rekoh.

Ona reče: "Svejedno nam je sve, eto šta nam je."

"Pa, dobro", rekoh ja, "ali moramo da uradimo što nam je Sam rekao. Hajde."

"Ne." Ja pogledah bliznakinje. Bile su mi okrenule leđa. Dženi reče: "Gladne su."

"Pa, što im ne daš nešto?"

Ona samo sleže ramenima. Ja sedoh. Kog je đavola Sam morao da se onako zdrobi?

"Više ne možemo da se drešamo", reče Dženi. Ovo kao da je sve objašnjavalo.

"Slušaj", rekoh ja, "Sad moram ja da budem Sam."

Dženi je razmišljala, a utom se Beba ritnu. Dženi je pogleda. "Ne možeš", reče.

"Znam gde da nađem hranu i terpentin", rekoh joj. "Mogu da nađem onu mahovinu da zapušim rupe među direcima, mogu da sećem drva, sve mogu." Ali ja nisam mogao da sa udaljenosti od više milja dozovem Bini i Boni da otključavaju vrata. Nisam umeo da kažem samo jednu reč Dženi pa da ona donese vode, ili raspiri vatru, ili popravi akumulator. Nisam umeo da napravim da se drešamo.

Dugo smo svi tako ostali. Onda začuh da kolevka škripi. Pogledah. Dženi je zurila u nju.

"U redu", reče ona. "Hajdemo."

"Ko to kaže?"

"Beba."

"Dobro, ko je sad Beba?"

"Beba", reče Dženi.

Ja ustadoh i priđoh da je tresnem po zubima, ali se zaustavih. Ako Beba može da ih natera da urade ono što je Sam hteo, onda će to biti urađeno. Ako počnem da ih sve redom ganjam, neće se ništa uraditi. Zato ništa ne reko. Dženi se diže i izađe. Bliznakinje su je posmatrale. Onda Boni nestade. Bini pokupi Boninu odeću i iziđe. Ja izvadih Bebu iz kolenke i zabacih je sebi na ramena.

Bilo je bolje kad smo svi bili napolju. Bilo je kasno po podne i vazduh je bio topao. Bliznakinje su se jurcale po drveću kao par letećih veverica, a Dženi i ja smo hodali kao da smo pošli na plivanje. Beba je počela da se bacaka, a Dženi je pogleda i nahrani, pa se ova opet umiri.

Kad smo se približili gradu, hteo sam da svi budemo na okupu, ali sam se bojao da išta kažem. Mora da je umesto mene to rekla Beba. Bliznakinje nam se vratiše, Dženi im dade odeću, te one pođoše pred nama, kako voliš. Ne znam kako je to Beba izvela. Siguran sam da mrze da tako putuju.

Nismo imali nikakve neprilike, sem jednog tipa na koga smo naleteli na ulici blizu kuće gospođice Kju. On se zaustavio i zablenuo u nas, ali ga Dženi pogleda i učini da mu se šešir toliko duboko navuče preko očiju da je skoro iščupao vrat dok ga je opet podigao.

Vidi čuda, kad smo stigli do kuće, neko je već bio oprao svu prljavštinu koju sam bio ostavio na vratima. Držao sam jednom rukom Bebu za ruku a drugom za članak i nosio je tako na vratu, pa zato ritnuh vrata i opet ih uprljah.

"Ima ovde jedna žena, zove se Mirijam", reko. Dženi. "Ako samo zine, kaži joj da ide do đavola."

Vrata se otvoriše i u njima se pojavi Mirijam. Čim nas ugleda, ona odskoči šest stopa unatrag. Mi svi uđosmo jedno za drugim. Mirijam povratih dah i zavrišta: "Gospođice Kju! Gospođice Kju!"

"Idi do đavola," reče Dženi i pogleda me. Nisam znao šta radim. Ovo je bilo prvi put da me Dženi poslušaju. Gospođica Kju siđe stepenicama. Sada je imala drugačiju haljinu, ali isto tako glupu i sa isto tako mnogo čipki. Otvori usta ali ništa ne iziđe i ona nastavi da zija sve dok joj ne dođe glas. Konačno, ona reče: "Gospode bože,

sačuvaj i sakloni!"

Bliznakinje se postrojše i zablenuše u nju. Mirijam se postrance povlačila prema zidu i onda kliznula niz njega, držeći se podalje od nas, sve dok ne stiže do vrata i zatvori ih. Ona reče: "Gospodice Kju, ako su ovo ta deca za koju ste rekli da će živeti kod nas, ja dajem otkaz."

Dženi reče: "Idi do davola."

U tom trenutku Boni čučnu na tepih. Mirijam gaknu i skoči za njom. Dograbi je za ruku i htjede da je podigne. Boni iščeze, ostavivši Mirijam sa haljinicom u ruci i sa izrazom ogromnog zaprepašćenja na licu. Bini se isceri kao da će raspolutiti sebi glavu i poče da maše kao luda. Pogledah u pravcu u kome je mahala i videh Boni, golu kao od majke rođenu, na gelenderu na vrhu stepeništa.

Gospodica Kju se osvrte i vide je, i samo sede na stepenice. Mirijam se takođe sruši kao da ju je metak pogodio. Bini podiže Boninu haljinicu. Boni je obuče; gospođica Kju kao da je malo odremala, a onda podiže pogled. Boni i Bini su silazile stepenicama držeći se za ruke. Kad su stigle do mene, one opet stadoše jedna uz drugu i zablenuše se u gospođicu Kju.

"Šta joj je?" upita me Dženi.

"Smuča joj se povremeno."

"Vratimo se kući."

"Ne", rekoh joj.

Gospođica Kju se grčevito uhvati za gelender i podiže se na noge. Jedno vreme je tako stajala obešena preko gelendera, zatvorenih očiju. Onda se odjednom ukruti. Činila se viša za četiri inča. Sada je marširala ka nama.

"Džerarde", zatrubi ona.

Mislio sam da će reći nešto drugo. Ali se ona nekako pribra i diže prst. "Za ime boga, šta je ovo?" Pokazivala je prstom na mene.

Nisam odmah shvatio, zato se okretoh da pogledam iza sebe.

"Koje?"

"To! To!"

"A!" rekoh ja. "To je Beba."

Smakoh Bebu sa ramena i podigoh je uvis da je gospođica Kju pogleda. Ona ispusti nekakav glas koji je podsećao na jecaj i skoči ka meni i ote mi je. Držala ju je pred sobom i jecala i zvala je jedno

moje malo, a onda je otrčala i stavila je na dugu klupu sa jastučićima ispod prozora sa obojenim staklom. Nagla se nad njom i stavila zglob od kažiprsta u usta i grizla ga i dalje jecala. Zatim se okrete meni. "Od kada je ovakva?"

Ja pogledah Dženi, a ona mene. Rekoh: "Oduvek je ovakva."

Ona kao da se zakašlja i potrča do Mirijam, koja se bila oteгла na podu. Poče da je šamara. Mirijam se uspravi i sede, pa pređe pogledom preko svih nas. Onda zaklopi oči i poče da drhti i poče da se pentra uz ruku gospođice Kju sve dok se ne diže na noge.

"Priberi se", procedi kroz zube gospođica Kju. "Donesi lavor tople vode i sapun. Sunde. Peškire. Brzo!" Ona snažno gurnu Mirijam. Mirijam se zatetura i osloni šakama o zid da ne bi pala, a zatim istrča.

Gospođica Kju se vrati Bebi i nadnese se nad nju, cokćući usnama. "Nemoj da petljaš oko nje", rekoh ja. "Ništa joj nije. Gladni smo."

Pogledala me je kao da sam je ubo iglom. "Nemoj da mi se obraćaš."

"Pazi ovamo," rekoh "ni mi ne volimo sve ovo više no što ga ti voliš. Da nam nije Sam naredio, nikad ne bi došli. Bilo nam je sasvim dobro i tamo gde smo dosad bili."

"Ne kaže se 'ne bi došli', nego 'ne bismo došli'," reče gospođica Kju. Ona nas sve pogleda, jedno po jedno. Zatim izvadi onu glupu maramicu i prinese je ustima.

"Je l' vidiš?" rekoh Dženi. "Stalno joj je muka."

"Ho-ho," reče Boni.

Gospođica Kju joj uputi jedan dug pogled. "Džerarde", reče ona glasom kao da se guši, "ako se dobro sećam, rekao si da su ova deca tvoje sestre."

"Pa šta onda?"

Ona me pogleda kao da sam stvarno blesav. "Ti ne možeš imati crnkinjice za sestre, Džerarde."

Dženi reče: "Mi možemo."

Gospođica Kju poče da šparta gore-dole po sobi, vrlo brzo. "Imamo mnogo posla", reče ona, govoreći sebi. Mirijam uđe sa velikom ovalnom šerpom, peškirimama i ostalim drangulijama na ruci. Spusti sve na klupu, a gospođica Kju nadlanicom proba vodu, a zatim uze

Bebu i bućnu je unutra. Beba poče da se rita.

Ja iskoračih i rekoh: "Stani malo. Čekaj. Kog to đavola radiš?"

Dženi reče: "Ćuti, Džeri. Kaže da joj je dobro."

"Dobro? Pa ona će je udaviti."

"Neće. Samo ti ćuti."

Gospođica Kju je sapunjala Bebu i obrtala je nekoliko puta i grebala je po glavi i onda je skoro ugušila velikim belim peškirom. Mirijam je stajala i blenula dok je gospođica Kju obmotavala oko Bebe kuhinjsku krpu tako da od nje ispadoše gaćice. Kad je bila gotova, čovek ne bi poverovao da je to ona ista beba. Kad je završila, gospođica Kju je već bila mnogo pribranija. Teško je disala, a usne su joj bile još zategnutije. Ona pruži Bebu Mirijam.

"Uzmi jednog malog", reče ona, "i stavi ga..."

Ali Mirijam ustuknu. "Izvinite, gospođice Kju, ali ja Vas napuštam i ne zanima me više ništa."

Gospođica Kju opet zatrubi: "Ne možeš me ostaviti u ovakvoj situaciji! Ovoj deci treba pomoći. Zar i sama ne vidiš?"

Mirijam osmotri mene i Dženi. Drhtala je. "Vi ste u opasnosti, gospođice Alisija. Oni nisu samo prljavi. Oni su ćaknuti!"

"Oni su žrtve zapuštenosti i sigurno ne bi bili gori od tebe ili mene da nas je neko zapustio. I ne kaže se 'ćaknuti'. Džerarde!"

"Šta je?"

"Ne kaže se - o, Bože, imamo toliko mnogo posla. Džerarde, ako ti i tvoji - ova ostala deca nameravate da živite ovde, moraćete mnogo da se promenite. Ne možete živeti pod ovim krovom i ponašati se kao dosad. Da li me razumeš"

"Dabome. Sam je rekao da radimo sve što nam kažeš."

"Hoćete li raditi sve što vam kažem?"

"Pa, maločas sam rekao, nisi gluva."

"Džerarde, moraćeš da naučiš da sa mnom drukčije razgovaraš, a sada mladiću, ako ti naredim da radiš i ono što ti Mirijam kaže, hoćeš li i to da poslušаш?"

Ja rekoh Dženi: "Šta ti misliš?"

"Pitaću Bebu." Dženi pogleda u Bebu, a Beba zamlatara rukama i guknu. Ona reče: "Slaže se."

Gospođica Kju reče: "Džerarde, postavila sam ti pitanje."

"Nemoj da šiziš", rekoh. "Moram da se raspitam. Dobro, kad baš

hoćeš, slušaćemo i Mirijam."

Gospođica Kju se okrete ka Mirijam. "Jesi li čula, Mirijam?"

Mirijam pogleda gospođicu Kju, pa onda nas, i zavrte glavom. Onda jedva primetno raširi ruke prema Boni i Bini. One pođoše pravo ka njoj. Svaka je uhvati za po jednu ruku. Pogledaše je u lice i isceriše se. Verovatno su smišljale neku pakost, ali su ipak nekako ljupko izgledale. Mirijamine usne se malo opustiše i za trenutak mi se učini da će dobiti ljudski izgled. Ona reče: "U redu, gospođice Ailisija."

Gospođica Kju joj priđe i dade joj Bebu, i ona pođe sa bebom uz stepenice. Zatim nas gospođica Kju povede za Mirijam. Svi se popesmo stepenicama.

Počele su da nas obrađuju, i tako je trajalo neprekidno pune tri godine.

"Bilo je pakleno", rekoh Šternu.

"Mora da su bile rođene za tako nešto."

"Rekao bih da jesu. I mi smo bili. Hteli smo da radimo tačno ono što nam je rekao Sam. Ništa na svetu nas ne bi sprečilo da ga poslušamo. Bili smo se obavezali da uradimo svaku sitnicu koju bi nam naredila gospođica Kju. Ali reklo bi se da ni ona ni Mirijam to uopšte nisu shvatale. Čini mi se da su mislile da treba da nas prisiljavaju na sve i svašta. Jedino što je trebalo da urade jeste da nam objasne šta žele da uradimo i mi bismo ih poslušali. Umesto da mi lepo kaže da ne smem da spavam u istom krevetu sa Dženi, gospođica Kju bi oko toga napravila čitav džumbus. Kao da sam opljačkao krunske dijamante, tako se ponašala.

Ali kad počne ono: 'Morate se ponašati kao male dame i gospoda', onda mi to ama baš ništa ne znači. A od svaka tri naređenja koja bi nam dala, dva su bila u tom stilu. 'Ah-ah!' rekla bi. 'Izražavanje, izražavanje!' Dosta dugo nisam uspeo da ukapiram šta je posredi. Najzad sam je pitao šta do đavola hoće da kaže, i onda nam je konačno objasnila. Shvataš me?"

"Svakako", reče Štern. "Da li je vremenom postajalo lakše?"

"Samo smo dvaput stvarno zaglavili, jednom zbog bliznakinja i jednom zbog Bebe. Taj put je bilo stvarno gadno."

"Šta se dogodilo?"

"Ono sa bliznakinjama? Pa, jedno nedelju dana pošto smo došli

tamo, počeli smo da osećamo da tu nešto smrdi. To jest, Dženi i ja smo osetili da nešto nije u redu. Počeli smo da primećujemo da Boni i Bini skoro nikad nisu sa nama. Kao da je kuća bila podeljena na dva dela, jedan za gospođicu Kju i Dženi i mene, a drugi za Mirijam i bliznakinje. Možda bismo to ranije primetili da na samom početku nismo upali u onoliku gužvu, kad su nam navukle nova odela, pa nas terale da spavamo celu noć, i ostalo. Ali, evo šta se desilo: bili smo svi izišli u dvorište da se igramo, i onda je došlo vreme ručku, i bliznakinje je Mirijam odvela da jedu sa njom, dok smo mi jeli sa gospođicom Kju. Zato je Dženi rekla: 'A zašto i bliznakinje ne jedu sa nama?'

'O njima se brine Mirijam, draga', rekla je gospođica Kju.

Dženi ju je pogledala onim svojim očima. 'Znam. Neka jedu ovde i ja ću se brinuti o njima.'

Usne gospođice Kju su se sasvim zategle i ona je rekla, 'Dženi, one su male crnkinje. A sada ručaj.'

Ali to ni Dženi ni meni nije ništa objasnilo. Rekao sam: 'Hoću da one jedu sa nama. Sam je rekao da moramo ostati zajedno.' 'Ali vi jeste zajedno,' rekla je ona. 'Mi svi živimo u istoj kući. Svi jedemo istu hranu. Prekinimo diskusiju o ovome.'

Ja sam pogledao Dženi, a ona mene, i onda je rekla: 'A zašto onda sav taj život i jedenje ne izvodimo ovde?'

Gospođica Kju je spustila viljušku i oštro nas pogledala.

'Objasnila sam vam i rekla sam da tu više nema diskusije.'

E, onda sam pomislio da smo došli u pravi ćorsokak. Zato sam zabacio glavu i viknuo, 'Boni! Bini!' I dok si trepnuo, eto ih tu.

Tada se stvorio krkljanac. Gospođica Kju ih je isterala, a one nisu htele da iziđu, pa je onda uletela zajapurena Mirijam sa njihovim haljinama, ali nije mogla da ih uhvati, a onda je gospođica Kju počela da trubi na njih i konačno na mene. Rekla je da je to već previše. U redu, možda je imala napornu nedelju, ali imali smo je i mi. I onda nam je gospođica Kju naredila da odemo.

Ja sam otišao da uzmem Bebu i onda sam pošao napolje, a za mnom Dženi i bliznakinje. Gospođica Kju je sačekala da svi iziđemo, pa se onda nadala za nama. Prošla nas je, stala ispred mene i naterala me da stanem. Svi smo stali.

'Da li ti tako ispunjavaš Samove želje?' pitala me je.

Rekao sam joj da ih tako ispunjavam. Ona mi je rekla da se njoj čini da je Sam želeo da ostanemo kod nje. A ja sam joj odgovorio: 'Jeste, ali je naredio da ostanemo uvek za jedno.'

Ona je rekla da se vratimo unutra jer hoće da porazgovara sa nama. Dženi je pitala Bebu i Beba je rekla u redu i zato smo se svi vratili. Nagodili smo se. Više nismo jeli u trpezariji. U kući je bio jedan trem, kao neka veranda sa staklenim prozorima, spojena vratima sa trpezarijom i kuhinjom, pa smo posle toga svi tamo jeli. Gospodica Kju je otada jela sama.

Ali, zbog celog ovog kalambura desila se jedna smešna stvar."

"Šta to?" upita me Štern.

Ja se nasmejah. "Mirijam. Izgledala je i ponašala se kao i obično samo što je počela da nam između obroka tutka po koji kolač u šaku. Bile su mi potrebne čitave godine da shvatim u čemu je stvar. Stvarno ti kažem. Iz onoga što sam saznao o ljudima, reklo bi se da postoje dve vojske koje se tuku oko rasa. Jedna se tuče da ih razdvoji, a druga se tuče da ih spoji. Ali ne vidim zašto su obe strane toliko zabrinute oko svega toga! Zašto jednostavno ne batale tu glupost?"

"Nemoguće. Vidiš, Džeri, za ljude je nužno da veruju da su u izvesnom pogledu superiorni. Ti i Sam i klinci - vi ste bili prilično čvrsta jedinica. Zar ne misliš da ste vi bili malkice bolji od drugih ljudi na svetu?"

"Bolji? Kako smo mogli da budemo bolji?"

"Onda, drugačiji."

"Pa, rekao bih da jesmo, ali mi nismo o tome razmišljali. Drugačiji, to se slažem. Ali ne i bolji."

"Ti si jedinstven slučaj", reče Štern. "Hajde mi sad reci o drugoj neprilici koja vam se desila. Ono o Bebi."

"Beba. Aha. Pa, bilo je to nekoliko meseci pošto smo prešli kod gospođice Kju. Sve je već počelo da biva vrlo glatko, još tada. Već smo bili naučili sve ono, da, 'gospođo', ne, 'gospođo' i pošli smo u školu redovno svako jutro i popodne, pet dana nedeljno. Dženi je već odavno bila prestala da se stara o Bebi, a bliznakinje su išle peške kud god da su pošle. Bilo je smešno. Skakutale bi s jednog mesta na drugom pred gospođicom Kju, i ona nije mogla da po veruje očima. Mnogo ju je uznemiravalo to što bi se one odjednom pojavile sasvim

gole. One su prestale da to rade, pa je gospodica Kju bila srećna. Bila je ona srećna još zbog mnogo drugih stvari. Godine su bile prošle otkako je videla živu dušu - čitave godine. Čak je bila postavila strujomer i vodomer van kuće tako da niko ne bi mogao da ulazi. Ali otkako smo mi došli, kao da je živnula. Prestala je da nosi one staračke haljine i počela je da izgleda upola ljudski. Čak je ponekad i jela sa nama.

Ali, jednog lepog dana sam se probudio sa nekim čudnim osećanjem. Osećao sam se kao da mi je neko ukrao nešto dok sam spavao, samo šta nisam znao šta. Izvukao sam se kroz prozor i prešao simsom do Dženine sobe, što nisam smeo da radim. Ona je spavala. Probudio sam je. Još uvek vidim njene oči, kako su se samo malo odškrinule kao prorezi, još uvek pospane, a onda se sasvim naglo otvorile. Nisam morao da joj kazujem da nešto ne valja. Znala je, a znala je i šta je. 'Nema Bebe!' rekla je.

Bilo nam je svejedno ko se sve probudio. Istutnjali smo iz njene sobe i odjurili u sobicu u kojoj je Beba spavala. Da čovek prosto ne poveruje. Bebina luksuzna kolenka i bela komoda i sve one zvečke i ostale trice, sve je bilo nestalo, a u sobi je ostao samo pisaći sto. Kao da Beba nikada nije ni bila tamo.

Nismo ništa rekli. Samo smo se obrnuli oko sebe i grunuli u sobu gospodice Kju. Ja sam tamo bio samo jednom, a Dženi nekoliko puta. Ali, bilo zabranjeno ili ne, ovo je bila važna stvar. Gospođica Kju je spletene kose ležala u krevetu. Bila se sasvim probudila pre nego što smo pretrčali preko sobe. Odgurnula se unatrag sve dok nije sela i leđima se naslonila na prednju stranu kreveta. Hladno nas je pogledala.

'Šta ovo znači?' htela je da zna.

'Gde je Beba?' razdrao sam se.

'Džerarde', kaže ona, 'nema potrebe da vičeš.'

Dženi je bila vrlo mirna klinka, ali je rekla: 'Bolje bi bilo da nam kažeš gde je Beba, gospodice Kju', i bilo ju je strašno pogledati kad je to rekla.

Odjednom je gospodica Kju skinula kamenu masku sa lica i pružila nam ruke. 'Deco', rekla nam je, 'žao mi je. Zaista mi je mnogo žao. Ali morala sam da uradim ono što je najbolje. Ona će odsad živeti sa decom kao što je ona. Ovde nikad ne bi bila srećna. Vi to znata.'

Dženi je rekla: 'Nikad nam nije rekla da nije srećna.'

Gospođica Kju se šuplje nasmeja. 'Kao da je umela da govori, jedno dete!'

'Bolje je odmah vrati ovamo', rekao sam joj. 'Ti ne znaš sa čim se igraš. Rekao sam ti već da se nikada nećemo rasturati.'

Počela je da se ljuti, ali je gutala. 'Pokušaću da vam objasnim, draga deco', rekla je. 'Ti i Dženi, pa čak i blizakinje, svi ste vi normalna, zdrava deca i izrašćete u fine muškarce i žene. Ali jedna Beba je - drugačija. Ona neće još mnogo porasti i nikad neće moći da hoda i da se igra kao druga deca.'

'Nema to veze', reče Dženi. 'Nisi smela da je pošalješ.'

A ja dodadoh: 'Jeste, i bolje bi ti bilo da nam je vratiš, ali brzo.'

Ona je skroz poblesavila. 'Između svih ostalih stvari kojima sam vas naučila jeste, svakako, i to da ne smete naređivati starijima. Trk u sobu da se obučete za doručak, i više ni reči o ovome.'

Ja sam joj rekao, onoliko fino koliko sam mogao: 'Gospođice Kju, zaželećeš da si nam je već vratila. Ali ćeš je uskoro vratiti, inače...' Onda je ona ustala iz kreveta i najurila nas iz sobe."

Jedno vreme sam ćutao, a onda me Štern upita: "Šta se desilo?"

"O", reko, "vratila nam ju je." Iznenada se nasmejah. "Sad kad na to pomislim, čini mi se smešno. Skoro tri meseca zapovedanja, tri meseca njenog komandovanja i našeg izvršavanja, i onda odjedanput zbacimo vladu. Učinili smo sve što smo mogli da budemo dobri onako kako to ona zamišlja, ali je, bogami, ovoga puta duboko zabrazdila. Dobila je ono što zaslužuje istog časa kad je zalupila vrata za nama. Pod krevetom je imala veliki porculanski noćni sud, i ovaj se digao u vazduh i tresnuo pravo u njeno toaletno ogledalo. Onda se stvorila jedna od fioka toaletnog stola i iz njega je izišla rukavica i opalila joj šamarčinu.

Htela je da skoči na krevet, ali joj je na krevet pala ploča maltera sa tavanice. Slavina u njenom malom kupatilu se odvrnula, čep je upao u ležišta, i baš kad je voda počela da se preлива, sve njene haljine su spale sa vešalica. Htela je da istrči iz sobe, ali su se vrata bila zaglavila, i kad je potegla za kvaku, otvorila su se tako brzo da se ispružila na podu. Vrata su se opet zalupila, tako snažno da je iznad njih spao malter i zaprašio joj kosu. Onda smo se vratili u sobu i stali da je gledamo. Plakala je. Do tada nisam verovao da može da

zaplače.

'Hoćeš da nam vratiš Bebu?' pitao sam je.

Ona je samo ležala i plakala. Posle izvesnog vremena je podigla glavu i pogledala nas. Bilo je stvarno patetično. Podigli smo je i posadili u stolicu. Pogledala je nas, pa onda ogledalo, pa razbucanu tavanicu. A onda je prošaputala, 'Šta se desilo? Šta se desilo?'

'Otela si nam Bebu', rekao sam. 'Eto šta.'

Skočila je i rekla veoma tiho, veoma uplašeno, ali tvrdo: 'Nešto je udarilo u kuću. Avion. Možda je bio zemljotres. O Bebi ćemo razgovarati posle doručka.'

Ja sam rekao: 'Daj joj još malo, Dženi.'

Snažan mlaz vode ju je udario u lice i grudi i učinio da joj se spavaćica zalepi uz telo, što je bila jedna od stvari koje su je najviše uznemiravale. Pletenice su joj se ukrutile i dizale se pravo uvis, sve više i više, sve dok je nisu izvukle da stoji pravo kao vojnik. Zinula je da vrisne, ali joj je pufna za puder sa toaletnog stola uletela u usta i začepila ih.

'Šta to radite? Šta to radite?' vikala je kroz plač.

Dženi ju je samo gledala, a zatim je stavila ruke na leđa. 'Nismo mi ništa učinili', rekla je.

A ja sam dodao: 'Još nismo ništa učinili. Hoćeš da vratiš Bebu?'

Zavrištala je na nas, 'Dosta! Dosta! Dosta o tome mongoloidnom idiotu! To dete nije dobro ni za koga, čak ni za tebe! Kako bih mogla da se ikada pretvaram da je moje?' Onda sam rekao: 'Dženi, daj pacove.'

U kući se začulo cijukanje. Gospođica Kju je prekrila lice rukama i srozala se u stolicu. 'Ne pacove,' rekla je. 'Ovde nema pacova'. Onda je nešto ciknulo i ona se rasprsnula na parčice. Jesi li ikada video da se neko stvarno rasprsne na parčice?"

"Jesam", reče Štern.

"Bio sam strašno ljut", rekoh ja, "ali ovo skoro da je i za mene bilo previše. A opet, nije trebalo da otera Bebu. Trebalo joj je nekoliko sati da se sredi do te mere da bude u stanju da telefonira, ali nam se Beba vratila pre ručka." Nasmejah se.

"Što se smeješ?"

"Uopšte nije bila u stanju da se seti šta joj se u stvari desilo. Tri nedelje posle toga čuo sam kako razgovara o tome sa Mirijam:

Rekla je da je došlo iznenadnog sleganja kuće. Rekla je da je baš dobro što je u to vreme bila poslala Bebu na lekarski pregled - jedno malo se moglo povrediti. Mislim da je stvarno poverovala da se kuća slegla."

"Verovatno jeste. Obično je tako. Ne verujemo u ono u što ne želimo da poverujemo."

"Koliko od svega ovoga ti veruješ?" iznenada ga upitah.

"Već sam ti jednom rekao - nije važno. Ja ne želim da verujem ili ne verujem."

"Nisi me pitao koliko od svega toga ja verujem."

"Ne moram. Ti ćeš se već i sam odlučiti."

"Jesi li ti dobar psihoterapeut?"

"Mislim da jesam", odgovori on. "Koga si ubio?"

Pitanje me pogodi kao malj. "Gospodicu Kju", rekoh. Onda počeh da psujem i ljutim se. "Nisam hteo to da ti kažem."

Zaplakah se. Petnaest godina, a plačem kao kiša!

Dao mi je vremena da isteram sve iz sebe. Prvi deo se sastojao od zvukova, gundanja, cviljenja, od čega me grlo zaboje. Mnogo više toga je došlo kad mi procuri nos. I konačno - reči.

"Da li znaš otkuda sam došao? Prvi događaj koji pamtim jeste udarac po ustima. Još uvek mogu da vidim pesnicu veliku kao moja glava, kako leti prema meni. Zato što sam plakao. Otad sam se uvek bojao da zaplačem. Plakao sam zato što sam bio gladan. Možda zato što mi je bilo hladno, ili oboje. Posle toga, velike spavaonice, i onaj ko najviše ukrade najviše i dobije. Ubijaju boga u tebi ako ne valjaš, dobiješ veliku nagradu ako si dobar. Velika nagrada: ostave te na miru. Probaj da živiš takvim životom. Probaj da živiš životom u kome je najveća, najdivnija stvar na celom prokletom svetu da te ostave na miru.

Epizoda sa Samom i klincima. Nešto divno: pripadaš. To se nikad ranije nije desilo. Dve žute sijalice i ognjište, a osvetljavaju ceo život. U tome je uvek bila stvar, i uvek će biti.

Zatim velika promena: čista odeća, kuvana hrana, škola pet sati dnevno; Kolumbo i Kralj Artur i knjiga iz 1925. koja opisuje septične jame. Nad svim tim ogromna četvrtasta tabla leda i gledaš kako se topi i ivice joj se gube, i znaš da je to zbog tebe, gospođice Kju... do

đavola, imala je i suviše veliku kontrolu nad sobom da bi se ikada raspilavila nad nama, ali to osećanje je bilo tu. Sam se brinuo o nama zato što je to bio deo našeg načina života. Gospođica Kju se starala o nama, a to nije imalo nikakve veze sa njenim načinom života. To je bilo nešto što je želela da uradi.

Imala je čudnu predstavu o 'ispravnom' i pogrešnu predstavu o 'pogrešnom', ali ih se čvrsto držala, pokušavajući da nam njena shvatanja učine dobro. Kad ona nije mogla da razume, smatrala je to svojim sopstvenim neuspehom... a bilo je očajno mnogo stvari koje nije razumela niti je ikada mogla da ih razume. Sve što je ispalo ispravno bilo je naš uspeh. Sve što je ispalo pogrešno bila je njena greška. One poslednje godine bilo je... oh, dobro."

"I?"

"I onda sam je ubio. Slušaj", reko. Osetio sam da moram brzo da izreknem. Nije mi nedostajalo vremena, nego sam morao da se svega toga otarasim. "Kazaću ti sve što znam o tome. Dan pre no što sam je ubio. Probudio sam se ujutro, čaršavi poda mnom šuštao čisti, sunce se probijalo kroz bele zavese i svetle crvenoplave draperije. U sobi je orman pun moje odeće - moje, zapamti; nikada pre toga nisam imao ništa što bi bilo stvar moje - u prizemlju Mirijam zvecka posuđem postavljajući doručak, a bliznakinje se smijulje. Smeju se zajedno sa njom, pazi dobro, a ne samo jedna drugoj kao što su ranije činile.

U susednoj sobi muva se Dženi, peva, i kad je ugledam, znam da će joj lice iz dubine zasijati. Ustajem. Ima tople vode, pasta za zube me ujeda za jezik. Odeća mi pristaje i ja silazim i one su sve tamo i drago mi je što ih vidim i njima je drago što me vide, i tek što smo seli za sto, ulazi gospođica Kju i svi uglasi počemo da joj koješta pričamo.

Tako prođe jutro, škola sa odmorom, u velikom salonu. Bliznakinje isplažena jezika crtaju azbuku umesto da je ispisuju, a onda Dženi kad bude vreme, slika, pravu sliku krave sa drvećem i žutom ogradom što se gubi u daljini. Ja sam izgubljen između dva dela kvadratne jednačine, a gospođica Kju se nagnula nad mene da mi pomogne, osećam miris njene odeće. Podižem glavu da bolje omirišem, u daljini čujem krčkanje i čagrljanje punih lonaca na peći u kuhinji.

I popodne prođe isto tako, još malo škole i učenja, izletanja u dvorište, smeha. Bliznakinje ganjaju jedna drugu, trčeći na obe noge kud god da idu; Dženi maže lišće na svojoj slici, nastojeći da je napravi baš onako kako gospođica Kju kaže da treba da bude. A Beba, ona ima veliki krevetac sa ogradom. Više se ne kreće mnogo, samo gleda i pomalo balavi i puni se hranom i čista je kao novi pocinkovani lim.

I večera, i večer, i gospođica Kju nam čita, menja glas kad god u priči neko drugi govori, čita brzo i šapatom kad joj se neki deo učini nedoličan, ali svejedno čita svaku reč."

I morao sam da je ubijem. I to je sve.

"Nisi rekao zašto", reče Štern.

"Šta je - nisi valjda glup?" razdrah se.

Štern ne reče ništa. Ja se okrenuh na stomak na kauču, obuhvatih bradu šakama i pogledah ga. Nikad se ne zna šta se u njemu dešava, ali mi se učinilo da je zbunjen.

"Rekao sam zašto", kazah mu.

"Ne meni."

Odjednom sam shvatio da od njega tražim previše. Polako rekoh: "Svi smo se budili u isto vreme. Svi smo radili ono što je neko drugi hteo od nas. Proživljavali smo dane na način nekog drugog, govoreći reči drugih ljudi. Dženi je slikala slike nekog drugog, Beba nije ni sa kim razgovarala, i svima nam je to odgovaralo. Je li ti sad jasno?"

"Još ne."

"Dobro!" rekoh ja. Malo sam razmislio. "Nismo se drešali."

"Drešali? A, da. Ali niste se drešali ni posle Samove smrti."

"To je bilo nešto drugo. To je bilo kao kad automobilu nestane benzina, ali je auto čitav - ništa mu ne fali. Tu je reč samo o čekanju. Ali, posle života sa gospođicom Kju auto je bio sav rasklopljen na delove, je li shvataš?"

Sad je na njega bio red da se malo zamisli. Konačno reče: "Um nas navodi da činimo smešne stvari. Neke od njih čine se potpuno nerazumne, pogrešne, lude. Ali kamen-temeljac posla kojim se mi bavimo jeste ovo: u svemu onome što činimo postoji čvrsta, neoboriva logika. Zagrebi dovoljno duboko, i naći ćeš uzrok i posledicu isto tako jasno na ovom polju kao i na drugom. Pazi dobro, rekao sam logika; nisam rekao 'tačnost' ili 'ispravnost' ili 'pravda', niti

išta slično. Logika i istina su dve stvari koje se uveliko razlikuju, ali se one često čine iste umu koji će sprovesti logiku."

"Kad taj um zaroni, radeći protivno površinskom umu, onda si sav zbunjen. Eto, u tvom slučaju, mogu da vidim na šta ti ukazuješ - da bi održao, ili obnovio tu posebnu vezu između vas klinaca, morao si da se oslobodiš gospodice Kju. Ali ja tu ne vidim logiku. Ne uviđam zašto je radi povraćaja toga 'drešanja' trebalo uništiti vašu novostečenu sigurnost, koja je, priznaješ, bila prijatna."

Ja očajno rekoh: "Možda nije vredelo uništiti je."

Štern se naže napred i uperi lulu u mene. "Vredelo je, jer te je navelo da učiniš ono što si učinio. Po činjenicama, stvari se mogu činiti drukčije. Ali kad si bio pokrenut ka tome, bilo je važno uništiti gospođicu Kju i ponovo steći ono što ste ranije imali. Ne uviđam zašto, a ni ti ne uviđaš."

"Kako ćemo saznati?"

"Pa, hajdemo do najneprijatnijeg dela, ako si spreman."

Ja legoh. "Spreman sam."

"U redu. Ispričaj mi sve što se desilo pre nego što si je ubio."

Lutao sam kroz taj zadnji dan, pokušavajući da okusim hranu, da čujem glasove. Nešto naiđe i izgubi se i opet naiđe: bilo je to osećanje krutih čaršava. Odbacih ga, jer je to bilo na početku dana, ali mi se ono opet vrati, i ja odjednom shvatih da je to u stvari bio kraj.

Rekoh: "Kao što sam ti maločas kazao, deca su sve radila na tuđ način umesto na svoj, Beba nije govorila, i svi su bili srećni zbog toga, i konačno sam morao da ubijem gospođicu Kju. Trebalo mi je mnogo vremena da dođem na to i mnogo vremena da počnem. Čini mi se da sam ležao u krevetu i razmišljao puna četiri časa pre nego što sam opet ustao. Bilo je mračno i tiho. Izišao sam iz sobe, otišao hodnikom do sobe gospođice Kju, i ubio je."

"Kako?"

"To je sve!" viknuh što sam glasnije mogao. Onda se smirih. "Bilo je strašno mračno... još uvek je mračno. Ne znam, ne želim da znam. Ona nas je volela. Znam da nas je volela. Ali sam morao da je ubijem."

"U redu, u redu", reče Štern, "nema potrebe da zalazimo u jezive pojedinosti. Ti si..."

"Šta?"

"Ti si veoma snažan za svoje godine, je l' da, Džeri?"

"Pa, reklo bi se. U svakom slučaju, dovoljno snažan."

"Da", reče on.

"Još ne vidim tu logiku o kojoj si mi govorio." Počeh da udaram pesnicom o kauč, jako po jedanput za svaku reč: "Zašto-sam-morao-da-odem-i-da-to-učinim?"

"Prekini", reče on. "Povredićeš se."

"Hoću da se povredim," rekoh ja.

"A?" reče Štern.

Ustadoh, odoh do stola i napih se vode. "Šta da radim?"

"Kaži mi šta si radio otkako si je ubio, sve do onda kad si došao kod mene."

"Ništa osobito", rekoh. "To je bilo tek prošle noći. Uzeo sam njenu čekovnu knjižicu. Vratio sam se u svoju sobu, nekako odrvenuo. Obukao sam se, ali se nisam obuio. Nosio sam cipele u rukama. Izišao sam. Dugo sam išao, pokušavajući da mislim, a onda sam otišao u banku kad se otvorila. Unovčio sam ček na hiljadu i sto dolara. Palo mi je na pamet da tražim pomoć od nekog psihijatra, proveo sam skoro ceo dan tražeći psihijatra, i onda sam došao ovde. To je sve."

"Jesi li imao teškoće oko unovčavanja čeka?"

"Ja nikad nemam teškoća da nateram ljude da rade ono što ja hoću."

On iznenadeno huknu. "Znam šta misliš - misliš da nisam mogao da nateram gospođicu Kju da radi ono to ja hoću."

"Delimično i to", priznade on.

"Da sam to uspeo, ne bi ona više bila gospođica Kju. A onaj bankar, njega sam samo naterao da bude bankar."

Pogledah ga i tek tada shvatih zašto se sve vreme igrao sa lulom. To je bilo zato da može da obori pogled pa da ne možeš da mu vidiš oči.

"Ubio si je", reče on - i ja osetih da menja temu, "i uništio nešto što je za tebe bilo dragoceno. Mora da ti je bilo manje dragoceno od prilike da obnoviš odnos koji si imao sa ostalim klincima. A nisi siguran u njegovu vrednost." On podiže pogled:

"Da li to opisuje tvoju glavnu teškoću?"

"Upravo to."

"Znaš li koja je jedina stvar zbog koje ljudi ubijaju?"

Ja ne odgovorih, i on nastavi: "Opstanak. Spasti svoje ja, ili nešto što se identifikuje sa tim ja. A to ne važi u tvome slučaju, jer je tvoj život kod gospođice Kju imao daleko veću vrednost u pogledu opstanka za vas, pojedinačno i kao grupu, nego onaj drugi."

"Znači, možda i nisam imao dovoljno jak razlog da je ubijem."

"Imao si, jer si to učinio. Samo ga još nismo pronašli. Hoću reći, imamo razlog, ali ne znamo zašto je dovoljno jak. Odgovor se nalazi negde u tebi."

"Gde?"

On ustade i prošeta po sobi. "Ovo je jedna prilično konsekutivna priča. Naravno, ima fantazije pomešane sa činjenicama, a ima i područja o kojima nemamo detaljne informacije, ali zato imamo početak, sredinu i kraj. Ne mogu da budem sasvim siguran, ali može biti da je odgovor u onom mostu koji si nedavno odbio da pređeš. Da li se sećaš?"

Svakako da sam se setio. Rekoh: "Zašto to? Što ne probamo nešto drugo?"

On tiho naglasi: "Zbog toga što si upravo izrekao. Zašto uvek bežiš od toga?"

"Nemoj da praviš od komarca magarca", rekoh. Ponekad me je nervirao. "To mi smeta. Ne znam zašto, ali smeta mi."

"Ima tu nešto što leži sakriveno, a ti mu smetaš, pa se ono zato brani. Sve što se bori da ostane sakriveno može eventualno da bude ono što sad tražimo. Tvoja teškoća je sakrivena, je li?"

"Pa, jeste", rekoh i osetih ponovo slabost i gađenje, i opet ih odbacih. Odjednom više nisam želeo da stanem. "Hajdemo po to." Legoh na kauč.

Pustio me je da posmatram tavanicu i da malo slušam tišinu, a onda reče: "Sad si u biblioteci. Tek što si upoznao gospođicu Kju. Ona ti govori; ti joj pričaš o deci."

Ležao sam sasvim mirno. Ništa se nije dešavalo. Da, desilo se; osetio sam neku unutrašnju napetost koja je sve više rasla. Kad je dostigla vrhunac, još uvek se nije ništa desilo.

Čuo sam kako ustaje i prelazi preko sobe do svoga stola. Tamo je nešto petljila; čulo se neko škljocanje i zujanje. Odjednom začuh svoj glas:

"Pa, ima Dženi, ona ima jedanaest godina kao i ja. Pa onda Bini i Boni, koje imaju po osam godina, one su bliznakinje, i Beba. Beba ima tri godine."

I zvuk moga vriska...I ništavilo.

Koprcao sam se u mraku. Osvestio sam se mlatarajući rukama. Snažne ruke su me držale za zglobove. Nisu mi stezale mišice; samo su me držale za zglobove i vukle. Otvorih oči. Bio sam mokar do gole kože. Termos je ležao na tepihu. Štern je klečao pored mene i držao me za zglobove. Prestadoh da se otimam.

"Šta se desilo?"

On me pusti, ali me je pažljivo posmatrao. "Gospode", reče on, "kakva snaga!"

Uhvatih se za glavu i zajecah. On mi dobaci peškir i ja ga upotrebih.

"Šta me je to udarilo?"

"Sve vreme sam te snimao na traku", objasni mi on. "Kad nisi hteo da se setiš, pokušao sam da te podstaknem time što sam upotrebio tvoj sopstveni glas onako kako si ranije pričao. To ponekad ima čudotvorno dejstvo."

"I ovoga puta je imalo čudotvorno dejstvo", zarežah ja. "Kao da mi je pregoreo osigurač."

"U stvari i jeste. Bio si na samoj ivici ulaženja u ono čega nećeš da se setiš i radije si dozvolio da se onesvestiš nego da se setiš."

"Šta je to tebi toliko drago?"

"Poslednja linija odbrane", reče on resko. "Uspeli smo. Samo još jedan pokušaj."

"Čekaj malo. Poslednja linija odbrane znači da ću ja crći."

"Nećeš. Ti si veoma dugo držao ovu epizodu u svojoj podsvesti, a nije te povredila."

"Stvarno nije"

"Ne u tom smislu da te ubije."

"A otkud znaš da me neće ubiti kad je izvučemo?"

"Videćeš."

Ja podigoh glavu i iskosa ga pogledah. Nekako je ostavljao utisak da zna svoj posao.

"Sad znaš o sebi mnogo više nego što si u to vreme znao", mekim glasom mi objasni. "Možeš da primeniš uvid. Možeš da ocenjuješ kad to naiđe. Možda ne u potpunosti, ali dovoljno da bi se zaštitio."

Ne brini. Imaj poverenja u mene. Ja mogu da ga zaustavim ako postane suviše loše. Samo se opusti. Gledaj u tavanicu. Budi svestan svojih nožnih prstiju. Nemoj da gledaš u njih. Gledaj uvis. Tvoji nožni prsti, palčevi. Nemoj da mrdneš njima, samo ih oseti. Broj upolje od palčeva, po jedan broj za svaki prst. Jedan, dva, tri. Oseti taj treći prst. Oseti prst, oseti ga, opusti se, opusti se, opusti se. Oba prsta levo i desno od njega su mlitava, sasvim mlitava, tvoji nožni prsti su mlitavi, svi nožni prsti su ti mlitavi..."

"Šta to radiš?" viknuh na njega.

On odgovori istim svilenkastim glasom, "Ti mi veruješ, a i tvoji nožni prsti mi veruju. Oni su mlitavi zato što mi veruješ. Ti..."

"Hoćeš da me hipnotišeš. Ne dam!"

"Ti ćeš sam sebe hipnotisati. Ti sve sam radiš. Ja samo pokazujem put. Ja samo upravljam tvoje nožne prste prema stazi. Samo upravljam tvoje prste. Niko te ne može naterati da ideš negde gde nećeš, ali ti hoćeš da ideš tamo kuda su ti upravljani prsti, kuda su ti mlitavi prsti, kuda su ti..."

I stalno tako. A gde je njihanje zlatnim ornamentom, svetlo u oči, mistične reči? Čak nije ni sedeo tamo gde ga mogu videti. Gde je ono 'tebi se spava, spava'? On je znao da mi se ne spava i da nisam želeo da mi se spava. Samo sam želeo da budem nožni prsti. Samo sam želeo da budem mlitav, kao mlitav nožni prst. Nema mozga u nozi, nozi da vozi, vozi jedanaest puta, jedanaest, meni je jedanaest...

Rascepah se nadvoje, i to je bilo dobro, na deo koji je posmatrao onaj deo koji se vratio u biblioteku, i na gospođicu Kju koja se nagla prema meni, ali ne preblizu, a poda mnom šušte novine na stolici, a jedna noga mi bosa i mlitavi nožni prsti mi vise... pritom osetih blago iznenađenije. Jer posredi je bila hipnoza, ali sam ipak bio sasvim svestan, potpuno svestan činjenice da ležim na kauču pored koga sedi Štern i nešto mi govori, potpuno sposoban da se prevrnem i da sednem i da razgovaram sa njim i da iziđem ako hoću, samo što nisam hteo da iziđem. Ako je hipnoza takva, onda mi se sviđa. Radiću na ovome. Ovo je dobro.

Tamo na stolu vidim kako zlato hoće da se razmota na koži i da li sam u stanju da ostanem kraj stola uz nju, gospođicu Kju, gospođicu Kju...

"...Pa onda Boni i Bini koje imaju po osam godina, one su bliznakinje, i Beba. Beba ima tri godine."

"Beba ima tri godine", rekla je ona.

Nastupi pritisak, rasipanje i ... cepanje. I sa bolnom agonijom i eksplozijom trijumfa koji uguši bol, sve je bilo gotovo.

Evo šta je bilo unutra. Sve u jednom blesku, ali sve što je bilo unutra. Beba ima tri godine? Moja beba bi imala tri godine da je bilo bebe, koje nikad nije bilo...

Same, otvorena sam za tebe. Otvorena, je li ovo dovoljno otvoreno? Njegove zenice kao točkovi. Sigurna sam da se vrte, ali im nikad ne uhvatim obrtaj. Sonda koja se nevidljivo proteže iz njegovog mozga, kroz moje oči, do mog mozga. Da li on zna šta to znači za mene? Da li ga uopšte zanima? Ne zanima ga, on ne zna; on me isprazni i ja se punim kad mi naredi; on pije i čeka i opet pije, a nikad i ne pogleda u čašu.

Kad sam ga prvi put videla, igrala sam na vetru, u šumi, u divljini, vrtela sam se oko sebe, a on je stajao u lisnatoj senci i posmatrao me. Mrzela sam ga zbog toga. Nije to bila moja šuma, niti moj zlatom poprskan i u paprat umršen proplanak. Bilo je to moje igranje koje je oteo, zaledio ga zauvek time što je bio tu. Mrzela sam ga zbog toga, mrzela sam način na koji je gledao, način na koji je stajao, do kolena u mekoj rosnoj paprati, kao drvo sa korenjem umesto nogu i odelom boje zemlje. Kad sam stala, on se pokrenuo, i onda je postao samo čovek, ogromna prljava ljudska životinja sa majmunskim ramenima, i sva moja mržnja se iznenada pretvorila u strah i još više sam se sledila.

Znao je šta je uradio, ali mu je bilo svejedno. Igra... nikada ponovo da zaigram, jer nikada ne bih bila sigurna da u šumi nema očiju, visokih, bezobzirnih, prljavih ljudi-životinja. Letnji dani sa odećom koja me guši, zimske noći sa dragocnim pristojnostima oko mene kao mrtvački pokrov, i da nikad više ne zaigram, da se nikad ne setim igranja a da ga odmah ne povežem sa šokom od saznanja da me je video. Kako sam ga mrzela! O, kako sam ga mrzela!

Da igram sama kad niko ne zna, to je bila jedina stvar koju sam sakrivala za sebe kad sam bila poznata kao gospođica Kju, ta puritanka, starija od svojih godina, zakasnela za svojim vremenom; ispravna i uspravna, uštirkana, čipke i rublje i usamljena. Sada bih

zaista bila sve što kažu, skroz-na skroz, za vjeki vjekov, jer mi je opljačkao jedinu stvar koju sam se usudila da tajim.

Izišao je na sunce i zaputio se prema meni, ogromne glave malo nakrivljene. Stajala sam gde sam se zatekla, sledena spolja i iznutra jezgrom ljutnje i omotačem straha. Ruka mi je još uvek bila ispružena, struk još uvek izvijen u igri, i kad se on zaustavio, opet sam udahnula, jer sam morala. On reče: "Čitaš knjige?"

Nisam mogla da podnesem njegovu blizinu, ali nisam mogla ni da se pomaknem. On ispruži svoju tvrdnu ruku i dotače mi vilicu, podiže mi glavu tako da sam ga morala pogledati u lice. Pokušah da se otmem, ali mi lice nije htelo da pusti njegovu ruku, iako ga nije držala, nego samo podupirala. "Ima da čitaš knjige za mene. Ja nemam vremena da ih nađem."

Ja ga upitah: "Ko ste Vi?"

"Sam", reče on. "Hoćeš da čitaš knjige za mene?"

"Neću. Pustite me, pustite me!" Nije me ni držao.

"Kakve knjige?" kriknuh.

On mi trže bradu uvis, doduše ne jako. Ovo me natera da još više podignem pogled. On spusti ruku. Njegove oči, zenice samo što nisu počele da se vrte...

"Otvori tu", reče on. "Otvori do kraja i daj da vidim!" U glavi su mi bile knjige, i on je pregledao naslove... u stvari, nije gledao naslove, jer nije znao da čita. Pregledao je ono što sam naučila iz knjiga. Odjednom se osetih strahovito beskorisna, jer sam posedovala samo delić onoga što mu je trebalo.

"Šta je ovo?" kresnu on.

Znala sam na šta je mislio. Izvukao ga je iz moje glave. Nisam ni znala da to imam, ali ga je on našao. "Telekineza", rekoh.

"Kako se to radi?"

"Niko ne zna da li se to može postići. Pokretanje predmeta pomoću uma!"

"Može se", reče on. "A ovo?"

"Teleportacija. To je isto - to jest, skoro kretanje sopstvenog tela snagom uma."

"Aha, sad mi je jasno", grubo dodade on. "Molekularna interpretacija. Telepatija i vidovitost. Ne znam ništa o tim dvema stvarima. Mislim da su glupe."

"Čitaj o tome. Nije važno da li ćeš razumeti. Šta je ovo?"

Bilo mi je u mozgu, na usnama. "Gešalt."

"Šta je to?"

"Grupa. Kao jedan lek koji leči mnogo bolesti. Kao mnogo misli izraženih u jednoj frazi. Celina je veća nego zbir delova."

"Čitaj i o tome. Čitaj sve što ima o tome. Najviše o tome da čitaš. To je važno."

On se okrete i kad skloni oči sa mojih, kao da se nešto pocepa, tako da posrtoh i padoh na koleno. On ode u šumu ne osvrnuvši se. Prikupih odeću i otrčah kući. Ljutnja me je šibala kao oluja. Strah me je produvavao kao ledeni vetar. Znala sam da ću čitati knjige, znala sam da ću se vratiti, znala sam da nikad više neću zaigrati.

Čitala sam knjige i vraćala se. Ponekad po tri ili četiri dana uzastopce, a ponekad ne bih uspela da nađem odgovarajuću knjigu pa se ne bih vraćala po deset dana. On je uvek bio na maloj čistini, čekao je, stajao u senci, uzimao ono što je hteo iz knjiga, a ništa od mene. Nikada ne bi pomenuo sledeći sastanak. Ne znam da li je dolazio tamo svaki dan, ili je dolazio samo kad bih ja došla.

Naterao me je da čitam knjige koje za mene nisu ništa sadržavale, knjige o evoluciji, o društvenoj i kulturnoj organizaciji, o mitologiji, čak i o simbiozi. Ono što sam imala sa njim nisu bili razgovori; ponekad između nas ne bi postojalo ništa čujno sem njegovog iznenađenog gundanja ili tihog, kratkog brundanja kojim je izražavao interesovanje.

Čupao je knjige iz mene isto kao što bi trgao bobice sa grma, po celu šaku; mirisao je na zemlju i znoj i na zelene sokove koje je njegovo teško telo drobilo kad ide kroz šumu.

Ako je išta naučio iz knjiga, ničim to nije pokazao.

Jednoga dana mi je postavio zagonetku. Rekao je: "Koja knjiga ima nešto ovako?" Zatim je poduže čekao, smišljajući. "Znaš, kao kad termit ne može da svari drvo, ali mikrobi u njegovom truhu mogu, a ono što termit jede, to mikrob neće. Šta je to?"

"Simbioza", prisetih se. Setila sam se reči. Sam istrže sadržaj iz reči, a reči odbaci. "Dve vrste života koje zavise jedna od druge radi egzistencije."

"Aha. A, ima li knjiga o četiri-pet vrsta koje to rade?"

"Ne znam."

Onda me zapit: "A ima li nešto ovako? Imaš radio-stanicu, imaš četiri-pet prijemnika, svaki prijemnik je doteran tako da čini da se dešava nešto drugačije, kao jedan kopa, drugi leti, treći galami, ali svaki od njih dobija naređenja s jednog mesta. I svaki od njih ima sopstveno napajanje i sopstveni posao da radi, ali su svi odvojeni. Dakle: ima li takvog života; umesto radija?"

"Gde je svaki organizam deo celine, ali je odvojen? Mislim da nema... sem ako ne misliš na društvene organizacije, kao što su ekipe, ili grupe radnika, koji svi dobijaju naređenja od istog šefa."

"Ne", odmah reče on, "ne tako. Kao jedna jedina životinja." On zaokruži rukom, i ja razumeh taj gest.

Upitah ga: "Misliš, gešalt forma života? To je fantazija."

"Nema ni jedna knjiga o tome, a?"

"Nisam nikad čula da postoji."

"Moram da znam o tome", reče on. "Postoji tako nešto. Hoću da znam da li se to ranije događalo."

"Ne vidim kako bi tako nešto moglo da postoji."

"Posfoji. Deo koji donosi, deo koji misli, deo koji zaključuje i deo koji govori."

"Govori? Samo ljudi govore."

"Znam", reče on, diže se i ode.

Tražila sam takvu knjigu, dugo sam je tražila, ali nisam naišla ni na šta što bi joj makar izdaleka sličilo. Vratila sam se i rekla mu da nisam našla. Dugo se nije pokrenuo, posmatrajući plava brda što su se na horizontu spajala sa plavim nebom. Onda upravi one svoje zavrtele zenice u mene i pretraži.

"Ti učiš, ali ne razmišljaš", reče i opet se zagleda u brda.

"Sve ovo se događa kod ljudi", reče na kraju. "Događa se zrno po zrno, pod samim nosom ljudi, a oni ga ne vide. Ima ljudi što mogu da čitaju misli. Ima ljudi koji umom mogu da pomeraju stvari. Ima drugih koji mogu da se pokreću pomoću uma. Ima ljudi koji umeju da izračunaju šta bilo ako samo pomisliš da ih pitaš. Ono što nema, to je takav čovek koji će ih sve sastaviti, kao što mozak sastavlja delove koji pritiskaju i vuku i osećaju toplotu i hodaju i misle i sve ostalo."

"Ja sam jedan od njih", iznenada završi on. Zatim je toliko dugo sedeo nepokretno, da sam pomislila da je zaboravio na mene.

"Same", reko, "šta radiš ovde u šumi?"

"Čekam", reče on. "Još nisam gotov." Pogleda me u oči i ljutito frknu.

"Ne mislim 'gotov' kao što si ti shvatila. Hoću da kažem da još nisam - dovršen. Je l' znaš kako glista ponovo poraste kad je presečeš? Ali, nije važno presecanje. Recimo da ja tako rastem, od samog početka, razumeš? Dobijam delove. Nisam dovršen. Hoću knjigu o takvoj vrsti životinje koja je ja kad sam dovršen."

"Ne znam za takvu knjigu. Možeš li mi reći nešto više? Ako bi mi rekao, možda bih mogla da se setim takve knjige ili mesta gde se može naći."

On ogromnim rukama slomi jedan prut, stavi dve polovine jednu uz drugu i slomi obe odjednom, jednim jedinim snažnim trzajem.

"Sve što znam jeste da moram da radim što radim, kao što ptica mora da se gnezdi kad joj dođe vreme. I znam da kad budem gotov, neću imati čime da se pohvalim. Biću kao telo koje je jače i brže od svega na svetu, ali bez odgovarajuće glave. Ali, možda je to tako zato što sam ja jedan od prvih. Ona slika što si mi je pokazala, onaj pećinski čovek..."

"Neandertalac."

"Jeste. Kad razmislim, taj nije ni bio bogzna kako velika stvar. Rani pokušaj da se stvori nešto novo. To ću i ja biti. Ali, kad budem potpuno organizovan, možda će naići baš takva glava kakva će odgovarati. Tada ću biti nešto."

On zadovoljno zabrunđa i ode.

Pokušavala sam, danima sam pokušavala, ali nisam uspela da nađem ono što je hteo. Našla sam časopis u kome je pisalo da će naredni važan korak u evoluciji čoveka biti pre u psihičkom nego u fizičkom pravcu, ali nije pisalo ništa o da ga nazovem geštalt organizmu? Pisalo je nešto malo o oblicima sluzi, ali se činilo da su oni više vezani za aktivnost ameba nego za simbiozu.

Po mome nenaučnom, lično nezainteresovanom mišljenju, nije postojalo ništa nalik na ono što je on hteo, sem možda orkestra koji maršira, pri čemu svi sviraju različite instrumente u drugačijem stilu i po drugim notama, da bi ta celina išla napred. Ali nije on to hteo.

Vratila sam mu se jednog svežeg jesenjeg predvečerja, i on uze ono malo što sam imala u očima i ljutito se okrete od mene, odvalivši

jednu reč koju neću sebi dozvoliti da zapamtim.

"Ne možeš da nađeš", reče mi. "Nemoj se vraćati."

Ustade i ode do jedne oguljene breze, nasloni se na nju i zagleda se u šuštave senke koje je lelujavao vetar. Pomislila sam da me je već zaboravio. Skočio je kao prestrašena životinja kad sam mu se obratila iz takve blizine. Mora da je bio potpuno utonuo u svoje čudne misli, jer sam sigurna da nije čuo da sam mu prišla.

Rekoh: "Same, nemoj da se ljutiš što nisam našla. Tražila sam."

On je kontrolisao svoje iznenađenje. Pogleda dole u mene. "Ljutim se? Nije tačno."

"Izneverila sam tvoja očekivanja", rekoh mu, "i ti si sada ljut." On se tako zagleda u mene da mi postade neugodno.

"Ne znam o čemu govoriš", reče.

Nisam htela da mu dozvolim da ode od mene. Otišao bi. Otišao bi zauvek, i bilo bi ga baš briga! Nije to bila svirepost ili sebičnost, kao što sam naučila da zovem ovakve stvari. Bio je nesvestan kao što je mačka nesvesna prskanja pupoljka lale.

Uhvatih ga za mišice i protresoh ga; kao da sam pokušala da protresem fasadu moje kuće. "Sada znaš!" vrisnuh. "Znaš šta čitam. Znači, moraš znati i šta mislim!"

On zavrte glavom.

"Ja sam ljudsko biće, žena", besnela sam. "Iskorišćavao si me a ništa mi nisi dao. Naterao si me da promenim životne navike - da čitam do besvesti, da ti dolazim po kiši i nedeljom - ne razgovaraš sa mnom, ne gledaš me, ne znaš ništa o meni i nije te briga. Bacio si na mene čini kojih ne mogu da se oslobodim. A kad ti je dosta, onda kažeš: 'Nemoj se vraćati'."

"Da li moram da nešto dam za uzvrat zato što sam nešto uzeo?"

"Tako ljudi rade."

On zabrunđa. "A šta hoćeš da ti dam? Nemam ništa."

Ja se odmakoh od njega. Osećala sam... ne ne znam šta sam osećala. Malo posle, rekoh: "Ne znam."

On sleže ramenima i okrete se. Ja skočih za njim i povukoh ga nazad. "Hoću da..."

"Dobro, do đavola, šta?" Nisam smela da ga pogledam. Jedva sam progovorila: "Ne znam. Ima nešto, ali ne znam šta je. To je nešto što - ne bih mogla da iskažem i kad bih znala šta je." Kad on zavrte

glavom, ja ga opet dograbih za mišice. "Pročitao si knjigu iz mene; zar ne možeš da pročitaš... mene iz mene?"

"Nisam nikad ni pokušao." On mi podiže glavu i priđe.

"Evo ti", reče.

Njegove oči spustiše svoje čudne sonde u mene i ja vrisnuh. Pokušah da se izmigoljim. Nisam to želela, sigurna sam da nisam. Strahovito sam se otimala. Čini mi se da me je svojim ogromnim rukama odigao od zemlje. Držao me je dok nije svršio sa mnom, a onda me ispusti. Ja se zgurih na zemlji i zajecah. On sede kraj mene. Nije pokušavao da me dodirne. Nije pokušavao da ode. Ja se najzad primirih; sklupčana na zemlji, čekala sam.

On reče: "Nikad više neću ovo da uradim."

Ja sedoh i popravih suknju, a zatim naklonih obraz na skupljena kolena da bih mogla da mu vidim lice. "Šta se desilo?"

On opsova. "Pravi vašar u tebi. Trideset tri godine - kog đavola živiš takvim životom?"

"Ja imam udoban život", rekoh sa prkosom.

"Jeste", reče on. "Već deset godina sama samcita sem onih što rade za tebe. Niko drugi."

"Muškarci su životinje, a žene..."

"Ti stvarno mrziš žene. Sve one znaju nešto što znaš."

"Ne želim da znam. Sasvim sam srećna i ovako."

"Jesi, đavola."

Ja ništa ne odgovorih. Prezirem takav rečnik.

"Hoćeš dve stvari od mene. I jedna i druga su besmislene."

On me pogleda sa prvim stvarnim izrazom koji sam ikada videla na njegovom licu: sa dubokim čudenjem. "Hoćeš da znaš sve o meni, odakle sam, kako sam postao ono što jesam."

"Da, to hoću. Šta je to drugo što hoću, a što ti znaš a ja ne znam?"

"Rođen sam negde i rastao sam nekako kao korov", reče on, igranišući me. "Nisu hteli ni ovolicko da se potrude da me bar daju u sirotište. Zato sam bio napušten, ničiji, prosto sam se obučavao za seoskog idiota. Bio bih i uspeo, da nisam otišao u šumu."

"Zašto?"

On se zapita zašto, i konačno reče: "Rekao bih, zato što mi je bilo besmisleno kako ljudi žive. A u šumi mogu da rastem kako hoću."

"Kako to?" Pitala sam kroz jednu od onih ogromnih razdaljina koje su

se stalno gradile i smanjivale između njega i mene.

"Ono što sam hteo iz tvojih knjiga."

"Nisi mi nikad rekao."

On po drugi put reče: "Ti učiš, ali ne razmišljaš. Postoji jedna vrsta - ovaj, ličnosti. Ona je sva napravljena od posebnih delova, ali je jedna cela ličnost. Ima kao ruke, kao noge, kao usta što govore, ima kao mozak. To sam ja, mozak za tu ličnost. Đavolski slab, doduše, ali najbolji na koji sam naišao."

"Ti si lud."

"Nisam", reče on, ne uvredivši se, potpuno siguran u ono što je rekao. "Ja već imam delove koji su kao ruke. Mogu da ih pokrenem bilo gde i one rade ono što ja hoću, iako su još mlade da budu od veće koristi. Imam i deo što govori. Taj je stvarno dobar."

"Mislim da ti uopšte dobro ne govoriš", rekoš ja. Ne podnosim nepravilan engleski.

On se iznenadi. "Ne mislim na sebe! Ona je tamo sa ostalima."

"Ona?"

"Ona koja govori. Sad mi samo treba deo koji misli, koji može da uzme bilo šta i da ga sabere sa bilo čim drugim i da pronađe tačan odgovor. I kad ih sve sakupim zajedno i sve delove dovoljno često sve zajedno upotrebljavam, ja ću biti ta nova stvar o kojoj sam ti pričao. Jasno? Samo - kad bi ta stvar imala bolju glavu nego što sam ja."

Zamutilo mi se u glavi. "Zbog čega si počeo da to radiš?"

On me ozbiljno posmatrao. "Zbog čega su počele da ti rastu dlake ispod pazuha?" upita me. "Tako nešto se ne planira. Dešava se."

"Šta je to što... što radiš kad me pogledaš u oči?"

"Hoćeš ime? Nemam ga. Ne znam kako to radim. Znam da mogu da nateram bilo koga da uradi što god hoću. Kao što ćeš ti da zaboraviš sve o meni."

Ja rekoš, gušeći se: "Ne želim da zaboravim."

"Hoćeš." Tada nisam znala da li je mislio da ću zaboraviti ili da ću hteti da zaboravim. "Mrzećeš me, a zatim ćeš posle dugog vremena biti zahvalna. Možda ćeš nekada moći da učiniš nešto za mene. Bićeš toliko zahvalna da će ti biti drago da to učiniš. Ali ćeš zaboraviti, sigurno, sve sem izvesnog... osećanja. I moga imena, možda."

Ne znam šta me je navelo da ga pitam, ali sam ga ipak pitala, izgubljeno. "I niko nikada neće saznati o tebi i meni?"

"Ne može", reče on. "Sem ako... sem ako bude glava životinje, kao što sam ja, ili bolji." On se diže.

"O, čekaj, čekaj!" zaplakah. Ne sme još da ode, ne sme. Bio je visoka, prljava zver od čoveka, a ipak me je na neki jeziv način očaravao. "Nisi mi dao drugi... šta ono beše."

"O", reče on. "Da, to."

Okrenuo se poput munje. Nastupi pritisak, raspinjanje, i... cepanje. I sa bolnom agonijom i eksplozijom trijumfa koji uguši bol, sve je bilo gotovo.

Ja se digoh iz toga, kroz dva različita nivoa:

Imam jedanaest godina, bez daha zbog šoka od prenesene agonije ovog neverovatnog uvlačenja u ego nekog drugog.

Imam petnaest godina, ležim na kauču dok Štern mrmlja: "...mirno, mirno mlitavo, tvoji članci i noge i mlitavo kao tvoji nožni prsti, trbuh ti mekša, vrat ti je mlitav kao trbuh, mirno je i tiho i sve je meko i mlitavije od mlitavog..."

Ja sedoh i spustih noge na pod. "U redu", rekoh.

Štern je izgledao malo iznerviran. "Ovo će uspeti", reče, "ali samo ako sarađuješ. Samo leži ..."

"Uspelo je", rekoh ja.

"Šta?"

"Sve. Od A do Z." Pucnuh prstima. "Ovako."

On se prodorno zagleda u mene. "Šta hoćeš da kažeš?"

"Bilo je baš tamo gde si rekao. U biblioteci. Kad sam imao jedanaest godina. Kad sam rekao, 'Beba ima tri godine'. To je otkačilo nešto što je tri godine ključalo u njoj, i sve je pokuljalo napolje. Dobio sam ga, pun udarac; bio sam dete, bez opomene, bez odbrane. Imalo je u sebi takav bol, kakav pre toga nisam mogao ni zamisliti."

"Nastavi", reče Štern.

"U stvari, to je sve. Mislim, ne ono što je bilo u tom nečem, nego ono što mi je to nešto učinilo. Ono što je to bilo, kao neki komad njenog sopstvenog ja. Mnoštvo stvari koje su se desile tokom četiri meseca, svaki delić toga. Znala je Sama."

"Hoćeš da kažeš, cela serija epizoda?"

"Tako je."

"I ti si dobio serije sve odjednom. U deliću sekunde?"

"Tačno. U tom deliću sekunde ja sam bio ona, zar ne shvataš? Ja sam bio ona, sve što je ikada učinila, sve što je ikada pomislila ili čula ili osetila. Sve, sve, sve po redu ako bih hteo da ga tako iznesem. Ili bilo koji deo toga ako bih ga hteo posebnog. Ako ću ti reći šta sam ručao, moram li da ti kažem sve ostalo što sam uradio od rođenja pa do danas? Ne. Kažem ti da sam bio ona, i tada i zauvek posle toga mogu da se setim svega čega se ona do tog trenutka mogla da seti. Samo u tom jednom blesku."

"Gešalt", promrmlja Štern.

"Aha", rekoh i razmislih o tome. Mislio sam o čitavom mnoštvu stvari. Za trenutak ih odstranih i rekoh: "Zašto sve ovo nisam ranije znao?"

"Imao si snažnu odbojnost prema sećanju."

Uzbuđeno ustadoh. "Ne vidim zašto. Stvarno ne vidim."

"Prirodna revulzija", reče on. "Šta kažeš na ovo? Osećao si mržnju prema poprimanju ženskog egoa, makar i na trenutak"

"Sam si mi rekao, na samom početku, da nemam takve probleme."

"Pa, kako ti to zvuči? Kažeš da si osetio bol u toj epizodi. Dakle - nisi hteo da se vratiš u nju iz straha da ponovo ne osetiš isti bol."

"Da razmislim, da razmislim. Da, da, to je jedan deo toga uvlačenja u tuđi um. Ona mi se otvorila zato što sam je podsetio na Sama. Ušao sam. Nisam bio spreman; nikada dotada nisam to učinio, sem možda malo, uz otpor. Ušao sam skroz, i bilo je previše; to me je toliko uplašilo da godinama nisam smeo da ponovo pokušam. Ležalo je u meni, umotano, zaključano. Ali, kako sam rastao, moć da to uradim svojim umom postajala je sve veća, ali sam se i dalje bojao da je upotrebim. I što sam više rastao, sve sam više osećao, duboko u sebi, da gospođica Kju mora biti ubijena pre nego što ubije... ono što sam ja. Gospode!" viknuh, "Znaš li šta sam ja?"

"Ne", reče on. "Hoćeš li da mi kažeš?"

"Želeo bih", rekoh. "O, da, želeo bih da ti kažem." Na licu je imao onaj profesionalni otvoreni izraz, niti veruje niti ne veruje, samo sve upija. Morao sam mu reći, ali iznenada shvatih da nemam dovoljno reči. Znao sam stvari, ali ne i njihova imena.

Sam je uzimao značenje i odbacivao reči.

Još nazad: "Čitaj knjige. Čitaj knjige za mene."

Pogled njegovih očiju. Ono -'otvaranje'.

Pridoh Šternu. On podiže pogled ka meni, ja se nagoh sasvim blizu. Prvo se trže, a onda se kontrolisa, pa mi se još bliže primače. "Gospode bože", promrmlja. "Dosad nisam pogledao u te oči. Zakleo bih se da se te zenice vrte kao točkovi..."

Štern je pročitao mnogo knjiga. Pročitao je više knjiga no što bih ja mogao zamisliti da postoji. Ja se uvukoh unutra, tražeći ono što mi treba.

Ne mogu tačno da opišem kako je izgledalo. Bilo je kao da se hoda kroz tunel, a u tunelu, svuda sa krova i zidova, drvene ruke se pružaju ka tebi, kao ona stvar na karnevalu, vrteška, kao ona stvar sa koje otkidaš mesingane prstenove. Na kraju svake od tih ruku visi po jedan mesingani prsten i možeš da skineš koji god hoćeš.

Zamisli sada da si odlučio koje prstenove hoćeš i da ruke pružaju samo njih. Zamisli sebe sa hiljadu ruku kojima ćeš da strgneš prstenove. Pretpostavi da je tunel dugačak bezbroj milja i da možeš da ideš s kraja na kraj tunela, grabeći prstenove, i sve to dok trepneš. E, tako je bilo, samo lakše od toga. Meni je to bilo lakše nego što je bilo Samu. Uspravih se i odmakoh od Šterna. Izgledao je bolesno u uplašeno.

"Ne boj se", rekoh.

"Šta si mi uradio?"

Bile su mi potrebne neke reči. Hajde, hajde, budi opet profesionalan. Morao sam da mu se divim. On stavi lulu u džep i prstima čvrsto pritište čelo i obraze. Zatim sede i opet je bio kao i pre.

"Sad znam", rekoh. "Tako se gospođica Kju osećala kad je Sam to njoj učinio."

"Šta si ti?"

"Reći ću ti. Ja sam centralni ganglion jednog kompleksnog organizma koji se sastoji od Bebe, elektronskog računara; Boni i Bini, teleporta; Dženi, telekinetičara; i mene, telepate i centralne komande. Nema ni jedne stvari u vezi sa nama koja nije dokumentovana: teleportacija jogija, telekinetika nekih kockara, genijalni samouki matematičari i, ponajviše, takozvani kućni duhovi, pomeranje pokušaja kroz instrumentaciju devojkice. Samo što u ovom slučaju svaki od mojih delova daje vrhunsku performansu.

Sam ga je organizovao, ili se on formirao oko Sama; nije važno. Ja

sam zamenio Sama, ali sam bio i suviše nerazvijen kad je on umro, a povrh toga potpuno me zatvorio onaj udarac koji sam dobio od gospođice Kju. Utoliko si bio u pravu kad si rekao da me je taj udarac učinio podsvesno uplašenim da otkrijem šta je bilo unutra. Ali postojao je još jedan razlog zbog kojeg nisam mogao da se provučem ispod one barijere 'Beba ima tri godine'.

Postavili smo pitanje šta je to što sam cenio više od sigurnosti koju nam je pružila gospođica Kju. Zar sada ne uviđaš šta je to bilo? Moj geštalt organizam je zbog te sigurnosti bio došao do samrtne tačke. Zaključio sam da mora biti ubijena ili ona, ili organizam - ja - moram biti ubijen. O, delovi bi produžili da žive: dve male crnkinje sa smetnjom u govoru, jedna introspektivna devojčica sa umetničkom žicom, jedan mongoloidni idiot i ja - devedeset posto pregorelih potencijala i deset posto maloletnog prestupnika." Nasmehaj se. "Naravno, morala je biti ubijena. To je bilo pitanje samoodržanja geštalta."

Štern nekoliko puta zausti i konačno promuća: "Ja ne..."

"Ne moraš", nasmehaj se ja. "Ovo je divno. Ti si dobar, zaista dobar. A sada ću ti nešto reći, jer ćeš ceniti finu misao u tvojoj struci. Govoriš o zatvaranju! Nisam mogao da prođem pored onoga 'Beba ima tri godine', jer je u tome ležao ključ onoga što ja u stvari jesam. Nisam mogao to da otkrijem jer sam se bojao da se setim da sam bio dve stvari - mali dečko gospođice Kju i nešto mnogo veće od toga. Nisam mogao da budem oboje, a nisam hteo da pustim ni jedno ni drugo."

On reče, sa očima uprtim u lulu: "A sada možeš?"

"Već sam učinio."

"I šta sad?"

"Kako misliš?"

Štern se nasloni na ugao od stola. "Da li ti je uopšte palo na pamet da je možda taj tvoj geštalt organizam već mrtav?"

"Nije mrtav."

"Otkud znaš?"

"Kako tvoja glava zna da ti ruka radi?"

On dotače svoje lice. "Dakle... šta sad?"

Ja slegoh ramenima. "Da li je Pekinški čovek pogledao Homo sapiensa kako hoda uspravno i rekao 'Šta sad?' Pa, živeti, to je sve,

kao čovek, kao drvo, kao sve drugo što živi. Hranjećemo se, raščemo, eksperimentisaćemo, plodićemo se, branićemo se." Ja raširih ruke. "Radićemo ono što je prirodno."

"Ali, šta možete da radite?"

"Šta može da radi električni motor? Zavisi od toga gde se primenimo."

Štern je bio vrlo bled. "A šta u stvari - želite da radite?"

Razmislih. On saćeka dok nisam završio razmišljanje i ne reće ništa.

"Znaš šta?" najzad rekoħ. "Još od rođenja su me ljudi šutirali, sve dok me nije primila gospođica Kju. A šta se sa njom desilo? Zamalo što me nije ubila."

Još malo razmislih, a onda rekoħ: "Svima je bilo lepo, ali meni nije. To je ona vrsta lepog, ono zadovoljstvo koje svi imaju kad muće nekog malog ko ne može da se brani. Ili ti čine usluge sve dok ne počnu da te poseduju, ili te ubiju." Pogledaħ ga i naceriħ se. "Ima da mi bude lepo, to je sve."

On mi okrete leđa. Pomislih da će početi da šeta po sobi, ali se odmah ponovo okrete meni. Videħ da će me držati na oku. Reće: "Daleko si stigao od trenutka kad si ušao ovde."

Klimnuħ glavom. "Ti si dobar psihijatar."

"Hvala", reće on gorko. "I sad misliš da si sasvim izlećen i adaptiran i da si spreman da ideš dalje."

"Pa, naravno. Zar ti ne misliš tako?"

On zavrte glavom. "Sve što si saznao jeste šta si. Imaš još mnogo da učiš."

Bio sam ovog puta sasvim voljan da budem strpljiv. "Kao na primer?"

"Kao na primer da saznaš šta se dešava sa ljudima koji moraju da žive sa kompleksom krivice kao ti. Ti jesi drugačiji, Džeri, ali nisi toliko drugačiji."

"Trebali da se osećam krivim što sam spasio svoj život?"

On me ignorisa. "Još jedna stvar: maločas si rekao da si celog života bio besan na svakoga - eto kako si živeo. Da li si se ikad zapitao zašto?"

"Ne mogu da kažem da jesam."

"Jedan razlog jeste što si bio veoma usamljen. Zbog toga ti je život sa ostalim klincima, a zatim sa gospođicom Kju, toliko mnogo znaćio."

"Pa šta onda? I dalje imam klince."

On lagano zavrte glavom. "Ti i klinici ste jedno biće. Jedinostveno. Bez presedana." On uperi kamiš od lule prema meni. "Usamljeno."

Meni navre krv u glavu.

"Ćuti", rekoh.

"Razmisli malo", mekim glasom reče Štern. "Ti možeš da uradiš praktično sve. Možeš da imaš praktično sve. Ali ništa te neće izbaviti od usamljenosti."

"Ćuti, ćuti ... Svi ljudi su usamljeni."

On klimnu glavom. "Ali neki od njih nauče kako da podnesu usamljenost."

"Kako?"

On počuta, a onda reče: "Zbog nečega o čemu ti pojma nemaš. Čak i da ti kažem, nećeš razumeti."

"Kaži mi, pa ćemo videti."

On me vrlo čudno pogleda. "To se ponekad naziva moralnost."

"Mislim da si u pravu. Pojma nemam o čemu govoriš." Pribrah se. Ovo nisam morao da slušam. "Ti se bojiš", rekoh. "Bojiš se Homo geštalta."

On učini izvanredan napor i nasmeja se. "To je bastardna terminologija."

"Mi smo bastardna rasa", rekoh. "Sedni tamo."

On pređe preko sobe i sede za sto. Nagoh se ka njemu i on zaspao otvorenih očiju. Uspravih se i pogledah po sobi. Zatim uzeh termos, napunih ga i stavih na sto. Zategoh ivicu tepiha i stavih čist peškir na uzglavlje kauča. Odoh do stola i pogledah magnetofon.

Kao da sam ispružio ruku, dozvah Bini. Stajala je kraj stola, široko otvorenih očiju.

"Pogledaj ovo", rekoh joj. "Pažljivo pogledaj. Hoću da izbrišem sve sa ove trake. Idi pitaj Bebu kako."

Ona trepnu i kao da se strese, a zatim se naže nad magnetofon. Bila je tu - potom je nestade i vrati se, sve to dok trepneš okom. Progura se pored mene i pritisnu dva dugmeta. Traka poče da se premotava.

"U redu", rekoh, "kidaj odavde." Ona iščeze.

Uzeh kaput i odoh do vrata. Šterna je još uvek sedeo za stolom i buljio.

"Dobar psihijatar", promrmljah. Osećao sam se divno.

Iziđoh, sačekah malo, a zatim ponovo uđoh. Štern me pogleda.
"Sedni tamo, sinko."

"Jao, izvinite, gospodine", rekoh. "Pogrešio sam vrata."

"Ništa, ništa", reče on.

Iziđoh i zatvorih vrata. Smešio sam se celim putem do policijske stanice. Prihvatiće moju prijavu o gospođici Kju i dopašće im se. A povremeno bih se nasmejao, pomislivši na ovoga Šterna, kako će da objasni izgubljeno popodne i dobitak od hiljadu dolara. Ovo je bilo veće zadovoljstvo nego da je Štern mrtav.

Do đavola, šta je u stvari moralnost?

3. MORALNOST

"Šta Vam je on, gospođice Džerald?" upita šerif. "Džerard", ispravi ga ona. Imala je sive oči i čudna usta. "On mi je rođak."

"Sva deca Adamova su rođaci, na jedan ili drugi način. Moraćete da mi kažete nešto više od toga."

"Pre sedam godina je bio u Ratnom vazduhoplovstvu", reče ona. "Došlo je do neke - nezgode. Otpustili su ga. Zdravstveno."

Šerif je listao po fascikli koja je ležala pred njim. "Da li se sećate imena lekara?"

"Prvo Tompson, a zatim Bromfild. Doktor Bromfild je potpisao otpusnicu."

"Dakle, ipak znate bar nešto o njemu. Šta je radio pre nego što je stupio u Ratno vazduhoplovstvo?"

"Bio je inženjer. To jest, bio bi, da je završio školu."

"A zašto nije?"

Ona sleže ramenima. "Jednostavno je nestao."

"Otkuda znate da je ovde?"

"Svuda bih ga prepoznala", reče ona. "Videla sam... videla sam kad se to desilo."

"Videli ste, dakle." Šerif othuknu, podiže fasciklu, pa je opet ostavi.

"Vidite, gospođice Džerald, nije moje da delim savete. Ali odajete mi utisak jedne fine i poštene devojke. Zašto ga ne zaboravite?"

"Htela bih da ga vidim, ako mogu", reče ona tiho.

"On je lud. Da li ste to znali?"

"Ne, nisam."

"Opalio je pesnicom u izlog. Tek onako, nizašta."

Ona sačeka. On ponovo pokuša. "Prjav je. Jedva da zna svoje ime."

"Da li mogu da ga vidim?"

Šerif mrzovoljno progundā i ustade. "Da su ti vojni psihijatri imali bar malo pameti, strpali bi ga na neko drugo mesto, a ne u zatvor. A ovako."

Zidovi su bili obloženi čeličnim pločama kao oplata broda, načičkani zakivcima, obojeni u boju slačice, a tavanica je bila bledožute boje. Njihovi koraci su odjekivali. Šerif otključa jedna teška vrata sa visoko

postavljenim prozorčićem i otvori ih. Uđoše, i on ih opet zatvori i zaključa. Pusti je ispred sebe, i uđoše u jednu prostoriju koja je ličila na ambar i bila ozidana betonom po zidovima i tavanici. Oko nje je bilo nešto kao balkon; ispod i iznad ovoga bile su ćelije, sa čeličnim zidovima i vratima od gustih rešetaka. Bilo je oko dvadeset ćelija. Samo šest je bilo zauzeto. Bilo je to hladno, sumorno mesto.

"A šta ste očekivali?" upita šerif, pročitavši joj izraz lica. "Hotel Waldorf Astorija, ili tako nešto?"

"Gde je on?" upita ona.

Odoše do ćelije na donjem spratu. "Diži se, Berouze. Imaš posetu."

"Hipe! Oh, Hipe!"

Zatvorenik se ne pomače. Ležao je polovinom tela na čeličnom krevetu, sa jednom nogom na dušek, a drugom na podu. Leva ruka ležala mu je gotovo nepokretna u prljavom zavoj.

"Vidite? Teško mu je izvući reč. Jeste li zadovoljni, gospođice?"

"Pustite me da uđem", prodahla ona. "Pustite me da razgovaram sa njim."

On sleže ramenima i oklevajući otključa vrata. Ona uđe, pa se okrete. "Mogu li da govorim sa njim nasamo?"

"Može Vas povrediti", upozori je on.

Ona se zagleda u njega. Usta su joj bila izvanredno izražajna. "Dobro", najzad će on, "biću u blizini. Samo viknite ako Vam je potrebna pomoć. Časti mi, Berouze, prosviraću ti metak kroz tintaru ako išta pokušaš." On zaključa vrata za devojkom.

Čekala je da se šerif udalji, a zatim priđe zatvoreniku. "Hipe", promrmlja. "Hipe Berouze."

Njegove mutne oči se pokretoše u dupljama sve dok ne oceniše pravac u kome se ona nalazi. Zaklopiše se i opet otvoriše u sporom, beživotnom treptaju.

Ona kleče kraj njega. "Gospodine Berouz", prošapta, "Vi me ne poznajete. Rekla sam im da ste mi rođak. Želim da Vam pomognem."

On je i dalje ćutao.

Ona reče. "Hoću da Vas izvučem odavde. Zar ne želite da iziđete?"

Jedan dug trenutak posmatrao je njeno lice. Zatim mu oči odlutaše do zaključanih vratiju, pa se ponovo vratiše do njenog lica.

Ona mu dodirnu čelo, pa obraz. Pokaza prstom na prljavi zavoj. "Da

li Vas mnogo boli?"

Njegove oči se s naporom odvojiše od njenog lica i nađoše zavoj. Sa još većim naporom se ponovo digoše. Ona upita: "Zar nećete ništa da kažete? Zar ne želite da Vam pomognem." Toliko dugo je ćutao da ona ustade. "Bolje da idem. Nemojte me zaboraviti. Pomoći ću Vam." Okrete se vratima.

On reče: "Zašto?"

Ona se ponovo okrete ka njemu. "Zato što ste prljavi i pretučeni i svejedno Vam je sve - i zato što sve to ne može da sakrije ko ste vi."

"Vi ste ljudi", umorno promrmlja on.

Ona se nasmeši. "To kažu za Vas. Dakle, imamo nečeg zajedničkog."

On gadno opsova.

Nepokolebana, ona reče. "Ne možete se ni iza toga sakriti. A sada slušajte šta ću vam reći. Danas popodne će Vas posetiti dvojica. Jedan je lekar. Drugi je advokat. Izvući ćemo Vas odavde pre nego što padne veče."

On podiže glavu, i po prvi put se nešto pojavi na njegovom letargičnom licu. Bilo šta da je, nije bilo lepo. Duboko iz grudiju dođe njegov glas. On zareža: "Kakva vrsta lekara?"

"Zbog Vaše ruke," reče ona. "Ne psihijatar. Nikada više nećete morati da prođete kroz psihijatrove ruke."

Njemu opet klonu glava. Lice mu polako izgubi svaki izraz. Ona sačeka, i kad vide da on više ništa neće reći, okrete se i pozva šerifa.

Nije bilo mnogo teško. Bio je osuđen na šezdeset dana zbog namerno pričinjene štete. Nije bila određena alternativna globa. Advokat je brzo dokazao da je trebalo da bude, i globa je plaćena. Sa čistim novim zavojem i prljavom odećom, Berouz je izveden pored smrknutog šerifa, ignorišući i njega i njegovu pretnju o tome šta 'ta bitanga' može očekivati ako se ikada vrati u grad.

Devojka je čekala napolju. On je glupo stajao na vrhu zatvorskog stepeništa dok je ona razgovarala sa advokatom. Potom advokat ode, i ona mu se dotače lakta. "Hajdemo, Hipe."

Sledio ju je kao navijena igračka, hodajući tamo kuda su mu noge bile upravljene. Zašli su za dva ugla i hodali još dva bloka, a zatim uz

kamene stepenice jedne čiste, sasušene stare kuće sa isturenim prozorom i obojenim staklom na ulaznim vratima. Devojka otvori ulazna vrata jednim ključem, a vrata u predsoblju drugim. On se nađe u sobi sa isturenim prozorom. Imala je visoku tavanicu i bila je čista i provetrena.

Prvi put on se pokrete svojom voljom. Polako se osvrte, posmatrajući jedan zid, a zatim drugi. Pruži ruku i podiže čipkani prekrivač sa kredenca, pa ga pusti da padne. "Vaša soba?"

"Vaša", reče ona. Priđe mu i stavi dva ključa na kredenac. "Vaši ključevi." Zatim otvori gornju fioku. "Vaše čarape i maramice." Kucnu prstom po svakoj fioci. "Košulje. Donje rublje." Pokaza na vrata. "Ovde su dva para odela. Nadam se da će Vam odgovarati. Kućni ogrtač. Papuče, cipele." Pokaza na još jedna vrata. "Kupatilo. Mnogo peškira, mnogo sapuna. Brijač."

"Brijač?"

"Ako se nekom daju ključevi, može mu se dati i brijač", reče ona nežno. "Uredite se, Vratiću se kroz petnaest minuta. Kad ste poslednji put jeli, da li znate?"

On zavrte glavom.

"Pre četiri dana. Do viđenja."

Ona šmugnu napolje dok se on mučio da joj nešto kaže. Dugo je gledao u vrata. Zatim opsova i mlitavo se spusti na krevet.

Počea se po nosu i ruka mu skliznu do brade. Bila je gruba, svrbela ga je. Napola se pridiže i promrmlja: "E, baš da neću", i opet leže. A zatim se nekako nađe u kupatilu zureći u svoj lik u ogledalu. Nakvasi ruke, ispljuska lice vodom, obrisa prljavštinu o peškir i opet se ogleda. Progundā i poseže za sapunom.

Nađe brijač, donje rublje, pantalone, čarape, papuče, košulju, kaput. Ponovo se ogleda i požele da ima češalj. Pošto je laktom otvorila vrata, ona stavi pakete na vrh kredenca i nasmeši mu se, ispruživši ruku u kojoj je bio češalj. On ga bez reči uze, nakvasi kosu i očešlja se.

"Dođite, sve je spremno", pozva ga ona iz druge sobe. On se pojavi. Bila je skinula stonu lampu sa noćnog stočića i postavila debeli ovalni tanjir sa posnim krvavim biftekom, bocom crnog piva, kuvanim krompirom sa buterom koji se topio u njemu, vrućim kiflama u salveti i salatam u drvenom čančiću.

"Neću ništa", reče on i naglo navali na hranu. Više nije postojalo ništa na svetu sem dobre hrane koja mu je punila usta i grlo, reskog piva i neopisive čari reš pečene korice.

Kad se tanjir isprazni, on i sto iznenada htedoše da polete nagore ka njegovoj glavi. Klonu napred, uhvati se za strane od stola i odbi ga od sebe. Drhtao je. Ona progovori iza njega. "U redu je. Sve je u redu", i stavi mu ruke na ramena, pa ga pritisnu natrag u stolicu. On pokuša da podigne ruke, ali ne uspe. Ona mu salvetom obrisala vlažno čelo i gornju usnu.

Posle nekog vremena, on otvori oči. Potraži je pogledom i nađe je kako sedi na ivici kreveta i ćuteći ga posmatra. On se zbunjeno nasmeši. "Auh!"

Ona ustade. "Sada će Vam biti dobro. Bolje da malo odspavate. Laku noć!"

Bila je u sobi, a onda je otišla. Bila je uz njega, pa je onda bio sam. To je bila promena koja je bila i suviše važna da bi je tolerisao i previše velika da bi je razumeo. On pogleda od vratiju do kreveta i reče: "Laku noć", samo zato što su to bile poslednje reči koje je ona izgovorila, i visile su svetleći u tišini.

On stavi ruke na naslone fotelje i prisili noge da ga poslušaju. Mogao je da stoji, ali to je bilo sve. Pade napred i na bok, zgrčivši se da izbegne sto dok je padao. Ležao je preko krevetskog prekrivača, a onda nastupi mrak.

Ležao je nepomično. Kolena su mu bila prikupljena, a dlanovi čvrsto obuhvatili jagodice. Stisnu oči da ih zaštiti od svetlosti. Zatvori svoje kinestetičko čulo da isključi blagi nagib dušeka koji je ukazivao na mesto na kome je ona sedela na krevetu. Isključi sluh da ona ne bi opet progovorila. Ali ga nozdrve izdadoše; nije očekivao da će u sobi biti kafe, a želeo ju je, mnogo ju je želeo, pre nego što je i pomislio da i nju isključi.

Ležao je i razmišljao, mislio je nešto o njoj. Ako opet progovori, mislio je, pokazaće on njoj. Ležaće tu dok ona ponovo ne progovori, a kad progovori, on će je ignorisati i nastaviće da leži.

Čekao je.

Pa, ako neće da ponovo progovori, onda ne može da je ignoriše, je li tako?

Otvori oči. Pekle su ga, okrugle i ljute. Ona je sedela blizu podnožja kreveta. Telo joj je bilo nepomično, lice joj je bilo nepomično, oči i usta su joj bili živi.

On se zakašlja, iznenada i grčevito. To mu zaklopi oči, i kad ih je opet otvorio, više nije gledao u nju. Napravi neodređen pokret ka svojim grudima, a zatim pogleda po sobi.

"Zaspao sam obučen", reče on.

"Popijte kafu."

Pogleda je. I dalje se nije pomakla. Imala je kaput boje burgundca i sivozelene šal. Imala je izdužene, ravne, sivozelene oči, onakve koje iz profila liče na duboke jasne trouglove. Skrenu oči od nje, sve dalje i dalje, sve dok ne ugleda kafu. Velik lonac, debela vrela šolja, već nalivena. Crna i jaka i dobra. "O-ho", reče držeći šolju i omirisavši kafu. Otpi jedan gutljaj. "O-ho-ho."

Pogleda u sunce. Dobro. Lelujanje čipkane zavese na prozoru, koja je puštala i zaklanjala sunčeve zrake. Dobro. Svetleći oval, senka samoga sunca, na mestu gde se sunce odbijalo od okruglog ogledala na jednom zidu do čiste boje na drugome. Dobro. Otpi još malo dobre kafe.

Spusti šolju i pređe prstima preko dugmadi od košulje. Bila je izgužvana i znojava. "Tuš", reče on.

"Samo izvolite", reče devojka. Ona ustade i ode do kredenca gde je bila jedna kartonska kutija i nekoliko kesa od hartije. Otvori kutiju i izvadi električni rešo. On otkopča tri dugmeta, a četvrto i peto se otkaciše uz male eksplozivne zvuke cepanja. Nekako skide ostale delove odeće. Devojka nije obraćala pažnju na njega, niti je gledala u njega niti je odvrćala pogled, samo je mirno radila oko rešoa. On uđe u kupatilo, gde se dugo mučio oko slavina od tuša, sve dok ne dotera temperaturu vode. Uspravi se i pusti da mu voda teče niz potiljak. Nađe sapun, pa pusti vodu na glavu i zatim se snažno istrlja, sve dok ga ne obavi topla, prijatna, meka pena. Bože, odnekuda mu dođe misao, mršav sam kao ksilofon. Moram se malo popraviti, inače ću se razboleti i... ista misao mu se ponovo vrati, prekinuvši sama sebe: ne smeš se oporaviti. Budi skroz bolestan, ostani bolestan. Budi još bolesniji. On ljutito upita: "Ko kaže da se moram razboleti?" ali ne beše odgovora, osim hitrog odjeka o pločice kupatila.

On zavrnu slavine, iziđe ispod tuša i skide sa čiviluka ogromni peškir. Jednim njegovim krajem poče da trlja glavu, sve dok nije osušio kosu. Baci ga na pod, u ugao kupatila, pa uze drugi peškir i istrlja se sve dok nije pocrveneo. Baci i taj peškir na pod, pa iziđe u sobu. Kućni ogrtač je ležao preko fotelje i on ga uze i obuče.

Devojka je na mirišljivoj masti pržila tri savršena jajeta. Kad on sede na ivicu kreveta, ona vešto smače jaja u tanjir, ostavljajući svu mast u tiganju. Bila su savršena, sa potpuno čvrstim belancima, sa celim, tečnim, jedva skorelim žumancima. Bilo je i slanine, izvadene iz tiganja četiri sekunde pre nego što postane reš, suve i aromatične. Bilo je i tosta, spolja zlatnog, a iznutra mekog i belog, na kome se brzo topio buter, jureći da nađe i napuni rupice i šupljine; dve kriške sa buterom, jedna sa džemom od narandže. Ležali su obasjani suncem, zračeci bojom koja je moguća samo kod džema od narandže i obojenog stakla.

Jeo je i pio je kafe, zatim je još jeo i pio kafe, i još kafe. Ona je sve vreme sedela u naslonjači sa njegovom košuljom u krilu i sa rukama kao igračicama, dok su dugmad ponovo zarasla u platno pod njenim hitrim i nežnim prstima.

Posmatrao ju je, a kad je završila, priđe joj i pruži ruku za košuljom, ali ona zavrte glavom i pokaza prstom. "Čistu."

On nađe pletenu polo košulju. Dok se oblačio, ona oprala sudove i tiganj i namesti krevet. On leže u naslonjaču, a ona kleče kraj njega i prihvati se smočenog zavoja na njegovoj levoj ruci, pregleda posekotine i ponovo ih zavi. Zavoj je bio čvrst, prijatan. "Sada ga možete nositi i bez omče", reče ona zadovoljno. Ustade i ode do kreveta. Sede na krevet i stade da ga posmatra, potpuno mirna sem njenih očiju, sem ustiju.

Napolju lastavica ispusti dug nežan cijuk, prekide ga i pusti da njegovi komadići padnu kroz bleštav vazduh. Lenjo promače jedan kamion, na kome je poigravala niska klepetuša, dok su jedan promukli čovek i jedan sa glasom viole hodali uporedo sa njim i pevali. Sa jednog prozora se začu okrugli zvuk sa movom u sredini, a na drugom se pojavi belo mače. Muva prolete pored mačeta, a ono se prope i zamahnu šapicom, izvinu se, skoči dole i izgubi se iz vida, kao da je sve vreme smeralo da ode; samo budala bi pomislila da je izgubilo ravnotežu.

A soba je bila puna tišine i budnosti koja nije postavljala zahteve, sem možda da ništa ne ostane neposmatrano. Devojka je ostala usnulih ruku i budnih očiju, dok se čovek po imenu Ozdravljenje rađao u svim njegovim porama, u celoj srži njegovoj, zauzimajući položaj njegovog odmornog tela, odmarajući se i malo rastući i ponovo se odmarajući i rastući.

Nešto kasnije, ona ustade. Bez dogovora, nego jedino zato što se činilo da je vreme da se tako uradi, ona uze svoju tašnu i ode do vrata, gde sačeka. On se pokrete, diže se i priđe joj. Izidoše.

Polako odoše do blago zatalasane, pokošene i uredene livade. Niže dole, u udolini, nekoliko dečaka igralo se lopte. Neko vreme su stajali i posmatrali. Nije skidala očiju sa njegovog lica; kad vide da se u njemu odražavaju samo figure u pokretu a ne i trajna zainteresovanost za samu igru, ona mu se dotače lakta i pođe dalje. Naiđoše na jezerce sa patkama i pošljunčenicima i cvetnim lejama. Ona ubra jedan cvet jagorčevine i zatače mu ga u rever. Naiđoše na klupu. Jedan čovek dogura do njih čista bela kolica. Ona kupi par viršli i flašu sode i pruži mu ih. Bez reči je jeo i pio. Nisu ništa govorili.

Kad je počelo da se smrkava, ona ga dovede natrag u sobu. Ostavi ga pola sata samog i kad se vratila, nađe ga u istom položaju u kome ga je i ostavila. Otvori pakete, isprži krmennadle i napravi salatu, i dok je jeo, skuva mu još kafe. Posle večere on zevnu. Istoga trenutka devojka je bila na nogama. "Laku noć", reče i ode.

On se polako osvrnu i pogleda u zatvorena vrata. Posle izvesnog vremena reče: "Laku noć." Skide se, leže u krevet i ugasi svetlo.

Idućeg dana su se vozili autobusom i ručali u restoranu.

Dan posle toga su se zadržali do kasno uveče, da vide koncert jednog orkestra.

Zatim je došlo jedno popodne kad je padala kiša pa su otišli u bioskop; gledao je film, bez reči, bez osmeha, bez mrštenja - nije se ni pomakao kad bi naišle muzičke scene.

"Vaša kafa." "Da odnesemo ovo u servis za pranje." "Hajdemo." "Laku noć." Samo to mu je govorila. Ostalo vreme ga je posmatrala i čekala, ne zahtevajući ništa.

Probudio se; bilo je mračno. Nije znao gde je. Lice je bilo tu, široko,

bajato, sa šiljastom bradom i naočarima sa debelim staklima. Kad je shvatio da je lice u njegovom umu a ne u sobi, lica nestade... ne; jednostavno je znao da nije u sobi. Ispuni ga bes što lice nije u sobi; mozak mu se topio od ljutnje. Da, ali ko je on? upita, i odgovori: "Ne znam, ne znam, ne znam..." i glas mu pređe u jecanje, sve mekše, mekše i mekše, sve dok se ne izgubi. Duboko udahnu, i onda se nešto unutar njega okliznu, pade i on se zaplaka. Neko ga uze za ruku, uze ga i za drugu ruku, držao ih je zajedno; bila je to devojka; bila je to čula i došla je. Nije bio sam.

Nije sam... zbog ovoga se zaplaka jače, gorče. Držao ju je za ruke dok se naginjala nad njim, gledao je kroz mrak u njeno lice i kosu nad sobom i plakao.

Ostala je sa njim sve dok nije prestao, i još dugo posle toga, pošto ju je stalno držao za ruku. Kad ju je pustio, bio je zaspao, te mu ona navuče ćebe do brade i na prstima se išunja iz sobe.

Ujutro je sedeo na ivici kreveta i posmatrao kako se para iz njegove kafe širi i bleđi na suncu, i kad ona stavi jaja pred njega, pogleda je. Usta mu zadrhtaše. Stajala je pred njim i čekala.

On konačno reče: "Jeste li doručkovali?" Nešto joj se upali u očima. Ona zavrte glavom.

On spusti pogled ka tanjiru, razmišljajući. Konačno ga odgurnu delić inča od sebe i ustade. "Pojedite ovo", reče. "Napraviću još."

Viđao je da se smeši, ali to ranije nije primećivao. Sada se činilo da je toplina svih pređašnjih osmeha skupljena u ovaj jedan. Ona sede i poče da jede. On isprži jaja, ne tako dobro kao što ih ona prži, i bila su gotova pre nego što se setio tosta, pa mu tost zagore dok ih je jeo. Nije uopšte pokušavala da mu pomogne, čak i kad se glupo zagledao u stočić, namrštio se i počeošao po bradi. Posle nekog vremena on nađe što je tražio - drugu šolju na vrhu kredenca. Nali joj šolju kafe i uze sebi onu koju ona nije ni dodirnula, i ona mu se opet nasmeši.

"Kako se zovete?" upita je; ovo je bilo prvo pitanje koje je postavio.

"Dženi Džerard."

"Oh."

Ona ga pažljivo pogleda, a zatim se pruži ka podnožju kreveta gde joj je ležala tašna. Privuče je sebi, otvori, i izvadi iz nje kratak komad

metala. Na prvi pogled je ličio na komad aluminijumske cevi, dugačak oko osam inča i ovalan u preseku. Ali je bio savitljiv - izatkan od sićušnih metalnih niti. Okrete mu dlan nagore i stavi mu cev u ruku.

Mora da ju je video, jer se zagleda u šolju. Ne sklopi prste oko nje. Izraz lica mu se ne promeni. Najzad, uze krišku tosta. Komad cevi pade, zakotrlja se, zastade na ivici stola i, ljujajući se koji tren, smače se na pod. On namaza buter na tost.

Posle toga prvog zajedničkog obeda nastupila je promena. Bilo je mnogo promena. Otada se više nije svlačio pred njom, niti je ignorisao činjenicu da ona još nije jela. Počeo je da plaća sitnice - autobuske karte, ručkove, i kasnije, počeo je da je propušta ispred sebe kad bi negde ulazili, da je prihvata za mišicu kad bi prelazili ulicu. Išao je sa njom na pijacu i nosio je pakete.

Setio se svoga imena; čak se setio da je "Hip" skraćeno od "Hipokrates." Međutim, nije mogao da se seti otkuda mu to ime i gde je rođen, ili bilo šta drugo o sebi. Ona ga nije požurivala, nije ga pitala. Jednostavno je provodila dane sa njim i čekala. I stalno je držala onaj komad aluminijumske cevi na vidnom mestu.

Skoro svakog jutra aluminijumska cev je stajala na njegovom stolu, pored šolje kafe. Ili bi bila u kupatilu, i drška od njegove četkice za zube bi bila zabodena u nju. Jednom ju je našao u džepu od kaputa u kome se redovno pojavljivalo nekoliko novčanica; ovaj put su novčanice bile savijene u smotuljak zataknut u cev. On ih je izvukao i odsutno pustio da cev padne, pa ju je Dženi podigla. Jednom ju je stavila u njegovu cipelu i kad je probao da je obuče pa nije uspeo, izvrnuo je cipelu i cev je ispala iz nje, pala na pod i tu ostala da leži. Kao da je bila providna ili čak nevidljiva; kad je morao da je uzme u ruke, kao u slučaju kad je u njoj bio zataknut novac, činio je to trapavo, sa mnogo nepažnje, samo da je se otarasi, i odmah bi je zaboravio. Dženi je nikada nije pominjala. Samo ju je tiho stavljala na njegov put, stalno, strpljiva kao klatno.

Njegova popodneva počеше da poseduju jutro, a njegovi dani juče. Počeo je da se seća klupe na kojoj su sedeli, pozorišta u koje su išli, i znao je da se sam vrati kući. Odustala je od svog vođstva čim je postao sposoban da ga preuzme, sve dok nije on postao taj koji je

planirao njihove dane.

Pošto nije imao ničega čega bi se sećao sem dana provedenih sa njom, to su bili dani otkrovenja. Išli su na piknike i vozali se autobusima. Našli su još jedan bioskop i jedno jezerce sa labudovima i patkama.

Bila je tu još jedna vrsta otkrića. Jednoga dana je stajao na sredini sobe i okretao se, gledajući po zidovima, prozorima i krevetu. "Bio sam bolestan, je li?"

A jednoga dana se zaustavio na ulici i zagledao u suru kuću preko puta. "Bio sam ovde."

Nekoliko dana kasnije, zastao je, namrštio se, i zagledao se u radnju sa muškom konfekcijom. Ne - ne u nju. U njega. U izlog.

Dženi je stajala kraj njega i posmatrala mu lice.

On polako diže levu ruku, pogleda na krivudavi ožiljak na nadlanci i na dva prava - jedan dugi i jedan kratak - na zglobu.

"Drži", reče ona i utisnu mu komad cevi u ruku.

I ne pogledavši u cev, on sklopi prste i napravi pesnicu. Iznenađenje mu prelete preko lica, a za njim bljesak čistog straha i nečeg nalik na ljutnju. Zatetura se.

"U redu", meko reče Dženi. On upitno promrmlja, pogleda je kao da je tuđinac i kao da je polagano prepoznade. Otvori šaku i pažljivo pogleda onaj komad metala. Okrete ga u ruci. "Ovo je moje", reče.

Ona klimnu glavom.

On reče: "Razbio sam ovaj izlog." Pogleda u izlog, ponovo obrte u ruci komad metala, stavi ga u džep i produži. Dugo je ćutao i u trenutku kad su se peli uz stepenice ka sobi, reče: "Razbio sam onaj izlog, pa su me strpali u zatvor. A ti si me izvukla, pa sam bio bolestan, pa si me dovela ovde, i sad mi je opet dobro."

Izvadi ključeve, otvori vrata i izmače se da je propusti. "Zašto si to uradila?"

"Tako, htela sam", reče ona.

Uhvati ga neki nemir. Ode do ormana i izvрте džepove svojih dvaju odela i sportskog kaputa. Pređe preko sobe i besciljno poče da otvara i zatvara fioke od kredenca.

"Šta je?"

"Ono", reče on neodređeno. Odluta u kupatilo, pa se opet vrati.

"Znaš, onaj komad cevi."

"Oh", reče ona.

"Imao sam ga", promrmlja on nesrećno. Još jednom zaokruži po sobi, pa se provuče pored Dženi koja je sedela na krevetu i pruži ruku ka noćnom stočiću. "Evo ga!" Pogleda u cev, savi je, pa sede u naslonjaču. "Ne bih voleo da ovo izgubim", reče sa olakšanjem. "Imam ga odavno."

"Bilo je u kovertu u kome su ti ga čuvali dok si bio u zatvoru", reče mu Dženi.

"Aha, aha." Savijao je cev u rukama, a zatim je podiže i zatrese pred njom kao neki sjajni, debeli, preteći kažipst. "Ovo ovde..."

Čekala je.

On zavrte glavom. "Odavno ga imam", ponovi. Diže se, napravi nekoliko koraka, pa opet sede. "Tražio sam jedno tipa koji... Ah!" zareža, "ne mogu da se setim."

"Nije važno", nežno reče ona.

On zagnjuri glavu među ruke. "Do đavola, zamalo što ga nisam našao", reče prigušenim glasom. "Dugo sam ga tražio. Oduvek sam ga tražio."

"Oduvek?"

"Pa, sve otkako... Dženi, opet ne mogu da se setim."

"U redu."

"U redu, u redu, nije u redu!" On se ispravi i pogleda je. "Izvini Dženi, nisam hteo da vičem na tebe."

Ona mu se nasmeši.

On reče: "Gde je bila ta pećina?"

"Pećina?"

On mahnu rukom. "Kao pećina. Pola pećina, pola brvnara. U šumi. Gde je bila?"

"Jesam li ja bila tamo sa tobom?"

"Ne", odvrati on. "Čini mi se da je to bilo ranije. Ne sećam se."

"Nemoj da te to brine."

"Brine me!" uzbuđeno reče on. "Imam prava da me brine, ili nemam?" Čim su mu reči izletele, on je pogleda tražeći oproštaj i nađe ga. "Moraš da shvatiš", reče malo tiše, "ovo je nešto što - moram da - slušaj", reče, i ponovo se uzbuđi, "može li nešto da bude važnije od svega ostalog na svetu, a ne možeš čak ni da se setiš šta je to?"

"Dešava se."

"Meni se desilo", reče on potišteno. "I ne sviđa mi se."

"Mnogo se uzbuđuješ," reče Dženi.

"Nego šta!" eksplodira on. Pogleda oko sebe i zavrte glavom. "Šta je ovo? Šta ja ovde radim? Uostalom, ko si ti, Dženi? Šta ti imaš od svega ovoga?"

"Hoću da ti pomognem da se oporaviš."

"Jeste, da se oporavim", zareža on. "Trebalo da se oporavim! Moram da budem bolestan. Da budem bolestan i da se još više razbolim."

"Ko ti je to rekao?" upade ona.

"Tompson", opali on, a zatim se opet skljojka u naslonjaču, pogledavši je sa glupim zaprepašćenjem na licu. Visokim, piskavim, maloletničkim glasom, on procvile: "Tompson? Ko je Tompson?"

Ona sleže ramenima i reče. "Onaj koji ti je rekao da se razboliš, pretpostavljam."

"Da", prošapta on, i opet, prisativši se "da-a-a-a..." Okrete komad cevi ka njoj. "Video sam ga. Tompsona."

Oko mu zape za cev i on je prinese očima i zagleda se u nju. Zavrte glavom, pa zaklopi oči. "Tražio sam..." Glas ga izdade.

"Tompsona?"

"Ne!" promrsi on. "Nikada nisam hteo njega da vidim. Da, jesam", popravi se. "Hteo sam da mu prospem mozak."

"Stvarno?"

"Da. Vidiš, on - on je bio - oh, šta mi se to događa sa glavom?" zaplaka se.

"De, de, de," poče ona da ga teši.

"Ne mogu da se setim, ne mogu," reče on slomljeno. "To je kao... vidiš da se nešto diže prema nebu, znaš da moraš da ga dohvatiš, skočiš iz sve snage tako da osetiš kako ti pucnu kolena, istegneš se i dohvatiš ga prstima, samo vrhovima prstiju..." Grudi su mu se nadimale. "Visiš, kao da ćeš celog života ostati tako obešen o vrhove prstiju, znajući unapred da nećeš uspeti, da nikako nećeš da ga obuhvatiš, a zatim padaš i posmatraš kako se diže i odlazi pod nebo, sve manje i manje, i nikada više..." Zavali se i zaklopi oči. Dahtao je. Prošaputa, jedva čujno: "I nikada nećeš..."

Stište pesnice. U jednoj od njih je i dalje bila cev, i on još jednom prođe kroz otkriće, čuđenje, zbunjenost. "Odavno ga imam", reče.

"Ludost. Ovo mora da ti zvuči potpuno ludo, Dženi."

"Oh, ne."

"Još uvek misliš da sam lud?"

"Ne."

"Bolestan sam", procvile on.

Ona se nasmeja, i to ga prenu. Priđe mu i povuče ga na noge. Odvuče ga do kupatila, otvori vrata i upali svetlo. Gurnu ga unutra, uz lavabo i kucnu u ogledalo. "Ko je bolestan?"

On vide čvrsto, uhranjeno lice kako zuri u njega i sjajnu kosu i bistre oči. Okrete se ka Dženi, istinski zaprepašćen. "Godinama nisam ovako dobro izgledao! Još kad sam bio u... Dženi, da li sam bio u vojsci?"

"Jesi li?"

On se ponovo ogleda. "U svakom slučaju, ne izgledam bolesno", reče, više za sebe. Dotače se po obrazu. "Ko mi to stalno govori da sam bolestan?"

Začu Dženine korake kako odmiču. Ugasi svetlo i pođe za njom. "Voleo bih da slomim kičmu tome Tompsonu", reče. "Da ga bacim kroz..."

"Kroz šta?"

"Čudno", reče on, "bio sam zaustio da kažem kroz betonski zid. Toliko sam uporno mislio o tome, da ga još uvek imam pred očima, i sebe kako bacam Tompsona kroz njega."

"A možda i jesi."

On zavrte glavom. "Nije to bio zid. Bio je izlog. Znam!" uzviknu. "Video sam ga i hteo da ga udarim. Video sam ga kako stoji na ulici i gleda me, i onda sam viknuo i zaskočio ga i... i..." Pogleda nadole u ožiljke na svojoj ruci. Zatim dodade zbunjeno: "Obrnuo sam se oko sebe i umesto njega udario u izlog. Bože."

Umorno sede. "Za to sam dobio zatvor i onda je bilo svršeno. Samo sam ležao u tom prokletom zatvoru, bolestan. Ne jedi, ne miči se, budi sve bolesniji i bolesniji i biće svršeno."

"Ali ipak nije svršeno."

On je pogleda. "Ne. Nije. Zahvaljujući tebi." Zagleda joj se u oči, u usne. "A ti, Dženi? Šta ti, u stvari, hoćeš?"

Ona obori oči.

"Oh, oprost mi, oprost mi. Mora da je zvučalo..." Pruži ruku ka njoj,

pa je spusti pre nego što je dodirnu. "Ne znam šta mi je danas. Jedino... ne shvatam te, Dženi. Šta sam ikada učinio za tebe?"

Ona se kratko osmehnu. "Ozdravio si."

"To nije dovoljno", reče on iskreno. "Gde stanuješ?"

Ona pokaza prstom. "U sobi preko puta tvoje."

"Oh", reče on. Seti se one noći kad je plakao, i zbunjeno odgurnu sliku natrag u prošlost. Osvrte se, loveći priliku da promeni predmet razgovora. "Da iziđemo."

"Važi." Da li je otkrio olakšanje u njenom glasu?

Vozili su se čamcem, jeli slatkiše od šećerne vate i igrali u jednoj letnjoj bašti. Naglas se čudio kad je to naučio da igra, ali je to bio jedini put da je pomenuo stvari koje su ga mučile, sve do kasno uveče. Ovo je bio prvi put da je svesno uživao u Dženinom društvu; ovo je bila prilika, a ne način života. Nikada je nije čuo da se smeje tako lako, da je toliko zapela da se vozi, da proba kojekakve slatkiše, da ga odvuče negde da vidi šta je tamo. U sumrak su stajali jedno uz drugo, naslonjeni na ogradu koja se nadnosila nad jezero, i posmatrali su kupače. Na plaži je ovde-onda bilo zaljubljenih parova. Hip se nasmeja kad ih vide, okrete se ka Dženi da joj nešto kaže o tome i zbuni se kad ugleda čudnovatu čežnju koja je omekšala njene zategnute crte. Navala emocija, neobjašnjivih i nežnih, natera ga da hitro skrene pogled. Delom je to bilo priznanje izuzetnosti njene introspekcije i želja da joj je ne omete; delom je to bio trenutak razumevanja da njeno bavljenje oko njega nije nužno bilo sve što je želela od života. Za njega je bio počeo život onoga dana kada je došla u njegovu ćeliju. Nikada ranije mu nije palo na pamet da njenih četvrt veka bez njega nisu bili neispisan list hartije kao što je bio njegov život.

Zašto ga je izbavila? Zašto baš njega, ako je morala da nekoga izbavi? I - zbog čega?

Šta bi ona mogla da želi od njega? Možda u njegovom izgubljenom životu postoji nešto što bi mogao da joj da? Ako postoji, zakle se u sebi, biće njeno, pa bilo šta da je; bilo je neshvatljivo da bi išta, bilo šta na svetu što bi mogla da dobije od njega, imalo veću vrednost od njegovog otkrića života koji je to stvorio.

Ali šta bi moglo da bude?

On se zagleda u plažu i u malu galaksiju zaljubljenih na joj, svaki par u svome posebnom svetu, odvojen, ali u harmoniji sa svima ostalima što su se nazirali u sumraku. Zaljubljeni... bio je osetio kako ga vuče ljubav... negde pozadi u maglama, nije mogao da se priseti gde, sa kim... ali je bila tu, i sa njom njegov stari, stari refleks, ne dokle ga ne ulovim i... Ali opet izgubi misao. Bilo šta da je bilo, bilo mu je važnije od ljubavi, ili braka ili zaposlenja, ili da bude pukovnik. (Pukovnik? Zar je ikada želeo da postane pukovnik?)

Da nije možda u pitanju osvajanje? Dženi ga je volela. Videla ga je i munja je sevnula, poželela ga je, i ovo je bio njen način kako da ga dobije. Dobro, onda! Ako to hoće...

On zaklopi oči, videvši njeno lice, njenu glavu zabačenu u čekanju, tišinu punu pažnje; njene vitke snažne ruke i elastično telo, njena očaravajuća gladna usta. Vide brzi niz slika koje je napravila kamera njegovog zdravog muškog uma, ali koje su bile stavljene u fasciklu 'neaktivno' u njegovom uznemirenom, pristrasnom umu: Dženine noge se ocrtavaju prema prozoru, kroz šareni oblak njene lagane svilene suknje. Dženi u seljačkoj bluzi, dok se prava strela jutarnjeg sunca savija i prileže uz njeno golo rame i meku gornju oblinu njenih grudi. Dženi kako igra, odbijajući se i pribijajući uz njega, kao da su njih dvoje zlatni listovi elektroskopa. (Gde je to video... radio sa... elektroskopom. Oh, naravno! U... Ali opet zaboravi). Dženi, jedva vidljiva u gustome mraku, kako blede sja kroz maglu najlona i štipanje njegovih obilnih suza i čvrsto ga drži za obe ruke sve dok se nije smirio.

Ali, ovo nije bilo zavodjenje, ova intimnost zajedničkih obeda i šetnji i drugih zajedničkih ćutanja, bez ijednog dodira, bez ijedne reči udvaranja. Fizička ljubav, čak i ona potisnuta i tiha, jeste nešto što zahteva, to je nešto žedno i čežnjivo. Dženi nije ništa zahtevala. Samo je... samo je čekala. Ako je njen interes ležao u njegovoj izbrisanoj prošlosti, bila je potpuno pasivna, jedino se postavljala da primi ono što bi on mogao da iskopa iz svoje prošlosti. Ako je želela nešto što je bio, što je učinio, zar ne bi u tom slučaju ispitivala i pritešnjivala, bockala i saletala isto onako kao što su to radili Tompson i Bromfild? (Bromfild? Ko je to?) Ali ona nikada nije ispitivala, nikada.

Ne, mora da je ovo drugo, ovo što ju je navelo da posmatra

zaljubljene sa toliko uzdržane tuge, sa izrazom lica kao u bezrukog čoveka opčinjenog zvucima violine...

Slika Dženinih ustiju, divnih, mirnih, punih očekivanja. Slika Dženinih hitrih ruku. Slika Dženinog tela, sigurno isto tako glatkog kao i njeno rame, čvrstog kao njena podlaktica, toplog, divljeg i željnog...

Okretoše se jedno drugom. Dah im se spojio i ostade među njima kao simbol i obećanje. U toku dva beskrajno duga otkucaja srca imali su svoju sopstvenu planetu na zvezdanom nebu zaljubljenih; a onda se Dženino lice izvi u grču koncentracije, usmerene ne ka naporu da se kontroliše, nego pre ka nekoj izuzetnoj preciznosti adaptiranja.

Nešto se desi u njemu, kao da mu se duboko u utrobi pojavi mala kugla najtvrđeg vakuuma. On ponovo udahnu i čarolija oko njih se prikupi i jurnu unutra zajedno sa dahom da ispuni vakuum, koji je proguta i ubi, svu, za tren oka. Ništa se ne pokrete, sem kratke grčevite promene na njenom licu; i dalje su stajali na zalasku sunca, primaknuti jedno drugom, sa njenim licem podignutim ka njegovom. Ali, više nije bilo čarolije; bili su dvoje, ne jedno, a ovo je bila tiha Dženi, strpljiva Dženi, Dženi u kojoj se ništa nije ni razbuktavalo ni gasilo. Ali ne - prava razlika je bila u njemu. Ruke su mu bile podignute da je obgrle, pa su se odjednom zaustavile, usne su mu upustile nerođeni poljubac i pustile ga da padne i izgubi se. On koraknu natrag. "Hoćemo li da idemo?"

Preko Dženinog lica prelete brz talasić žaljenja. Ovo je bilo isto kao i mnoge druge stvari koje su ga progonile: meke i fine stvari koje se zauvek poklanjaju vrhovima njegovih prstiju, a nikad ne daju da ih uhvati šakom. Skoro da je shvatio njenu žalost, bilo mu je na dohvat ruke, a sada je izgubljeno, potpuno izgubljeno, odletelo je visoko u nedohvat.

Ćuteći su se vratili do druma i sijalica sa ništavnim hiljadama sveća, do zabavnog parka i njegovih vrteški koje čoveka lažu da se kreće. Iza sebe, u mraku što se sve više hvatao, ostavili su sve istinsko zračenje, svako značajno kretanje. Sve su ostavili; nije ostalo dovoljno za bilo kakvu određenu reakciju. Sa vazдушnim puškama koje su ispaljivale teniske lopte na drvene ratne brodove; polugama koje su pritiskali da plišani hrtovi pojure ka cilju; strelicama koje su bacali na balone - sa svime ovim sahranili su nešto što je sada bilo

toliko sitno da nije ostavilo ni humku iza sebe.

Na jednom štandu bilo je nekoliko servomehanizama iz ratnih viškova, opremljenih tako da simuliraju radarsko navođenje artiljerijske mete. Bio je tu i jedan minijaturni protivavionski top kojim se nišani rukom, a njegovom najblažem pokretu bi hitro usledilo kretanje ogromnog topa na servopogon, koji je stajao iza njega. Na svedenoj tavanici promicale su siluete aviona. Sve u svemu, bio je to fini konglomerat drangulija i sjaja, mamipara na visokom nivou.

Hip priđe šatri, isprva zabavljen, a onda zagolican, pa očaran time što njegove male pokrete toliko poslušno ponavlja masivni top udaljen svih dvadeset stopa. Promašio je prvi i drugi 'avion'; posle toga je precizno proračunao kuda top "nosi", pa je opaljivao na svaku metu istog trenutka kad bi se pojavila na svodu, i svaku je obarao. Dženi je pljeskala kao dete, a vlasnik im poklonio gipsanu figuricu policijskog psa koja je jedva vredela petinu ulaznice. Bila je obojena žutom bronzom koja se skida na svaki dodir. Hip je ponosno uze; i mahnu rukom Dženi da priđe obaraču. Ona je snebivljivo pokretala nišanske sprave i smejala se kad bi veliki top zadrhtao i poklonio se. Obrazi su mu bili zarumenjeni, njegoveiskusne oči su očekivale pojavu svake mete. Hip reče krajem ustiju: "Podigni za četrdeset i pomeri u desni kvadrant, kaplare, inače će ti đavoli razmagnetisati upaljače."

Dženi malo začkilji, možda da bolje nanišani. Nije mu odgovorila. Obori prvu metu pre nego što se sasvim pojavila na veštačkom horizontu, i drugu, i treću. Hip je pljeskao rukama i radosno je zvao imenom. Za trenutak se činilo kao da Dženi pokušava da se pribere, ali je ličilo na čudan gest, pun napora čoveka okupljena mislima koji prisiljava sebe da se uključi u razgovor. Zatim propusti jedan avion i promaši četiri uzastopce. Pogodi još dva, jedan nisko, drugi visoko, i promaši poslednji za čitavu milju. "Nije baš dobro", reče bojažljivo.

"Odlično", galantno reče on. "Danas se i onako ne mora pogoditi."

"Ne mora?"

"Ne. Samo treba pogoditi blizu aviona. Posle toga upaljači sami preuzimaju vođenje. To su ti najpakleniji psi na svetu."

Ona pogleda figuricu u njegovim rukama i zakikota se. "Uvek ću je čuvati", reče. "Hipe, sav ti se kaput iskri od te zlatne boje. Da je damo nekome."

Odšetaše preko vašarišta, gore-dole između mnogobrojnih šatri sa svakojakim drangulijama, u potrazi za nekim kome bi mogli da poklone figuricu, i konačno nađoše što su tražili - namrgođenog mangupčića od oko sedam godina, koji je metodički isisavao uspomenu na buter i sok iz već dobro ogrizenog klipa kukuruza. "Ovo je za tebe", veselo mu doviknu Dženi. Dete ignorisa pruženi dar i zadrža svoj zastrašujuće odrasli pogled na njenom licu.

Hip se nasmeja. "Nije prodaja!" Čučnu pored deteta. "Hajde da se poigramo. Hoćeš da odvučeš ovo za jedan dolar?"

Bez odgovora. Dečak je i dalje sisao klip i posmatrao Dženi.

"Tvrda mušterija", nasmeja se Hip.

Dženi se iznenada strese. "Oh, pustimo ga na miru," reče, sneveseljena lica.

"Ne dam da mi nabija cenu", veselo reče Hip. Položi figuricu pored dečakovih raspadnutih cipela i zatače novčanicu od jednog dolara u jednu od poderotina koja je najviše ličila na džep. "Čast mi je da poslujem sa Vama, gospodine", reče i pođe za Dženi, koja je već bila odmakla.

"Velika pričalica", nasmeja se kad je stiže. Osvrnu se. Udaljeno pola bloka, dete je još uvek buljilo u Dženi. "Reklo bi se da si na njega ostavila životni utisak - Dženi!"

Dženi je bila stala kao ukopana, sa očima široko otvorenim i uprtim pravo napred i sa ustima koja su izražavala ogromno zaprepašćenje. "Bitanga mala!" procedi ona. "U njegovim godinama!" Naglo se okrete i pogleda iza sebe.

Hipa su očigledno varale oči, jer vide kako se klip kukuruza otrže iz zamazanih malih ruku, okrete se za devedeset stepeni i mlatnu mangupa po obrazu. Klip pade na tle, a dečak ustuknu četiri koraka, kreštavim glasom im uputi jedan izraz koji se ne može štampati i iščeze u jedno sokače.

"Auh!" reče Hip, užasnut. "Potpuno si u pravu!" Pogleda je sa divljenjem. "Ala imaš velike uši, bakice", reče, bezuspešno pokušavajući da šalom prikrije zbunjenost i neprijatno osećanje. "Nisam ništa čuo sve dok nije dobacio onaj prljavi izraz."

"Stvarno nisi?" reče ona. On po prvi put oseti ozlovoljenost u njenom glasu. Istovremeno oseti da nije on taj koji je uzrok njenoj zlovolji. Uhvati je za ruku. "Nemoj da se sekiraš oko toga. Hajde, idemo da

nešto pojedemo."

Ona mu se nasmeši, i sve je opet bilo u redu.

Sočni biftek i hladeno pivo u daščari obojenoj u drečavo zeleno. Šetnja do slatkog umora između šatri i štandova, do poslednjeg autobusa, koji je brekćući čekao. Osećanje pripadnosti zbog prijanjanja kičme uz naslon od sedišta. Zajednički dremež, zajednički osmesi, brzinom od šezdeset milja na sat kroz svetlucavu noć i, konačno, poznata stanica u poznatoj ulici, koja je bila prazna i puna odjeka, ali je bila moja ulica u mome gradu.

Probudiše jednog taksistu i kazaše mu svoju adresu. "Mogu li biti više živ nego što sam sada?" promrmlja Hip iz svoga ugla i onda shvati da ga je Dženi čula. "Mislim," popravi se on, "kao da je sav moj svet, gde god sam živeo, jednom bio nešto sitno u mojoj glavi, toliko duboko da nisam mogao ni da provirim napolje. A onda si ga ti napravila većim od sebe, pa zatim većim od grada, a večeras većim od... ovaj, mnogo većim", završi on slabim glasom.

Jedna usamljena ulična svetiljska prolete kraj njih i u odgovor prosu svoj osmeh na njega. On reče: "Zato sam se pitao još koliko veći može da bude."

"Mnogo veći", reče ona.

On se sanjivo zavalio u sedišta. "Odlično se osećam", promrmlja. "Osećam se... Dženi", reče on čudnim glasom, "osećam se bolestan."

"Znaš šta je to", reče ona smireno.

U njemu se pojavi napetost, pa se opet izgubi i on se meko nasmeja. Opet on. Prevario se. Prevario se. Nikad me više neće razboleti. "Šofer!"

Glas mu je zvučao kao kad se cepa meko drvo. Taksista prestašeno leže na kočnicu. Hip sunu napred iz sedišta i s leđa zgrabi vozača ispod pazuha. "Vozite natrag", reče uzbuđeno.

"Gospode bože", promrsi ovaj i počeo da okreće taksi. Hip se okrenu prema Dženi, sa odgovorom, nekom vrstom odgovora, napola uobličienog, ali ona nije imala pitanja. Mirno je sedela i čekala. Hip reče vozaču: "Do sledećeg bloka. Da, tu. Levo. Skrenite levo."

Zatim se ponovo zavalio, sa obrazom uz prozor, dok su mu oči češljale senovite kuće i crne travnjake. Posle izvesnog vremena, on reče: "Tamo. Ona kuća sa prilazom, gde je ona visoka živa ograda."

"Hoćete da uteram kola pred kuću?"

"Ne", reče Hip. "Još malo napred. Još malo... tu, odakle mogu da vidim."

Kad se taksi zaustavi, vozač se okrete ka njima pokušavajući da prodre očima kroz pomrčinu. "Ovde izlazite? To će biti dolar i..."

"Pssst!" Zvuk je bio toliko eksplozivan da se vozač skameni. Zatim umorno zavrte glavom i okrete se napred. Sleže ramenima i stade da čeka.

Hip je kroz prolaz u živoj ogradi zurio u belu kuću sa raskošnim tremom i kolskim ulazom, sa ukusnim prozorskim kopcima i vratima sa lepezastim svodom.

"Vozite nas kući", reče on posle nekog vremena. Ćutali su celim putem natrag. Hip je jednom rukom pritiskao slepoočnicu i zaklanjao oči. Dženin ugao taksija bio je tih i mračan.

Kad se kola zaustaviše, Hip se izvuče napolje i odsutno pomože Dženi da izađe. Dade vozaču jednu novčanicu, primi kusur, odvoji napojnicu i pruži mu je. Taksi ode.

Hip je stajao i gledao u novac u svojoj ruci, klizajući ga prstima po dlanu: "Dženi?"

"Da, Hipe."

On je pogleda. Jedva ju je video u mraku. "Uđimo."

Uđoše. On upali svetla. Ona skide šešir i obesi tašnu o krevetsku tablu, pa sede na krevet sa rukama u krilu. Ćekala je.

Kao da je bio slep, toliko je duboka bila njegova introspekcija. Polako se rasvesti, i dalje zureći u novac u svojoj ruci. Za trenutak se činilo da mu ništa ne znači; zatim ga polako, vidljivo prepozna i unese u svoje misli, u svoj izraz.

Sklopi šaku oko novca, zatrese njome, pa ga prosu po noćnom stočiću - tri zgužvane novčanice i nekoliko srebrnih novčića. "Ovo nije moje", reče.

"Naravno da jeste!"

On umorno zavrte glavom. "Nije. Ništa od svega tog novca nije moje. Ni novac za vožnju čamcem, ni onaj za kafu svakog jutra, ni... pretpostavljam da se ovde plaća kirija."

Ona je ćutala. "Ona kuća", reče on. "Ćim sam je video znao sam da sam bio tamo. Bio sam tamo pred samo hapšenje. Tada nisam imao

novaca. Sećam se. Zakucao sam na vrata i bio sam prljav i lud i rekli su mi da prođem naokolo i uđem na zadnja vrata ako hoću da dobijem nešto za jelo. Nisam imao novaca; toga se odlično sećam. Jedino što sam imao bilo je..."

Izvadi iz džepa pletenu metalnu cev. Uhvati odsjaj sijalice na njoj, pa je opet okrete tako da se odsjaj izgubi, steže je, a zatim njome pokaza na noćni stočić.

"A od trenutka kad sam ovde došao imam novaca. Svakoga dana, u levom džepu od kaputa. Nikada se nisam pitao pitao otkuda mi. To je tvoj novac, je li, Dženi?"

"Tvoj je. Pusti to, Hipe. Nije važno."

"Kako to misliš", kresnu on. "Moj, zato što si mi ga dala?" probi njeno ćutanje vrelim zrakom ljutnje i klimnu glavom. "To sam i mislio."

"Hipe!"

On zatrese glavom, naglo, žestoko, što je bio jedini izraz koji je toga trenutka mogao da nađe za snažan nalet vetra koji mu je cepao grudi. Bila je to ljutnja, bilo je to poniženje, bila je to duboka jalovost i besan napad na zastore koji su zaklanjali njegovu spoznaju o sebi. Sroza se u naslonjaču i prekri lice rukama.

Oseti njenu blizinu, a zatim njenu ruku na ramenu. "Hipe..." prošapta ona. On izmače rame i ruke nestade. Začu se blago škripanje opruga kad Dženi ponovo sede na krevet.

On polako spusti ruke. Lice mu je izražavalo bol. "Moraš da shvatiš, nisam ja ljut na tebe, nisam zaboravio šta si učinila, nije to", blebetao je. "Opet sam sav smušen" reče promuklim glasom. "Činim nešto, a ne znam zašto. Stvari koje moram da uradim, ne znam koje. Kao..."

On se zamisli, pokuša da razluči hiljade komadića koji su se kovitlali i poigravali na vetru što je duvao kroz njega. "Kao što znam da ovo ne valja, da ne treba da budem ovde, da jedem, da trošim novac, ali ne znam ko je uopšte rekao da ne treba, gde sam to naučio. I... i kao što sam ti rekao, ono... što hoću da nađem nekoga, a ne znam ko je taj i ne znam zašto. Večeras sam rekao ..." Zastade i jedan dug trenutak je ispunjavao sobu šištanjem daha koji je ispuštao kroz zube, zategnutih i posuvraćenih usana. "Večeras sam rekao, moj svet... mesto gde živim, stalno postaje sve veće. Upravo sada je dovoljno porastao da uključim onu kuću pred kojom smo se zaustavili. Zašli smo za onaj ugao i znao sam da je kuća tamo i

morao sam da je pogledam. Znao sam da sam ranije bio tamo, prljav i sav uzbuđen... potresen... rekli su mi da prođem okolo, na zadnja vrata... izdrao sam se na njih... još neko je naišao. Pitao sam ih, hteo sam da saznam o nekoj..."

Tišina, i opet šištavi dah.

"...deci koja su tu bila, a tu nisu živela nikakva deca. I onda sam ponovo vikao, svi su se poplašili, i ja sam se malo primirio. Rekao sam im neka mi samo kažu ono što hoću da znam. Otići ću, ne želim da ih plašim. Rekao sam, u redu, nema dece, onda mi recite gde je Alisija Kju, samo me pustite da govorim sa Alisijom Kju."

On se uspravi, usjaktalih očiju, i uperi komad cevi u Dženi. "Vidiš? Sećam se, sećam se njenog imena, Alisija Kju!" Ponovo se zavalio u naslonjaču. "I onda su mi rekli - 'Alisija Kju je umrla.' A zatim su rekli, oh njena deca! Kazali su mi kuda da idem da ih nađem. Negde su mi to zapisali, imam ga negde..." Poče da pretražuje džepove, najednom se zaustavi i izbeči u Dženi. "Bilo je u starom odelu, kod tebe je, ti si ga sakrila!"

Da je objasnila, da je odgovorila, sve bi bilo u redu, ali ona ga je samo posmatrala.

"Dobro", zaškriguta on. "Setio sam se jedne stvari, setiću se i druge. Ili ću jednostavno da se vratim tamo i da ih ponovo pitam. Šta ćeš mi ti."

Ona ne promeni izraz lica, ali dok ju je gledao, on odjednom vide da ga je namerno držala nepromenjenim i da joj je to predstavljao ogroman napor.

On nežno reče: "Bila si mi veoma potrebna. Bez tebe bih bio mrtav. Ti si..." Nije imao reči da izrazi ono što je ona bila za njega, pa zato prekide da traži reč i nastavi "Jedino je došlo vreme da mi više nisi potrebna na taj način. Imam neke stvari da raščistim, ali to moram da uradim sam."

Ona najzad progovori: "Sve si ti sam uradio, Hipe, sve. Jedino što sam ja uradila jeste što sam te stavila gde možeš da to uradiš. Ja - htela bih da nastavim tako."

"Ne moraš," ponovo je uveri. "Sad sam porastao. Mnogo sam napredovao; oživeo sam. Nema više mnogo da se sazna."

"Ima još mnogo", tužno reče ona.

On zavrte glavom. "Kad ti kažem, znam! Saznanje o toj deci, o toj

Alisiji Kju, a onda adresa gde su se preselili to je bilo na samom kraju; tamo sam vrhovima prstiju dodirnuo - to što sam hteo da uhvatim. Samo još to jedno mesto, ta adresa gde su deca; samo mi još to treba. Tu će biti i on."

"On?"

"Onaj, znaš, onaj koga tražim. Zove se..." On skoči na noge. "Zove se..."

Iz sve snage se tresnu pesnicom po dlanu, krvnički. "Zaboravio sam", prošapta.

Zavuče udarenu ruku u kratku kosu na zatiljku i prevrnu oči u naporu da se koncentriše. "U redu", reče. "Saznaću sada."

"Sedi", reče ona. "Hajde, Hipe. Sedi i slušaj me."

Preko volje, on sede; gledao ju je ozlojeđeno. Glava mu je bila puna napola shvaćenih slika i fraza. Mislio je: Zar ne može da me ostavi na miru? Zar neće da me pusti da malo razmislim?

Ali zbog toga što je ona... Zbog toga što je ona Dženi, on pristade.

"U pravu si, ti to možeš da učiniš", reče ona. Govorila je polako i krajnje pažljivo. "Sutra možeš da odeš u tu kuću, ako želiš, i da dobiješ adresu i nađeš ono što tražiš. Samo što ti to neće apsolutno - ništa - značiti. Hipe, znam to!"

Streljao ju je očima.

"Veruj mi, Hipe; veruj mi?"

On se zalete preko sobe, zgrabi je za zglobove i povuče uvis, pa joj se unese u lice. "Ti znaš!" Viknu. "Kladim se da znaš. Znaš sve, je li tako? Sve vreme si znala. Ja ovde hoću da poludim što ne mogu da saznam, a ti sediš tu i gledaš kako se uvijam kao crv!"

"Hipe! Hipe, moje ruke..."

On ih još jače steže i protrese je. "Ti znaš, je li da znaš sve o meni?"

"Pusti mi, pusti me, molim te. Oh, Hipe, ti ne znaš šta radiš!"

On je baci natrag na krevet. Ona prikupi noge, okrete se na bok, pridiže se na lakat i kroz suze koje nisu bile svojstvene ni jednoj Dženi koju je do tada video, podiže pogled ka njemu. "Ne znaš", gušila se, "šta..." a zatim se umiri i jecajući poče da odašilja, kroz svoje nemoguće suze, neku veliku, čudnu poruku koju on nije mogao da pročita.

On polako kleče uz krevet. "Ah, Dženi, Dženi."

Usta joj se zgrčiše. To se nije moglo nazvati osmehom, nego samo

pokušajem da se osmehne. Dodirnu mu kosu. "U redu je", prošapta. Pusti da joj glava padne na jastuk i sklopi oči. On podavi noge poda se, sede na pod, stavi ruke na krevet i nasloni obraz na njih.

Dženi reče, zatvorenih očiju: "Razumem, Hipe; zaista razumem. Želim da ti pomognem, želim da ti i dalje pomažem."

"Ne želiš", reče on, ne gorko, nego iz dubina emocije nalik na tugu.

Pogodio je - možda po njenom disanju - da joj je opet izazvao suze.

Reče: "Ti znaš o meni, znaš sve što tražim." Ovo mu zazvuča kao optužba i bi mu žao zbog toga. Hteo je samo da izrazi svoje razmišljanje, ali nije bilo drugog načina da se iskaže. "Je li da znaš?"

Još uvek zatvorenih očiju, ona klimnu glavom.

"Onda pričaj."

Sa naporom se diže i vrati se do naslonjače. Kad nešto hoće od mene, mislio je pakosno, ona samo sedne i čeka. Skljoka se u naslonjaču i pogleda je. Nije bila ni mrdnula. On učini svesan napor i izbacila gorčinu iz svojih misli, ostavivši samo sadržaj, izveštaj. Čekao je.

Ona uzdahnu i sede. Kad vide njenu umršenu kosu i zarumenele obraze, on oseti navalu nežnosti. Ali je strogo uguši.

Dženi reče: "Moraš mi verovati na reč. Moraš da mi veruješ, Hipe."

On lagano zavrte glavom. Dženi obori oči i spusti ruke u krilo. Podiže jednu i nadlanicom se dotače oka.

Reče: "Onaj komad kabla."

Cev je ležala na podu gde ju je bio bacio. On je podiže. "Šta je sa njom?"

"Kad si se prvi put setio da ga imaš - kad si se setio da je tvoj!"

On razmisli. "Kuća. Otišao sam u kuću da pitam."

"Ne", reče ona, "ne mislim na to. Kasnije, pošto si bio bolestan."

"Oh." On načas zaklopi oči i namršti se. "Izlog. Onoga časa kad sam se setio izloga i da sam ga razbio. Setio sam se toga i onda sam se setio cevi... Oh !" Grubo se prekide. "Ti si mi je stavila u ruku."

"Tačno. I punih osam dana sam ti je stalno stavljala u ruku. Jednom sam ti je stavila u cipelu. Na tanjir. U kutiju za sapun. Jednom sam zatakla tvoju četkicu za zube u nju. Svaki dan, deset puta dnevno - osam dana, Hipe!"

"Ja ne..."

"Ne razumeš! Oh, ne mogu te zbog toga osuđivati."

"Nisam hteo to da kažem. Hteo sam da kažem, ne verujem ti."

Ona ga najzad pogleda. Kad ga je pogledala, on shvati koliko su retke bile prilike kad je bila sa njim a nije ga gledala pravo u oči. "Istina je" reče ona sa žestinom u glasu. "Istina je, Hipe. Tako je bilo."

On preko volje klimnu glavom. "U redu. Znači tako je bilo. Kakve to ima veze sa..."

"Čekaj", zamoli ona. "Videćeš... svaki put kad bi se dotakao kabla, odbijao si da priznaš da postoji. Puštao bi da ti se otkotrlja iz ruke i ne bi ni primetio kad padne na pod. Gazio si po njemu bosim nogama, a nisi ni osećao. Jednom ti je bio u jelu, Hipe; zahvatio si ga sa punom viljuškom boranije, stavio si jedan njegov kraj u usta i samo pustio da ti padne iz ustiju na sto; nisi ni znao da je tu!"

"Za..." reče on sa naporom, a zatim, "zamračenje. Tako je to nazvao Bromfild." Ko je Bromfild? Ali mu ovo iskliznu iz pameti; Dženi je govorila.

"Tačno. A sada pažljivo slušaj. Kad je došlo vreme da iščezne zamračenje, njega je nestalo; i ti si se našao sa kablom u ruci, znajući da postoji. Ali ništa što sam pre toga pokušala nije učinilo da se to desi pre nego što je došlo vreme da se desi!"

On se zamisli. "A - šta je učinilo da dođe vreme da se desi?"

"Vratio si se."

"Do radnje, do izloga"

"Da", reče ona i odmah zatim: "Ne. Htela sam da kažem ovo: oživeo si u ovoj sobi, i - ovaj, i sam si rekao: tvoj svet je porastao, dovoljno je porastao da uključi sobu, a zatim ulicu, pa grad. Ali se isto to dešavalo i sa tvojim pamćenjem. Pamćenje ti je postalo dovoljno veliko da uključi juče, prošlu nedelju, a onda zatvor, pa onda ono što te je dovelo u zatvor. Pazi sada: u tome trenutku kabl ti je nešto značio, značio ti je nešto strahovito važno. Ali kada se to desilo, sve vreme pošto se desilo, kabl ti nije ništa značio. Nije ti ništa značio sve do trenutka kad je tvoje sećanje moglo da se vrati toliko daleko. Onda je kabl ponovo postao stvaran."

"Oh", reče on.

Ona obori oči. "Znam sve o kablju. Mogla sam da ti objasnim. Stalno sam pokušavala da ti obratim pažnju na njega, ali ti nisi hteo da ga vidiš sve dok nisi postao spreman da ga vidiš. Tačno je da znam još

mного o tebi. Ali, zar ne uviđaš da ako ti kažem, nećeš moći da me čuješ?"

On zavrte glavom, ne u znak poricanja, nego ošamućeno. Reče: "Ali ja više - nisam bolestan!"

Pročita odgovor na njenom izražajnom licu. Promuća: "Ili jesam?" i ljutnja se uskomeša u njemu. "Ma šta mi napriča", zareža, "nećeš valjda reći da ću ogluveti ako mi kažeš gde sam išao u gimnaziju."

"Naravno da nećeš", reče reče ona strpljivo. "Jedino ti niće ništa značiti. Ne bi se povezalo ni sa čim." Ujede se za usnu u naporu da se koncertriše. "Evo, vidi: nekoliko puta si pomenuo Bromfilda.."

"Koga? Bromfilda? Nisam."

Ona začkilji. "Hipe - jesi. Nema ni deset minuta."

"Jesam li?" Zamisli se. Zamisli se duboko. Zatim široko otvori oči. "Bogamu, jesam?"

"U redu. Ko je on? Šta ti je on?"

"Ko?"

"Hipe!" oštro podviknu Dženi.

"Izvini", reče on. "Čini se da sam se opet spetljao." Ponovo se duboko zamisli, pokušavajući da se priseti cele serije, svake reči. Najzad, "B-bromfild," reče sa teškoćom.

Teško da će to ostati kod tebe. To je samo blesak iz daleke prošlosti. Neće ti ništa značiti sve dok se ne vratiš čak dotle i uzmeš što ti treba.

"Da se vratim? Kako da se vratim?"

"Zar se sve vreme ne vraćaš - od trenutka kad si ovde bio bolestan do trenutka kad si bio u zatvoru, pa kad su te uhapsili, i pre toga, do tvoje posete onoj kući? Razmisli o tome, Hipe. Razmisli zašto si otišao u tu kuću."

On učini nestrpljiv gest. "Nema potrebe. Zar ne uviđaš? Otišao sam u tu kuću jer sam tražio nešto - šta ono beše? Oh, decu; neku decu koja bi mi kazala gde je maloumnik." Skoči na noge i nasmeja se. "Vidiš? Maloumnik - setio sam ga se. Setiću se svega, videćeš. Maloumnik... bio sam ga godinama tražio, oduvek. Ja... zaboravio sam zašto, ali", reče on, "sada to nije uopšte važno. Ono što pokušavam da ti objasnim jeste da ne moram da se vratim do početka; vratio sam se dokle mi je potrebno. Sada sam opet na stazi. Sutra idem u onu kuću da dobijem adresu, a zatim ću otići na

to mesto i dovršiću ono što sam bio počeo kad sam izgubio..."

Glas mu zadrhta, on ošamućeno pogleda unaokolo, spazi cev i zgrabi je. "Ovo", reče trijumfalno. "Ovo je deo od-od - oh, do đavola!"

Sačekala je dok se dovoljno primirio da je čuje, pa reče: "Je l' vidiš?"

"Šta, je l' vidim?" upita on slomljeno, bedno.

"Ako sutra odeš tamo, upašćeš u situaciju koju ne razumeš, zbog razloga kojih ne možeš da se setiš, tražićeš nekoga ko ti ništa ne znači, da bi pronašao nešto što ne možeš da zamisliš. Ali," priznade ona, "u pravu si, Hipe - ti to možeš da učiniš."

"Ako učinim", reče on, "sve će se vratiti."

Ona zavrte glavom. On oštro reče: "Ti znaš sve?"

"Da, Hipe"

"E pa, baš me briga. Svejedno ću to da učinim."

Ona duboko udahnu: "Poginućeš."

"Šta?"

"Ako odeš tamo, poginućeš", vrlo razgovetno reče ona. "O, Hipe, zar dosad nisam bila u pravu? Zar ne? Zar se nisi već dosta vratio unazad - stvarno povratio prošlost, tako da ti se više ne izmiče?"

Izmrcvaren, on reče: "Kažeš mi da sutra mogu da odem odavde i da nađem to za čim tragam - tragam? To za šta živim... i kažeš mi da će me to ubiti. Šta hoćeš od mene? Šta pokušavaš da mi kažeš da uradim?"

"Da samo nastaviš", zamoli ga ona. "Da samo nastaviš ono što si dosad radio."

"Zbog čega?" razbesne se on. "Da se vraćam i vraćam, da se sve više udaljujem od onoga što želim? Kakvo dobro će..."

"Dosta!" oštro reče Dženi. Na svoje veliko iznenađenje, on ućuta.

"Još malo pa ćeš početi da grizeš tepih", reče nežno i sa tračkom vedrine u glasu. "Od toga nema vajde."

Borio se protiv njene vedrine, ali je bila neodoljiva. Dozvoli da ga dodirne, ali je odbaci; ipak ga je dodirnula. On progovori, mnogo tiše: "Znači, naređuješ mi da ne smem da nađem ono - maloumnika i ... šta ono beše?"

"Oh," reče ona, dok joj je lice zračilo iskrenošću,

"Oh, ne! Hipe, naći ćeš, zaista ćeš naći. Ali moraš da znaš šta tražiš; moraš da znaš zašto tražiš."

"Koliko vremena treba za to?"

Ona zavrte glavom. "Ne znam."

"Ne mogu da čekam. Sutra..." On ubode prstom u prozor. Mrak se već srebrio, sunce se primicalo i potiskivalo ga. "Danas, pogledaj! Danas bih mogao da odem tamo... moram; ti shvataš koliko mi to znači, koliko dugo sam..." Glas mu se sasvim utiša; zatim se naglo okrete njoj. "Kažeš da ću poginuti; više volim da poginem sa tom stvari u rukama; za nju jedino i živim!"

Ona ga tragično pogleda. "Hipe..."

"Ne!" odseče on. "Nećeš me odvratiti."

Ona zausti da nešto kaže, pa se predomisli i pognu glavu. Zatim leže na krevet i zagnjuri lice u jastuk.

Besno je koračao gore-dole po sobi, a zatim zastade iznad nje. Lice mu omekša. "Dženi", reče, "pomozi mi..." Nepomično je ležala. Znao je da ga sluša. Reče: "Ako postoji opasnost... ako će nešto pokušati da me ubije... reci mi šta je. Bar mi reci šta da očekujem."

Ona okrete glavu ka zidu, tako da je mogao da je čuje, ali ne i da je vidi. Zatim reče: "Nisam rekla da će nešto pokušati da te ubije. Rekla sam da ćeš poginuti."

Još dugo je stajao nad njom. Zatim zareža: "U redu. Poginuću. Hvala ti za sve, Dženi. Bolje da ideš kući." Ona se spuza sa kreveta, polako i slabašno, kao da je pretučena. Pogleda ga sa takvim izrazom sažaljenja i tuge na licu da mu se od toga steže srce. Ali on stisnu zube, pogleda ka vratima pa joj glavom pokaza na njih.

Otišla je, bez osvrta, vukući noge. Ovo je bilo više nego što je mogao podneti. Ali je pustio da ode.

Krevet je bio blago naboran. On polako pređe preko sobe i pogleda ga. Ispruži ruku, a zatim pade napred i zari lice u njega. I dalje je bio topao od njenog tela i za trenutak toliko kratak da se ne može definisati - oseti nešto o pomešanom dahu, dvema začaranim dušama koje se okreću jedna drugoj da postanu jedno. Ali toga nestade, svega nestade i on je iscrpljeno ležao.

Hajde, razboli se. Sklupčaj se i umri. "Važi", prošapta. Što da ne. Uostalom, ne menja stvar. Umro ili poginuo, koga je briga?

Dženi nije briga.

Zatvori oči i vide jedna usta. Pomisli da su Dženina, ali je brada bila i suviše šiljasta. Usta rekoše: Samo lezi i umri, to je sve, i nasmešiše

se. Osmeš učini da se svetlo odbije od debelih naočara, što mora da znači da je video celo lice. A zatim ga zgrabi bol, toliko oštar i brz da trže glavu uvis i urliknu. Ruka, ruka mu je bila posečena. On pogleda nadole u nju i vide ožljka koji su izazvali ovaj nagli, restimulativni bol. "Tompson, ubiću toga Tompsona."

Ko je Tompson, ko je Bromfild, ko je malumnik u pećini... pećina... gde je pećina, gde su deca... deca... ne, dečja... gde su dečja... odela, to je! Odela, stara, poderana, rite; ali on je tako...

Dženi... Poginućeš. Samo lezi i umri.

Oči mu se prevrnuše, napetost se izgubi i ostavi ljigavu letargiju. Ovo nije bilo dobro, ali je bilo bolje od osećanja. Neko je rekao: "Podigni za četrdeset i pomeri u desni kvadrant, kaplare, inače će ti đavoli razmagnetisati upaljače." Ko je to rekao?

On, Hip Berouz. On je to rekao. Kome je rekao?

Rekao je Dženi, dok je sedela za nišanom protivavionskog topa.

Frknu. Dženi nije kaplar. "Realnost nije najpriyatnija atmosfera, poručniče. Ali mi volimo da mislimo da smo opremljeni za nju. I to imamo finu opremu, kakvu jedan inženjer može samo da ceni. Ubacite opsesiju, i realnost je neće tolerisati. Nešto mora da popusti; ako nestane realnosti, vaša fina oprema ostaje bez ičega na čemu bi funkcionisala. Bez ičega za što je konstruisana. Zbog toga loše funkcioniše. Za to izbacite opsesiju; počnite da funkcionišete onako kako ste konstruisani da funkcionišete."

Ko je to rekao? Oh - Bromfild. Đubre! Inženjeru drži pridike o mašinstvu. "Kapetane Bromfilde", (umorno, dvadesethiljaditi put), "da nisam inženjer ne bih ga našao, ne bih ga prepoznao i sad bi me bilo baš briga." Ah, nije važno.

Nije važno. Samo se sklupčaj i sve dok Tompson ne pokaže svoje lice. Samo se sklupčaj i... "e, bogami, neću", zaurla Hip Berouz. Skoči sa kreveta i stade nasred sobe, tresući se. Sklopi ruke preko očiju i stade da se ljulja kao mladica na vetru. Neka je sav smušen, Bromfildov glas, Tompsonovo lice, pećina puna dečje odeće, Dženi koja želi da on pogine; ali ima nešto u šta je siguran, nešto što zna: Tompson ne može da ga natera da se sklupča i umre. Dženi ga je oslobodila od toga!

Još uvek se ljuljajući, zajeca, "Dženi...?"

Dženi nije želela da on umre.

Dženi nije želela da on pogine; u čemu je stvar? Dženi samo hoće da se on... vrati. Da sačeka.

Pogleda u prozor kroz koji se već beleo dan.

Da sačeka? Zašto, kad će možda još danas dobiti tu adresu i naći decu i maloumnika i... u svakom slučaju naći njega; on to želi, je li tako? Danas. A onda će bogami, pokazati Bromfildu ko ima opsesiju! Samo ako preživi, pokazaće on tome Bromfildu.

Ali ne; Dženi je od njega htela da ide drugim putem, da se vrati. Dokle da se vrati? U godine gladi, niko ti ne veruje, niko ti ne pomaže, loviš i loviš, gladuješ i mrzneš se, za mali trag i još jedan koji se u njega uklapa: adresa iz kuće sa kolskim ulazom koju je našao po adresi sa komada hartije u dečjoj odeći koja je bila u... u...

"Pećini", reče glasno. A u pećini su bila dečja odela, a među njima je bio prljavi mali izvrljani komad papira, i to ga je dovelo do kuće sa kolskim ulazom, ovde u gradu.

Još jedan korak natrag, veliki korak; u to je bio duboko ubeđen. Jer je otkriće u pećini dokazalo da je zaista video ono što je Bromfild tvrdio da nije video; imao je i komad toga! Podiže ga, steže i izvi: srebrnast, lagan, čudnovato izatkan - komad cevi. Naravno, naravno! I taj komad cevi je iz pećine. A sada je kod njega.

U njemu poče da raste duboko uzbuđenje. Ona mu je rekla: "Vrati se", a on je odgovorio ne, dugo traje. Koliko... je trajao ovaj korak, ovo ponovno otkriće pećine i njenog blaga?

Baci pogled na prozor. Nije moglo proći više od trideset minuta, najviše četrdeset. Da, i dok je bio sav zbrkan, iscrpljen, ljut, kriv, povređen. Kako bi bilo da proba da se vrati glavom napred, odmoren, nahranjen, pribran, uz - uz Dženinu pomoć?

Pritrča vratima, otvori ih, prelete preko hodnika i širom otvori vrata preko puta. "Dženi, slušaj", reče, divlje uzbuđen. "Oh, Dženi..." i glas mu se preseče. Jedva se zaustavi kad je već bio šest stopa unutra. "Molim vas - oprostite", zbunjeno promuca. Pođe natraške prema vratima, udari leđima o njih i zalupi ih; histerično se okrete, otvori ih i izlete u hodnik. Bože, mislio je, što mi nije rekla. Preko hodnika se dotetura do svoje sobe, osećajući se kao gong u koji tek što je udareno. Zatvori vrata, zaključa ih i nasloni se leđima na njih. Negde pronađe škripavi zvuk zbunjenog smeha koji mu pomaže. Napola se okrete da pogleda u daske svojih zaključanih vrata, privučen protiv

svoje volje. Pokuša da spreči svoj um da se vrati preko hodnika i uđe kroz vrata preko puta, ali ne uspe; opet vide sliku, živo, i opet se nasmeja, sav crven u licu; i dalje se neugodno osećao. "Trebalo je da mi kaže", promrmlja.

Okolo mu zape za komad cevi i on ga podiže i položi u naslonjaču. To istisnu neprijatan događaj; vrati pred njega ono što je bilo hitnije. Mora da nađe Dženi. Da govori sa njom. Možda je to ludost, ali ona će znati: možda će se zajedno sa njom brže vratiti. Vrlo brzo, toliko brzo da će možda još danas naći toga maloumnika. Ah... verovatno je beznadežno, ali Dženi, Dženi će znati. Zato čekaj. Doći će ona kad bude spremna; moraće da dođe.

Zavali se, ispruži noge koliko god je mogao, sve dok mu naslon čvrsto ne prionu uz potiljak. U njemu poraste umor kao mirišljavi dim, zamagljujući mu oči i puneći mu nozdrve.

Ruke mu omlitaviše, oči mu se sklopiše. Nasmeha se jednom, sitno, glupavo, nalik na njištanje; ali mu slika nije bila dovoljno jasna niti se zadržala dovoljno dugo da bi prekinula njegovo duboko, zdravo propadanje u san.

Bup-bup-bup-bup-bup-bup-bup-bup.

(Predesetnjaci, pomisli, gore u brdima. Životna ambicija svakog usamljenog dečaćića: da ima automat i da njime kosi kao baštenskim crevom).

Du-du-du-du!

(Erlikoni! *Protivavionski topovi, od švajcarske fabrike Oerlicon; prim. prev.* Odakle li su samo iskopali te starudije? Je li ovo protivavionska baza ili muzej?)

Hipe! Hipe Berouze!

(Sunce mu žarko, kad će već jednom taj kaplar da nauči da kaže "poručniče?" Ne da mi je stalo do toga, sasvim mi je svejedno, ali će jednog dana da me tako pozove pred nekim maloletnim pukovnikom, pa ćemo obojica zaglaviti).

Du! Du? Du! "Oh ... Hipe!"

On sede u krevetu, dlanovima protrlja oči, i odjednom topovi postadoše lupanje u vrata, a kaplar postade Dženi, koja je dozivala odnekuda, i protivavionska baza se raspade, zamagli se i odlete u fabriku snova.

"Uđi", zakrklja on. "Hajde, ulazi."

"Zaključano je."

On progunđa i stade na utrnule noge. Sunce je prosipalo tople zrake kroz zavese. On se otetura do vrata i otvori ih. Oči mu još nisu ništa videle, a noge su mu klecale.

"Oh, Hipe!"

On preko njenog ramena vide ona druga vrata i seti se. Uvuče je u sobu i zatvori vrata. "Slušaj, strašno mi je žao zbog onoga. Ispao sam velika budala."

"Hipe - nemoj," meko reče ona. "Nije važno, ti to znaš. Je li ti dobro?"

"Malo sam smućen", priznade on i ljutnu se što mu ponovo nadodje zbunjeno smeh. "Pričekaj da ispljuskam lice hladnom vodom i da se malo probudim." Viknu iz kupatila: "Gde si bila?"

"Šetala sam. Razmišljala sam. Zatim... čekala sam pred kućom. Bojala sam se da ćeš - znaš. Htela sam da te pratim, da se nađem uz tebe. Mislila sam da bih mogla da ti budem od pomoći... Stvarno ti je dobro?"

"Naravno. I rešio sam da nikuda ne idem ako se prethodno nisam dogovorio sa tobom. Ali, što se tiče nje - nadam se da je njoj dobro."

"Šta?"

"Izgleda da se prepala više od mene. Što mi nisi rekla da ima još neko u tvojoj sobi? Da si mi rekla, ne bih onako banuo..."

"Hipe, šta to pričaš? Šta se to desilo?"

"Oh!" reče on, "Jasno mi je. Došla si pravo ovamo - još nisi bila u svojoj sobi."

"Nisam. Šta, zaboga, hoćeš da..."

On reče, crveneći: "Više bih voleo da ti je ona ispričala, a ne ja. Ovaj, najednom sam morao da razgovaram sa tobom, neizostavno. Zato sam se zaletio preko hodnika i upao u tvoju sobu, nisam ni sanjao da tamo ima još neko osim tebe, i tek kad sam stigao na sredinu sobe, video sam onu tvoju drugaricu."

"Koga? Hipe, za ime božje..."

"Pa, onu ženu. Mora da je poznaješ, Dženi. Lopovi nemaju običaj da se šetaju goli golcati."

Dženi polako prinese ruku ustima.

"Crnkinja. Devojka. Mlada."

"Da li je... ona... šta je ona..."

"Ne znam šta je uradila. Video sam je samo za trenutak - ako joj to čini utehu, i čim sam je ugledao, odmah sam se uštrkljao prema vratima. O, Dženi, žao mi je. Znam da je vrlo neprijatno, ali ipak nije toliko strašno. Dženi!" viknu uplašeno.

"Našao nas je ... Moramo da bežimo odavde", prošaputa ona. Usne su joj skoro potpuno bele; drhtala je. "Hajdemo, oh, hajde, Hipe!"

"Stani malo! Dženi, moram da govorim s tobom. Ja..."

Ona se nakostreši kao napadnuta životinja. Govorila je sa toliko žestine da su joj se reči mešale. "Ne govori ništa! Ne pitaj! Ne mogu da ti kažem; ne bi razumeo. Samo beži, odavde, beži." Ruka joj se sa zaprepašćujućom snagom sklopi oko njegove mišice i povuče ga. Morao je da napravi dva koraka trčeći, inače bi pao. Bila je na vratima, i već ih je otvarala kad je on napravio drugi korak; dograbi ga za košulju, izvuče u hodnik i gurnu ga ka izlazu. On se uhvati za dovratnik; iznenađenje i ljutnja zajedno eksplodiraše u njemu i pretvoriše se u strahovitu tvrdoglavost. Ni jedna njena reč ga ne bi pokrenula; kako se bio uhvatio za dovratnik i ukrutio, čak ni njena neočekivana snaga ne bi učinila ništa, sem da ga još više zainati. Ali ona niti šta reče, niti ga se dotače; samo protrča pored njega, bela kao kreč, cvileći od straha, i sjuri se niz stepenice.

On učini jedinu stvar koju njegovo telo htjede da poslušaju, bez razmišljanja ili svesne odluke. Nađe se napolju i potrča za njom. "Dženi..."

"Taksi!" vrisnu ona.

Taksi je tek bio počeo da usporava, a Dženi je već otvarala vrata. Hip uskoči pored nje. "Vozite", reče Dženi i kleče na sedište da pogleda kroz zadnji prozor.

"Kuda?" upita vozač.

"Samo vozite, bilo kuda. Brzo!"

Hip pogleda kroz zadnji prozor. Jedino što je video bila je fasada kuće i jedan ili dva pešaka koji su začuđeno zverali u kola. "Šta je bilo? Šta se desilo?"

Ona samo zavrte glavom.

"Šta je bilo?" i dalje ju je saletao. "Da neće eksplodirati kuća?"

Ona opet zavrte glavom. Okrete se od prozora i zgrči u uglu. Svojim belim zubima neprekidno je strugala po nadlanici. On se pruži i

nežno je uhvati za ruku, pa joj je spusti u krilo. Ona mu dozvoli. Još dva puta joj se obratio, ali mu oba puta nije odgovorila, jedino bi pokazala da ga čuje, i to samo time što bi svaki put malo okrenula lice od njega. On najzad popusti, sede u svoj ugao i stade da je posmatra.

Kad su stigli do izlaza iz grada, gde se auto-put račvao, vozač plašljivo upita: "Kuda?" Ovoga puta mu Hip reče: "Levo." Dženi se prenu i uputi mu kratak zahvalan pogled, pa se opet izgubi iza svoga lica. On najzad primeti promenu u njoj, na neki neobjašnjiv način, iako je još uvek ukočeno sedela i zurila u prazno. Tiho reče: "Bolje." Ona upravi oči na njega, i malo kasnije, pogled. Sa ugla usana otkide joj se bolan osmeh. "U svakom slučaju, nije gore."

"Bojiš se," reče on.

Ona klimnu glavom. "I ja", reče on, zaleđena lica. Ona mu stavi ruku na mišicu. "Oh, Hipe, žao mi je; toliko mi je žao da nemam reči. Nisam ovo očekivala - ne tako brzo. I bojim se da tu ne mogu ništa da učinim."

"Zašto?"

"Ne mogu da ti kažem."

"Ne možeš da mi kažeš? Ili još ne možeš da mi kažeš?"

Ona pažljivo reče: "Rekla sam ti šta moraš da učiniš - da se vratiš unazad; da nađeš sva mesta gde si bio i sve stvari koje su se desile, sve do početka. To možeš da učiniš, ako imaš vremena." Na licu joj se opet pojavi strah, pa se pretvori u tugu. "Ali sada više nema vremena."

On se skoro razdragano nasmeja. "Ima." Zgrabi je za ruku. "Jutros sam našao pećinu. To je bilo pre dve godine, Dženi! Znam gde je, znam šta sam tamo našao: staru odeću, dečju odeću. Adresu, adresu kuće sa kolskim ulazom. I moj komad cevi, jedinu stvar koja dokazuje da sam u pravu što tragam za... za... Eto", nasmeja se, "to je sledeći korak unazad. Ono što je važno jeste da sam našao pećinu, to je dosad najveći korak. Našao sam je za svega tridesetak minuta, i to bez po muke. A sada ću se potruditi. Kažeš da nemamo više vremena. U redu, možda nemamo nedelje, možda nemamo ni dane; ali, da li imamo bar jedan dan, Dženi? Pola dana?"

Lice joj se ozari. "Možda imamo", reče. "Možda... Šofer! Zaustavite." Ona isplati vozača; Hip se zbog toga nije bunio. Stajali su na

periferiji grada, sa otvorenim, blago zatalasanim poljima do kojih su jedva dopirali pipci gradske životinje. Ovde-onda štand prodavca voća, ili benzinska stanica, a prekoputa, nekoliko potpuno novih zgrada od lakovanog drveta i nametljivog gipsanog maltera. Ona mu pokaza prstom na livade.

"Pronaći će nas", reče, "ali ćemo tamo gore biti sami... i ako - išta naiđe, videćemo ga."

Na jednom brežuljku na ograncima planine, na zelenoj livadi gde je mlada trava jedva pokrivala žutu strnjiku od poslednjeg košenja, oni sedoše jedno prema drugom, tako da je svako od njih imao pregled polovine horizonta.

Sunce izbi visoko i usija se. Dunu vetar i prelete jedan oblak. Hip Berouz se probijao; sve više i više unazad. A Dženi je slušala, čekala i sve vreme osmatrala, prelećući ravnicu uzduž i popreko svojim dubokim očima.

Unazad, unazad... prljav i lud, Hip Berouz je proveo skoro dve godine tražeći kuću sa kolskim ulazom. Zato što je na komadu papira bio napisan broj i ulica; ali ne i grad.

Trebalo mu je tri godine od ludnice do pećine. Godina dana da nađe ludnicu iz kancelarije sreskog službenika. Šest meseci od dana otpuštanja da nađe sreskog službenika. Od rođenja njegove opsesije pa dok ga nisu izbacili iz vojske, još šest meseci.

Sedam sporih godina, kroz štirak i disciplinu, obećanja i smeh, do mutnog prljavog svetla u zatvorskoj ćeliji. Sedam otetih godina, sedam godina odsečenih krila i padanja.

Vratio se unazad kroz tih sedam godina, sve dok nije saznao šta je bio pre nego što su te godine počele.

Tek na protivavionskom poligonu našao je odgovor, san, katastrofu. I dalje mlad, sjajne inteligencije kao i uvek, ali okružen zbunjujućim odbijanjem, poručnik Berouz se našao sa suviše slobodnog vremena, i to mu je bilo mrsko.

Poligon je bio mali, u neku ruku čista atrakcija, muzej, jer je tamo bilo dosta zastarele opreme. Čak je i sama baza bila zastarela, utoliko što je pre mnogo godina bila prevaziđena obimnijim i efikasnijim mrežama odbrane i sada nije bila deo nijednog sistema. Ali, njena funkcija je bila da obučava artiljerce i artiljerijske oficire, radiste i

tehničare.

Poručnik je, u jednom od svojih omrznutih momenata dokolice; počeo da kopa po staroj arhivi i pronašao nekoliko godina stare podatke o istraživanju efikasnih blizinskih upaljača, a, takođe, i neke druge podatke o minimalnim elevacijama pod kojima ovi ingeniozni projektili, sa svojim radarskim otpremnicima veličine pesnice, prijemnicima i mehanizmom za tempiranje, mogu da se ispaljuju. Činilo se da bi protivavionci-oficiri radije oborili avion u niskom letu nego da dozvole da njihove osetljive granate prevremeno eksplodiraju zbog udara u vrh nekog dalekovodnog stuba.

Međutim, poručnik Berouz je imao oko da zapazi matematička neslaganja, koliko god da su neznatna, sa tačnošću Toskaninijevog uha za visinu tona. Izvestan kvadrant u izvesnom sektoru poligona sadržao je sićušno područje preko koga je preletalo mnogo više neeksplozivnih granata nego što zakon proseka može da dozvoli. Najviše dve ili tri neeksplozivne granate godišnje mogle bi da ukazuju na slabu kontrolu kvaliteta samih granata; ali kad 'blizinske' granate prilikom svakog niskog preleta preko izvesnog područja ili eksplodiraju na kontakt ili uopšte ne eksplodiraju, zakon proseka je prekršen. Naučno orijentisan um se buni protiv ovakvih prekršaja i saleteće okrivljenu pojavu sa istom jarošću sa kojom društvo goni prekršioce svojih zakona.

Ono što je poručniku pričinjavalo najveće zadovoljstvo: bilo je to što je imao ekskluzivnost. Niko nije imao mnogo razloga da opaljuje velik broj granata sa niskom elevacijom. Još je manje razloga bilo da se to čini preko ovog područja. Zbog toga, sve dok poručnik Berouz nije iskopao i uporedio stotine izveštaja raštrkanih kroz desetak godina, niko nije imao dovoljno podataka da opravda istragu.

Ali ovo je imala da bude njegova istraga. Ako ne ispadne ništa, ne treba ništa ni da se kaže. Ako se, s druge strane, ispostavi da je važno, mogao bi da sa beskrajnom skromnošću i impresivnom jasnoćom iznese celu stvar pred pukovnika; možda će to prisiliti pukovnika da revidira svoje mišljenje o rezervnim poručnicima. Zato je jednom u slobodno vreme otišao na teren i otkrio područje u kome je njegov džepni voltmetar u raznim stepenima nepravilno funkcionisao. I onda mu je svanulo da je ono što je našao u stvari nešto što ometa magnetizam. Grubi, ali osetljivi kalemi u blizinskim

upaljačima, konstruisani za sve namene i svrhe; prestajali su da postoje kad bi prešli preko izvesne padine na visini nižoj od četrdeset jardi. Razmagnetisali bi se.

U kratkoj ali sjajnoj karijeri Berouza, ništa se po potencijalu nije bilo ni primaklo ovome fenomenu. Njegov precizni stvaralački um se stalno napajao ovim i počelo je da mu se priviđa: identifikovanje i analiza fenomena (Berouzov efekat, možda?), pa laboratorijski rad - naravno uspešan - da ga potvrdi. A zatim primena. Poljski generator koji bi podigao nevidljivi zid ove sile; avioni i njihove komunikacije - čak i unutrašnje radio-veze - prestajali bi da funkcionišu zbog raspada svojih magneta. Oprema za navođenje dirigovanih projektila, detonatori i sprave za aktiviranje i, naravno, onesposobljavanje blizinskih upaljača... savršeno odbrambeno sredstvo elektromagnetske ere... i šta još? Bezgranična primena. I onda bi se, naravno, pronalazak demonstrirao, pukovnik bi ga predstavio istaknutim naučnicima i vojnim funkcionerima: "Ovo je, gospodo, taj rezervni oficir!"

Ali prvo je morao da pronađe šta je to, kad je već saznao gde se dešava; zato je projektovao i napravio detektor. Bio je jednostavan i ingeniozan i veoma pažljivo kalibriran. Dok je radio, njegov stalno aktivni um je obrađivao i doterivao celokupnu koncepciju 'kontramagnetizma'. Ekstrapolirao je niz zakona i izvukao posledice tek radi matematičke zabave, pa ih poslao Institutu za elektroniku, koji je mogao da ih oceni i ocenio ih je; kasnije su bili objavljeni u Žurnalu. Čak se prilikom artiljerijskih vežbi zabavljao upozoravajući svoje ljudstvo da ne ispaljuje nisko elevirane granate preko ovog područja, jer će im "đavoli razmagnetisati blizinske upaljače." Ovo ga je ispunjavalo velikim zadovoljstvom, jer je zamislio sebe kako im kasnije govori da je ova neobična primedba bila sušta istina i da imaju onoliko pameti koliko je bog dao guski, mogli su da odu i da iskopaju tu stvar, bilo šta da je, i uzmu za sebe.

Konačno je završio detektor. Sastojao se od živinog prekidača, solenoida i izvora električne energije i mogao je da otkrije i najsitnije promene u svom magnetnom polju. Težio je oko četrdeset funti, ali to nije bilo važno, jer ionako nije imao nameru da ga sam nosi. Nabavio je najbolje moguće topografske karte toga područja, odredio za dobrovoljca najglupljeg razvodnika i proveo je jedan dug dan

svoga odsustva na terenu, idući u cikcak po kosini i beležeći na karti promene u radu detektora, sve dok nije odredio centar efekta razmagnetisanja.

Nalazio se na njivi jedne napuštene farme. Nasred njive ležao je jedan stari kamion u zadnjoj fazi oksidacije. Vetar i bujice, kiše i snegovi, napravili su toliko nanosa da je kamion bio skoro potpuno zatrpan i poručnik natera sebe i svoga strpljivog vojnika da ga iskopaju. Posle nekoliko sati znojenja, kopanja i grebanja, kamion je bio oslobođen nanosa; i pod njim nađoše izvor neverovatnog polja sile.

Sa svakog ugla šasije vodio je po jedan sjajan srebrnast kabl. Sastajali su se kod osovine volana, odakle je jedan kabl vodio nagore prema nekakvoj kutijici. Iz kutijice je virila poluga. Naizgled nije postojao nikakav izvor energije, ali je mašina funkcionisala.

Kad Berouz gurnu polugu napred, deformisatna olupina kamiona zastenja i duboko utonu u meko tle. Kad povuče polugu natrag, kamion zaškripa, krcnu i podiže se sve dok mu se polomljene opruge potpuno ne istegoše i htede da se digne još više.

On vrati polugu u neutralan položaj i odmače se.

Ovo je sigurno to što traži, to što je ostvarilo njegove najluđe snove. Ovo je antimagnetni generator, koji samo čeka da ga on secira i analizira. Ali sve to je nusproizvod.

Poluga napred, sprava čini kamion težim. Poluga nazad, čini ga lakšim.

Antigravitacija!

Antigravitacija: fantazija, san. Antigravitacija, koja će izmeniti lice zemlje, koja će učiniti da efekti postignuti parom, elektricitetom, pa čak i nuklearnom energijom, budu bedni izdanci tehnologije u voćnjaku koji će ova sprava zasaditi. Ovo znači arhitekturu stremljenja ka nebu koje se nijedan umetnik nije usudio da naslika; ovo znači let bez krila i bekstvo do planeta, do zvezda, možda. Ovo znači novu eru u transportu, snabdevanja, čak i u igranju, čak i u medicini. I u, oh, u naučnoistraživačkom radu... a on ima tu spravu.

Vojnik, tupoglavi razvodnik, iskorači i svom snagom trže polugu nazad. Nasmeši se i baci je Berouzu u noge. Berouz se ritnu i oslobodi, ustade, skoči uvis takvom snagom da mu pucnu u kolenima. Isteže se i pruži ruku i vrhovima prstiju dotače hladni i

sjajni trbuh jednog od kablova. Dodir nije trajao duže od desetine sekunde; ali se posle toga godinama, celog života, Berouzu činilo da je deo njega ostao na tom kabl u zamrznutom trenutku, sa prstima na čudu, tela oslobođenog teže.

Pade.

Noćna mora.

Prvo zaboravljeni dah i uzburkano srce koje cepa grudi, ludost, dizanje stare olupine iz svoga elementa, brže, sve a brže, sve sitnije u nebo što počinje da se mračni, mrlja, muva, tačkica, nagoveštaj svetlosti gde ga dodirnu visoko, sjajno sunce.

A zatim utrnulost i bol kad se dah povrati.

Odnekuda pritisak smeha; s neke druge strane, mržnja i besna želja da ga uguši.

Potom besna grdnja, reči se pretapaju u vriskove, sve širi polumeseci nasmejanih očiju i pognuta silueta koja beži od njega i zlobno se smeje. On je to uradio... i namerno me je sapleo.

I ništa da ubije; zaletanje u sve veću tamu i tamo opet ništa; trupkanje koraka koji beže, vatra u stomaku i plamen u mozgu. Padanje, udaranje, po ravnodušnom blatu.

Tužan povratak u praznu; toliko praznu, toliko strašno praznu rupu u zemlji. Stajanje u njoj i zavijanje uzdignute glave za srebrnim kablovima koje više nikad nećeš videti.

Žuto-crveno oko bulji. Urlik i udarac nogom; detektor se takođe diže, prevrće se nekoliko puta, raspada se, oko oslepi.

Dug povratak do kasarne, vukući nevidljivog čoveka po imenu Ropac, koji svojim teškim rukama čupa slomljeno stopalo.

Pad. Odmor i pridizanje. Gacanje kroz vodu, valjanje po blatu, dizanje i odmor, i zatim kasarna.

Štab. Drvene stepenice, mrak pred vratima; šuplje lupanje; krv i blato i lupanje. Koraci, glasovi, zaprepašćenje, zabrinutost, ozlovoljenost, ljutnja.

Beli šlemovi i uprtači: vojna policija. Kaže im: "Dovedite pukovnika. Nikog drugog, samo pukovnika."

Ćuti, probudićeš pukovnika.

Pukovniče, to je antimagnetron, za satelite i prevoz: dosta je bilo mlaznjaka.

Zaveži, rezervisto.

Pobiješ se sa njima i onda neko vrisne kad neko nagazi na slomljeno stopalo.

Noćna mora se podiže i on vide da se nalazi u belom krevetu, u beloju sobi sa crnim rešetkama na prozorima i ogromnim vojnim policajcem na vratima.

"Gde sam?"

"U bolnici, zatvoreničko odeljenje, poručniče."

"Zaboga, šta se desilo?"

"Pojma nemam, gospodine. Reklo bi se da ste hteli da ubijete neko vojno lice. Svima ste pričali kako izgleda."

On prekri oči podlakticom. "Razvodnik. Jeste li ga našli?"

"Poručniče, ne postoji takav na jediničnom spisku. Časna reč. Oficir bezbednosti je pregledao svaki dosije. Bolje se smirite, gospodine."

Kucanje na vratima. Policajac ih otvori. Glasovi.

"Poručniče, major Tompson hoće da govori sa Vama. Kako se osećate?"

"Šugavo, vodniče. Šugavo... Govoreći sa njim, kad baš hoće."

"Sada se smirio, gospodine."

Još jedan glas - taj glas! Berouz naleže na nadlakticu kojom je prekrivao oči, sve dok se ne pojaviše iskre. Ne gledaj; jer ako si u pravu, ubićeš ga.

Vrata. Koraci. "Bro veče, poručniče. Jeste li ikada do sad razgovarali sa psihijatrom?"

Polagano, u strahu od eksplozije za koju je znao da mora doći, Berouz spusti ruku i otvori oči. Čista, dobro skrojena uniforma sa majorskim činovima i oznakama sanitetskog roda nisu bile važne. Njegovo profesionalno ispitivačko ponašanje, reči koje je izgovarao - ni to nije ništa značilo. Jedina stvar na svetu bila je činjenica da je ovo lice, kad ga je poslednji put video, pripadalo razvodniku koji je bez roptanja i nezainteresovano secao njegov teški detektor celi bogovetni dan; koji je podelio njegovo otkriće; i koji mu se iznenada nasmejao, povukao polugu i pustio da se stari kamion, i sa njim njegov životni san, raspadnu u nebo. Berouz riknu i skoči.

Noćna mora ga opet pritište.

Probali su sve moguće da mu pomognu. Dozvolili su mu da lično

prekontroliraju dosjea i da se uveri da takav razvodnik ne postoji. 'Antimagnetni' efekat? Nije primećen. Naravno poručnik sam priznade da je sve materijale o tome čuvao u svojoj sobi. Ne, nema ih u sobi. Da, našli su rupu u zemlji tamo gde im je rekao i našli su ono što je on nazivao 'detektor', iako je svima izgledao besmislen; merio je samo svoje sopstveno magnetno polje. A što se tiče majora Tompsona, imamo svedoke koji mogu da dokažu da je bio u avionu na putu za bazu kad se to dogodilo. Kad bi se samo poručnik oslobodio ideje da je major Tompson taj nestali razvodnik, prošao bi mnogo bolje; on nije razvodnik, znaš; ne bi mogao biti. Ali, naravno, kapetan Bromfield će možda biti bolji za tebe dok si u ovakvom stanju...

Znam šta sam uradio, znam šta sam video. Naći ću tu spravu ili bar onoga ko ju je napravio. I ubiću toga Tompsona!

Bromfield je bio dobar čovek i iskreno se založio. Ali u pacijentu je postojala kombinacija visokorazvijenog talenta za zapažanje i dugogodišnje obuke u zapažanju, koja je odbijala da odustane od svojih sopstvenih podataka. Kad su iscrpeni zahtevi za dokazima, i kad je prošao histerični period i melanholija i konačno došlo do površne ravnoteže, pokušali su da ga suoče sa majorom Tompsonom. Poleteo je na njega i pet ljudi ga je jedva zadržalo i uspelo da zaštiti majora.

Ti talentovani momci, znaš. Takvi lako pošasavaju. Držali su ga još malo, zadovoljavajući se da veruju da je major Tompson njegova jedina meta. Zatim su napisali majoru nekoliko reči upozorenja i izbacili poručnika iz vojske. Šteta, rekli su.

Prvih šest meseci bili su loš san. I dalje je bio pun očinskog saveta kapetana Bromfilda i pokušao da se zaposli i da radi sve dok ne dođe do tog 'adaptiranja' o kome je kapetan govorio. Nije došlo.

Imao je nešto ušteđevine, a dobio je i otpremninu. Pričekaće da se zaposli još nekoliko meseci i raščistiće ovu stvar.

Prvo farma. Sprava je bila na kamionu, a kamion je očigledno pripadao nekom seljaku. Naći toga seljaka i dobiti odgovor.

Trebalo mu je šest meseci da pronađe spisak stanovništva (jer je selo bilo raseljeno kad je bazi pridodat protivavionski poligon) i da sazna imena jedine dvojice ljudi koji bi mogli da mu kažu nešto o kamionu. A. Prod, zemljoradnik. Maloumni sluga, ime nepoznato,

mesto stanovanja nepoznato.

Ali je našao Proda, skoro godinu dana kasnije. Glasine su ga odvele do Pensilvanije, a predosećanje ga je dovelo do ludnice. Od Proda, koji je već jedva govorio u poslednjem dahu svoje poznate starosti, saznao je da starac čeka svoju ženu, da se njegov sin Džek nije rodio, da iako je njegov dobri Sam idiot, niko nije bolji od njega za vađenje kamiona iz blata; da je Sam dobar momak, da Sam živi u šumi među zverima, i da on, Prod, nikada nije propustio nijednu mužu.

Bilo je to najsrećnije ljudsko biće koje je ikada u svom životu video. Berouz je otišao u šumu među zveri. Tri i po godine je pročešljavao šume. Jeo je orahe i bobice i lovio šta je mogao; dobijao je čekove sa penzijom sve dok nije zaboravio da ih podiže. Zaboravio je mašinstvo; skoro potpuno je zaboravio svoje ime. Jedina stvar koju je želeo da zna bilo je da samo idiot može da postavi takvu jednu spravu na kamion i da je taj Sam malouman.

Našao je jednu pećinu, nešto dečje odeće i komad srebrnastog kabla. I jednu adresu.

Našao je adresu. Saznao je gde da nađe decu. Ali je onda naleteo na Tompsona - i Dženi ga je našla.

Sedam godina.

Bilo je sveže, pod glavom mu je bio topao jastuk, a kroz kosu mu je strujao nežan dodir. Spava, ili je spavao. Bio je toliko potpuno iscrpen, isceden, da su spavanje i buđenje bili jednaki i nisu mu bili važni. Ništa nije bilo važno. Znao je ko je, znao je ko je bio. Znao je šta hoće i gde da ga nađe; naći će ga kad se ispava.

Blaženo se promisekolji i dodira u njegovoj kosi nestade, pa mu se pojavi na obrazu, gde ga potapša. Ujutru ću, udobno je mislio, otići do svoga idiota. Ali, znaš šta, mislim da ću da provedem jedan sat u prisećanju. Pobedio sam u trci u džakovima na školskom pikniku i nagradili su me maramicom kaki boje. Do doručka sam upecao tri štuke u izvidničkom logoru. Veslajući u kanuu i držeći najlon u zubima; najveća riba mi je posekla usne kad je trznula. Mrzim sutlijaš. Volim Baha i guščju paštetu i drugu polovinu maja i duboke bistre oči kao..."Dženi?"

"Tu sam."

On se nasmeja i zagnjuri glavu u jastuk i shvati da je to Dženino krilo. Otvori oči. Dženina glava je bila crni oblak u oblaku zvezda; pomračina crnja od noći. "Noć?"

"Da", prošaputa ona. "Jesi li dobro spavao?"

Ležao je mirno, nasmešen, misleći o tome kako je dobro spavao.

"Nisam sanjao; zato što sam znao da mogu."

"Drago mi je."

On se podiže i sede. Ona se oprezno pomeri. Reče joj: "Mora da si se sva ukočila."

"Dobro mi je", odgovori ona. "Bilo je lepo gledati te dok spavaš."

"Hajde da se vratimo u grad."

"Još ne. Sad je na mene red. Hipe, imam mnogo da ti ispričam."

On je dotače. "Hladno ti je. Pričaćeš mi kasnije."

"Ne - O, ne! Moraš sve da saznaš pre nego što on... pre nego što budemo pronađeni..."

"On! Ko je taj on?"

Dugo je ćutala. Hip htela da progovori, ali se predomisli. A kada je progovorila, činilo se da je toliko daleko od odgovora na njegovo pitanje, da ju je umalo prekinuo; ali se opet obuzda, puštajući je da priča na svoj način, svojim redom.

Ona reče: "Našao si nešto na njivi; dovoljno dugo ti je bilo pod rukom da uvidiš šta je to i šta bi moglo da znači za tebe i za ceo svet. A onda je čovek koji je bio sa tobom, onaj vojnik, učinio da ga izgubiš. Šta misliš, zašto je to uradio?"

"Zato što je bio trapava, blesava stoka."

Ona ne prokomentariše, nego nastavi: "Onaj sanitetski oficir koga su ti poslali, onaj major, bio je pljunuta slika razvodnika."

"Dokazali su mi da nije."

Bio je dovoljno blizu uz nju da oseti blagi pokret u pomrčini kad je klimnula glavom. "Dokaz: ljudi koji kažu da su celo to popodne bili sa njim u avionu. Dobro, imao si fascikle sa materijalima gde si dokazivao izvesne poremećaje koji pri preletu izvesnog područja utiču na blizinske upaljače. Šta je bilo sa njima?"

"Ne znam. Soba mi je bila zaključana. Koliko mi je poznato - od trenutka kad sam otišao pa sve dok nisu ušli da je pretraže."

"Da li ti je ikada palo na pamet da su ove tri stvari nestali razvodnik, nestale fascikle i sličnost majora sa razvodnikom - bile stvari koje su

te diskreditovala?"

"To se samo po sebi razume. Da sam uspeo da raščistim bar jednu ili dve od te tri stvari, pretpostavljam da ne bih završio sa opsesijom."

"U redu. A sada razmisli o ovome. Sedam godina si se spoticao i rio, probijajući se sve bliže povraćaju onoga što si izgubio. Ušao si u trag čoveku koji ga je napravio i skoro da si ga bio našao. Ali se onda nešto desilo."

"Sam sam kriv. Naleteo sam na Tompsona i pobesneo."

Ona stavi ruku na Hipovo rame. "A ako razvodnik nije povukao polugu iz nepažnje? Šta ako ju je namerno povukao?"

Od ovog se trže više nego da mu je naglo uperila u oči baterijsku lampu. Svetlost je bila isto toliko iznenadna, isto toliko zaslepljujuća, kao lampa u lice. Pribra se i uspe da promuca: "Kako da na to nisam ni pomislio?"

"Nije ti bilo dozvoljeno da misliš", reče ona gorko.

"Kako to, nije mi bilo..."

"Molim te. Još ne", reče ona. "Zamisli sada na trenutak da ti je neko to učinio. Možeš li da pretpostaviš ko je to i zašto je to učinio - kako je to učinio?"

"Ne", odmah reče on. "Eliminisanje prvog i jedinog na svetu antigravitacionog generatora čini mi se potpuno besmisleno. Još besmiljenije mi je što su me toliko namučili, i to takvim jednim razrađenim metodom. A što se tiče metoda, u tom slučaju bi on morao da bude u stanju da ulazi u zaključane sobe, da hipnotiše svedoke i da čita misli!"

"Sve je to uradio", reče Dženi. "On to može."

"Ali, ko?"

"Ko je napravio generator?"

On skoči na noge i ispusti urlik koji prolete preko crnog polja.

"Hipe!"

"Ne obaziri se na mene", reče on, potresen. "Upravo sam shvatio da bi jedini čovek koji se usudio da uništi mašinu bio neko ko može da napravi istu takvu ako to poželi. Što znači da - oh, bože! - vojnik i maloumnik, i možda Tompson - da, Tompson: on je taj koji je učinio da me uhapsu kad sam ga bio skoro našao - svi su oni isto! kako da se toga nisam ranije setio?"

"Rekla sam ti. Nije ti bilo dozvoljeno."

On opet sede. Na istoku je zora visila nad brdom kao odsjaj zaklonjenog grada. On pogleda ka istoku i prepoznade nagoveštaj dana kao dan koji je izabrao da završi svoje dugo, opsednuto traganje, i seti se Dženinog straha kad je bio odlučio da se glavačke baci u prisustvo toga - toga čudovišta - bez svoje zdrave pameti, bez sećanja, bez oružja i obaveštenja.

"Moraš da mi ispričaš, Dženi. Sve."

Ispričala mu je - sve. Ispričala mu je o Samu, o Boni i Bini i o sebi; o gospođici Kju i Mirijam, sada obe mrtve, i o Džeriju. Ispričala mu je kako su se, posle ubistva gospođice Kju, preselili, natrag u šumu, gde je i dalje sumorno stajala stara palata Kjuovih, i kako su jedno vreme bili veoma bliski. A onda...

Džeri je postao ambiciozan i odlučio je da prođe kroz koledž, što je i uradio. Bilo je lako. Sve je bilo lako. On izgleda prilično neugledno kad sakrije one svoje oči iza naočara, znaš; ljudi ne primećuju. Prošao je i kroz medicinski fakultet i završio psihijatriju.

"Hoćeš da kažeš da je on stvarno psihijatar?" upita Hip.

"Nije. On stiče kvalifikacije samo na papiru. U tome je velika razlika. Krio se u gomili; falsifikovao je svakojaka dokumenta da se ubaci u školu. Nikad ga nisu uhvatili u tome, jer je bilo dovoljno da svakog ko bi ga ispitivao pogleda onim svojim očima, i ovaj bi odmah sve zaboravio. Nijednom nije pao na ispitu ukoliko je u zgradi postojao nužnik."

"Šta? Nužnik?"

"Tačno." Ona se nasmeja. "Jednom je ispalo vrlo nezgodno. Vidiš, on bi otišao u nužnik i zaključao bi se u kabini, pa bi dozvao Boni ili Bini. Rekao bi im gde je zapeo, a one bi trknule kući i rekle meni, ja bih dobila odgovor od Bebe i one bi mu se vratile sa obaveštenjem, i sve to za samo nekoliko sekundi. Ali, jednog lepog dana jedan student je čuo kako Džeri s nekim razgovara, pa je iz susedne kabine provirio preko zida. Možeš da zamisliš! Kad teleportiraju, Boni i Bini ne mogu da ponesu ni čačkalicu, a kamoli odeću."

Hip se udari šakom po čelu. "Šta se desilo?"

O, Džeri ga se dočepao. Ovaj je bio izleteo iz klozeta, derući se kako je unutra gola devojka. Polovina studenata se nabila u nužnik da vidi; naravno; ničega nije bilo. A kad se Džeri dočepao klinca, ovaj je

jednostavno sve zaboravio i počeo da se iščuđava što svi galame. Posle su mu dušu izvadili od zavatlavanja.

"Bila su to dobra vremena", uzdahnu ona. "Džeri je bio toliko zainteresovan za sve. Stalno je čitao. Stalno je tražio obaveštenja od Bebe. Zanimali su ga ljudi, knjige, mašine, istorija, umetnost - sve. Od njega sam mnogo naučila. Kao što rekoh, sva obaveštenja su prolazila kroz mene.

Ali, Džeri je počeo da... htela sam reći, razboleo se, ali to nije pravi izraz." Ona se zamišljeno ugrize za usnu. "Koliko ja znam o ljudima, rekla bih da postoje samo dve vrste onih koji stvarno napreduju - zatrpaju se knjigama, uče i onda koriste ono što su naučili. Nekolicina njih je istinski zainteresovana; takva im je priroda. Ali, znatna većina želi da nešto dokaže. Takvi žele da budu bolji, bogatiji. Žele da budu slavni ili moćni, ili poštovani. Kod Džerija je izvesno vreme postojalo ovo drugo. Nikada se nije stvarno školovao i uvek se pomalo bojao da završi. Gadno je živeo kao dete; u sedmoj godini je pobegao iz sirotišta i živeo je po bunjištima sve dok ga nije Sam prihvatio. Zato mu je prijalo da bude najbolji u razredu i da stalno dobija nagrade i da samo mrdne prstom pa da zaradi para koliko mu drago. I, čini mi se da su ga izvesno vreme stvarno zanimale neke stvari: muzika i biologija i još nekoliko drugih stvari.

Ali, uskoro je shvatio da ne mora nikom ništa da dokazuje.

Bio je pametniji i jači i moćniji od svih drugih. Bilo mu je dosadno da to dokazuje. Mogao je da ima sve što zaželi.

Prekinuo je studije. Prestao je da svira u obou. Postepeno je sve napustio. Konačno je popustio i godinu dana ništa ni je radio. Ko bi znao šta mu se muvalo po glavi. Nedeljama bi samo ležao, ne progovorivši ne sa kim.

Naš geštalt, kako ga zovemo, nekada je bio idiot, Hipe, kad mu je Sam bio 'glava'. Ali kad mu se to desilo, počeo je da se povlači, kao ono što se zove depresivni manijak."

"Uh!" huknu Hip. "Depresivni manijak sa dovoljno snage da ovlada svetom."

"Nije on želeo da vlada svetom. Znao je da može, ako želi. Nije video razloga zašto bi vladao svetom.

Dakle, baš kao i u svojim psihološkim tekstovima, počeo je da se povlači, a uskoro i da nazaduje. Postao je detinjast, a njegove

detinjarije bile su vrlo zločeste.

Počela sam da se pomalo krećem; nisam mogla da izdržim u kući. Počela sam da lovim stvari koje bi mogle da ga trgnu iz toga stanja. Jedne večeri, u Njujorku, izišla sam na sastanak sa jednim mladićem koji je radio u IRI."

"Institut radio-inženjera", reče Hip. "Odlična ustanova. Bio sam njen član."

"Znam. Taj mladić mi je ispričao o tebi."

"O meni?"

"O onome što si nazvao, 'matematička rekreacija'. Ekstrapolacija verovatnih pozitivnih zakona i pratećih pojava magnetskog toka u gravitacionom generatoru."

"Gospode!"

Ona se kratko i bolno nasmeja. "Da, Hipe. To sam ti ja učinila. Naravno, tada nisam znala. Samo sam htela da zainteresujem Džerija za bilo šta."

"Mnogo se zainteresovao. Pitao je Bebu i odmah dobio odgovor. Vidiš, Sam je tu stvar napravio pre nego što nam se Džeri pridružio. Bili smo je skoro sasvim zaboravili."

"Zaboravili! Takvu stvar?"

"Slušaj, mi ne mislimo kao ostali ljudi."

"Ne, ne mislite", reče on zamišljeno. "A i čemu?"

"Sam je tu spravu napravio za onog starog seljaka, Proda. Takav je Sam bio. Gravitacioni generator, da povećava i smanjuje težinu Prodog starog kamiona, tako da ga može koristiti kao traktor. I sve to zato što je Produ crkao konj, a on nije imao para da kupi drugog."

"Nemoguće!"

"Da. Sam je bio idiot. Pitao je Bebu kakve bi posledice nastale ako bi se saznalo za ovaj izum. I Beba je odgovorila: mnogobrojne. Rekla je da bi ovo okrenulo ceo svet naglavačke, još gore nego industrijska revolucija. Još gore nego bilo šta što se do tada desilo. Rekla je da ako stvari pođu jednim putem, doći će do takvog strašnog rata da se ne može ni zamisliti. A ako bi pošle drugim putem, nauka bi otišla suviše daleko, prebrzo bi se razvijala. Reklo bi se da je ključ svega u gravitaciji. To bi dovelo do dodavanja još jednog elementa 'jedinstvenom polju' - ono što sada nazivamo psihička energija ili 'psionika'."

"Materija, energija, prostor, vreme i psiha", ošamućeno promuća Hip. "Aha", ležerno reče Džeri, "baš to, i ovo je trebalo da dovede do dokaza. Ne bi više bilo tajni."

"Ovo je - najveća stvar za koju sam ikada čuo. Znači, Džeri je zaključio da mi, polurazvijeni majmuni, nismo vredni toga?"

"Ne Džeri! Briga njega šta će biti sa vama majmunima! Međutim, ono što je saznao od Bebe bilo je da će se kako-tako prokljuviti da ona sprava ima neke veze sa nama. Ti bi bar trebalo da znaš. Sam si nas pronašao. Samo što bi Centralnoj obaveštajnoj agenciji trebalo sedam dana umesto sedam godina."

"Eto, to je brinulo Džerija. Bio je u povlačenju. Hteo je da se peče na sopstvenom ražnju u svome skrovištu u šumi. Nije hteo da ga Oružane snage Ujedinjenih nacija saleću da iziđe i bude patriota. O, naravno, mogao je on da se blagovremeno pobrine za sve njih, ali samo ako bi stalno radio na tome. Ali stalni rad mu nije odgovarao. Razbesneo se. Razbesneo se na Sama koji je bio mrtav, i osobito se razbesneo na tebe."

"Auh. Mogao je da me ubije. Zašto me nije ubio?"

"Iz istog razloga iz koga nije prosto otišao na onu njivu i uzeo spravu pre nego što je ti vidiš. Kažem ti, bio je zločest i osvetoljubiv - detinjast. Smetao si mu. Hteo je da te zbog toga udesi.

Moram da priznam da mi je to bilo svejedno, jer mi je bilo drago što vidim da se ponovo kreće. Otišla sam sa njim do baze.

E, sad dolazi nešto čega nećeš moći da se setiš. Džeri je ušao pravo u tvoju laboratoriju dok si kalibrirao defektor. Pogledao te je u oči i izašao sa svim informacijama koje si imao, plus činjenica da nameravaš da izneseš detektor i da pronađeš spravu i da nameravaš da - kako si ono rekao? - 'odrediš dobrovoljca.'"

"Tih dana sam stvarno bio naduvenko", žalostivo reče Hip.

Ona se nasmeja. "Ne znaš. Baš ne znaš. Dakle, izišao si noseći na kaišu taj veliki teški instrument. Videla sam te, Hipe; još uvek mogu da te vidim, tvoju lepo skrojenu uniformu i sunce u tvojoj kosi... imala sam sedamnaest godina.

Džeri mi je rekao da ukradem jednu razvodničku košulju. Ukrala sam je, iz kasarne."

"Nisam mislio da devojka od sedamnaest godina može da uđe u vojničku kasarnu, a da je vojska ne rastrgne."

"Nisam ja ulazila!" reče ona. Hip uzviknu od iznenađenja kad mu košulja poče da se leprša i izvlači iz pantalona. Peševi se istrgoše iz pojasa i počеше da divlje lepeću u zori bez daška vetra. "Nemoj to!" promuća on.

"Samo koliko da ti pokažem", reče ona veselo. "Džeri je obukao košulju i naslonio se uz ogradu, pa stao da te čeka. Naišao si pravo na njega i utrpao mu detektor u ruke. 'Polazi, vojnici', rekao si. 'Upravo si se dobrovoljno prijavio za piknik.'"

"Ala sam bio veliki gad!"

"Nisam tako pomislila. Virila sam iza barake vojne policije. Mislila sam da si divan. Zaista sam mislila, Hipe."

On se upola nasmeja. "Nastavi. Ispričaj mi ostalo."

"Ostalo znaš. Džeri je poslao Boni da donese fascikle iz tvoje sobe. Našla ih je i bacila mi ih sa prozora. Spalila sam ih. Žao mi je, Hipe. Nisam ni sanjala šta Džeri smeru."

"Nastavi."

"Pa to je sve. Džeri se postarao da budeš diskreditovan. Psihološki, tako je moralo biti. Tvrdio si da postoji razvodnik koga niko nije video. Tvrdio si da je on psihijatar - a to je pravi znak opasnosti, što će ti kazati svaki lekar. Tvrdio si da imaš materijale; činjenice i brojke koje će podržati tvoju izjavu, a materijala nije bilo. Dokazao si da si nešto iskopao, ali ništa nije pokazivalo šta bi to moglo da bude. Ali, iznad svega, tvoj izvežban naučnički um raspolagao je činjenicama koje je ceo svet mogao da opovrgne - kao što je i učinio. Nešto je moralo da popusti."

"Lepo", promrsi Hip iz dubine grudi.

"A kao pride", reče Dženi sa izvesnom teškoćom, "izdao ti je posthipnotičko naređenje koje ti je onemogućilo da povežeš njega, bilo kao majora Tompsona, psihijatra, bilo kao razvodnika, sa tom spravom. Kad sam saznala šta je učinio, pokušala sam da ga nagovorim da ti pomogne. Bar malo. On - samo mi se smeja. Pitala sam Bebu šta da radim, Beba je rekla da ne mogu ništa. Rekla je da se naređenje može ukloniti samo suprotnom abreakcijom."

"A šta mu je to?"

"Kretanje unazad, mentalno, do samog incidenta. Abreakcija je proces detaljnog oživljavanja jednog događaja. Ali ti si bio blokiran. Nisi mogao da to učiniš, jer si morao da počneš od momenta

dobijanja naređenja. Tu je incident počeo. Jedini mogući način bio bi da te potpuno imobilisem, ne rekavši ti zašto, i da oljuštim sve događaje, jedan po jedan, sve dok ne stigneš do naređenja. Naređenje je važno 'od sada pa nadalje', kao i sva takva naređenja. Dakle, nije moglo da te blokira ako se krećeš unazad. A kako da te nađem i imobilisem a da ti ne kažem zašto?"

"Opa", u šali reče Hip. "Zbog ovoga se osećam pomalo uobražen. Takav momak, a toliko se muči oko mene."

"Nemoj da laskaš sebi!" namrgodi se ona, a zatim: "Izvini, Hipe. Nisam tako mislila... Nije se on nimalo mučio oko tebe. Zgazio te je kao da si buba. Gurnuo te je i potpuno zaboravio."

Hip progundā: "Hvala."

"A onda je to ponovo učinio!" besno reče ona. "Upropastio te je, ubio ti je sedam godina mladosti, naterao te da izgubiš sve svoje naučne sposobnosti, ništa od tebe nije ostavio, sem izgladnelog, prljavog okvira i opsesije koju nisi bio sposoban ni da razumeš niti da odbaciš. Ipak, tako mi boga, imao si dovoljno - toga što te čini onim što jesi - da se provučesh kroz tih sedam godina prikupljajući komadiće, sve dok mu nisi došao na sam kućni prag. Kad je video da dolaziš - sasvim slučajno je tada bio u gradu - odmah je znao ko si i šta tražiš. Kad si ga napao, on te je skrenuo u onaj izlog samo jednim pogledom onih... njegovih... pokvarenih... otrovnih... očiju..."

"Hej", reče on nežno. "Hej, Dženi, smiri se!"

"Ovo me uvek razbesni", prošapta ona, povlačeći rukom preko očiju. Zabaci kosu i ispravi ramena. "Bacio te je pravo u izlog, a istovremeno ti je dao ono naređenje 'sklupčaj se i umri'. Videla sam, videla sam kad je to uradio... Ć...dubre jedno pokvareno..."

Potom dodade, obuzdanim tonom: "Da je to bio jedini slučaj, možda bih i zaboravila. Ne bih se nikada složila sa onim što je učinio, ali nekada sam verovala u njega... moraš da shvatiš, mi smo deo nečeg zajedničkog, Džeri, i ja, i klinici; nečeg stvarnog i živog. Kad mrziš njega, to je kao kad mrziš svoje noge ili pluća."

"Biblija kaže: 'ako te oko tvoje uvredi, iskopaj ga i od sebe odbaci. Ako li te desna ruka tvoja...'"

"Da, oko tvoje, ruka tvoja!" uzviknu ona. "Ali ne glava!" Zatim nastavi: "Ali tvoj slučaj nije bio jedini, Da li si ikada čuo za glasine o fuziji elementa 83?"

"Bajke. S bizmutom je to neizvodljivo. Sećam se, nejasno... neki ljudi tip Klakenhorst."

"Ludi tip Klakenhajmer", ispravi ga ona. "Džerija je bila zahvatila jedna od onih njegovih faza hvalisanja, pa je izbrbljao diferencijalnu jednačinu koju nije smeo da pomene. Klakenhajmer ju je zapamtio. Uspeo je da fuzioniše bizmut. Džeri se onda zabrinuo; takva stvar bi digla veliku prašinu, pa se bojavao da će se saznati ko je u stvari pronašao formulu i da bi mu onda dosađivala rulja ljudi. Zato se otarasio Klakenhajmera."

"Klakenhajmer je umro od raka!" pobuni se Hip. Ona ga čudno pogleda. "Znam", reče meko.

Hip je pesnicama gnječio slepoočnice. Dženi reče "Bilo je još takvih stvari. Ne toliko krupnih kao ta sa Klakenhajmerom. Jednom sam ga nagovorila da se udvara nekoj devojci, ali da ne upotrebljava ni jedan od svojih talenata, nego da bude on sam. Pobedio ga je jedan drugi, jedan neverovatno sladak mladić koji je sa mnogo uspeha prodavao mašine za pranje. Mladić je dobio acne rosacea."

"Nos kao cvekla. Vidao sam takve."

"Kao prekuvana, prenaduvena cvekla. Izgubio je zaposlenje."

"Izgubio je i devojku", dodade Hip.

Ona se nasmeja i reče: "Ostala je uz njega. Sada imaju keramičku radnjicu. On sedi u radionici, ne izlazi pred mušterije."

Učini mu se da može da pogodi otkuda im radnjica. "Dženi, verujem ti. Mnogo ih je bilo. Ali - zašto baš mene? Toliko si se namučila da me spaseš."

"Iz dva jaka razloga. Prvo, videla sam kad ti je to učinio u gradu, kad te je naterao da se zaletiš u njegov odraz u izlogu, misleći da je to on. To je bio njegov poslednji zločesti postupak koji sam želela da vidim. Drugi razlog bio je ovaj, bio si ti."

"Ne - ne shvatam te."

"Slušaj", strasno reče ona, "mi nismo grupa nakaza. Mi smo Homo geštalt, razumeš? Mi smo jedinstvena celina, jedna nova vrsta ljudskog bića. Nismo izmišljeni. Evoluirali smo. Mi smo novi korak napred. Jedini smo; nema takvih kao što smo mi. Mi ne živimo u svetu u kakvom vi živite. Nismo vođeni sistemom moralnih normi i etičkih zakona. Živimo na pustom ostrvu sa stadom koza!"

"Ja sam koza."

"Da, da, jesi, zar ne uviđaš? Ali, rođeni smo na ovom ostrvu, nije imao ko da nas nauči, da nam kaže kako da se ponašamo. Mi od koza možemo da naučimo sve ono što jednu kozu čini dobrom kozom, ali to nikada neće promeniti činjenicu da mi sami nismo koza! Ne mogu se na nas primenjivati ista pravila koja se primenjuju na obična ljudska bića; mi nismo isti!"

On zausti da kaže još nešto, ali mu ona rukom dade znak da ćuti.

"Da li si ikada video one muzejske eksponate sa skeletima, recimo konja, počev od malenog Eohipusa pa preko devetnaest ili dvadeset stupnjeva razvoja, sve do skeleta Peršeronskog konja? Ogromna je razlika između broja jedan i broja dvanaest. Ali, kakva razlika postoji između petnaest i broja šesnaest? Vrlo mala!" Zastade, zadihana.

"Slušam te. Ali kakve to veze ima sa..."

"Sa tobom? Zar ne vidiš? Homo geštalt je nešto novo, nešto drugačije, nešto superiornije. Ali njegovi delovi - ruke, utroba, moždane vijuge, baš kao kosti u onim skeletima - isti su kao i oni koji su stepen niže, ili se vrlo malo razlikuju. Ja sam ja, ja sam Dženi. Videla sam kako te je uništio; bio si kao pregaženi zec, olinjao i mnogo stariji nego što bi trebalo da budeš. Ali sam te prepoznala. Videla sam te, i onda sam te videla sedam godina ranije, kako izlaziš iz kasarne sa detektorom u ruci i suncem u kosi. Bio si širok i visok i ispeglan i hodao si kao veliki sjajni ždrebac. Bio si razlog za boje na petlovom repu, bio si deo onoga od čega šuma zadrhti kad riče jelen; bio si sjajni oklop i razvijena zastava, bio si, bio si... Imala sam sedamnaest godina, do đavola, Berouze, što god da sam bila. Imala sam sedamnaest godina i bila sam puna poznog proleća i strašnih snova."

Duboko potresen, on prošapta: "Dženi... Dženi..."

"Dalje od mene!" siknu ona. "Nije to što si pomislio, nije ljubav na prvi pogled. To je detinjasto; ljubav je nešto drugačije, dovoljno vrelo da te natera da potečeš u nešto, da se pomešaš, ohladiš i prekališ, i da izideš jači nego na početku. Ne govorim o ljubavi. Govorim o tome kako sam imala sedamnaest godina i osećala... sve..." Ona pokri lice. Čekao je. Ona konačno spusti ruke. Oči su joj bile sklopljene i bila je veoma mirna. "...sve... ljudsko," dovrši.

A onda reče promenjenim glasom: "Zato sam pomogla tebi umesto bilo kom drugom."

On ustade i stupi u sveže jutro, sada već svetlo, novo kao strah u devojačkom strašnom snu. Ponovo se seti njenog paničnog straha kad joj je kazao da je video Boni; u njenim očima je video šta bi se desilo da je on, slep, nemoćan, bez oružja i uvida, ponovo stao pod tu svirepu, bezosećajnu čizmu.

Seti se dana kad je izišao iz laboratorije i pošao po kasarnskom krugu, tražeći roba. Arogantan, samouveren, plitak, tražio je najglupljeg razvodnika u celoj kasarni.

Onda je još razmišljao o tome kakav je bio toga dana; ne o tome šta se desilo sa Džerijem, jer je to sada bilo pronađeno, postignuto; podlozan lečenju, ali ne i promeni. I što je više razmišljao o tome kakav je bio, sve više ga je pritiskalo duboko i teško poniženje.

Samo što nije nagazio na Dženi, koja je sedela i posmatrala kako joj ruke spavaju u krilu kao što je on spavao i pomisli da i oni moraju biti puni bolova i tajni i malih čarolija.

Kleče kraj nje. "Dženi", reče napuklim glasom, "moraš da znaš šta je bilo u meni onoga dana kad si me videla. Ne želim da pokvarim tvoje uspomene na dane kad ti je bilo sedamnaest godina... Samo hoću da ti kažem o onome delu koji je bio ja, o nekim stvarima koje - koje nisu bile onakve kakvim si ih zamišljala." On duboko udahnu. "Toga se bolje sećam, jer je otada tebi prošlo sedam godina, a meni nije, jer sam odmah posle toga zaspao i sanjao da lovim maloumnika. Sada sam opet budan, sna je nestalo, i zato se svega vrlo dobro sećam...

Dženi, u detinjstvu sam imao teškoća i prvo što sam naučio bilo je da sam beskoristan i da je sve što ja želim definitivno bezvredno. O tome sam vrlo malo razmišljao, sve dok se nisam odvojio od porodice i otkrio da moj novi svet ima vrednosti koje se razlikuju od onih u mome starom svetu, i da u novom nešto vredim. Bio sam tražen, pripadao sam.

A onda sam stupio u Ratno vazduhoplovstvo i odjednom više nisam bio prvak u ragbiju i predsednik Debatnog kluba. Bio sam sjajna riba sa osušanim krljušima, a žapci su radili šta su hteli. Jedva sam preživeo, Dženi.

Da, sam sam pronašao antimagnetno polje. Ali, ono što hoću da ti kažem jeste da kada sam toga dana izišao iz laboratorije i ti si me videla, nisam bio petlić i jelen i sve ostalo. Bio sam spreman da

nešto otkrijem i da ga predam čovečanstvu, ne za ljubav čovečanstva, nego da bi me..." on bolno proguta, "...zamolili da sviram klavir u oficirskom klubu i da bi me potapšali po ramenu i... pogledali kad ulazim. Samo sam to hteo. Kada sam otkrio da je u pitanju nešto više od razmagnetisanja (što bi me učinilo slavnim), da je u pitanju antigravitacija (koja bi izmenila lice zemlje), osetio sam jedino da će predsednik biti taj koji će me zamoliti da sviram, i da će me generali tapšati po ramenu; ono što sam želeo ostalo je u suštini nepromenjeno."

Sede na listove od nogu; dugo su ćutali. Konačno, ona reče: "Šta sada želiš?"

"Više ne to", prošapta on. Uze je za ruke. "Ne više. Nešto drugo." Iznenada se nasmeja. "I znaš šta, Dženi? Ne znam šta je to!"

Ona mu stisnu ruke i pusti ih. "Možda ćeš saznati. Hipe, bolje da idemo."

"Važi. Kuda?"

Stajala je pored njega i izgledala je visoka. "Kući, mojoj kući."

"Tompsonovoj?"

Ona klimnu glavom. "Zašto, Dženi?"

"Ima taj da nauči nešto što ne može da nauči od kompjutera. Ima da nauči da se stidi."

"Da se stidi?"

"Ne znam", reče ona, pogledavši u stranu, "kako funkcionišu moralni sistemi. Ne znam kako ih treba pokrenuti. Sve što znam o moralnim normama jeste da ako ih prekršiš, onda te je stid. Poduhvatiću ga sa te strane."

"Mogu li ja nešto da uničim?"

"Samo to da dođeš", odgovori ona. "Hoću da te vidi, da vidi kakav si, kako misliš. Hoću da ga nateram da se seti kakav si ranije bio, koliko si bio sjajan um, koliko si obećavao, tako da će uvideti koliko te je koštao."

"Misliš li da će mu to išta značiti?"

Ona se nasmeši; mogao bi se čovek bojati takvog osmeha. "Hoće", mrko reče. "Moraće da pogleda u oči činjenici da nije svemoguć i da ne može da ubije nešto što je bolje od njega samo zato što je jači."

"Želiš da on pokuša da me ubije?"

Ona se ponovo nasmeši, ali ovoga puta je to bio osmeh pun

sigurnosti. "Neće." Nasmija se, a zatim mu se brzo okrete. "Ne brini za to, Hipe. Ja sam njegova jedina veza sa Bebom. Misliš da bi on izvršio nad sobom perfrontalnu lobotomiju? Misliš da bi rizikovao da sam sebe odseče od svoga pamćenja? Nije to isto pamćenje kao pamćenje u čoveka, Hipe. To je pamćenje Homo geštalta. To su sve informacije koje je geštalt ikada apsorbovao, plus kompjutiranje svake činjenice sa svakom drugom činjenicom u svim mogućim kombinacijama. Može on bez Boni i Bini, može on i drugim sredstvima da radi na daljinu. Može i bez svih drugih stvari koje radim za njega. Ali ne može bez Bebe. Bio je bez Bebine pomoći od onda kad sam počela da radim sa tobom. Sada je već izbezumljen. Može da dodirne Bebu, da je podigne, da joj govori. Ali ne može od nje da dobije ništa, sem ako ga ne dobije preko mene!" "Doći ću", tiho reče on. Zatim dodade: "Nećeš morati da se ubiješ."

Prvo odoše do svoje kuće i Dženi se nasmija i otvori obe brave a da ih nije ni takla. "Toliko sam želela da to uradim, ali se nisam usuđivala", nasmija se ona. Ulete u njegovu sobu. "Pogledaj!" procvrkuta. Lampa koja je stajala na noćnom stočiću podiže se, polako zaplovi kroz vazduh, pa se spusti na pod ispred kupatila. Gajtan joj se uvi kao zmija, zatače se u utikač u zidu i prekidač škljocnu. Lampa se upali, "Pogledaj!" uzviknu ona. Cediteljka skoči na vrh kredenca, pa se tu zaustavi. On začu kako voda žubori i vide kako se na loncu uhvati kondenzovana vlaga dok se punio ledenom vodom. "Gledaj", reče ona, "gledaj, gledaj!" i na ćilimu se napravi ispupčenje koje pojuri prema ivici i pretvori se u ništa na drugoj strani. Noževi i viljuške, njegov brijač i četkica za zube i dve mašne i kaiš razleteše se po sobi i padoše na pod, gde formiraše srce probodeno strelom. On uzviknu od sreće, zagrli je i počeo da je vrti u krug. Reče: "Zašto te nikad nisam poljubio, Dženi?"

Njeno lice i telo se sasvim umiriše i u očima joj se pojavi neopisivi izraz nežnosti, razdraganosti i još nešto. Reče: "Neću da ti kažem zato što si divan i pametan i hrabar i jak, ali si takođe i malkice nasrtljiv." Izvi mu se iz ruku i vazduh se ponovo napuni noževima, viljuškama, mašnjama, lampom i loncem za kafu, koji su se svi vraćali na svoja mesta. Na vratima reče: "Požuri", i nestade je. On se baci za njom i uhvati je u hodniku. Smejala se.

Potom joj reče. "Znam zašto te nikada nisam poljubio."

Bila je oborila oči, ali nije mogla da isto učini i sa uglovima svojih usana. "Znaš?"

"Ti možeš da sipaš vodu u zatvoreni sud. Ili da je istočiš." Ovo nije bilo pitanje.

"Mogu?"

"Kad mi jadni muškarci počnemo da kopamo nogom i da rogovima lomimo granje, to može da znači proleće, ili idealizam, ili ljubav. Ali uvek je tome uslov hidrostatički pritisak u jednom malom nizu rezervoara manjem od nokta na mom malom prstu."

"Manjem?"

"Stoga, kad se naglo smanji procenat vlažnosti u ovim rezervoarima, ja - mi - hm... ovaj, disanje postaje lakše i mesec nama značaja."

"Nema?"

"Eto, to je ono što si ti meni radila."

"Ja tebi?"

Ona se odvoji od njega, dade mu svoje oči i jednu bogatu pregršt smeha. "Ne možeš reći da je nemoralno to što sam uradila", reče ona.

Uzvrati joj smeh. "Nijedna fina devojka ne bi tako šta uradila."

Ona nabrčka nos i šmugnu u svoju sobu. On se zagleda u njena zatvorena vrata i verovatno kroz njih, pa se okrete.

Smešeći se i vrteći glavom od čudenja i ushićenosti, oklopljujući hladnu lopticu straha u sebi novom vrstom mira koji je našao; zbunjen, opčaran i zamišljen, on odvrnu slavinu na tušu i poče da se svlači.

Stajali su na drumu sve dok se taksi nije udaljio, a onda ga Dženi povede u šumu. Činilo se kao da šuma nikada nije bila sečena. Staza se jedva nazirala, ali ju je bilo lako slediti, jer je drveće bilo tako visoko i gusto da je bilo vrlo malo čestara.

Podošte prema jednoj litici obrasloj u mahovinu i onda Hip vide da to nije litica nego zid, koji se protezao svojih stotinak jardi u oba pravca. U zidu su bila masivna gvozdена vrata. Dok su im prilazili, ona škljocnuše i nešto teško skliznu. On pogleda u Dženi i pogodi da je to ona učinila.

Kapija se otvori i zatvori za njima. Unutra je šuma bila potpuno ista,

drveće je bilo isto toliko veliko i debelo, sem što je staza bila napravljena od cigala i imala je samo dva zavoja. Prvi je skrivao zid, a drugi, četvrt milje dalje, otkrivao je kuću.

Bila je i suviše niska i previše široka. Krov joj je bio ravan, umesto da je bio šiljast ili na zabat. Kad su joj prišli, video je na svakom njenom krilu po jedan debeli, sivozeleni zid, i znao je da je cela ova oblast kao zatvor.

"Ni ja je ne volim", reče Dženi. Bi mu drago što ga je gledala u lice.

Iza velikog krivog hrasta blizu kuće stajao je neko i izvirivao prema njima. "Čekaj, Hipe." Dženi hitro priđe drvetu i nešto nekome reče. Ču je kako kaže: "Moraš. Hoćeš da me ubije?"

Reklo bi se da je to rešilo prepirku. Dok se Dženi vraćala, on pažljivo osmotri drvo, ali tamo više nije bilo nikoga. "To je bila Bini", reče Dženi. "Videćeš je kasnije. Hajde."

Vrata su bila od teških hrastovih dasaka okovanih gvožđem. Svojim čudnim skrivenim šarkama uklapala su se u masivni svedeni ulaz koji im je i davao oblik. Jedini prozori koji su se mogli videti bili su vrlo visoko, i bili su u stvari samo uski prorezi sa gustim rešetkama.

Sama po sebi - ili u najmanju ruku, bez fizičkog dodira - vrata se otvoriše. Trebalo je da zaškripe, ali nisu; bila su nečujna kao oblak. Uđoše, a kad se vrata zatvoriše, on u stomaku oseti duboki odjek.

Pod je bio prekriven tamnomrkim i žućkasto-sivim pločicama koje su se u hipnotičkim rombovima ponavljale na drvenoj oplati zidova i tapiseriji nameštaja koji je ili bio ugrađen ili je bio toliko težak da nikad nije bio pomeran. Vazduh je bio svež ali suviše vlažan, a tavanica je bila veoma niska. Hodam, mislio je on, kroz ogromna bolesna usta.

Iz ulazne sobe pođoše niz hodnik koji je izgledao beskrajno dug, a uopšte nije bio dug, jer se sužavao, a tavanica se još više spuštala, dok se pod malo podizao, dajući potpuno uznemirujući utisak lažne perspektive.

"U redu je", meko reče Dženi. On zateže usne, pokušavši da se osmehne, ali ne uspe, pa obrisa hladnu vodu sa gornje usne.

Ona se zaustavi blizu krajnjih vrata i dotače zid. Jedan deo zida se otvori, otvarajući predsoblje sa još jednim vratima. "Hipe, sačekaj ovde, molim te." Bila je potpuno pribrana. Hip zažele da je

predsoblje malo bolje osvetljeno.

Oklevao je. Pokaza na vrata na kraju hodnika. "Je li on tamo unutra?"

"Jeste." Ona ga taknu po ramenu. Ovo je bio delimično pozdrav, a delimično poziv da uđe u sobicu. "Moram prvo ja s njim da govorim", reče. "Imaj poverenja u mene, Hipe."

"Imam ja poverenja u tebe. Ali, da li si... je li on..."

"Neće on meni ništa. Hajde, Hipe."

Hipe uđe. Nije imao prilike ni da se osvrne, jer se vrata zalupiše za njim. Ni s ove strane zida, kao i sa spoljašnje, nije se uopšte poznavalo da postoje vrata. On se dotače mesta na kome su bila vrata, gurnu rukom. Isto kao onaj zid oko kuće. Nije bilo brave, nije bilo nikakve vidljive šarke ili ručke. Ivice su bile sakrivene u oplati; jednostavno, prestala su da postoje kao vrata.

Za trenutak ga uhvati slepa panika, ali ga popusti. Pređe preko sobice i sede kraj drugih vrata, koja su na izgled vodila u istu sobu u koju i hodnik.

Nigde ni glasa.

On prevuče jedan otoman do zida. Sede, leđima čvrsto oslonjen na oplatu, i široko otvorenih očiju stade da posmatra vrata.

Probaj da otvoriš ta vrata, vidi da li su i ona zaključana.

Nije se usudio. Još ne. Nejasno oseti šta bi pomislio kad bi video da su zaključana; ovog trenutka nije se usuđivao da dalje misli o tome.

"Slušaj", besno reče sam sebi : "Bolje bi bilo da nešto učiniš. Stvori nešto. Ili samo misli. Ali nemoj da sediš ovde besposlen."

Misli. Misli o tom tajanstvenom čoveku, o šiljastom licu sa debelim naočarima, koje se smeši i kaže - hajde, umri.

Misli o nečem drugom! Brzo!

Dženi, sama samcica, oči u oči sa šiljastim licem i... Homo geštalt, jedna devojka, dve mutave crnkinje, jedan monogoloidni idiot i čovek sa šiljastim licem i...

Probaj opet. Homo geštalt, sledeći korak dalje. Pa, da, zašto da ne, psihička evolucija umesto fizičke?

Homo sapiens se iznenada uspravio, go i nenaoružan izuzev naborane sluzi u svojoj uveličanoj lobanji; bio je mnogo drugačiji od zveri koje su ga rodile.

A ipak je bio isti, potpuno isti; i dan-danas je gladan za plodjenjem,

gladan da poseduje; ubija bez griže savesti; ako je jak, onda uzima, ako je slab, onda beži; ako je slab a ne može da trči, onda umire.

Homo sapiens će umreti.

Taj strah u njemu bio je dobar strah. Strah je nagon za opstankom; strah je na svoj način jer znači da negde živi nada.

Poče da razmišlja o opstanku.

Dženi je želela da Homo geštalt stekne moralni sistem tako da ljudi kao Berouz neće biti zgaženi. Ali je želela da i njen geštalt takođe raste; ona je bila deo njega. Moja ruka želi da opstanem, moj jezik, moj trbuh želi da opstanem.

Moral: ništa drugo do sankcionisani nagon za održanjem!

Ili nije? A šta onda sa društvima u kojima je nemoralno ne jesti ljudsko meso? Kakvo je to održanje?

Da, ali oni koji pripadaju moralnosti ostaju unutar grupe. Ako grupa jede ljudsko meso, jedeš ga i ti.

Mora da postoji ime za taj zakon, za taj zbir pravila, po kojima jedinka živi na takav način da pomaže svojoj vrsti - nešto preko i iznad morala.

Da ga definišemo kao etos.

To je ono što nedostaje Homo geštaltu: ne moralnost, nego etos. I da li da sedim ovde, dok mi mozak ključa od straha, i da stvorim etiku za natčoveka?

Pokušaću. To je sve što mogu da učinim.

Definiši:

Moral: zakon društva za individualni opstanak. (Ovo i obuhvata našeg ispravnog ljudoždera i pristojnost nagog čoveka u rupi nudista). Etika: zakon pojedinca za opstanak društva. (A to je u stvari etički reformator: on oslobađa svoje robove, neće da jede ljudsko meso.)

Suviše lako, suviše glatko; ali daj da radimo sa njima. Kao grupa, Homo geštalt može da rešava svoje sopstvene probleme. Ali kao celina:

On ne može posedovati moralnost, jer je sam.

Zatim etika. 'Zakon pojedinca za opstanak društva.' On nema društvo; a ipak ga ima. Nema vrstu; on je svoja sopstvena vrsta.

Da li bi mogao - da li bi trebalo da izabere zakon koji će služiti celom čovečanstvu?

Sa tom mišlju Berouzu najednom sve postade mnogo jasnije i breme neprijateljstva i slepog besa spade sa njega i ostavi ga lakog i punog poverenja. Bio je to ovo:

Ko sam ja da donosim konačne zaključke o moralnosti i zakone koji treba da služe celom čovečanstvu?

Ja sam sin lekara, čoveka koji je izabrao da služi čovečanstvu i koji je bio ubeđen da je to ispravno. I pokušao je da i mene natera da mu služim na isti način, jer je to bila jedina ispravnost u koju je bio siguran. A zbog toga sam celog života mrzeo... Sad shvatam, tata, shvatam!

Nasmeja se dok ga je breme starog besa zauvek napuštalo, nasmeja se iz čistog zadovoljstva. I kao da je žiža bila oštija, svetlost jarikija, u celom svetu, i kad mu se um vrati njegovom neposrednom problemu, misao mu je nekako bolje postavljala prste na nabreklu površinu i klizila nagore prema počecima zahvata.

Vrata se otvoriše. Dženi reče: "Hipe..."

On se polako diže. Misao mu se vrtela u krug, vrlo blizu nečega. Kad bi samo mogao da zahvati, da sklopi prste oko toga... "Evo me."

Stupi kroz vrata i zinu. Prostorija je ličila na džinovsku staklenu baštu, imala je pedeset jardi u širinu i četrdeset u dubinu; nad glavom su se ogromna stakla savijala nadole sve dok se nisu sastala sa otvorenim travnjakom - više je ličio na park - na drugoj strani kuće. Posle zatvorene sobe i pomrčine onoga što je već video, ovo je zaprepašćivalo, ali ga veoma razveseli. Veselost je u njemu rasla, sve više rasla, a sa njom i njegova misao, pruživši vrhove prstiju još malo uvis...

Vide jednog čoveka kako dolazi. On hitro istupi napred, ne da mu pođe u susret, nego da bude dalje od Dženi ako dođe do eksplozije. Doći će do eksplozije, znao je to.

"Pa, poručniče, upozoren sam, ali ipak moram da kažem - ovo je za mene veliko iznenađenje."

"Ne i za mene", reče Hip. Priguši jedno drugo iznenađenje; bio je ubeđen da će ga glas izdati, ali nije. "Punih sedam godina sam znao da ću te pronaći."

"Isuse", reče Tompson začuđeno i ushićeno. Ovo ushićenje nije

obećavalo dobro. Reče preko Hipovog ramena: "Izvini, Dženi. Sve dosad ti u stvari nisam verovao." Za tim se obrati Hipu: "Imaš neverovatnu moć oporavljanja."

"Homo sapiens je žilava zverka", reče Hip.

Tompson skide naočare. Imao je široke okrugle oči, koje su imale boju i sjaj crno-belog televizijskog ekrana. Beonjače su mu potpuno okruživale zenice; zenice su mu bile savršeno okrugle i činilo se kao da će se svakog časa zavrteti kao točkovi.

Jednom mu je neko rekao - Izbegni oči i biće ti dobro.

Iza njega, Dženi oštro viknu: "Džeri!"

Hip se okrete. Dženi podiže ruku i stavi među zube mali stakleni cilindar, manji od cigarete. Reče: "Opomenula sam te, Džeri. Znaš šta je ovo. Samo ga dirni, i ja zagrizoh u ovo - pa ćeš onda ceo svoj vek da proživiš sa Bebom i blizakinjama kao majmun u veverčjem kavezu."

Misao, misao... "Voleo bih da vidim Bebu." Tompson se otopi; bio je stajao, potpuno nepomičan, i zurio u Dženi. Sada zavрте naočare u krug. "Neće ti se dopasti."

"Hoću da joj postavim jedno pitanje."

"Bebi samo ja postavljam pitanja. Da nećeš možda i odgovor?"

"Da."

Tompson se nasmeja. "Danas niko ne dobija odgovor."

Dženi tiho reče: "Ovuda, Hipe."

Hip se okrete ka njoj. Jasno je osećao rastuću napetost iza sebe, u vazduhu, uz svoje telo. Pitao se da li je i glava Gorgone ostavljala takve posledice na ljude, čak i na one koji je ne bi pogledali.

Pošao je za Dženi do jedne niše u zidu, koja nije bila pokrivena savijenim staklom. U njoj je bila kolevka veličine kade.

Nije znao da je Beba toliko debela.

"Hajde, pitaj", reče Dženi. Kod svakog sloga koji je izgovarala, cilindar bi poigravao.

"Da, pitaj", odjeknu Tompsonov glas toliko blizu iza njega, da se on trže. Uopšte nije bio osetio da Džeri ide za njim. Proguta i reče Dženi: "Šta treba da radim?"

"Samo smisli pitanje. Beba će verovatno da ga uhvati. Koliko mi je poznato, hvata svakoga."

Hip se naže nad kolevkom. Oči, koje su mutno sjale kao kapne

prašnjavih crnih cipela, uhvatiše ga i zadržaše. Pomisli - Jednom je ovaj geštalt imao drukčiju glavu. Može da ima drage telelane i teleporte. Bebo: da li si ti zamenjiva?

"Kaže da jeste", reče Dženi. "Sećaš se onog gadnog malog telepate sa klipom kukuruza?"

Tompson gorko reče: "Dženi, nisam mislio da si u stanju da poćiniš takvu grozotu. Ubio bih te zbog toga."

"Znaš kako ćeš me ubiti", reče mu Dženi prijatnim glasom.

Hip se polako okreće ka njoj. Misao mu priđe, ili se on pope visoko i brže no što je ona išla. Kao da mu se prsti stvarno sklopiše oko nećega i malo ga zahvatiše.

Ako je Beba, srce i srž, ego, riznica svega što je ovo novo biće ikada bilo ili učinilo ili pomislilo - ako je Beba zamenljiva, onda je Homo geštalt besmrtan!

I odjednom mu bi jasno. Sve.

Reče: "Pitao sam Bebu da li je zamenjiva; da li se njene moždane vijuge i kompjuterske sposobnosti mogu da prenesu."

"Ne kazuj mu to!" vrisnu Dženi.

Tompson je bio potpuno, neprirodno miran. Najzad reče: "Beba je rekla da jeste. To već znam. Dženi, ti si to oduvek znala, je li tako?"

Ona ispusti glas koji je ličio na kašalj.

Tompson reče. "A uopšte mi nisi rekla. Ali, naravno, nisi htela da mi kažeš. Beba ne može da razgovara sa mnom; sledeća Beba će možda moći. Mogu da dobijem sva obaveštenja od poručnika, ovoga časa. Zato samo izvoli, budi dramatična. Nisi mi potrebna, Dženi."

"Hipe! Beži! Beži!"

Tompsonove oči uhvatiše Hipove. "Ne", blago reče on, "nemoj bežati."

Sad će se zavrteti; sad će se zavrteti kao točkovi, kao ventilatori, kao... kao...

Začu kako Dženi vrisnu jedanput, pa još jedanput, i onda se ču tup udarac. Očiju nestade.

On se zatetura unazad, sa rukom preko očiju. U sobi se čula vriska, koja nije prestajala, nego se cepala i upredala oko sebe. On proviri kroz prste.

Tompson se vrteo u krug, glave toliko zabaćene unatrag da mu je skoro dodirivala plećke. Bacakao se i laktovima udarao iza sebe. Na

njemu je visila Boni i držala ga, pritiskajući mu rukama oči, a kolenom krsta; to je ona vriskala.

Hip polete na Tompsona, takvim besnim skokom da u prva tri koraka jedva dodirnu zemlju. Stište pesnicu tako čvrsto da ga zabole cela ruka, a u ruci i ramenima nosio je bes nakupljen u toku sedam godina pod opsesijom. Njegova pesnica se zari u nategnuti solarni pleksus i Tompson se bez glasa ispruži na podu. Sa njim pade i crnkinja, ali odskoči i otkotrija se u stranu, pa gipko skoči na noge. Pritrča Hipu, naceri se kao mesec, s ljubavlju ga steže za mišice, potapša ga po obrazu i nešto probrblja.

"Ja tebi treba da zahvalim!" prodahta on. Okrete se. Još jedna crnkinja, isto žilava i gola, pridržavala je Dženi, koja je mlitavo visila.

"Dženi!" zaurla on. "Boni, Bini, bilo ko da ste - da li je..."

Devojka koja je držala Dženi probrblja nešto. Dženi podiže pogled. Duboko se zbuni kad vide da Hip dolazi. Zatim joj pogled odluta od njegovog lica do nepomičnog tela Džerija Tompsona. Najednom se nasmeja.

Devojka koja je bila uz Dženi, još uvek brbljajući, pruži se i uhvati ga za rukav. Pokaza mu prstom na pod. Cilindar je ležao pod njihovim nogama, smrskan. Dok je posmatrao, mala vlažna mrlja je polako nestajala. "Da li sam?" ponovi Dženi. "Nisam uspela, jer je ovaj leptir ovde sleteo na mene." Pribra se, ustade i pade mu u zagrljaj. "Džeri... je li on..."

"Nisam ga ubio", reče Hip i dodade, "još nisam."

"Ne mogu ti reći da ga ubiješ", prošapta Dženi.

"Da", reče on. "Da, znam."

Ona reče: "Ovo je prvi put da su ga bliznakinje dodirnule. To je vrlo hrabro od njih. Mogao je da im za tren oka spali mozak."

"Divne su. Boni!"

"Ho."

"Nađi mi negde jedan nož. Oštar, sa najmanje ovalikim sečivom. I komad crnog platna, ovaliko dugačak, a evo ovaliko širok."

Boni pogleda u Dženi. Dženi reče: "Šta..."

On joj stavi ruku na usta. Usne su joj bile veoma meke. "Pst."

Dženi se uspaniči: "Boni, nemoj..."

Boni iščeze. Hip reče: "Ostavi me malo nasamo sa njim."

Dženi otvori usta da nešto kaže, a onda se okrete i pobeže iz sobe.

Bini nestade.

Hip ode do ispruženog tela i zaustavi se nad njim, pa stade da ga posmatra. Nije razmišljao. Imao je svoju misao; samo je trebalo da je tu zadrži.

Boni uđe na vrata. U rukama je držala komad crnog somota i bodež sa sečivom od jedanaest inča. Oči su joj bile veoma velike, a usta sitna.

"Hvala, Boni." On ih uze. Nož je bio divan. Finski, sa oštricom kojom se mirno moglo brijati i sa vrhom koji je bio izvučen u skoro nevidljiv šiljak. "Briši, Boni!"

Ona se izgubi - blip! - kao koštica od trešnje kad se stisne između prstiju. Hip stavi nož i somot na sto i dovuče Tompsona do stolice. Pogleda oko sebe, nađe svileni gajtan od zvona za poslugu i otkide ga. Bilo mu je svejedno da li je negde zazvonilo; bio je prilično siguran da neće biti ometan. Sveza Tompsonove laktove i nožne članke za stolicu, zabaci mu glavu i poveza mu oči.

Privuče još jednu stolicu i sede pred Tompsona. Lagano je kretao rukom u kojoj je bio nož, nije se igrao njime, nego je samo osećao njegovu savršenu ravnotežu na svome dlanu. Čekao je.

I dok je čekao, uze svoju misao, uze je celu i postavi je kao šarenu zavesu preko ulaza u svoj um. Obesi je, ispravi joj nabore i postara se da padne do samog poda, da ide do samog vrha i da na stranama dobro zatvara.

Šara je glasila:

Slušaj me, siročče, i mene takođe mrze. Tebe su proganjali; proganjali su i mene.

Slušaj me, dečače iz pećine. Našao si nešto čemu si pripadao i naučio si da budeš srećan. I ja isto.

Slušaj me, Alisijin dečko. Izgubio si se na mnoga godina, sve dok se nisi vratio i opet naučio. I ja sam.

Slušaj me, Geštalt čoveče. Našao si u sebi moć koja prevazilazi tvoje najluđe snove, iskoristio si je i dopala ti se. I meni.

Slušaj me, Džeri. Otkrio si da tvoju moć niko ne želi, bez obzira na njenu veličinu. I ja isto.

Želiš da budeš tražen. Želiš da budeš potreban. I ja isto.

Dženi kaže da ti nedostaje moral. Nikakve moralne norme ne mogu se na tebe primeniti. Ti ne možeš da se pridržavaš nikakvih pravila

koje je uspostavila tvoja vrsta, jer nema drugih iz tvoje vrste. Nisi običan čovek, i zato ti moral običnog čoveka isto toliko znači koliko meni znači moral jednog mravinjaka.

Zato te niko neće, i zato si čudovište.

I mene niko nije hteo dok sam bio čudovište.

Ali Džeri, ima još jedna vrsta zakona za tebe. To je zakon koji zahteva veru umesto poslušnosti. Zove se etos.

Etos će ti takođe dati zakon opstanka. Ali, to je veći opstanak nego tvoj lični opstanak, ili opstanak moje vrste, ili tvoje. On je u stvari poštovanje prema tvome poreklu i prema tvome potomstvu. To je studija glavne struje koja te je stvorila, i u kojoj ćeš stvoriti još veće stvari kad dođe vreme za to.

Pomogni čovečanstvu, Džeri, jer ti je ono sada i otac i majka; dosad ih nisi imao. A čovečanstvo će pomoći tebi, jer će proizvesti još takvih kao što si ti, i onda više nećeš biti sam. Pomogni im da porastu; pomogni im da pomognu čovečanstvu i da tako stekneš još više takvih kao što si ti. Jer ti si besmrtn, Džeri. Sada si besmrtn.

A kad bude dovoljno takvih kao što si ti, tvoja etika biće njihov moral. A kad njihov moral više ne bude odgovarao njihovoj vrsti, ti ili neko drugo etičko biće stвориće nove, koji se bacaju još dalje uzvodno, poštujući tebe, poštujući one koji su tebe rodili i one koji su rodili njih, i tako unatrag, sve do prvog divljeg stvorenja koje se razlikovalo od drugih po tome što bi mu srce uzlupalo kad vidi zvezdu.

Ja sam bio čudovište, i našao sam ovaj etos. I ti si čudovište. Od tebe zavisi.

Džeri se pokrete.

Hip Berouz prestade da kreće nožem.

Džeri jeknu i iznemoglo se zakašlja. Hip mu zabaci mlitavo oklembešenu glavu i zadrža je na dlanu svoje leve ruke. Zatim prisloni vrh noža tačno na sredinu Džerijevog grla.

Džeri jedva čujno zakrklja. Hip reče: "Sedi mirno, Džeri."

Lagano pritisnu nož. Ovaj uđe dublje nego što je hteo. Bio je to divan nož. On reče: "Ovo što ti držim na grlu je nož. Ja sam Hip Berouz. Sedi mirno i razmisli malo o tome."

Džerijeve usne se nasmešiše, ali je to bilo zbog nategnutih žila na vratu. Dah mu prošišta kroz neosmeh.

"Šta ćeš da uradiš?"

"Šta bi ti uradio?"

"Skinuo bih ovo sa očiju. Ništa ne vidim."

"Vidiš ti sve što treba."

"Berouze. Pusti me. Neću ti ništa. Obećavam. Mogu mnogo da učinim za tebe, Berouze. Mogu da učinim sve što zaželiš."

"Ubiti čudovište je moralno delo", reče Hip. "Reci mi nešto, Džeri. Da li je tačno da samo jednim pogledom možeš da iščupaš sve misli iz ljudi?"

"Pusti me. Pusti me", šaputao je Džeri.

Sa nožem na grlu čudovišta, sa ovom ogromnom kućom koja bi mogla da bude njegova, sa devojkom koja ga čeka, devojkom čiju čežnju za sobom može da udahne kao ozon, Hip Berouz pripremi svoje etičko delo.

Kad povez spade, u čudnim okruglim očima se pojavi za prepašćenje, dovoljno, čak više nego dovoljno da otera mržnju. Hip je klatio nož u ruci. Sredi svoju misao, od početka do kraja, od vrha do dna. Zatim baci nož iza sebe. Nož sa zveketom odskoči od pločica. Oči se prenuše i pođoše za njim, pa ošinuše natrag do Hipa. Zenice počеше da se vrte...

Hip se naže ka njemu. "Samo napred", reče mekim glasom.

Posle dugog vremena, Džeri podiže glavu i ponovo susrete Hipov pogled.

Hip reče: "Zdravo."

Džeri ga nemoćno pogleda. "Idi bestraga odavde," prokrklja.

Hip se ne pomače.

"Mogao sam da te ubijem", reče Džeri. Onda još malo raširi oči. "I dalje mogu."

"Ali nećeš." Hip ustade, ode do noža i podiže ga. Vрати se Džeriju i hitrim pokretom preseče čvorove na gajtanu kojim je bio svezan. Zatim ponovo sede.

Džeri reče: "Niko me dosad... nikada dosad nisam..." Strese se i duboko uzdahnu. "Stid me je" prošaputa. "Niko me dosad nije naterao da se postidim." Pogleda u Hipa, i ponovo se zaprepasti. "Ja mnogo znam. Mogu da saznam šta god mu drago o bilo čemu na svetu. Ali nikada nisam... kako si uopšte dokučio sve to?"

"Morao sam", reče Hip. "Etika nije činjenica koju možeš da potražiš. To je način mišljenja."

"Gospode", reče Džeri sebi u dlanove. "Šta sam učinio... sve što sam mogao da učinim..."

"Sve što možeš da učiniš", blago ga ispravi Hip. "Dosta skupo si platio za ono što si dosad počinio."

Džeri se osvrte po ogromnoj staklenoj sobi u kojoj je sve bilo masivno, skupo, bogato. "Platio sam?"

Hip reče: "Oni koji su oko tebe, ti sam." Osmehnu se krajem usana. "Da li superčoveka muči i superglad, Džeri? Superusamljenost?"

Džeri lagano klimnu glavom. "Bilo mi je bolje kad sam bio mali." Strese se. "Hladno..."

Hip nije znao na kakvu hladnoću Džeri misli, ali ga ne upita. Diže se. "Bolje da odem do Dženi. Ona verovatno misli da sam te ubio."

Džeri je nepomično sedeo sve dok Hip ne dođe do vratiju. A tada reče: "Možda i jesi."

Hip izade.

Dženi je bila u malom predsoblju, sa bliznakinjama. Kad Hip uđe, Dženi jedva primetno mrdnu glavom i bliznakinje iščezoše.

Hip reče: "Mogao sam i njima da kažem."

"Kaži meni", reče Dženi. "Znaće i one."

On sede kraj nje. Dženi reče: "Nisi ga ubio."

"Nisam."

Ona zamišljeno klimnu glavom. "Pitam se kako bi izgledalo da je umro. Ne - ne želim da znam."

"Sada će sve biti u redu s njim," reče Hip. Pogleda je u oči. "Stid ga je."

Ona se skupi, ogrnuvši se, ogrnuvši svoje misli. Bilo je to čekanje, ali čekanje drugačije od onog koje je on upoznao, jer je u svome čekanju gledala u sebe, a ne u njega.

"To je sve što mogu da uradim. Otići ću odavde." Udahnu jednom duboko. "Imam posla. Da pronađem penzijske čekove. Da nađem zaposlenje."

"Hipe..."

Samo u tako maloj sobici, u tako mrtvoj tišini mogao je da je čuje.

"Da, Dženi?"

"Nemoj otići."

"Ne mogu da ostanem."

"Zašto?"

On se duže premišljao, a zatim reče: "Ti si deo nečega. Ja ne bih hteo da budem deo nekoga ko je... deo nečega."

Ona podiže lice ka njemu i Hip vide da se smeši. Nije mogao da poveruje da se stvarno smeši, pa se zato zagleda u nju sve dok nije poverovao.

Ona reče: "Geštalt ima glavu i ruke, organe i um. Ali najljudskija stvar kod svakoga jeste ono što nauči i... i stekne. To je nešto što se ne može imati kad si veoma mlad; ako se uopšte i stekne, stekne se posle dugog traganja i dubokog ubeđenja. Posle doživotno ostaje kao deo ličnosti."

"Ne znam šta hoćeš da kažeš. Ja... hoćeš da kažeš da sam ja... da bih mogao da budem deo... Ne, Dženi, ne." Nije mogao da izbegne tome sigurnom osmehu. "Koji deo?" upita.

"Onaj koji ne može da zaboravi pravila. Onaj sa uvidom koji se zove etika, koji može da je promeni u naviku koja se zove moral."

"To je još uvek malo!" frknu on. "Do đavola!"

Dženi ga dotače. "Nije."

On pogleda u zatvorena vrata od velike sobe. Zatim sede pored nje. Čekali su.

U staklenoj sobi je bilo tiho.

Dosta dugo Džeri je čuo jedino svoje teško disanje. Najednom se i ono prekide, kad se nešto desi, kad nešto - progovori.

Opet se začu.

Dobrodošao.

Glas je bio nečujan. A onda još jedan, takođe nečujan, ali svakako ne isti glas. To je novi. Dobrodošao, sinko!

Pa onda još jedan glas: Vidi, vidi! Mislili smo da nikada nećeš uspeti. Morao je da uspe. Već toliko vremena nemamo nijednog novog...

Džeri prinese ruku ustima. Oči mu se iskolačiše. Kroz njegov um dopre tiha muzika dobrodošlice. Oseti toplinu i smeh i mudrost. Bilo je tu i predstavljanja; jer je svaki glas bio jedna diskretna ličnost, razumljivi smisao nečega nalik na položaj i čin, i tačnog mesta, osećanje fizičkog položaja. A ipak, što se tiče amplitude, glasovi se

nisu razlikovali. Svi su bili ovde, ili u najmanju ruku, svi su bili podjednako blizu.

Oseti srećno opštenje bez straha, bez straha podeljeno sa Džerijem - pomešane struje humora, zadovoljstva, uzajamnih misli i zajedničkih dostignuća. I kroz sve to, dobrodošao, dobrodošao.

Bili su mladi, bili su novi, svi oni, iako ne toliko mladi i novi kao što je bio Džeri. Njihova mladost je bila u poletnosti i gipkosti njihovog mišljenja. Iako su neki davali pamćenje koje je sa ljudskog stanovišta bilo staro, svaka celina je za kratko vreme živela u besmrtnosti i svi su bili besmrtni.

Jedan od njih je prišapnuo novu frazu Hajdnu, *Jozef Hajdn (1732-1809), austrijski kompozitor; prim. prev.* drugi je Vilijama Morisa *Vilijam Moris (1834-1896), engleski pesnik; prim. prev.* predstavio Rozetijevima *Engleska porodica umetnika: Kristina Rozeti (1830-1894), pesnikinja, i njena braća - Dante Gabrijel Rozeti (1828-1882), slikar i pesnik, i Vilijam Majkl Rozeti (1829-1919), umetnički i književni kritičar; prim. prev.* Skoro kao da je posredi njegovo sopstveno pamćenje, Džeri vide kako se Fermiju pojavljuje varnica fisije na osetljivoj ploči, vide malu Landovsku kako sluša čembalo, dremljivog Forda čiji um odjednom obasjava slika reda ljudi pred redom mašina.

Formulisati pitanje znači imati odgovor. Ko ste vi?

Homo geštalt.

Ja sam jedan; ja sam deo; pripadam...

Dobrodošao.

Zašto mi niste rekli?

Nisi bio spreman. Nisi bio gotov. Šta je bio Džeri pre nego što je sreo Sama?

A sada... je li to etika? Je li to ono što me je upotpunilo?

Etika je suviše jednostavan termin. Ali, da, da... množivost je naša prva karakteristika; jedinstvo nam je druga karakteristika. Kao što tvoji delovi znaju da su delovi tebe, tako i ti moraš da znaš da smo mi delovi čovečanstva.

Džeri tada shvati da su stvari kojih se stideo, svaka od njih, bile stvari koje čovek čini čoveku, ali koje čovečanstvo ne sme da čini.

Reče: "Bio sam kažnjen."

Bio si stavljen u karantin.

A - da li si... da li smo mi... odgovorni za sva dostignuća čovečanstva?

Ne! Mi učestvujemo. Mi smo čovečanstvo!

Čovečanstvo hoće da počini samoubistvo.

Danas, ove nedelje, možda se stvarno tako čini. Ali rečnikom istorije jedne rase... O, novi, atomski rat je talasić na širokom licu Amazona! Njihova pamćenja, projekcije i kompjutacije pojuriše ka Džeriju, i on im konačno uvide prirodu i funkciju; tada uvide zašto je etos koji je on upoznao bio jedan tako mali pojam. Jer ovo je, najzad, moć koja se ne može potkupiti jer takav jedan uvid ne može da bude iskorišćen za sebe ili protiv sebe. Ovo pokazuje kako i zašto postoji čovečanstvo, uzburkano i dinamično, posvećeno dodirima sopstvene velike sudbine. Ovo je nepružena ruka dok hiljade ljudi umire, kad njihovom smrću milioni mogu da žive. Ovo je takođe vodič, svetionik za čovečanstvo kad je u opasnosti; ovo je Čuvar za koga svi ljudi znaju - ne neka spoljna sila, ne Stražar na nebesima, nego nešto nasmevano, sa ljudskim srcem i poštovanjem prema svome ljudskom poreklu, mirisu znoja i tek pooranoj zemlji umesto zagušljivog, bledog mirisa nekakvih svetinja.

On vide sebe kao atom, a svoj geštalt kao molekul. Vide ostale kao ćelije među ćelijama, i vide u toj celini sliku onoga što će čovečanstvo postati.

Oseti rastuće, gušeće osećanje obožavanja i prepoznade u tome ono što je uvek bilo prema čovečanstvu - samopoštovanje.

Ispruži ruke, a iz njegovih čudnih očiju potekoše suze. Hvala vam, odgovori im. Hvala vam, hvala vam...

I smireno im se pridruži.

Sadržaj

- [1. FENOMENALNI IDIOT](#)
- [2. BEBA IMA TRI GODINE](#)
- [3. MORALNOST](#)